TO THE
READERS.

WE *are now in expectation of ſome prodigious* Cataſtrophe, *which either this very Year, or ſuddenly after, may happen amongſt us, from the Influence of the threefold* Conjunction *of* Saturn *and* Jupiter *in* Leo *in* 1682. *and this preſent Year* 1683. *together with the two late* Comets *that have been ſeen in moſt parts of* Europe; *for* Comets *have their Influences uſually concomitant with other* Celeſtial Configurations *of the* Planets: *Nor do they ſo powerfully Operate without the concurrence of ſome preceding or ſubſequent cauſe or matter, as* Conjunctions *of the Superiours,* Eclipſes, *and other notable Aſpects of the* Celeſtial Bodies—— Comets *in Aſtrological Judgments have next to the Planets the greateſt Influence; according to that of* Ptolomy, Aph. 98. *and we have had experience ſufficient to confirm it, That* Comets, Blazing Stars *and ſuch like prodigious* Phænomena's *have their manifold and certain Influences upon the generality of mankind, as well relating to* Kings *and* Princes *as unto the commonalty of People, of which Examples might be given very ample and convincing— But what the All-diſpoſing Providence of God has now determined, let us patiently wait for, and ſubmit to his Divine will and pleaſure——*

We have for ſome few years paſt labour'd under ſtrange conflernations amongſt our ſelves, and now, I hope, begin to be moderately well compos'd and ſetled again, I pray God continue it; and yet ſuch is the petulant humour of moſt people that they ſtill expect a ſudden ſtorm ſhould break out amongſt us although they know not how, nor from whence; and thereby torment themſelves with many vain fears and jealouſies: But thanks be to God, we are at preſent at Peace, and every man enjoys the benefit (or fruit) of his own labour and induſtry.

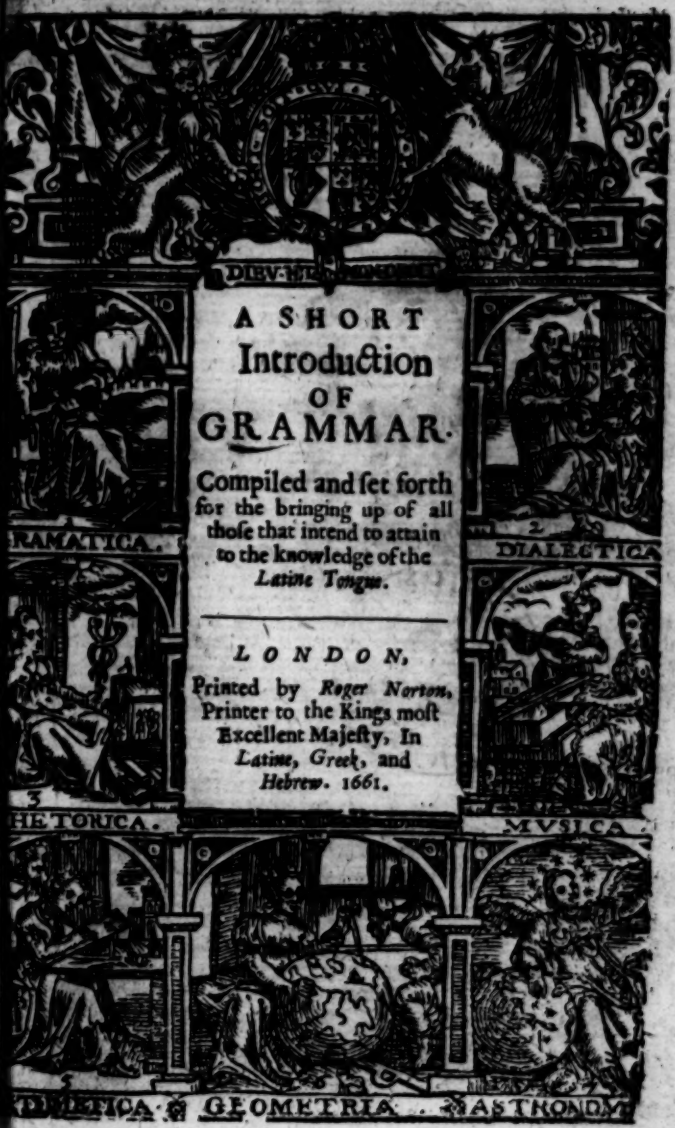

A SHORT Introduction OF GRAMMAR.

Compiled and set forth for the bringing up of all those that intend to attain to the knowledge of the *Latine Tongue*.

LONDON,

Printed by *Roger Norton*, Printer to the Kings most Excellent Majesty, In *Latine*, *Greek*, and *Hebrew*. 1661.

Linc.
B^u C. 452 +
452

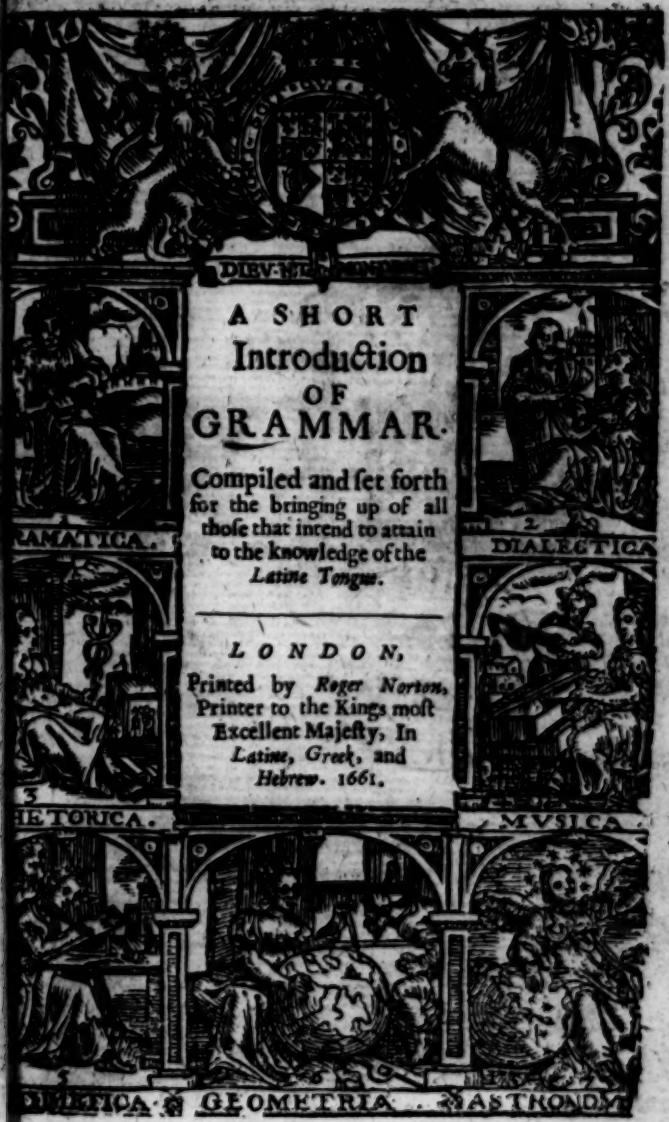

A SHORT Introduction OF GRAMMAR.

Compiled and set forth for the bringing up of all those that intend to attain to the knowledge of the *Latine Tongue*.

LONDON,

Printed by *Roger Norton*, Printer to the Kings most Excellent Majesty, In *Latine*, *Greek*, and *Hebrew*. 1661.

BIBLIOTHECA BODLEIANA

TO exhort every man to the learning of Grammar that intendeth to attain to the understanding of the tongues, (wherein is contained a great treasure of wisedome and knowledge) it would seem much vain and little needfull: for so much as it is to be known, that nothing can surely be ended whose beginning is either feeble or faulty; and no building be perfect when as the foundation and ground-work is ready to fall, and unable to uphold the burden of the frame. Wherefore it were better for the thing it self, and more profitable for the learner to understand how he may best come to that which he ought most necessarily to have; and to learne the plainest way of obtaining that which must be his best and certainest guide, both of reading and speaking, then to fall in doubt of the goodnesse and necessity thereof: which I doubt whether he shall more lament that lacketh, or esteemeth that he hath it: and whether he shall oftner stumble at trifles, and be deceived in light matters, when he hath it not; or judge truly and skilfully of divers weighty things when he hath it. The which hath seemed to many very hard to compasse a foretime, because that they who professed this art of teaching Grammar, did teach divers Grammars, and not one: and if by chance they taught one Grammar, yet they did diversly, and so could not do it all best; because there is but one rightnesse, not onely in every thing, but also in the manner of every thing.

As for the diversity of Grammars, it is well and profitably taken away by the Kings Majesties wisedome; who foreseeing the inconvenience, and favourably providing the remedy, caused one kind of Grammar by sundry learned men to be diligently drawn, and so to be set out onely: every where to be taught for the use of learners, and for avoiding the hurt in changing of Schoolmasters.

The variety of teaching is divers yet, and allways will be, for that every Schoolmaster liketh that he knoweth, and useth not the use of that he knoweth not, and therefore judgeth that the most sufficient way, which he seeth to be the readiest meane, and perfectest kinde, to bring a learner to have a thorough knowledge therein.

Wherefore it is not amisse, if one seeing by triall an easier and readier way then the common sort of teachers use, would say what he hath proved, and for the commodity allowed: that others not knowing the same, might by experience prove the like, and then by proof reasonable judge the like: not hereby excluding the better way when it is found: but in the mean season forbidding the worse.

The first and chiefest point is, that the diligent Master make not the Scholar hast too much, but that he in continuance and diligence of teaching, make him to rehearse so, that while he hath perfectly that which is behinde, he suffer him not to goe forward: for this making hast

overthroweth and hurteth a great sort of wits, and casteth them into an amazednesse, when they know not how they shall either go forward or backward, but stick fast, as one plunged that cannot tell what to do or which way to turne him: and then the Master thinketh the Scholar to be a dullard: and the Scholar thinketh the thing to be unease, and too hard for his wit: and the one hath an evil opinion of the other, when oftentimes it is neither, but in the kind of teaching. Wherefore the best and chiefest point throughly to be kept, is, that the Scholar have in minde so perfectly that which he hath learned, and understand it so that not onely it be not a stop for him, but also a light & help unto the next that followeth. This shall be the Masters ease, and the childe encouraging: when the one shall see his labour take good effect, and thereby in teaching be lesse tormented, and the other shall thinke the thing the easier, and so with more gladnesse be ready to go about the same.

In going forward, let him have of every declension of Nouns and conjugation of Verbs, so many severall examples, as they passe them that it may seem to the Schoolmaster, no word in the Latine tongue to be so hard for that part, as the Scholar shall not be able praisedly to enter into the forming thereof. And surely the multitude of examples (if the easiest and commonest be taken first, and so come to the stranger and harder) must needs bring this profit withall, that the Scholar shall best understand, and soonest conceive the reason of the rules, and best be acquainted with the fashion of the tongue. Wherein it is profitable, not only that he can orderly decline his Noun and his Verb, but every way forward, backward, by cases, by persons; that he neither case of noun, nor person of Verb can be required, that he cannot without stop or study tell. And untill this time I count not the Scholar perfect, nor ready to go any further till he hath this already learned.

This when he can perfectly do, and hath learned every part: not by rote, but by reason, and is more cunning in the understanding of the thing, then in rehearsing of the words (which is not past a quarters or a years diligence, or very little more to a painfull and diligent man, if the Scholar have a mean wit) then let him passe to the Concords, that is, know the agreement of parts among themselves, with like way and diligence as is afore described.

Wherein plain and sundry examples, and continuall rehearsall of things learned, and especially the daily declining of a Verb, and turning him into all fashions, shall make the great and heavy labour full easie and so pleasant for the framing of sentences, that it will be rather a delight unto them, that they be able to do well, then pain in searching of an unused, and unacquainted thing.

When these Concords be well known unto them (an easie and pleasant pain, if the fore-grounds be well and throughly beaten in) the

them not continue in learning of the rules orderly, as they lie in their Syntax, but rather learn some pretty book, wherein is contained not only the eloquence of the tongue, but also a good plain lesson of honesty and godlinesse and thereof take some little sentence as it lyeth, and learn to make the same first out of English into Latine, not seeing the book or construing it thereupon. And if there fall any necessary rule of the Syntax to be known, then to learn it as the occasion of the sentence giveth cause that day, which sentence once made well, and as nigh as may be with the words of the book, then to take the book and construe it, and so shall he be lesse troubled with the parsing of it, and easliest carry his lesson in minde.

And although it was said before, that the Scholars should learn but a little at once, it is not meant that when the Master hath heard them a while, he should let them alone (for that were more negligence for both parts) but I would all their time they be at School, they should never be idle, but alwayes occupied in a continuall rehearsing and looking back again to those things they have learned, and be more bound to keep well their old, then to take forth any new.

Thus if the Master occupy them, he shall see a little lesson take a great deal of time; and diligently enquiring and examining of the parts and the rules, not to be done so quickly & speedily as it might be thought to be; within a while, by this use, the Scholar shall be brought to a good kind of readinesse of making, to the which if there be adjoyned some use of speaking (which must necessarily be had) he shal be brought past the wearisome bitternesse of his learning.

A great help to further this readinesse of making and speaking, shall be, if the Master give him an English book, and cause him ordinarily every day to turne some part into Latine. This exercise cannot be done without his rules, and therefore doth establish them, and ground them surely in his minde for readinesse, and maketh him more able to speak suddenly, whensoever any present occasion is offered for the same. And it doth help his learning more a great deal to turne out of English into Latine, then on the contrary.

Furthermore, we see many can understand Latine, that cannot speak it, and when they read the Latine word in the book, can tell you the English thereof at any time; but when they have laid away their book, they cannot contrariwise tell you for the English the Latine again, whensoever you will aske them. And therefore this exercise helpeth this sore well and maketh those words which he understandeth, to be readier by use unto him, and so perfecteth him in the tongue handsomely.

These precepts wel kept, wil bring a man clean past the use of this Grammar book, and make him as ready as his book, and so meet to further things; whereof it were out of season to give precepts here

and therefore this may be for this purpose, enough, which to good Schoolmasters, and skilfull, is not so needfull; to other meaner and less practised it may be, not onely worth the labour of reading, but also of the using.

An Advertisement to the Reader.

IN this Edition, for the greater profit and ease both of Master and Scholar, in the English Rules, and in the Latine Syntax, those words wherein the force of each example lieth, are noted with letters and figures, where need is: the governour, director, or guider, or that which is in place of it, with an [a]; the governed, or that which is guided by it, with [b]: or if there be more governors, the first with [a], the second with [aa]: and so if more governeds the first with [b], the second with [bb]: and sometimes, the order is directed by [a], [b], [c]: or by figures, and words of the same, or such like nature, coupled together with little strokes between, so much as may be. That so in saying the ensamples, the children may (where or when the Master pleaseth) render again, only those words which are the ensample: as saying, *Quis nisi* [b] *mentis* [a] *inopi* [b] *oblatum respuat aurum?* may repeat again, [a] *inopi mentis.* So throughout all the Latine rules, for better understanding thereof, and for a short repetition, when the master pleaseth, the sums of all the rules are set down, either in the words before the rule, or in the margent, that so they may be chained together briefly, and make perfect sense.

The

The Latine letters are thus written.

The capitall letters.

A B C D E F G H I J K L M N O P
Q R S T V U X Y Z.

A B C D E F G H I K L M N O P
Q R S T V U X Y Z.

The ſmall letters.

a b c d e f g h i k l m n o p q r
ſ s t v u x y z.

a b c d e f g h i k l m n o p q r
ſ s t v u x y z.

Letters are divided into Vowels and conſonants

A vowel is a letter which maketh a full and perfect ſound of it ſelf; and there are five in number: namely, *a, e, i, o, u*; whereunto is added the Greek vowel, *y*.

A conſonant is a letter which muſt needs be ſounded with a vowell, as *b* with *e*. And all the letters, except the vowels are Conſonants.

A ſyllable is the pronouncing of one letter or more with one breath: as *A-ve*.

A Diphthong is the ſound of two vowels in one ſyllable; and of them there be four in number, namely, *æ, œ, au, eu*; whereunto is added *ei*: as *Æneas, cœna, audio, euge, hei*.

Inſtead of æ and œ we commonly do pronounce *e*.

The Greek letters are thus written.

The Capitall letters.

Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ
Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω.

The ſmall letters.

α β γ δ ε ζ η ϑ ι κ λ μ ν ξ ο π ρ ς
σ τ υ φ χ ψ ω.

PRECATIO.

DOmine Pater, cœli ac terræ Effector, qui liberaliter tribuis ſapientiam omnibus eam cum fiduciâ abs te petentibus, exorna ingenii mei bonitatem, quã cum cæteris naturæ viribus mihi infudiſti, lumine divinæ gratiæ tuæ; ut non modo quæ ad cognoſcendum te & Servatorem noſtrum Dominum Jeſum valeant, intelligam, ſed etiam ità mente & voluntate perſequar, & indies benignitate tuâ, cum doctrinâ tum pietate profeciam, ut qui efficis omnia in omnibus, in me reſplendeſcere dona tua facias, ad gloriam ſempiternam immortalis Majeſtatis tuæ. AMEN.

A PRAYER.

OAlmighty Lord and mercifull Father Maker of heaven and earth, which of thy free liberality giveſt wiſedome abundantly to all that with faith and full aſſurance aske it of thee, beautifie by the light of thy heavenly grace the towardneſſe of my wit, the which with all powers of nature thou haſt powred into me; that I may not onely underſtand thoſe things which may effectually bring me to the knowledge of thee and the Lord Jeſu our Saviour, but alſo with my whole heart and will, conſtantly follow the ſame, and receive daily increaſe through thy bountifull goodneſſe towards me, as well in good life as doctrine: ſo that thou which worketh all things in all creatures, mayeſt make thy gracious benefits ſhine in me, to the endleſſe glorie and honour of thine immortall Majeſtie. So beit,

¶ An

¶ An Introduction of the eight parts of Latine speech.

In speech be these eight parts following.

Noune, Pronoune, Verb, Participle.	declined.	Adverb, Conjunction, Preposition, Interjection.	undeclined.

Of a Noune.

A Noun is the name of a thing that may be seen, felt, heard, or understood: as the name of my hand in Latine, is manus: the name of an house, is domus: the name of goodnesse, is bonitas. A Noun

Of Nouns, some be Substantives, and some be adjectives. two kinds

A Noun Substantive is that standeth by himselfe, and requireth not another word to be joyned with him to shew his signification: as Homo, a *man*; And it is declined with one article: as Hic magister *a master*: or else with two at the most, as Hic & hæc parens, *a father or mother*. A Noune substantive.

A Noun Adjective is that cannot stand by it self in reason or signification, but requireth to be joyned with another word: as Bonus, *Good*, Pulcher, *Fair*. And it is declined either with three terminations, as Bonus, bona, bonum: or else with three articles, as Hic hæc & hoc Fœlix, *Happy*: Hic & hæc Levis, & hoc Leve, *Light*. A Noune adjective

A Noune Substantive either is Proper to the thing that it betokeneth: as, Edvardus is my proper name: or else is common to more: as Homo is a common name to all men. Two kindes of Nouns substantives.

Numbers

Numbers of Nounes.

IN Nouns be two Numbers, the Singular and the Plurall. The Singular number ſpeaketh but of one: as Lapis, *a ſtone*. The Plurall number ſpeaketh of more then one: as Lapides, *ſtones*.

Caſes of Nounes.

NOuns be declined with ſix caſes, Singularly and Plurally: the Nominative, the Genitive, the Dative, the Accuſative, the Vocative, and the Ablative.

Nominative caſe. The Nominative caſe cometh before the Verb, and anſwereth to this queſtion, Who, or What? as Magiſter docet, *The Maſter teacheth.*

Genitive. The Genitive caſe is known by this token *Of*: and anſwereth to this queſtion, Whoſe, or Whereof? as Doctrina Magiſtri, *The learning of the Maſter.*

Dative. The Dative caſe is known by this token *To*: and anſwereth to this queſtion, To whom, or To What? as Do librum Magiſtro, *I give a book to the Maſter.*

Accuſativ The accuſative caſe followeth the Verb, and anſwereth to this queſtion, Whom or what? as Amo magiſtrum, *I love the maſter.*

Vocative. The Vocative caſe is known by calling or ſpeaking to: as O Magiſter, *O Maſter.*

Ablative The Ablative caſe is commonly ioyned with Prepoſitions ſerving to the Ablative caſe: as De Magiſtro, *Of the Maſter.* Coram Magiſtro, *Before the Maſter.*

Alſo In, With, Through, For, From, By, and Than, after the Comparative degree, be ſignes of the Ablative caſe.

Articles

Articles.

Articles are borrowed of the Pronoun, and be thus declined.

Singulariter	*Nominat. hic, hæc, hoc*	Pluraliter	*Nominat. hi, hæ, hæc:*
	Genitivo hujus.		*Genitivo horum, harum, horum*
	Dativo huic.		*Dativo his.*
	Accuſ. hunc, hanc, hoc.		*Accuſ. hos, has, hæc.*
	Vocativo caret.		*Vocativo caret.*
	Ablativo hoc, hac, hoc		*Ablativo his.*

Genders of Nounes.

Genders of Nounes be ſeven: the Maſculine, the Feminine, the Neuter, the Commune of two, the Commune of three, the Doubtfull, and the Epicene.

The Maſculine Gender is declined with this article Hic: as Hic Vir, *a Man.*

The Feminine Gender is declined with this article Hæc: as Hæc mulier, *a woman.*

The Neuter Gender is declined with this article Hoc: as Hoc ſaxum, *a ſtone.*

The Commune of two is declined with Hic and Hæc, as Hic & hæc parens, *a father, or mother.*

The Commune of three is declined with Hic, hæc, and hoc: as Hic, hæc & hoc fœlix, *happy.*

The doubtfull Gender is declined with Hic or hæc, as, Hic vel hæc dies, *a day.*

The Epicene Gender is declined with one article, and under that one article both kindes are ſignified: as, Hic paſſer, *a ſparrow.* Hæc aquila, *an eagle*, both he and ſhe.

The

The declensions of Nounes.

There be five declensions of Nounes.

1. The first is when the Genitive and Dative case singular end in æ. The Accusative in am. The Vocative like the Nominative, the Ablative in â, The Nominative plurall in æ. The Genitive in arum. The Dative in is. The Accusative in as The Vocative like the Nominative. The Ablative in is.

As in example.

	Singulariter.		Pluraliter.
Haec mensa. Hic Poeta Hic & Haec Verna.	*Nominat. hæc musa.*		*Nominativo hæ musæ*
	Gent. hujus musæ.		*Ge. harum musarum*
	Dativo huic musæ.		*Dativo his musis.*
	Accus. hanc musam.		*Accusat. has musas*
	Vocativo ô musa.		*Vocativo ô musæ*
	Ablat. ab hac musâ.		*Ablat. ab his musis.*

Note that Filia and Nata, do make the Dative and the Ablative plurall in is or in abus. Also Dea Mula, Equa, liberta, make the Dative and the Ablative case plurall in abus onely.

[1 i.] The second is when the Genitive singular ends in i. The Dative in o. The Accusative in um. The Vocative for the most part like the Nominative, The Ablative in o. The Nominative plural in i. The Genitive in orum. The Dative in is. The Accusative in os. The Vocative like the Nominative: The Ablative in is.

As in example.

	Singulariter		Pluraliter
	Nom. hic magister.		*Nominat. hi magistri.*
Hic vir. Hic liber hæc colus his locus	*Gen. hujus magistri.*		*G. horũ magistrorum.*
	Dat. huic magistro.		*Dativo his magistris*
	Ac. hunc magistrum.		*Accus. hos magistros*
	Vocat. ô magister.		*Vocativo ô magistri*
	Ab. ab hoc magistro.		*Abl. ab his magistris*

Here is to be noted, that when the Nominative endeth in us, the Vocative shall end in e: as, Nominativo

nativo hic Dominus, Vocativo ô Domine; Except Deus, that maketh ô Deus, and Filius, that maketh ô Fili.

When the Nominative endeth in ius, if it be a proper name of a man, the Vocative shall end in i; as Nominativo Hic Georgius, Vocativo ô Georgi.

Also these Nounes following, make their Vocative in e or in us; as Agnus, lucus, vulgus, populus, chorus, fluvius.

Note also that all Nounes of the Neuter Gender, of what declension soever they be, have the Nominative, the Accusative, and the Vocative alike in both numbers, and in the plurall number they end all in a, as in example. Note.

Singulariter	*Nom. hoc regnum.*	Pluraliter	*Nominat. hac regna.*	Hoc damnum.
	Gen. hujus regni.		*Gen. horum regnorum*	Hoc malum.
	Dat. huic regno.		*Dativo his regnis.*	Hoc verbum.
	Accu. hoc regnum.		*Accusat. hac regna.*	
	Vocati. ô regnum.		*Vocativo ô regna.*	
	Abl. ab hoc regno.		*Ablat. ab his regnis.*	

Except Ambo and Duo, which make the Neuter gender in o, and be thus declined.

Pluraliter
Nominativo Ambo, ambæ, ambo.
Genitivo Amborum, ambarum, amborum.
Dativo Ambobus, ambabus, ambobus.
Accusativo Ambos, ambas, ambo.
Vocativo Ambo, ambæ, ambo.
Ab. Ambobus, ambabus, ambobus. Likewise Duo.

The third is when the Genitive singular endeth in is: The Dative in i: The Accusative in em, and sometime in im, and sometime in both: The Vocative, like the Nominative: The Ablative in e, or i, and sometime in both: The Nominative plurall in es, The Genitive in um, and sometime in ium The Dative in bus. The Accusative in es: The Vocative, like the Nominative: The Ablative in bus.

As

As in example.

Hic pares
Hic panis
Hoc opus
Hoc caput
Hæc nubes.

Singulariter	Nomin. hic lapis.		Pluraliter	Nomin. hi lapides.
	Genit. hujus lapidis.			Gen. horum lapidum.
	Dativo huic lapidi.			Dat. his lapidibus.
	Accu. hunc lapidem.			Accuſ. hos lapides.
	Vocativo ô lapis.			Vocativo ô lapides.
	Ablat. ab hoc lapide.			Ab. ab his lapidibus

Hic vel hæc bubo
Hæc virgo.
Hoc animal.
Hoc cubile.
Hoc calcar.

Singulariter	No. hic & hæc parens		Pluraliter.	No. hi, & hæ parẽtes
	Gen. hujus parentis			G. horũ & harũ parẽ
	Dativo huic parenti			D. his parentibus (ti
	A. hũc & hãc parẽtẽ			A. hos & has parẽtes
	Vo. ô parens. (rente.			Vocat. ô parentes
	Ab. ab hoc & hac pa-			Ab. ab his parentibu

IV. The fourth, is when the Genitive caſe ſingular endeth in us. The Dative in ui: The Accuſative in um: The Vocative like the Nominative. The Ablative in u. The Nominative plurall in us: The Genitive in uum: The Dative in ibus. The Accuſative in us: The Vocative like the Nominative. The Ablative in ibus.

As in example.

Hic gradus.
Hæc porticus.
Hoc cornu.

Singulariter	Nomi. hæc manus.		Pluraliter	Nominati. hæc manus.
	Gen. hujus manus.			Ge. harum manuum.
	Da. huic manui.			Dativo his manibus.
	Accu. hanc manum.			Accuſati. has manus.
	Vocat. ô manus.			Vocativo ô manus.
	Ab. ab hac manu.			Ab. ab his manibus.

V. The fifth is when the Genitive and Dative caſe ſingular do end in ei: The Accuſative in em: The Vocative like the Nominative, The Ablative in e, The Nominative plurall in es: The Genitive in erum. The Dative in ebus. The Accuſative in es. The Vocative like the Nominative: The Ablative in ebus.

As in example.

Singulariter	*Nom. hic meridies.*	Pluraliter	*Nom. hi meridies.*
	Gen. hujus meridiei.		*G. horum meridierum.*
	Dat. huic meridiei.		*Dat. his meridiebus.*
	Ac. hunc meridiem.		*Accusat. hos meridies.*
	Vocat. ô meridies.		*Vocat. ô meridies.*
	Ab. ab hoc meridie.		*Ab. ab his meridiebus.*

Hæc res. Hæc species. Hæc acies

Note that all Nounes of the fifth declenſion be of the temmine gender, except meridies and dies. Nota.

The declining of Adjectives.

A Noun adjective of three terminations, is thus declined, after the firſt and ſecond declenſion.

Singulariter	*N bonus, bona, bonũ.*	Pluraliter	*Nom. boni, bonæ, bona.*
	Gen. boni, bonæ, boni.		*G. bonorum, bonarum,*
	Da. bono, bonæ, bono.		*Dat bonis. (bonorum.*
	A. bonũ. bonã, bonũ.		*Ac. bonos, bonas, bona.*
	Vo. bone, bona, bonũ.		*Vocat. boni, bonæ, bona.*
	Ab. bono, bona, bono.		*Ablativo bonis.*

Niger, a, um. Tardus, a, um. Sacer, a, um.

There are beſides theſe, certain Nounes adjectives of another manner of declining, which make the Genitive caſe ſingular in ius, and the Dative in i: which be theſe that follow, with their compounds. An exception.

Singulariter	*No. unus, una, unum.*	Pluraliter	*Nom. uni, unæ, una.*
	Genitivo unius.		*Genti. unorum, unarum.*
	Dativo uni.		*Dat. unis. (unorum.*
	A. unũ, unam, unum.		*Accu. unos, unas, una.*
	Vo. une, una, unum.		*Vocat. uni, unæ, una.*
	Abla. uno, unâ, uno.		*Ablativo unis.*

Note that Unus, a, um, hath not the plural number, but when it is joyned with a word that lacketh the ſingular number: as Unæ literæ, Una mœnia. Nota.

In like manner be declined totus, ſolus, and alſo ullus, alius, alter, uter, and neuter: ſaving that theſe five laſt rehearſed lack the Vocative caſe. Alius dativo alii facit.

A Noun Adjective of three Articles is thus declined, after the third declension.

Ingens. Solers. Lapax. Vetus.	Singulariter.	Nomina. hic hæc & hoc felix.	Nomi. hi & hæ felices, & hæc felicia.
		Genit. hujus felicis	Gen. horum, harum, & horum, felicium.
		Dativo huic felici.	Dativo his felicibus.
		A. hunc & hanc felicem & hoc felix.	Acc. hos & has felices, & hæc felicia.
		Vocativo ô felix.	V. ô felices, & ô felicia
		A. ab hoc hac & hoc felice, vel felici.	A. ab his felicibus.
Levis & leve. Celer celeris, & celere. Melior & melius.	Singulariter	No. hic & hæc tristis, & hoc triste.	Nom. hi & hæ tristes, & hæc tristia.
		Genit. hujus tristis.	Gen. horum, harum & horum tristium.
		Dativo huic tristi.	Dativo his tristibus.
		Accus. hunc & hanc tristem, & hoc triste	Acc. hos & has tristes & hæc tristia.
		V. ô tristis, & ô triste	V. ô tristes & ô tristia
		Abl. ab hoc, hac & hoc tristi.	Ablat. ab his tristibus.

Comparisons of Nounes.

ADjectives whose signification may increase or be diminished, may form comparison. There be three degrees of Comparison: The Positive, the Comparative and the Superlative. The Positive betokeneth the thing absolutely without excess: as Durus, *Hard.*

Three degrees of comparison.

The positive.

The Comparative somewhat exceedeth his Positive in signification: as Durior, *Harder.* And it is formed of the first case of his Positive that endeth in i, by putting thereto or au[illegible]: as of Duri, hic & hæc durior, & hoc durius: of Tristi, hic & hæc tristior, & hoc tristius: of Dulci, hic & hæc dulcior, & hoc dulcius.

The comparative.

The Superlative exceedeth his positive in the high-

The superlative.

highest degree: as Durissimus, *Hardest*. And it is formed of the first case of his Positive that endeth in i, by putting thereto s, and simus: as of Duri, durissimus, of Tristi, tristissimus, of Dulci, dulcissimus.

From these general rules are accepted these that follow: Bonus, melior, optimus, Malus, pejor, pessimus. Magnus, major, maximus. Parvus minor, minimus. Multus plurimus, multa plurima, multum plus plurimum. Exception. Ater Teter. Acer.

And if the Positive end in er, the Superlative is formed of the Nominative case, by putting to rimus: as, Pulcher, pulcherrimus.

Also these Nouns ending in lis, make the Superlative by changing lis, into limus: as Humilis, humillimus, Similis, simillimus: Facilis, facillimus, Gracilis, gracillimus: Agilis, agillimus: Docilis, docillimus.

All other Nouns ending in lis, do follow the general rule aforegoing: as Utilis. Utilissimus.

Also if a vowel come before us, it is compared by Magis, and Maxime: as Pius, magis pius, maxime pius; Assiduus, magis assiduus, maxime assiduus. Igneus. Impius. Arduus. Strenuus.

OF THE PRONOUNE.

A Pronoun is a part of speech much like to a Noun: which is used in shewing or rehearsing. There be fifteen Pronouns.

There be fifteen Pronouns, Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is, meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras, whereof four have the Vocative case: as Tu, meus, noster, and nostras: and all others lack the Vocative case. To these may be added their compounds, Egomet, tute, idem, and also Qui, quæ, quod.

These eight Pronouns, Ego, tu, sui, ille, ipse,

Primitives. iſte, hic, and is, be Primitiues: ſo called, for becauſe they be not derived of others. And they be alſo

Demonſtratives. called Demonſtratiues, becauſe they ſhew a thing not ſpoken of before.

Relatives And theſe ſix Hic, ille, iſte, is, idem, and qui, be Relatiues, becauſe they rehearſe a thing that was ſpoken of before.

Derivatives. Theſe ſeuen, Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, noſtras, veſtras, be Derivatiues: for they be derived of their Primitiues, mei, tui, ſui, noſtri, and veſtri.

Five things belonging to a Pronoun There belong to a Pronoun theſe five things, Number, Caſe, and Gender, as are in a Noun, Declenſion, and Perſon, as here followeth.

The Declenſions of Pronounes.

There be four Declenſions of Pronounes.

The firſt declenſion. Theſe three Ego, tu, ſui, be of the firſt declenſion, and be thus declined.

Singulariter	*Nominativo Ego.*	Pluraliter	*Nominativo nos.*
	Genitivo mei.		*G. noſtrûm vel noſtri.*
	Dativo mihi.		*Dativo nobis.*
	Accuſativo me.		*Accuſativo nos.*
	Vocativo caret.		*Vocativo caret.*
	Ablativo à me		*Ablativo à nobis.*

Singulariter	*Nominativo Tu.*	Pluraliter	*Nominativo vos.*
	Genitivo tui.		*Ge. veſtrûm vel veſtri.*
	Dativo tibi.		*Dativo vobis.*
	Accuſativo te.		*Accuſativo vos.*
	Vocativo ô tu.		*Vocativo ô vos.*
	Ablativo à te.		*Ablativo à vobis.*

Singu. and Plural.	*Nominativo caret*		*Accuſativo ſe*
	Genitivo ſui		*Vocativo caret*
	Dativo ſibi.		*Ablativo, à ſe.*

second declenſi. Theſe ſix, Ille, ipſe, Iſte, hic, is, and qui, be of the ſecond declenſion, and be thus declined.

Nom-

Singulariter	*Nom.iſte,iſta,iſtud.*	Pluraliter	*Nom.iſti,iſtæ,iſta.*
	Genitivo iſtius.		*G.iſtorũ,iſtarum,iſtorũ.*
	Dativo iſtii.		*Dativo iſtis.*
	Ac.iſtum.iſtã,iſtud.		*Accuſ.iſtos,iſtas,iſta.*
	Vocativo caret.		*Vocativo caret.*
	Abla.iſto,iſtâ,iſto.		*Ablativo iſtis.*

Ille is declined like Iſte, and alſo Ipſe, ſaving that the Neuter gender in the Nominative caſe and in the accuſative caſe ſingular maketh ipſum. Nominativo, hic, hæc, hoc. Genitivo hujus, Dativo huic: as afore in the Noun.

Singulariter	*Nomin.is,ea,id.*	Pluraliter.	*Nominativo ii,eæ,ea.*
	Genitivo ejus.		*G.eorum,earum,eorum.*
	Dativo ei.		*Dativo iis,vel eis.*
	Ac.eum,eam,id.		*Accuſat.eos,eas,ea.*
	Vocativo caret.		*Vocativo caret.*
	Ablati.eo,eâ,eo.		*Ablat. iis,vel eis.*

Singulariter	*Nom.qui,quæ,quod.*	Pluraliter	*No.qui,quæ,quæ.*
	Genitivo cujus.		*G. quorum,quarũ, quorum*
	Dativo cui.		*Dati. quibus,vel queis.*
	A.quem,quam,quod		*Ac. quos, quas, quæ.*
	Vocati.caret.		*Vocativo caret.*
	Ab.quo,quâ,quo vel qui		*Ab.quibus vel queis.*

Likewiſe Quis and Quid be declined, whether they be Interrogatives, or Indefinites. Alſo Quiſquis is thus declined. The compounded of Quis.

No.	*Quiſquis.* / *Quicquid.*	*Ac.*	*Quicquid.*	*Ab.*	*Quoquo.* / *Quaquâ.* / *Quoquo.*

Where note that Quid is alwayes a Subſtantive of the Neuter gender. Note.

Theſe five, Meus, tuus, ſuus, noſter, and veſter, are of the third declenſion, and be declined like nouns Adjectives of three terminations, in this wiſe. The third declenſion.

Singulariter	*N.meus,mea,meum.*	Pluraliter	*Nomin.mei,mea,mea.*
	Geni.mei,meæ,mei.		*Gen.meorum,mearum.*
	Dat.meo,meæ,meo.		*Dat.meis.* (*meorum.*
	A.meũ,meã,meum.		*Accuſ.meos,meas,mea.*
	Vo.mi,mea,meum.		*Vocat.mei,meæ,mea.*
	Ab.meo,meâ,meo.		*Ablativo meis.*

So is noſter declined, and Tuus, ſuus, veſter, ſaving that theſe three laſt do lack the Vocative caſe.

The fourth declenſion. Noſtras, Veſtras, and this Noun Cujas, be of the fourth declenſion, and be thus declined.

Singulariter	*No.hic & hæc noſtras & hoc noſtrate.*	Pluraliter	*N. hi & hæ noſtrates & hæs noſtratia.*
	Gen hujus noſtratis.		*G.horum,harum & horum noſtratium.*
	Dativo huic noſtrati.		*Dat his noſtratibus.*
	A hunc & hãc noſtratem,& hoc noſtrate.		*A.hos & has noſtrates & hæc noſtratia.*
	Vocat.ó noſtras & ó noſtrate.		*Voca. ó noſtrates, & ó noſtratia.*
	Ab.ab hoc,hac & hoc noſtrate vel noſtrati.		*A. ab his noſtratibus.*

Note. Here is to be noted, that Noſtras, Veſtras, and this Noun Cujas be called Gentiles, becauſe they properly betoken pertaining to Countries or Nations, to Sects, or Factions.

A Pronoune hath three Perſons.

Perſons three. The firſt perſon ſpeaketh of himſelf. as Ego I, Nos, wee.

The ſecond perſon is ſpoken to: as, Tu, Thou, Vos, yee. And of this perſon is alſo every Vocative caſe.

The third perſon is ſpoken of, as Ille, He, Illi, They. And therefore all Nouns, Pronouns and Participles be of the third perſon.

Of

OF A VERBE.

A Verb is a part of ſpeech, declined with mood and tenſe, and betokeneth doing, as, Amo, I love, or ſuffering, as Amor, I am loved, or being, as, Sum, I am. A verbe.

Of Verbs ſuch as have perſons, be called Perſonals, as, Ego amo, Tu amas. And ſuch as have no perſons, be called Imperſonals, as Tædet, it irketh, Oportet, it behoveth.

Of Verbs Perſonals there be five kinds, Active, Paſſive, Neuter, Deponent, and Common. Verbs perſonals.

A Verb Active endeth in o, and betokeneth to do, as, Amo, I love, and by putting to r, it may be a Paſſive; as Amor.

A Verb Paſſive endeth in or, and betokeneth to ſuffer, as, Amor, I am loved, and by putting away r, it may be an Active, as Amo. Paſſive.

A Verb Neuter endeth in o, or m, and cannot take r, to make him a Paſſive, as, Curro, I run, Sum, I am. And it is Engliſhed ſometime Actively; as Curro, I run, and ſometime Paſſively; as Ægroto, I am ſick. Neuter.

A Verb Deponent endeth in r, like a Paſſive, and yet in ſignification is but either Active as Loquor verbum, I ſpeak a Word; or Neuter; as Glorior, I boaſt. Deponent.

A verb Commune endeth in r, and yet in ſignification is both Active and Paſſive: as, Oſculor te, I kiſſe thee: Oſculor à te, I am kiſſed of thee. Commune.

MOODS.

Moods 6. There be six Moods: the Indicative, the Imperative, the Optative, the Potential, the Subjunctive, and the Infinitive.

Indicative The Indicative Mood sheweth a reason true or false, as, Ego amo, *I love*: Or else asketh a question; as, Amas tu *Doest thou love?*

Imperat. The Imperative biddeth, or commandeth: as Ama, *Love thou.*

Optative. The Optative wisheth or desireth, with these signes, *Would God, I pray God*, or *God grant*: as Utinam amem, *I pray God I love*: and hath commonly an Adverb of wishing joyned with him.

Potential. The Potential mood is known by these signes, *May, can, might, would should, could*, or *ought*, as Amem, *I may* or *can love*: without an Adverb joyned with him.

Subjunct. The subjunctive mood hath evermore some Conjunction joyned with him: as Cùm amarem *when I loved.* And it is called the Subjunctive mood, because it dependeth upon another Verb in the same sentence, either going before, or comming after: as, Cùm amarem, eram miser, *when I loved, I was a wretch.*

Infinitive. The Infinitive signifieth to do, to suffer, or to be: and hath neither number, nor person, nor Nominative case before him: and is known comonly by this sign *To*, as Amare, *To love.* Also when two verbs come together without any Nominative case between them, then the latter shall be the Infinitive mood: as, Cupio discere, *I desire to learn.*

GERUNDS.

GERUNDS.

There be moreover belonging to the Infinitive mood of Verbs, certain voyces called Gerunds, ending in di, do, and dum: which have both the active and passive signification: as Amandi, *of loving*, or *of being loved*. Amando, *In loving* or *in being loved*. Amandum, *To love*, or *to be loved*. Gerunds three, Di, do, dum.

SUPINES.

There be also pertaining unto Verbs, two Supines: the one ending in um, which is called the first Supine, because it hath the signification of the Verb active: as Eo amatum *I go to love*. And the other in u, which is called the latter Supine, because it hath for the most part the signification passive: as Difficilis amatu, *Hard to be loved*. Supines two in um and u.

TENSES.

There be five tenses or Times: the Present tense, the Preterimperfect, the Preterperfect, the Preterpluperfect, and the Future tense. Tenses five.

The Present tense speaketh of the time that now is: as Amo, *I love*. Present tense.

The Preterimperfect tense speaketh of the time not perfectly past: as Amabam, *I loved* or *did love*. Preterim. perfect.

The Preterperfect tense speaketh of the time perfectly past, with this signe *Have*: as Amavi, *I have loved*. Preter. Perfect.

The Preterpluperfect tense speaketh of the time more then perfectly past, with this sign *Had*: as Amaveram, *I had loved*. Preterplu perfect.

The Future tense speaketh of the time to come, with this sign *Shall* or *will*: as Amabo, *I shall or will love*. Future.

PER.

PERSONS.

Persons three.

There be also in verbs three persons, in both numbers: as singulariter, Ego, amo, *I love.* Tu amas, *Thou loveſt.* Ille amat, *He loveth.* pluraliter, Nos amamus, *We love.* Vos amatis, *Ye love.* Illi amant, *They love.*

CONJUGATIONS.

Conjugations. 4.

Verbs have four Conjugations, which be known after this manner.

The firſt Conjugation hath a long, before re and ris: as amāre, amāris.

The ſecond Conjugation hath e long, before re and ris: as Docēre, docēris.

The third Conjugation hath e ſhort, before re and ris: as Legĕre, legĕris.

The fourth Conjugation hath i long, before re and ris: as Audīre, audīris.

Verbs in O, of the foure Conjugations, be declined after theſe examples.

Amo, amas, amavi, amare, amandi, amando, amandum: amatum amatu, amans, amaturus. — To love.

Doceo, doces, docui, docere, Docendi, docendo, docendum: Doctum, doctu, docens, docturus: — To teach.

Lego, legis, legi, legere: Legendi, legendo, legendum: Lectum, lectu, legens, lecturus. — To read.

Audio, audis, audivi, audire: audiendi, audiendo, audiendum: auditum, auditu, audiens, auditurus. — To hear.

Ladies;

Indicative Mood, Preſent tenſe ſingular.

I love, or, *doe love,*	*Thou loveſt,* or *doeſt love,*	*He loveth* or *doth love.*	*We love,* or *doe love,*	*Ye love,* or *doe love,*	*They love,* or *doe love.*

Amo,	amas,	amat.	*Pluraliter.*	Amamus,	amatis, amant.
Docco,	doces,	docet.		Docemus,	docetis, docent.
Lego,	legis,	legit.		Legimus,	legitis, legunt.
Audio,	audis,	audit.		Audimus,	auditis, audiunt.

Preterimperfect tenſe ſingular. Amabam, Docebam, Legebam, Audiebam, — *I loved or did love.* bas, bat. *Plur.* bamus, batis, bant.

Preterperfect tenſe ſingular. Amavi, Docui, Legi, Audivi, — *I have loved.* iſti, it. *Plur.* imus, iſtis, ërunt vel ëre.

Preterpluperfect tenſe ſingular. Amaveram, Docueram, Legeram, Audiveram, — *I had loved.* ras, rat. *Plur.* ramus, ratis, rant.

Future tenſe ſingular. Amabo, Docebo, Legam, Audiam, — *I ſhall or will love.* bis, bit. *Plur.* bimus, bitis, bunt. es, et. *Plur.* emus, etis, ent.

Impera-

An Introduction of the Imperative Mood.

	Love thou.	*Love he, or let him love.*	*Love we, or let us love.*	*Love yee.*	*Love they, let them love.*
Present tense singular.	Ama,	amet,	Pl. amemus,	amate,	amento.
	amato.	amato.		amatote.	amanto.
	Doce,	doceat,		docete,	docento.
	doceto.	doceto.	Pl. doceamus,	docetote.	docento.
	Lege,	legat,		legite,	legunto.
	legito.	legito.	Pl. legamus,	legitote.	legunto.
	Audi,	audiat		audite,	audiunto.
	audito.	audito.	Pl. audiamus,	auditote.	audiunto.

Optative Mood.

God grant I love.

Present tense sing. utinam	Amem, ames, amet.	Pl. utinam amemus,	ametis, ent
	Doceam, Legam, Audiam,	as, at.	Pl. utinam amus, atis, ant.

Preterimperfect tense sing. utinam	Amarem, Docerem, Legerem, Audirem,	*Would God I loved, or did love.*	res, ret. Pl. utinam, remus, retis, ren
Preterperfect tense singular, utinam	Amaverim, Docuerim, Legerim, Audiverim.	*I pray God I have loved.*	ris, rit. Pl. utinam, rimus, ritis, rint
Preterpluperfect tense sing. utinam	Amaviſſem, Docuiſſem, Legiſſem, Audiviſſem,	*Would God I had loved.*	ſes, ſet. Pl. utinam ſemus, ſetis, ſen
Future tense singular, utinam	Amavero Docuero Legero Audivero	*God grant I ſhall or will love hereafter.*	ris, rit. *Plur.* utin. rimus, ritis, rint.

Poten

Potentiall Mood.

I may or can love.

Present tense sing.
Amem, ames, amet, *Plur.* amemus, ametis, ament.
Doceam, Legam, Audiam, as, at. *Plur.* amus, atis, ant.

Preterimperfect tense sing.
Amarem, Docerem, Legerem, Audirem — *I might, would, should, ought, or could love.*
res, ret. *Plur.* remus, retis, rent.

Preterperfect tense singul.
Amaverim, Docuerim, Legerim, Audiverim — *I might, would, should, or ought to have loved.*
ris, rit. *Plur.* rimus, ritis, rint.

Preterpluperfect tense sing.
Amaviſſem, Docuiſſem, Legiſſem, Audiviſſe — *I might, would, should, or ought to had loved.*
ſes, ſet. *Plur.* ſemus, ſetis, ſent.

Future tense sing.
Amavero, Docuero, Legero, Audivero — *I may or can love hereafter.*
ris, rit. *Plur.* rimus, ritis, rint.

Subjunctive Mood.

When I love.

Present tense sing.
Cùm Amem, ames, amet. *Plur.* cùm amemus, ametis, ent.
Doceam, Legam, Audiam — as, at. *Pluraliter.* cùm amus, atis, ant.

Præter-

Preterimper. fect tenſe ſing. Cùm	Amarem, Docerem, Legerem, Audirem,	res,ret. *Pl.cùm* remus,retis,rent	*When I loved or did love.*
Preterperfect tenſe ſingular, Cùm	Amaverim, Docuerim, Legerim, Audiverim,	ris,rit, *P.cùm* rimus ritis,rint	*When I have loved.*
Preterpluperf. tenſe ſingular, Cùm	Amaviſſem, Docuiſſem, Legiſſem, Audiviſſem,	ſes,ſet, *P.cùm* ſemus, ſetis,ſent	*When I had loved.*
Future tenſe ſing. Cùm	Amavero, Docuero, Legero, Audivero,	ris,rit. *P.cùm* rimus, ritis,rint	*When I ſhall or will love.*

Infinitive Mood.

Preſent and Preterimperfect tenſe.	Amare, Docere, Legere, Audire,	To	Love. Teach. Read. Hear.
Preterperfect & preterpluperfect tenſe.	Amaviſſe, Docuiſſe, Legiſſe, Audiviſſe,	To have or had	Loved. Taught. Read. Heard.
Future tenſe,	Amaturum Docturum Lecturum Auditurum	eſſe, To	love teach read hear hereafter.

Gerunds.

Amandi, of loving.	do, in loving.	dum to love
Docendi, of teaching.	do, in teaching.	dum to teach
Legendi, of reading.	do, in reading.	dum to read
Audiendi, of hearing.	do, in hearing.	dum to hear

Supine

Supines. Amatum, Doctum, Lectum, Auditum, To love, teach, read, heare. Amatu, Doctu, Lectu, Auditu, To bee loved, taught, read, heard.

A participle of the present tense.
Amans, loving.
Docens, teaching.
Legens, reading.
Audiens, hearing.

The participle of the first future tense.
Amaturus, to love, or about to love.
Docturus, to teach, or about to teach.
Lecturus, to reade, or about to reade.
Auditurus, to heare or about to heare.

Before we decline any Verbs in or, for supplying of many tenses lacking in all such Verbs, we must learn to decline this Verbe Sum, in this wise following.

Sum, es, fui, esse, Futurus. To be.

Indicative Mood.

Present tense singular, Sum, I am: es, est. *Plural.* Sumus, estis, sunt.

Preterimperfect tense sing. Eram, I was: eras, erat. *Plural.* eramus, eratis, erant.

Preterperfect tense singular, Fui, I have been: fuisti, fuit. *Plural.* fuimus, fuistis, fuêrunt vel fuêre.

Preterpluperfect tense sing. Fueram, I had been: fueras, fuerat. *Pluraliter,* fueramus, fueratis, fuerant.

Future tense singular, Ero, I shall or will be: eris, erit. *Plu.* erimus, eritis, erunt.

Imperative

Imperative Mood.

Preſ. tenſe ſingu.	Sis, Es, Eſto,	be thou	Sit, Eſto.	*Pl.* Simus	Sitis, Eſſe, Eſtote,	Sint, Sunto.

Optative Mood.

Preſent tenſe ſing. utinam.	Sim. I pray God I be: ſis, ſit. *Plur.* utinam ſimus, ſitis, ſint.
Preterimperf. tenſe ſing. utin.	Eſſem, Would God I were: eſſes eſſet. *P.* utinam eſſemus, eſſetis, eſſent.
Preterperfect tenſe ſing. utin.	Fuerim, I pray God I have been: fueris, fuerit *Plu.* utinam fuerimus, fueritis, fuerint.
Preterpluperf. tenſe. ſing. utin.	Fuiſſem, Would God I had been: fuiſſes, fuiſſet *Pl.* utinam fuiſſemus, fuiſſetis, fuiſſent.
Future tenſe ſingular, utin.	Fuero, God grant I be hereafter: fueris, fuerit. *Plur.* utinam fuerimus, fueritis, fuerint.

Potentiall Mood.

Preſent tenſe ſingular.	Sim, I may or can be: ſis, ſit. *Plur.* ſimus, ſitis ſint.
Preterimperf. tenſe ſingular.	Eſſem, I might or could be: eſſes, eſſet. *Plu.* eſſemus, eſſetis, eſſent.
Preterperfect. tenſe ſingular.	Fuerim, I might, could, ſhould, or ought to have been: fueris, fuerit *P.* fuerimus, fueritis, fuerint.
Preterplu. tenſe ſing.	Fuiſſe, I might, could, ſhould, or ought to have been: fuiſſes, fuiſſet, *Pl.* fuiſſemus, fuiſſetis, fuiſſent.
Future tenſe Singular.	Fuero, I may or can be hereafter: fueris, fuerit. *Pl.* fuerimus, fueritis, fuerint.

Subjunctive Mood.

Preſent ten. ſing. cùm { Sim, When I am: ſis, ſit. *Plural.* cùm ſimus, ſitis, ſint.

Preterim-perf. tenſe ſing. cùm { Eſſem, When I was: eſſes, eſſet. *Plural.* cùm eſſemus, eſſetis, eſſent.

Preterperfect tenſe ſing. cùm { Fuerim, When I have been: fueris, fuerit. *Plural.* cùm fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluper. tenſe ſing. cùm { Fuiſſem, When I had been: fuiſſes, fuiſſet. *Plural.* cùm fuiſſemus, fuiſſetis, fuiſſent.

Future tenſe ſingular, cùm { Fuero, When I ſhall or will be: fueris, fuerit. *Plur.* cùm fuerimus, fueritis, fuerint.

Infinitive Mood.

Preſent and preterimperfect tenſe, { Eſſe, to be. } { *Preterperfect, and preterpluperfect tenſe.* } Fuiſſe, { to have or had been.

Future tenſe, [Fore vel futurum eſſe, To be hereafter.

Verbes in *Or* of the four Conjugations, be declined after theſe examples.

AMor, amâris vel amâre, amatus ſum vel fui, amâri, amatus, amandus. To be loved.

Doceor, docêris, vel docêre, doctus ſum vel fui, docêri: doctus Docendus. To be taught.

Legor, legeris vel legere, lectus ſum vel fui, legi, lectus, legendus. To be read.

Audior, audiris vel audire, auditus ſum vel fui, audiri, auditus, audiendus. To be heard.

Indicative Mood.

I am loved.

Preſent tenſe ſing.	Amor, amâris vel amâre, amâtur.	*Plurâliter.*	mur
	Doceor, docêris, vel docêre, docetur.		mini.
	Legor, legeris, vel legere, legitur.		ntur.
	Audior, audiris, vel audire, auditur.		untur.

Preterimperfect tenſe ſingular.	Amabar, Docebar, Legebar, Audiebar.	*I was loved.*	baris vel bare, batur. *Plurali.* bamur, bamini, bantur.
Preterperfect tenſe ſingular.	Amatus, Doctus, Lectus, Auditus.	*I have bin loved,*	tus es vel fuiſti, tus eſt vel fuit. *Plur.* ti ſumus vel fuimus, ti eſtis vel fuiſtis, ti ſunt, fuêrunt vel fuêre.
Preterpluperfect tenſe ſingular.	Amatus, Doctus, Lectus, Auditus.	*I had bin loved.*	tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat. *Pl.* ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.
Future tenſe ſing.	Amabor, Docebor, Legar, Audiar.	*I ſhall or will be loved.*	beris vel bere, itur. *Pl.* bimur, imini, untur. êris vel êre, etur. *P.* êmur êmini, entur.

Imperative Mood.

	Be thou loved.	*Let him be loved.*	*Let us be loved.*	*Be yee loved.*	*Let them bee loved.*
Preſent tenſe ſingular.	Amare, amatur, amator, amator.		*Pl.* amemur.	Amamini, amentur. amaminor : amantor.	
	Docere, doceatur, docêtor : docêtor.		*P.* doceamur	Docemini, doceantur doceminor, docentor.	
	Legere, legatur. legitor : legitor.		*Pl.* legamur.	Legimini, legantur. legiminor, leguntor.	
	Audire, audiatur auditor : auditor.		*P.* audiamur.	Audimini, audiantur. Audiminor, audiuntor.	

Optati

Optative Mood.

God grant I be loved.

Preſent tenſe ſingular. utinam Amer, êris vel ere, êtur. *Pl.* utin. êmur, êmini, entur.
Docear, Legar, Audiar, } aris vel are, atur. *Plu.* utin. amur, amini, antur

Preterimperfect tenſe ſingular. utinam Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, } reris vel rere, retur. *Plu.* utinam remur, remini, rentur.

Would God I were loved.

Preterperfect tenſe ſingular, utinam Amatus, Doctus, Lectus, Auditus } ſim vel fuerim, tus ſis vel fueris, tus ſit vel fuerit. *Plu.* utinam ti ſimus vel fuerimus, ti ſitis vel fueritis, ti ſint vel fuerint.

I pray God I have been loved.

Preterplu perfect tenſe ſingular, utinam Amatus, Doctus, Lectus, Auditus } eſſem vel fuiſſem, tus eſſes vel fuiſſes, tus eſſet vel fuiſſet. *Pl.* utinam ti eſſemus vel fuiſſemus, ti eſſetis vel fuiſſetis, ti eſſent vel fuiſſent.

Would God I had been loved.

Future tenſe ſingular, utinam Amatus, Doctus, Lectus, Auditus } ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *Plu.* utinam ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

God grant I be loved hereafter.

Potential Mood.

I may or can be loved.

Preſent tenſe ſingular, Amer, êris vel êre, êtur. *Plural.* êmur, êmini, êntur.
Docear, Legar, Audiar, } aris vel are, atur. *Pl.* amur, amini, antur

Preter-imperfect tense singular. Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, *I would, should, or ought to be loved.* reris vel rere, retur. *Pl.* remur, remini, rentur.

Preter-perfect tense singular. Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, *I would, should, or ought to have been loved.* fim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. *Plur.* ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

I would, should, or ought to had been loved.

Preter-pluperfect tense singular. Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. *Plural.* ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

Future tense singular. Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, *I may or can be loved hereafter.* ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *Plur.* ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Subjunctive Mood.

When I am loved.

Present tense singular. Cùm, Amer, Docear, Legar, Audiar, êris vel êre, êtur. *P. cùm* êmur, êmini, entur. aris vel are, atur. *Plu. cùm* amur, amini, antur.

Preterim-perfect tense singular. Cùm, Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, *When I was loved.* rêris vel rêre, rêtur. *Pl. cùm* rêmur, rêmini, rentur.

Preterper-fect tense singular. Cùm, Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, *When I have been loved.* fim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. *P. cùm* ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

Preterpl

When I had been loved.

Preterplu-perfect tense singular, Cùm { Amatus, Doctus, Lectus, Auditus } eſſem vel fuiſſem, tus eſſes vel fuiſſes, tus eſſet vel fuiſſet. *Plur. cùm* ti eſſemus vel fuiſſemus, ti eſſetis vel fuiſſetis, ti eſſent vel fuiſſent.

Future tense ſingular, Cùm { Amatus, Doctus, Lectus, Auditus } *When I ſhall or will be loved.* ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *P. cùm* ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint

Infinitive Mood.

Preſent and Preter-imperfect tense. { Amari, Doceri, Legi, Audiri } To be { Loved. Taught. Read. Heard.

Preterperf. tenſe, and preterplu-perf. tenſe. { Amatum, Doctum, Lectum, Auditum } *To have or had been loved.* eſſe vel fuiſſe.

Future tenſe { Amatum iri, vel amandum eſſe, Doctum iri, vel docendum eſſe, Lectum iri, vel legendum eſſe, Auditū iri, vel audiendum eſſe, } to be { loved, taught, read, heard } hereafter

A participle of the preterperfect tenſe, { Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, } { Loved. Taught. Read. Heard.

A participle of the Future in Dus. { Amandus, Docendus, Legendus, Audiendus, } To be { Loved. Taught. Read. Heard.

An Introduction of the Of certaine Verbs going out of Rule, *which are declined and formed in manner following.*

POssum, potes, potui, posse, potens. To may or can.

Volo, vis, volui, velle: volendi, volendo, volendũ: supinis caret; volens: To will, or to be willing.

Nolo, nonvis, nolui, nolle: nolendi, nolendo, nolendum: supinis caret, nolens: To nill, or to be unwilling.

Malo, mavis, malui, malle: malendi, malendo, malendum: supinis caret, malens: To have rather, or to be more willing.

Edo, edis vel es, edi, edere vel esse: edendi, edendo, edendum: esum, esu, vel estum estu, edens, esurus vel esturus: To eat.

Fio, fis, factus sum vel fui, fieri: factus, faciendus: To be made, or to be done

Fero, fers, tuli, ferre: ferendi, ferendo, ferendum: latum, latu: ferens, laturus: To bear or suffer.

Feror, ferris vel ferre, latus sum vel fui, ferri: latus, ferendus: To be born or suffered.

Indicative Mood.

Present tense singular

POssum, potes, potest.
Velo, vis, vult.
Nolo, nonvis, nonvult.
Malo, mavis, mavult. (est.
Edo, edis vel es, edit vel
Fio, fis, fit.
Fero, fers, fert.
Feror, ferris vel ferre, fertur.

Pluraliter.

Possumus, potestis, possunt
Volumus, vultis, volunt.
Nolum⁹, nonvultis, nolunt.
Malumus, mavultis, malunt
Edim⁹ editis vel estis, edũt
Fimus, fitis, fiunt.
Ferimus, fertis, ferunt.
Ferimur, ferimini, feruntur

Preterim-

Preter-imperfect tense ſingular,

Poteram
Volebam,
Nolebam,
Malebam,
Edebam,
Fiebam,
Ferebam,
Ferebar, baris vel bare, batur. *Plu.* bamur, bamini, bantur

as, at. *Pluraliter* amus, atis, ant.

Preterperfect tense ſingular.

Potui,
Volui,
Nolui,
Malui,
Edi
Tuli,

iſti it, *Plur.* imus, iſtis, êrunt vel êre.

Factus
Latus

ſum vel fui, tus es vel fuiſti, tus eſt vel fuit. *Plur.* ti ſumus vel fuimus, ti eſtis vel fuiſtis, ti ſunt, fuêrunt vel fuêre.

Preter-pluperfect tense ſingular,

Potueram,
Volueram,
Nolueram,
Malueram,
Ederam,
Tuleram,

ras, rat. *Plur.* ramus, ratis, rant.

Factus
Latus

eram vel fueram, tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat. *Plur.* ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.

Future tense ſingular,

Potero, eris, erit. *Plural.* poterimus, eritis, erunt
Volam,
Nolam,
Malam,
Edam,
Fiam,
Feram,

es, et. *Plur.* emus, etis, ent

Ferar, ferêris vel ferêre, ferêtur. *Plural.* ferêmur, feremini, ferentur.

[Poſſum, Volo, Malo, have no Imperative Mood.

Imperative Mood.

Noli, Nolito. *Pluraliter*, Nolite, Nolitote.

Preſent tenſe ſingular.

Es, eſto; ede, edito; *P.* Edamus; edite, eſte, eſtote, editote; edant, eduntо.

Fito tu; Fiat, Fito; *P.* Fiamus; Fite, fitote; Fiant, fiunto.

Fer, ferto; Ferre, fertor; Ferat, ferto; Feratur, fertor; *Pl.* Feramus, feramur; Ferte, fertote, Ferimini, feriminor; Ferant, ferunto, Ferantur feruntor.

Optative Mood

Preſent tenſe ſingular, Utinam

Poſſim, Velim, Edam, Fiam, feram, Nolim, Malim, is, it. *Plural. utinam* imus, itis, int.

Ferar, raris vel rare, ratur, *Pl. ut.* amur, amini, antur

Preterimperfect tenſe ſing. Utinam

Poſſem, Vellem, Nollem, Mallem, Ederem vel eſſem, Fierem, Ferrem, es, et. *Pluraliter utinam* emus, etis, ent.

Ferrer, reris vel rere, retur. *Pl. ut.* remur, remini, rentur.

Preterperfect tenſe ſingular, Utinam

Potuerim, Voluerim, Noluerim, Malluerim, Ederim, Tulerim, ris, rit. *Pluraliter utinam* rimus, ritis, rint.

Factus, Latus, ſim vel fuerim, tus ſis vel fueris, tus ſit vel fuerit. *Pl. ut.* ti ſimus vel fuerimus, ti ſitis vel fueritis, ti ſint vel fuerint.

Preterpluperfect tenſe ſing. Utinam.

Potuiſſem, Voluiſſem, Noluiſſem, Maluiſſem, Ediſſem, Tuliſſem, ſes, ſet. *Plur. utinam* ſemus, ſetis, ſent.

Factus, Latus, eſſem vel fuiſſem, tus eſſes vel fuiſſes, tus eſſet vel fuiſſet. *Plur. uti.* ti eſſemus vel fuiſſemus, ti eſſetis vel fuiſſetis, ti eſſent vel fuiſſent.

Future

Future tense singular, Utinam

Potuero, Voluero, Noluero, Maluero, Edero, Tulero, ris, rit. *Plur.* rimus, ritis, rint.

Factus, Latus ero, vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *Plur.* ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

The potentiall and the Subjunctive Moode be formed like the Optative in voice, and do differ only in signification and signe of the Moode.

Infinitive Moode.

Present tense and preterimperf. tense,

Posse. Velle. Nolle. Malle. Edere vel esse. Ferre. Fieri. Ferri.

Preterperfect & Preterpluperfect tense.

Potuisse. Voluisse. Noluisse. Maluisse. Edisse. Tulisse. Factum esse vel fuisse. Latum esse vel fuisse.

Future tense. Esurum esse. Laturum esse. Factum iri, vel faciendum esse. Latum iri, vel ferendum esse.

Eo and queo make ibam and quibam in the Preterimperfect tense of the Indicative Moode, and ibo and quibo in the Future tense: and in all other moodes and tenses are varied like verbs in o of the fourth Conjugation, saving that they make their Gerunds Eundi, eundo, eundum. Queundi, queundo, queundum.

Tenses formed of the Preterperfect tense.

Of the Preterperfect tense of the Indicative moode, be formed the Preterpluperfect tense of the same moode: the Preterperfect tense, the Preterpluperfect tense, and the Future tense, of the Optative moode, the Potentiall moode, and the Subjunctive moode, the Preterperfect tense, and the Preterpluperfect tense of the Infinitive moode: as of

Amavi,

Amavi, are formed Amaveram, amaverim, amave
by changing i into e short: and, Amavissem, a
visse, keeping i still.

Impersonals be declined throughout all Moo
tenses in the voice of the third person singu
only, as, Delectat, delectabat, delectavit, delectave
delectabit. Decet, decebat, Decuit, decuerat, de
bit, decere. Studetur, studebatur, studitum
vel fuit, studitum erat vel fuerat, studebitur, &c.

And they have commonly before their Engli
this sign *It*: as, It delighteth, Delectat. It
commeth not, Non decet.

OF THE PARTICIPLE.

A Participle is a part of speech, deriv
of a Verb, and taketh part of a Nou
as Gender, case and declension: and pa
of a Verb, as Tense and signification
and part of both, as number and figu

There be four kinds of Participles: one of t
Present tense, another of the Preter tense, a
of the Future in rus, and another of the Futu
in dus.

A Participle of the Present tense, hath hi
English ending in *ing*: as *Loving*. And his La
tine in ans, or ens; as: Amans, docens. And t
is formed of the Preterimperfect tense of the In
dicative Mood, by changing the last syllable in
ns: as Amabam, amans. Audiebam, audiens. Au
xiliabar, auxilians. Poteram, potens.

A participle of the Future in rus, betokeneth
to do, like the Infinitive Mood of the Active
voice: as Amaturus, *To love* or *about to love*. And
it is formed of the latter Supine by putting to rus:
as Doctu, docturus.

A Participle of the Preter tense hath his Eng-
lish

h ending in *d*, *t*, or *n*; as, *Loved*, *taught*, *slain*: nd his Latine in tus, sus, xus; as Amatus, visus, lexus: and one in uus, as Mortuus. And it is formed f the latter Supine, by putting to s: as Lecta, letus; except Mortuus.

A Participle of the Future in dus betokeneth to uffer like the Infinitive Mood of the Passive voyce: s, Amandus *To be loved*. And it is formed of the Genitive case of the Participle of the Present tense y changing tis into dus: as Amantis amandus; Legentis legendus. And it is also found to have the signification of the Participle of the Present tense: as, Legendis veteribus proficis, *in reading old Authors thou dost profit*. The second Participle in dus.

Of a verb Active, and of a verb Neuter which hath the Supines come two Participles: one of the Present tense, and another of the Future in rus: as of Amo, cometh Amans, amaturus: of Curro, currens, cursorus. Of an active come two participles.

Of a verb Passive, whose Active hath the Supines come two Participles: one of the Preter tense, and another of the Future tense in dus: as of Amor cometh Amatus, amandus. Of a Passive come two.

Of a verb Deponent come three Participles: one of the Present tense, one of the Preter tense, and another of the Future in rus: as of Auxilior cometh auxilians, auxiliatus, auxiliaturus. Of a deponent three.

And if the verb Deponent do govern an Accusative case after him, it may form also a Participle in dus; as of Loquor, loquendus.

Of a verb Commune come foure Participles: as of Largior cometh largiens, largiturus, largitus, largiendus. Of a verb common four.

Participles of the present tense be declined like Nounes Adjectives of three articles: as, Nominativo hic, hæc & hoc amans, Genitivo hujus amantis, Dativo huic amanti, &c. Participles declined like Adjectives.

Parti=

Participles of other tenses be declined
Nounes Adjectives of three divers endings:
Amaturus, amatura, amaturum: Amatus, ama
amatum: Amandus, amanda, amandum.

OF AN ADVERB.

An adverbe is a part of spe
joyned to the Verbs, to decl
their signification.

Some be of

Adverbes some be of time:
Hodiè, eras, heri, perind
olim, aliquando, nuper, qu
do

Some be of

Place: as Ubi ibi, hic, istic, illic, intùs, fo
Number: as Semel, bis, ter, quater, iteru
Order: as Inde, deinde, denique, postrem
Asking or doubting: as Cur, quare, und
quorsum, num, nunquid.
Calling: as Heûs, ô, ehodum.

Some be of

Affirming: as Certè, næ, profectò, sanè, scilice
licet, estò.
Denying: as Non, haud, minimè, neutiqua
nequaquam.
Sweating: as pol, ædepol, hercle, medius fidiu
Exhorting: as Eia, agè, agitè, agedum.

Some be of

Flattering: as Sodes, amabo.
Forbidding: as Ne.
Wishing: as Utinam, si, ô si, ô.
Gathering together: as Simul, unà, pariter, no
modo, non solùm.
Parting: as Seorsim, sigillatim, vicatim.

Some

Some be
- Chooſing: as, Potiùs, Imò.
- A thing not finiſhed: as Penè, ferè, propè, vix, modò, non.
- Shewing: as En, ecce.
- Doubting: as Forſan, forſitan, fortaſſis, fortaſſe.
- Chance: as Fortè, fortuitò.

Some be of
- Likeneſſe: as, Sic, ſicut, quaſi, ceu, tanquam velut.
- Quality: as, Benè, malè, doctè, fortitèr.
- Quantity: as, Multùm, parùm, minimùm, paululùm, plurimùm.
- Compariſon: as, Tàm, quàm, magis, minùs maximè.

Certain Adverbs be compared: as, Doctè, doctiùs, doctiſſimè. Fortitèr, fortiùs, fortiſſimè. Propè, propiùs, proximè.

Alſo the voices of Prepoſitions, if they be ſet alone, not having any caſuall word to ſerve unto joyned with them, be not Prepoſitions, but are changed into Adverbs: as, Qui antè non cavet, pòſt dolebit, he that bewareth not afore, ſhall be ſorry afterward. Coràm laudare, & clàm vituperare, inhoneſtum eſt. In preſence to commend one, and behinde the back to diſpraiſe, is an unhoneſt point.

OF A CONJUNCTION.

A Conjunction is a part of ſpeech, that joyneth words and ſentences together.

Of Conjunctions ſome be Copulatives: as, Et, que, quoque, ac, atque, nec, neque.

Some be
- Diſjunctives: as, Aut, ve, vel, ſeu, ſive.
- Diſcretives: as, Sed, quidem, autem, vero, at, aſt.
- Cauſals: as, Nam, namque, enim, etenim, quia, ut, quod, quum, quoniam, and quando ſet for quoniam.

Some

Some be
- Conditionals: as Si, ſin, modò, dummodò.
- Exceptives: as Ni, niſi, quin, alioquin, præterquam.
- Interrogatives: as Ne, an, vtrùm, necne, anne, nonne.
- Illatives: as Ergo, ideo, igitur, quare, itaque, proin.

Some be
- Adverſatives: as Etſi, quanquam, quamvis, licèt, eſto.
- Redditives to the ſame: as Tamen, attamen.
- Electives: as Quam, ac, atque.
- Diminutives: as Saltem, vel.

OF A PREPOSITION.

A Prepoſition is a part of ſpeech moſt commonly ſet before other parts, either in appoſition: as Ad patrem; or elſe in Compoſition: as Indoctus.

Theſe Prepoſitions following ſerve to the *Accuſative caſe*.

Ad, To.
Apud, At.
- Ante, Before.
- Adverſus, Againſt.
- Adverſum: Againſt.

Cis, On this ſide.
Citra: On this ſide.
- Extra, Without.
- Intra, Within.

Circum, About.
Circa: About.
- Inter, Between.
- Infra, Beneath.

Contra, Againſt.
- Juxta, Beſide, or nigh to.

Erga, Towards.
- Ob, For.

Pone

Ponè, Behinde. Ultra, Beyond.
Per, By, or through. Præter, Beside.
Propè, Nigh. Supra, Above.
Propter, For. Circiter, About.
Secundum, } After. Usque, Untill.
Post, } Secus, By.
Trans, On the further side. Versus, Towards.
Penus, In the power.

Where note, that Versus is set after his casuall word: as Londinum versus, Towards London.
And likewise may Penes be set also.

These Prepositions following serve to the Ablative case.

A, ab, abs. From or fro. Pro, For.
Cum, With. Præ, Before, or in comparison.
Coram, Before, or in presence. Palam, Openly.
Clam, Privily.
De, } Of or fro. Sine, } without.
E, } Absque } without.
Ex. } Tenus, untill, or up to.

Where note, that if the casuall word joyned with Tenus, be the plurall number, it shall be put in the Genitive case, and be set before Tenus: as Aurium tenus, Up to the ears. Genuum tenus, Up to the knees.

Note also that the voices of Prepositions being set alone without their casuall words, be not Prepositions, but are changed into Adverbs: as is aforesaid in the Adverbe.

These

These Prepositions following serve to both cases.

In with this signe *To*, to the Accusative case: In urbem. Into the city. In without this signe to the Ablative case: as In te spes est, My hope is thee. Sub noctem, A little before night.
Sub judice lis est, The matter is before the Judge.
Super lapidem, Upon a stone.
Super viridi fronde, Upon a green leaf.
Subter terram, Under the earth.
Subter aquis, under the water.

OF AN INTERJECTION

AN Interjection is a part of speech which betokeneth a sudden passion of the minde under an unperfect voice.

Some are of Mirth: as, Euax, vah.
Some are of sorrow: as, Heu, hei.
Some are of
- Dread: as, Atat.
- Marvelling: as, Papæ.
- Disdaining: as, Hem, vah.
- Shunning: as, Apage.
- Praising: as, Euge.
- Scorning: as, Hui.
- Exclamation: as, Proh Deum atque hominum fidem.
- Cursing: as, Væ maldm.
- Laughing: as, Ha, ha, he.
- Calling: as, Eho, oh, io.
- Silence: as, An. And such others.

THE

THE CONCORDS OF Latine Speech.

FOr the due joyning of words in construction, it is to be understood, that in Latine speech there be three Concords. The first, between the nominative case and the Verb: The second, between the Substantive and the Adjective. The third between the Antecedent and the Relative.

The first Concord.

WHen an English is given to be made in Latine, look out the Principall verbe. If there be more verbes than one in a sentence, the first is the principall verbe, except it be the infinitive mood, or have before it a Relative: as, that, whom, which or a Conjunction: as; Ut, *that*; cùm, *when*; si, *if*, and such others.

When ye have found the verb, ask this question, *who* or *what*? and the word that answereth to the question shall be the Nominative case to the verbe; except it be a verbe Impersonal, which will have no nominative case. And the Nominative shall, in making and construing Latine, be set before the verb, except a question be asked, and then the Nominative is set after the verb, or after the sign of the verb: as, b Amas a tu? Lovest thou? b Venit ne a Rex? Doth the King come?

Likewise if the verb be of the Imperative mood: as, b ama a tu, Love thou. b Amato a ille, Let him love.

And sometime when this signe it or there commeth before the English of the verb: as b est a liber

meus, It is my book. b Venit ad me a quidam, There came one to me. And that casuall word which commeth next after the verb, and answereth to this question *whom*? or *what*? made by the verb, shall commonly be the Accusative case; except the verb do properly govern another case after him to be construed withall: as, Si cupis a placere b magistro a utere b diligentiâ, nec a sis tantus b cessator, ut b calcaribus a indigeas, If thou covet to please thy master, use diligence, and be not so slack, that thou shalt need spurres.

A Verb personall agreeth with his Nominative case in number and person: as, a Præceptor b legit, a vos verò b negligitis, The master readeth, and ye regard not. Where note, that the first person is more worthy than the second, and the second more worthy than the third.

Many nominative cases singular, with a conjunction copulative comming between them, will have a verb plurall, which verb plurall shall agree with the nominative case of the most worthy person: as, a Ego & a tu sumus in tuto, I and thou be in safegard. a Tu & b pater b periclitamini. Thou and thy father are in jeopardy. a Pater & a Præceptor b accersunt te, Thy father and thy Master have sent for thee.

When a verb cometh between two nominative cases of divers numbers, the verb may indifferently accord with either of them, so that they be both of one person: as, Amantium a iræ, amoris a redintegratio b est. The falling out of lovers, is the renewing of love. a Quid enim nisi a vota b supersunt? For what remaineth saving onely prayers? Pectora percussit, a pectora quoque a robora b fiunt, She strake her breast, and her breast turned into oak also.

Here note also, that sometime the Infinitive mood of a Verb, or else a whole clause afore-going, or else some member of a sentence may be the nomi-

natiue

native caſe to the verb: as, a Diluculo ſurgere, ſalu-berrimum b eſt, To riſe betime in the morning, is the moſt wholſome thing in the world. a Multum ſcire, vita b eſt jucundiſſima, To know much, is the moſt pleaſant (or ſweeteſt) life of all.

The ſecond Concord.

When ye have an adjective, aſk this queſtion *whe?* or *what?* and the word that anſwereth to the queſtion, ſhall be the Subſtantive to it.

The adjective, whether it be a noune, pronoune, or participle, agreeth with his Subſtantive in caſe, gender and number: as, a Amicus b certus in a re b incerta cernitur, A ſure friend is tried in a doubtfull matter. a Homo b armatus, A man armed. a Ager b colendus, A field to be tilled, b Hic a vir, This man, b Meus a herus eſt, It is my maſter.

Where note, that the Maſculine gender is more worthy than the Feminine, and the Feminine more worthy than the Neuter.

Many Subſtantives ſingular having a conjunctive copulative coming between them, will have an adjective plurall; which adjective ſhall agree with the Subſtantive of the moſt worthy gender: as a Rex & regina b beati, The king and the queen are bleſſed.

The third Concord.

When ye have a Relative, aſk this queſtion *who?* or *what?* and the word that anſwereth to the queſtion ſhall be the antecedent to it.

The antecedent moſt commonly is a word that goeth before the relative, and is rehearſed again of the relative.

The relative agreeth with his antecedent in gender, number, and perſon: as, a Vir ſapit b qui pauca loquitur, That man is wiſe that ſpeaketh few things or nothing.

Sometime the Relative hath for his Antecedent the whole reason that goeth before him, and then it shall be put in the neuter gender, and singular number: as, a In tempore veni, b quod omnium rerum est primum, I came in season, which is the chiefest thing of all: But if the Relative be referred to two clauses or more, then the relative shall be put in the plural number: as, a Tu multum dormis, & aa sæpe potas, b quæ ambo sunt corpori inimica, Thou sleepest much and drinkest often, both which things are nought for the body.

When this English *that* may be turned into the English *which*, it is a relative; otherwise it is a conjunction, which in Latine is called quòd, or ut: and in making Latine it may elegantly be put away, by turning the nominative case into the Accusative, and the verb into the Infinitive mood: as, Gaudeo a quòd tu bene b vales: Gaudeo a te bene b valere, I am glad that thou art in good health. Jubeo a ut tu abeas: Jubeo a te b abire, I bid that thou go hence.

Many antecedents singular, having a Conjunction copulative between them, will have a relative plural, which relative shal agree with the antecedent of the more worthy gender: as, a Imperium & aa dignitas b quæ petiisti, The rule and dignity which thou hast required.

But in things not apt to have life, the neuter gender is most worthy: yea, and in such case, though the substantives or antecedents be of the masculine or of the feminine gender, and none of them of the neuter, yet may the Adjective or relative be put in the neuter gender: as, a arcus & aa calami sunt b bona, The bow and arrows be good, a Arcus & aa calami b quæ fregisti, The bow and arrows which thou hast broken.

The Case of the Relative.

When there cometh no Nominative case between the Relative and the Verb, the Relative shall be the Nominative Case to the Verb: as, Miser est qui nummos b admiratur, Wretched is that person which is in love with money.

But when there cometh a Nominative case between the Relative and the Verb, the Relative shall be such case as the Verb will have after him: as, Felix, b quem a faciunt aliena a pericula cautum, Happy is he whom other mens harms do make to beware.

As the Relative may be the Nominative case to the Verb, so it may be the substantive to the adjective that is joyned with him, or that cometh after him: as, Divitias amare noli, a quod omnium est b sordidissimum, Love not thou riches, which to do is the most beggerly thing in the world.

Nouns Interrogatives and Indefinites follow the rule of the Relative: as, Quis, uter, qualis, quantus, quotus, &c. which evermore come before the Verb like as the Relative doth: as, Hei mihi, qualis erat! Talis erat, b qualem nunquam a vidi.

Yet here is to be understood and noted, that the Relative is not alwayes governed of the Verb that he cometh before, but sometimes of the Infinitive mood that cometh before the Verb: as, b Quibus voluisti me gratias a agere, egi; What persons thou willedst me to thank, I have thanked.

Sometime of a participle: as, b Quibus rebus a adductus fecisti? With what things moved didst thou it.

Sometime of the Gerund: as, b Quæ nunc non est narrandi locus, Which things at this present is no time to tell.

Sometime of the Preposition set before him: as, Quem a in locum deducta res sit, vides, Unto what

fate the matter is now brought thou seest.

Sometime of the Substantive that it doth accord with: as, Senties b qui a vir sim, Thou shalt perceive what a fellow I am. Albeit in this manner of speaking qui is an infinite, and not a relative.

Sometime of a Noune Partitive or Distributive as, b Quarum rerum a utram minus velim, non facilè possum existimare, Of the which two things whether I would with lesse will have, I cannot easily esteem.

Sometime it is put in the Genitive case, by reason of a Substantive comming next after him: as, Ego illum non novi, b cujus a causâ hoc incipis, I knew him not for whose cause thou beginnest this matter.

Sometime it is otherwise governed of a noune Substantive: as, Omnia tibi dabuntur, b quibus a opus habes, All things shall be given thee which thou hast need of.

Sometime of an Adverb: as, b Cui utrùm a obviam procedam, nondum statui. Whom (whether I will) to meet with, I have not yet determined.

Sometime it is put in the ablative case with this sign *than*, and is governed of the comparative degree comming after him: as Utere virtute, b quâ nihil est a melius Use vertue, than the which nothing is better.

Sometime it is not governed at all, but is put in the Ablative case absolute: as, Quantus erat Julius Cæsar, a b quo Imperatore, Romani primum Britanniam ingressi sunt? How worthy a man was Julius Cesar, under whose conduct the Romans first entred into Britaine

Also when it signifieth an instrument wherewith any thing is to be done, it is put in the ablative case: as Ferrum habuit b quo se a occideret, He had a knife wherewith he would have slain himself.

When a Relative commeth between two Substan-

tantives of divers genders, it may indifferently accord with either of them: as, a Avis b quæ paſſer appellatur; & Avis, b qui a paſſer appellatur, The bird which is called a ſparrow. Yea, though the Subſtantives be of divers numbers alſo: as, Eſtne ea a Lutetia, b quam nos Pariſios dicimus? Is not that called Lutetia, that we do call Paris? Or elſe, Eſtne ea Lutetia, b quos nos a Pariſios dicimus?

Conſtructions of nounes Subſtantives.

When two Subſtantives come together betokening divers things, the latter ſhall be the genitive caſe: as, a Facundia b Ciceronis. The eloquence of Cicero. a Opus b Virgilii, The work of Virgil. a Amator b ſtudiorum, A lover of ſtudies. a Dogma b Platonis, The opinion of Plato. But if they belong both to one thing, they ſhall be put both in one caſe: as, a Pater meus b vir amat a me b puerum, My father being a man, loveth me a childe.

When the Engliſh of this word res is put with an adjective, ye may put away res, and put the adjective in the neuter gender, like a Subſtantive: as, a b Multa me impedierunt, Many things have letted me. And being ſo put, it may be the Subſtantive to an Adjective: as, a Pauca his b ſimilia, A few things like unto theſe. a Nonnulla b hujuſmodi, Many things of the ſort.

An adjective in the neuter gender put alone without a ſubſtantive, ſtandeth for a ſubſtantive, and may have a genitive caſe after him, as if it were a ſubſtantive: as, a Multum b lucri, Much gain. a Quantum b negotii? How much buſineſſe? a Id b operis, That work.

Words importing indument of any quality or property, to the praiſe or diſpraiſe of a thing, coming after a noune Subſtantive, or a verbe Subſtantive, may be put in the Ablative caſe, or in the

genitive: as a Puer b bona indole; or a Puer b bonæ indolis, A childe of good towardnes. a Puer b boni ingenii, or a Puer b bono ingenio, a childe of a good wit.

Opus and usus, when they be Latine for need, require an Ablative case: as, a Opus est mihi tuo b judicio, I have need of thy judgement. Viginti b minis a usus est illo, My son hath need of twenty pounds.

Constructions of Adjectives.

The Genitive case.

ADjectives that signifie desire, knowledge, remembrance, ignorance or forgetting, and such other like, require a genitive case: as, a Cupidus b auri, Covetous of money. a Peritus b belli, Expert of warfare. b Ignarus b omnium, Ignorant of all things. a Fidens animi, Bold of heart. a Dubius b mentis, Doubtfull of minde. a Memor b præteriti, Mindful of that is past. a Reus b furti, Accused of theft.

Nouns Partitives and certain Interrogatives, with certain nouns of number, require a genitive case: as Aliquis, uter, neuter, nemo, nullus, solus, unus, medius, quisque, quisquis, quicunque, quidam, quis for aliquis, or quis an Interrogative: Unus, duo, tres; primus, secundus, tertius, &c. as a Aliquis b nostrum. a Primus a omnium.

When a question is asked, the answer in Latine must be made by the same Case of a Noun, pronoun or participle, and by the same tense of a Verb, that the question is asked by; as, a Cujus est fundus? b Vicini. Quid a agitur in ludo literario? b Studetur. Except a question be asked by Cujus, ja, jum: as, a Cuja est sententia? b Ciceronis. Or by a word that may govern divers cases: as, b Quanti emisti librum? b Parvo. Or except I must answer by one of these possessives, Meus, tuus, suus, noster, vester: as, a Cujus est domus? non vestra, sed nostra.

Nouns

Nounes of the comparative and the superlative degree, being put partitively, that is to say, having after them this english *of*, or *among*, require a genitive case: as, b Aurium a mollior est sinistra, Of the ears, the left is the softer. Cicero b Oratorum a eloquentissimus, Cicero the most eloquent of Orators.

Nouns of the comparative degree, having *then* or *by* after them, do cause the word following to be the ablative case: as, a Frigidior b glacie, More cold than ice. a Doctior b multo. Better learned by a great deal. Uno b pede a altior, Higher by a foot.

The Dative case.

ADjectives that betoken profit or disprofit, likenesse or unlikenesse, pleasure, submitting, or belonging to any thing, require a dative case: as, Labor est a utilis b corpori, Labor is profitable to the body. a Æqualis b Hectori, Equal to Hector. a Idonem b bello, Fit for war. a Jucundus b omnibus, Pleasant to all persons. b parenti a supplex, Suppliant to his father. b Mihi a proprium, Proper to me.

Likewise nounes adjectives of the passive signification in bilis, and participials in dus: as, a Flebilis aa flendus b omnibus, To be lamented of all men. a Formidabilis aa formidandus b hosti, To be feared of his enemie.

The Accusative case.

THe measure of length, breadth, or thickneſſe of any thing, is put after adjectives in the Accusative case, and sometime in the Ablative case: as, Turris a alta b centum pedes. A tower an hundred foot high. Arbor a lata b tres digitos, A tree three fingers broad. Liber a crassus b tres pollices, vel bb tribus pollicibus, A book three inches thick.

The

The Ablative case.

Adjectives signifying fulnesse, emptinesse, plenty, or wanting, require an ablative case, and sometime a genitive: as, b Copiis a abundans. Crus b thymo a plena. a Vacuus bira, b biræ, ab ira. Nulla epistola a inanis b re aliqua. a Ditissimus b agri. b Stultorum a plena sunt omnia. Quis, nisi b mentis a inops, oblatum respuat aurum? a Integer b vitæ, b scelerisque a purus, non eget Mauri jaculis nec arcu. a Expers b omnium. Corpus a inane b animæ.

These adjectives, Dignus, indignus, præditus, captus, contentus, with such others, will have an ablative case: as, a Dignus b honore. a Captus b oculis. b Virtute a præditus. b Paucis a contentus.

Where note that Dignus, indignus, and contentus, may in stead of the ablative case have an infinitive mood of a verb: as, a Dignus b laudari, Worthy to be praised. a Contentus in pace b vivere, content to live in peace.

Construction of the Pronoune.

These genitive cases of the primitives, Mei, tui, sui nostri, and vestri, be used when suffering or passion is signified: as, a Pars b tui. a Amor b mei. But when possession is signified, Meus, tuus, suus, noster, and vester be used: as, a Ars b tua. a Imago b tua.

These genitive cases, Nostrûm, vestrûm, be used after distributives, partitives, comparatives, and superlatives: as, a Nemo b vestrûm. a Aliquis b nostrûm. a Major b vestrûm. a Maximus natu b nostrûm.

Construction of the Verb: and first *with the Nominative case.*

Sum, forem, fio, existo, and certain verbs passives, as, Dicor, vocor, salutor, appellor, habeor, existimor, videor, with other like, will have such case after

after them, as they have before them: as, a Fama aa eſt b malum, Fame is an evil thing a Malus Cultura aa fit b bonus, An evil perſon by due ordering or governance is made good. a Crœſus aa vocatur b dives, Crœſus is called rich. a Horatius aa ſalutatur b Poeta, Horace is ſaluted by the name of Poet. Malo a te b divitem aa eſſe, quàm haberi, I had rather thou wert rich indeed, than ſo accounted.

Alſo verbs that betoken bodily moving, going, reſting, or doing, which be properly called verbs of geſture: as, Eo, incedo, curro, ſedeo, appareo, bibo, cubo, ſtudeo, dormio, ſomnio, and ſuch other like, as they have before them a nominative caſe of the doer or ſufferer, ſo may they have after them a nominative caſe of a noune, or participle, declaring the manner of circumſtance of the doing or ſuffering: as, a Incedo b claudus, I go lame. a Petrus aa dormit b ſecurus, Peter ſleepeth void of care. a Tu aa cubas b ſupinus, Thou lyeſt in bed with thy face upward. a Somnias, b vigilans, Thou dreameſt waking. a Studeto b ſtans Studie thou ſtanding. And likewiſe in the accuſative caſe: as, Non decet a quenquam aa meiere b currentem, aut mandentem, It doth not become any man to piſſe running or eating.

And generally, when the word that goeth before the verb, and the word that cometh after the verb belong both to one thing, that is to ſay, have reſpect either to other, or depend either of other, they ſhall be put both in one caſe, whether the verb be tranſitive or intranſitive, of what kinde ſoever the verb be: as, a Loquor b frequens, I ſpeak often. a Taceo b multus, I hold my peace much. a Scribo epiſtolas b rariſſimus, I write letters very ſeldome. Ne a aſſueſcas aa bibere vinum b jejunus. Accuſtom not thy ſelf to drink wine next thy heart, or, not having eaten ſome what before.

The Ablative case.

Adjectives signifying fulnesse, emptinesse, plenty or wanting, require an ablative case, and sometime a genitive: as, b Copiis a abundans. Crux b thymo a plena. a Vacuus birâ, b iræ, ab ira. Nulla epistola a inanis b re aliqua. a Ditissimus b agri. b Scultorum a plena sunt omnia. Quis, nisi b mentis a inops, oblatum respuat aurum? a Integer b vitæ, b scelerisque a purus, non eget Mauri jaculis nec arcu. a Expers b omnium. Corpus a inane b animæ.

These adjectives, Dignus, indignus, præditus, captus, contentus, with such others, will have an ablative case: as, a Dignus b honore. a Captus b oculis. b Virtute a præditus. b Paucis a contentus.

Where note that Dignus, indignus, and contentus, may in stead of the ablative case have an infinitive mood of a verb: as, a Dignus b laudari, Worthy to be praised. a Contentus in pace b vivere, content to live in peace.

Construction of the Pronoune.

These genitive cases of the primitives, Mei, tui, sui, nostri, and vestri, be used when suffering or passion is signified: as, a Pars b tui. a Amor b mei. But when possession is signified, Meus, tuus, suus, noster, and vester be used: as, a Ars b tua. a Imago b tua.

These genitive cases, Nostrûm, vestrûm, be used after distributives, partitives, comparatives, and superlatives: as, a Nemo b vestrûm. a Aliquis b nostrûm. a Major b vestrûm. a Maximus natu b nostrûm.

Construction of the Verb: and first

with the Nominative case.

Sum, forem, fio, existo, and certain verbs passives, as, Dicor, vocor, saluter, appellor, habeor, existimor, videor, with other like, will have such case

after them, as they have before them: as, a Fama 22 eſt b malum, Fame is an evil thing a Malus Cultur 22 fit b bonus, An evil perſon by the ordering or governance is made good. a Crœſus 22 vocatur b dives, Crœſus is called rich. a Horatius 22 ſalutatur b Poeta, Horace is ſaluted by the name of Poet. Malo a te b divitem 22 eſſe, quàm haberi, I had rather thou wert rich indeed, than ſo accounted.

Alſo verbs that betoken bodily moving, going, reſting, or doing, which be properly called verbs of geſture: as, Eo, incedo, curro, ſedeo, appareo, bibo, cubo, ſtudeo, dormio, ſomnio, and ſuch other like, as they have before them a nominative caſe of the doer or ſufferer, ſo may they have after them a nominative caſe of a noune, or participle, declaring the manner of circumſtance of the doing or ſuffering: as, a Incedo b claudus, I go lame. a Petrus 22 dormit b ſecurus, Peter ſleepeth void of care. a Tu 22 cubas b ſupinus, Thou lyeſt in bed with thy face upward. a Somnias, b vigilans, Thou dreameſt waking. a Studeto b ſtans Study thou ſtanding. And likewiſe in the accuſative caſe as, Non decet a quenquam 22 meiere b currentem, aut mandentem, It doth not become any man to piſſe running or eating.

And generally, when the word that goeth before the verb, and the word that cometh after the verb belong both to one thing, that is to ſay, have reſpect either to other, or depend either of other, they ſhall be put both in one caſe, whether the verb be tranſitive or intranſitive, of what kinde ſoever the verb be: as, a Loquor b frequens, I ſpeak often. a Taceo b multus, I hold my peace much. a Scribo epiſtolas b rariſſimus, I write letters very ſeldome. Ne a aſſueſcas 22 bibere vinum b jejunus. Accuſtom not thy ſelf to drink wine next thy heart, or, not having eaten ſome what before.

The Genitive case.

THis verb sum, when it betokeneth or importeth possession, owing, or otherwise pertaining to a thing, as a token, property, dutie, or guise, it causeth the nowne, pronowne, or participle following to be put in the Genitive case: as, Hæc vestis [a] est [b] patris, This garment is my Fathers. [b] Insipientis [a] est dicere, non putâram, It is the property of a fool to say I had not thought. Extremæ [a] est [b] dementiæ discere dediscenda, It is a point of the greatest folly in the world, to learn things that must afterward be learned otherwise. [b] Orantis [a] est nihil nisi cœlestia cogitare, It is the duty of a man that is saying his prayers, to have minde on nothing but heavenly things. Except that these Pronouns, Meus, tuus, suus, noster, and vester, shall in such manner of speaking be used in the Nominative case: as, Hic [b] codex [a] est meus, This book is mine. Hæc domus [a] est [b] vestra, This house is yours. Non [a] est mentiri [b] meum, It is not my guise (or property) to lye. [b] Nostrum [a] est iniuriam non inferre, It is our parts not to do wrong. [b] Tuum [a] est omnia juxtà pari, It is thy part (or duty) to suffer all things alike.

Verbs that betoken to esteem or regard, require a Genitive case, betokening the value: as, [b] Parvi [a] ducitur probitas, Honesty is reckoned little worth. [b] Maximi [a] penditur nobilitas, Noblenesse of birth is very much regarded.

Verbs of accusing, condemning, warning, purging, quitting, or absoyling, will have a Genitive case, of the crime, or of the cause, or of the thing that one is accused, condemned, or warned of: or else an Ablative case most commonly without a preposition: as, Hic [b] furti se [a] alligat, *vel* [bb] furto. [a] Admonni

monuit me b errati, vel bb errato. b De pecuniis repetundis a damnatus est.

Satago, misereor, misereſco, require a Genitive caſe: as, b Rerum ſuarum a ſatagit. a Miſerere b mei Deus.

Reminiſcor, obliviſcor, recordor, and memini, will have a Genitive, or an Accuſative caſe: as, a Reminiſcor b hiſtoriæ. a Obliviſcor b carminis. a Recordor b pueritiam. a Obliviſcor b lectionem. a Memini b tui, *vel* bb te, I remember thee. a Meminib de te, I ſpeak of thee. a Egeo, or a indigeo b tui, *vel* bb te, I have need of thee. a Potior b urbis, I conquer the City. a Potior b voto, I obtain my deſire.

The Dative caſe.

ALl manner of verbs put acquiſitively, that is to ſay, with theſe tokens *to* or *for* after them, will have a Dative caſe: as, Non b omnibus a dormio, I ſleep not to all men. b Huic a habeo non b tibi, I have it for this man, and not for thee.

To this rule do alſo belong Verbs betokening to profit, or diſprofit: as, Commodo, incommodo, noceo.

to { Compare: as, Comparo, compono, confero.
Give or reſtore: as, Dono, reddo, refero.
Promiſe or to pay: as, Promitto, polliceor, ſolvo.
Command or ſhew: as, Impero, indico, monſtro.
Truſt: as, Fido, confido, fidem habeo.
Obey or to be againſt: as, Obedio, adulor, repugno.
Threaten or to be angry with: as, Minor, indignor, Iraſcor.

Alſo Sum with his compounds, except Poſſum. Alſo Verbs compound with Satis, benè, and malè, as, Satisfacio, benefacio, malefacio. Finally certain Verbs compound with theſe Prepoſitions, Præ, ad, con, ſub, ante, poſt, ob, in, and inter, will have a Dative caſe: as, Præluceo, adjaceo, condono, ſubeleo

oleo, anteſto, poſthabeo, objicio, inſulto, interſero.

This verb Sum, es, fui, may oftentimes be ſet for habeo, and then the word that ſeemeth in the Engliſh to be the Nominative caſe, ſhall be put in the Dative, and the word that ſeemeth to be the Accuſative caſe, ſhall be the Nominative: as, a Eſt b mihi a mater, I have a Mother. Non a eſt b mihi a argentum, I have no money. But if Sum be the Infinitive mood, this Nominative ſhall be turned into the Accuſative: as, Scio b tibi non a eſſe a argentum, I know thou haſt no money.

Alſo when Sum hath after him a Nominative caſe, and a Dative, the word that is the Nominative caſe may be alſo the Dative: So that Sum may in ſuch manner of ſpeaking be conſtrued with a double Dative caſe: as a Sum b tibi bb præſidio, I am to thee a ſafegard. Hæc res a eſt b mihi bb voluptati, This thing is to me a pleaſure.

And not onely Sum, but alſo many other verbs may in ſuch manner of ſpeaking have a double Dative caſe, one of the perſon, and another of the thing: as, a Do b tibi veſtem bb pignori. a Verto hoc b tibi bb vitio. Hoc tu b tibi bb laudi a ducis.

The Accuſative caſe.

VErbs tranſitives are all ſuch as have after them an Accuſative caſe of the doer or ſufferer, whether they be active, commune, or deponent: as, Uſus b promptos a facit. Fœminæ a ludificantur b viros. a Largitur b pecuniam.

Alſo verbs neuters may have an Accuſative caſe of their own ſignification: as, Endymionis b ſomnum a dormis. a Gaudeo b gaudium. a Vivo b vitam.

Verbs of asking, teaching, and arraying, will have two Accuſative caſes; one of the ſufferer, and another of the thing: as, a Rogo b te bb pecuniam. a Doceo b te bb literas. b Quod bb te jamdudum a horror. Exuo b me bb gladium.

The

The Ablative caſe.

ALL verbs require an Ablative caſe of the inſtrument, put with this ſigne *with* before it, or of the cauſe, or of the manner of doing: as, a Ferit eum b gladio. a Taceo b metu. Sūmâ b eloquentiâ causâ a egit.

The word of price is put after verbs in the Ablative caſe: as, a Vendidi b auro. a Emptus ſum b argento. Except theſe genitives when they be put alone without Subſtantives: Tanti, quanti, pluris, minoris, tantivis tantidem, quantivis, quantilibet, quanticunque: as, b Quanti a mercatus es hunc equum? Certè b pluris quàm a vellem. Saving that after verbs of price we ſhall always uſe theſe Adverbs, Cariùs, vilius, melius, and pejùs, in ſtead of their cauſals.

Verbs of plenty or ſcarcenes, filling, emptying, loading or unloading, will have an Ablative caſe: as, a Affluis b opibus. a Cares b virtute. a Expleo te b fabulis. a Spoliavit me b bonis omnibus. a Onerat ſtomachum b cibo. a Levabo te hoc b onere. Likewiſe Utor, fungor, fruor, potior, lævor, gaudeo, dignor, muto, munero, communico, afficio, proſequor, impertio, impertior.

Verbs that betoken receiving, or diſtance, or taking away, will have an Ablative caſe, with à ab, è ex, or de: as, a Accepit literas b à Petro. a Audivi b ex nuncio. Longè a diſtat b à nobis. a Eripui te b è malis. And this Ablative after verbs of taking away may be turned into a Dative: as, a Subtraxit b mihi cingulum. a Eripuit b illi vitam.

Verbs of comparing or exceeding, may have an Ablative caſe of the word that ſignifieth the meaſure of exceeding: as, a Præfero hunc multis b gradibus, I prefer this man by many degrees b Paulo intervallo illum a ſuperat, he is beyond the other but a little ſpace.

A Noune, or a Pronoune Substantive, joyned with a Participle, expressed or understood, and having no other word whereof it may be governed, it shall be put in the Ablative case absolute: as, a Rege b veniente hostes fugerunt, The king comming, the enemies fled. a Me b duce vinces, I being Captain, thou shalt overcome.

And it may be resolved by any of these words, dum, quâ, quando, si, quanquam, postquam: as a Rege b veniente; id est, Dum veniret Rex. a Me b duce id est, Si ego dux fuero.

Constructions of Passives.

A Verb Passive will have after him an Ablative case with a preposition, or sometime a Dative of the doer: as, Virgilius a legitur b à me. b Tibi fama a petatur. And the same Ablative or Dative, shall be the Nominative case to the Verb, if it be made by the active: as, a Ego b lego Virgilium. b peto a tu famam.

Gerunds.

GErunds and Supines, will have such cases as the Verbs that they come of: as, Otium a scribendi b literas. Ad a consulendum b tibi. a Audiam b poëtas.

WHen the English of the Infinitive Mood commeth after any of these Nounes Substantives, Studium, causa, tempus, gratia, otium, occasio, libido, spes, opportunitas, voluntas, modus, ratio, gestus, satietas, potestas, licentia, consuetudo, consilium, vis, norma, amor, cupido, locus, and other like, if the verb should be of the active voyce, it shall be made by the Gerund in di. And the same Gerund in di is used also after certain adjectives: as, a Cupidus b visendi. a Certus b eundi. a peritus a jaculandi. a Gnarus b bellandi, &c.

When ye have an engliſh of the participle of the preſent tenſe, with this ſigne *of* or *with*, coming after a noune adjective, it ſhall in Latine making be put in the gerund in do: as, [a] Deſeſſus ſum [b] ambulando, I am weary of walking.

Alſo the engliſh of the participle of the preſent tenſe coming without a Subſtantive, with this ſigne *in* or *by* before him, ſhall in Latine making be put in the gerund in do, as, Cæſar, [b] dando, [b] ſuſtlevando, [b] ignoſcendo, gloriam [a] adeptus eſt. [b] In apparando totum hunc [a] conſummnt diem: And the ſame gerund in do is uſed either without a prepoſition, or, with one of theſe prepoſitions, A ab, de è, ex, cum, in, pro: as, Deterrent [a] à [b] bibendo, [a] Ab [b] amando. Cogitat [a] de [b] edendo. Ratio bene ſcribendi [a] cum [b] loquendo conjuncta eſt.

The Engliſh of the infinitive mood, coming after a reaſon, and ſhewing the cauſe of a reaſon, may be put in the gerund in dum: as, Dies mihi ut ſatis ſit [a] ad [b] agendum, vereor: I fear that a whole day will not be enough for me to do my buſineſſe.

The gerund in dum is uſed after one of theſe prepoſitions, Ad, ob, propter, inter, ante; as, [a] Ad [b] capiendum hoſtes, [a] Ob (*vel* [a] propter) [b] redimendam captivos. [a] Inter [b] cœnandum. [a] Ante [b] damnandum.

And when ye have this engliſh *muſt* or *ought* in a reaſon, where it ſeemeth to be made by this verb oportet, it may be put in the gerund in dum, with this verb eſt ſet impersonally: and then the word that ſeemeth in the Engliſh to be the Nominative caſe, ſhall be put in the dative: as, [a] Abeundum eſt [b] mihi, I muſt go hence.

Supines.

The firſt Supine hath his active ſignification, and is put after Verbs and Participles that betoken moving to a place: as, a Eo b cubitum. b Spectatum a admiſſi, riſum teneatis amici?

The latter Supine hath his paſſive ſignification, and is put after Nouns Adjectives: as, Dignus, indignus, turpis, fœdus, proclivis, facilis, odiotus, mirabilis, optimus, and ſuch like. And the ſame Supine may alſo be turned into the Infinitive mood Paſſive: as it may be indifferently ſayd in Latine, a Facile b factu, or a Facile b fieri, Eaſie to be done. a Turpe b dictu, or a Turpe b dici, Unhoneſt to be ſpoken.

The Time.

NOuns that betoken part of time, be commonly put in the Ablative caſe: as, b Nocte a vigilas b Luce a dormis. But Nounes that betoken continuall term of time, without ceaſing or interriſſion, be commonly uſed in the Accuſative caſe: as, b Sexaginta annos a natus. b Hyemem totam a ſtertis.

Space of place.

NOunes that betoken ſpace between place and place, be commonly put in the accuſative caſe: as, b Pedem hinc ne a diſceſſeris, Go not thou a foot from this place.

A place.

NOuns Appellatives, or names of great places, be put with a prepoſition, if they follow a Verbe that ſignifieth In a place, to a place, from a place, or by a place: as a Vivo b in Anglia. a Veni b per Galliam bb in Italiam. a Proficiſcor b ex urbe.

In a place, or at a place, if the place be a proper name

name of the firſt or ſecond declenſion, and the ſingular number, it ſhall be put in the genitive caſe: as, a Vixit b Londini. a Studuit b Oxoniæ.

And theſe nounes, Humi, domi, militiæ, belli, be likewiſe uſed: as, a Procumbit b humi bos. b Militiæ a enutritus eſt. b Domi bb bellique otioſi a vivitis.

But if the place be of the third declenſion, or the plural number, it ſhall be put in the dative, or in the ablative caſe: as, a Militavit b Carthagini, or bb Carthagine: b Athenis a natus eſt. Likewiſe we ſay, b Ruri, or bb Rure a educatus eſt.

To a place, if the place be a proper name, it ſhall be put in the accuſative caſe without a prepoſition: as, a Eo b Romam. Likewiſe, a Confero me b domum. a Recipio me b rus.

From a place, or By a place, if the place be a proper name, it ſhall be put in the ablative caſe without a prepoſition: as, a Diſceſſit b Londino. a Profectus eſt b Londino (*vel* per Londinum) Cantabrigiam. Domus and Rus be likewiſe uſed: as, a Abiit b domo b Rure a reverſus eſt.

Impersonals.

A Verb impersonall hath no Nominative caſe before him; and this word *it*, or *there* is commonly his ſigne: as, Decet. It becometh. a Oportet b aliquem eſſe, There muſt be ſome body. But if he hath neither of theſe words before him, then the word that ſeemeth to be the nominative caſe, ſhalbe ſuch caſe as the verb impersonall will have after him: as, b Me a oportet, I muſt. b Tibi a licet, Thou mayeſt.

Intereſt, refert, and eſt for intereſt, require a genitive caſe of all caſuall words, except meâ, tuâ, ſuâ, noſtrâ, veſtrâ, and cujâ, the Ablative caſes of the

pronounes poſſeſſives: as, a Intereſt b omnium recte agere b Tua a refert teipſum nôſſe.

Certain impersonals require a Dative caſe: as, Libet, licet, patet, liquet, conſtat, placet, expedit, prodeſt, ſufficit, vacat, accidit, convenit, contingit, and other like. Some will have an accuſative caſe onely: as, delectat, decet, juvat, oportet. Some beſide the accuſative caſe will have alſo a genitive: as, bb Noſtri b noſmet a pœnitet. b Me bb civitatis a tædet. a Pudet b me bb negligentiæ. a Miſeret b me bb tui. b Me bb illorum a miſereſcit.

Verbs impersonalls of the paſſive voice, being formed of neuters, do govern ſuch caſes as the verbs neuters which they come of: as, a Parcatur b ſumptui, Let coſt be ſpared. Becauſe we ſay, a parcamus b pecuniæ, Let us ſpare coſt.

A verb impersonall of the paſſive voice, hath like caſe as other verbs paſſives have: as, a Benefit multis b a principe. Yet many times the caſe is not expreſſed, but underſtood as, Maxima vi a certatur, *ſubaudi*, b ab illis.

When a deed is ſignified to be done of many, the verb being a verb neuter, we may well change the verb neuter into the impersonall in tur: as, b In ignem poſita eſt, a fletur.

A participle.

Participles govern ſuch caſes as the verbs that they come of: as, a Fruiturus b amicis. a Conſulens b tibi. a Diligendus b ab omnibus.

Here note, that participles may four manner of ways be changed into nounes. The firſt is, when the noun of a participle is conſtrued with another caſe then the verb that it cometh of: as, a Appetens b vini, Greedy of wine.

The

The ſecond, when it is compounded with a prepoſition, which the verb that it cometh of cannot be compounded withall: as, Indoctus, Innocens.

The third, when it formeth all the degrees of compariſon: as, Amans, amantior, amantiſſimus, Doctus, doctior, doctiſſimus.

The fourth, when it hath no reſpect, nor expreſſe difference of time: as, Homo laudatus. A man laudable. Puer amandus, *id eſt*, amari dignus, A childe worthy to be loved. And all theſe are properly called nounes participles.

Participles when they be changed into nounes require a Genitive caſe: as, a Fugitans b litium. a Indoctus b pilæ. a Cupientiſſimus b tui. b Lactis a abundans.

Theſe participiall voices, peroſus, exoſus, pertæſus, have alwaies the active ſignification, when they govern an Accuſative caſe: as, a Exoſus b ſævitiam, hating cruelty. b Vitam a pertæſus, weary of life.

The Adverb.

ADverbs of quantity, time and place do require a Genitive caſe: as, a Multum b lucri. a Tunc b temporis. a Vbique b gentium.

Certain Adverbs will have a Dative caſe, like as the Nounes that they come of: as, Venit a obviam b illi. Canit a ſimiliter b huic.

Theſe datives be uſed adverbially, Tempori, luci, veſperi: as Tempori ſurgendum. Veſperi cubandum. Luci laborandum.

Certain adverbs will have an accuſative caſe of the Prepoſition that they come of: as a Propiùs b urbem. a Proximè b caſtra.

Where note, that Prepoſitions, when they be ſet without a caſe, or elſe do form the degrees of compariſon, be changed into Adverbs.

The Conſtruction of the

The Conjunction.

COnjunctions Copulatives and Diſjunctives and theſe four, Quam, niſi, prætequam, an, couple like caſes: as a Xenophon & b Plato fuere æquales. And ſometimes they be put between divers caſes: as a Studui b Romæ & bb Athenis. Eſt a liber b meus & bb fratris. a Emi fundum centum b nummis & bb pluris.

Conjunctions Copulatives and Diſjunctives moſt commonly joyne like Moodes and tenſes together: as, a Petrus & Johannes b precabantur & bb docebant. And ſometimes divers tenſes: as, Et b habetur & bb referetur tibi à me a gratia.

The Prepoſition.

SOmetime this Prepoſition In is not expreſſed but underſtood, and the caſuall word nevertheleſſe put in the ablative caſe: as, Habeo te b loco parentis, id eſt, a in b loco.

A verbe compound, ſometime requireth the caſe of the prepoſition that he is compounded withall: as a Exeo b domo. a Prætereo b te inſalutatum. a Adeo b templum.

The Interjection.

CErtaine interjections require a nominative caſe: as, a O feſtus b dies hominis. Certaine a Dative: as, a Hei b mihi. Certaine an Accuſative: as a Heu b ſtirpem inviſam. Certaine a vocative: as a Proh b ſancte Jupiter. And the ſame proh will have an Accuſative caſe: as, a Proh Deum atque hominum b fidem.

FINIS.

GUILIL

¶ Gulielmi Lilli ad suos Discipulos monita Pædagogica, seu Carmen de Moribus.

QVi mihi discipulus Puer es, cupis atque doceri,
Huc ades, hæc animo concipe dicta tuo.
Mane citus lectum fuge, mollem dilcute somnum:
Templa petas supplex, & venerare Deum:
Attamen inprimis facies sit lota manusque;
Sint nitidæ vestes, comptaque cæsaries.
Desidiam fugiens, cum te schola nostra vocavit,
Adsis; nulla pigra sit tibi causa mora.
Me Præceptorem cum videris, ore saluta,
Et condiscipulos ordine quosque tuos.
Tu quoque fac sedeas, ubi te sedisse jubemus,
Inque loco, nisi iis jussus abire, mane.
Ac magis ut quisque est doctrinæ munere clarus,
Sic magis is clara sede locandus erit.
Scalpellum, calami, atramentum, charta, libelli,
Sint semper studiis arma parata tuis.
Si quid dictabo, scribes, ac singula recte,
Nec macula, aut scriptis menda sit ulla tuis.
Sed tua nec laceris dictata aut carmina chartis
Mandes, quæ libris inseruisse decet.
Sæpe recognoscas tibi lecta, animoque revolvas.
Si dubites, nunc hos consule, nunc alios.
Qui dubitat, qui sæpe rogat, mea dicta tenebit,
Is qui nil dubitat, nil capit inde boni.
Disce puer quæso, noli dediscere quicquam,
Ne mens te insimulet conscia desidiæ.
Sisque animo attentus: quid enim docuisse juvabit
Si mea non firmo pectore verba premas?
Nil tam difficile est, quod non solertia vincat;
Invigila, & parta est gloria militiæ.
Nam veluti flores tellus, nec semina profert,
Ni sit continuo victa labore manus:
Sic puer, ingenium si non exercitet, ipsum
Tempus & amittit, spem simul ingenii.
Sit etiam semper lex in sermone tenenda,
Ne nos offendat improba garrulitas:
Incumbens studio, submissa voce loquere,
Nobis dum reddes, voce canorus eris:
Et quæcunque mihi reddis, discantur ad unguem,
Singula & abjecto verbula redde libro.
Nec verbum quisquam dicturo suggerat ullum
Quod puero exitium non mediocre ferat.

Si quicquam rogito sic respondere studebis,
Vt laudem dictis & mereare decus.
Non lingua celeri nimis, aut laudabere tarda:
Est virtus medium, quod tenuisse juvat.
Ut quoties loqueris, memor esto loquare Latine,
Et veluti scopulos barbara verba fuge.
Præterea socios, quoties te cunque rogabunt,
Instrue; & ignaros ad mea vota trahe.
Qui docet indoctos, licet indoctissimus esset,
Ipse brevi reliquis doctior esse queat.
Sed tu nec stolidos imitabere Grammaticastros,
Ingens Romani dedecus eloquii:
Quorum tam fatuus nemo, aut tam barbarus ore est,
Quem non authorem barbara turba probet.
Grammaticas recte si vis cognoscere leges,
Discere si cupias cultius ore loqui:
Addiscas veterum clarissima scripta virorum,
Et quos authores turba Latina docet.
Nunc te Virgilius, nunc ipse Terentius optat,
Nunc simul ampiecti te Ciceronis opus:
Quos qui non didicit, nil præter somnia vidit,
Certat & in tenebris vivere Cimmeriis.
Sunt quos delectat (studio virtutis honesta
Posthabito) nugis tempora conterere:
Sunt quibus est cordi, manibus, pedibusve sodales,
Aut alio quovis sollicitare modo:
Est alius, qui se dum clarum sanguine jactat,
Insulso reliquis improbat ore genus.
Te tam prava sequi nolim vestigia morum,
Ne tandem factis præmia digna feras.
Nil dabis aut vendes, nil permutabis emesve,
Ex damno alterius commoda nulla feres.
Insuper & nummos, irritamenta malorum,
Mitte aliis, puerum nil nisi pura decent.
Clamor, rixa, joci, mendacia, furta, cachinni,
Sint procula vobis, Martis & arma procul.
Nil penitus dices quod turpe, aut non sit honestum,
Est vita, ac pariter janua lingua necis.
Ingens crede nefas cuiquam maledicta referre,
Jurare aut magni numina sacra Dei.
Denique servabis res omnes atque, libellos,
Et tecum quoties isque rediisque feres.
Effuge vel causas, faciunt quæcunque nocentes,
Ne quibus & nobis displicuisse potes.

FINIS.

BREVISSIMA INSTITUTIO,

Seu,

Ratio Grammatices cognoſcendæ, ad omnium puerorum utilitatem præſcripta.

Quam ſolam Regia Majeſtas in omnibus Scholis docendam præcipit.

LONDINI,

Excudit *Rogerus Nortonus* Regius in *Latinis*, *Græcis* & *Hebraicis* Typographus.

1661.

Studium Grammatices omnibus esse necessarium.

*Grammatices labor est parvus, sed fructus in illa
Non parvus: Parva hac discito parve puer.
Nemo est tam doctus, qui non cognoverit ista:
Cur pudeat pueros ista labore sequi?*

DE
GRAMMATICA
& ejus partibus.

GRAMMATICA est rectè scribendi atque loquendi Ars.

GRAMMATICÆ quatuor sunt partes.
Orthographia, Syntaxis,
Etymologia, Prosodia.

DE ORTHOGRAPHIA.

ORTHOGRAPHIA est recte scribendi ratio; qua docemur, quibus quæq; dictio fit formãda literis: ut, Lectio, non Lexio: ab ὀρθὸς rectus, & γραφὴ scriptura.

De literis.

EX viginti duabus literis quinq; sunt vocales: *a, e, i, o, u*: nam *y* Græca est. Ex quibus variè dispositis coalescunt diphthongi quinque.

a	*Musa.*	
au	*Audio*	
æ	*Cœlum*	
oi	*Hei*	
eu	*Euge*	

Vocales, diphthongi. Consonantes.

Reliquæ literæ consonantes appellantur: quarum novem sunt mutæ. *b, c, d, f, g, k, p, q, t.* Mutæ.

Septem autem semi-vocales: *l, m, n, r, s, x, z.* Semivocales.

Liquidæ. Ex quibus quatuor vocātur etiam liquidæ, *l*, *m*

S. X & Z. S verò suæ cujusdam potestatis litera est; quæ terdum etiam liquescit. *X* & *Z* duplices sunt co nantes, atque etiam *I* inter duas vocales.

I et V consonantes aliquando. Adduntur etiam consonantibus *I* & *V*, qua sibi vel aliis vocalibus in eadem syllaba præpo tur; ut, Juno, Jovis, voluntas, vultus.

K V, et Z H aspiratio. *K*, *y* & *z*, latinis dictionibus nunquam admisce *H*. propriè quidem litera non est, sed aspirati nota; Apud Poetas autem interdum conson vim obtinet.

Præponitur autem vocalibus, omnibus ut, Ha hebenus, hiatus, homo, humus, hymnus; conson tibus verò nullis; rectè itaque enunciamus.

Hiulcus,	trissyl-	Hieronymus,	pentasyl
Hiacchus,	laba.	Hieremias.	laba.

At in latinis dictionibus interdum H postpon C: ut Charus, charitas, pulcher, pulchritudo.

Bifariam pinguntur literæ; maiusculis scili characteribus, & minusculis. Majusculis inchoan sententiæ: ut, *Deum time*, *Regem honora*: & prop nomina: ut, *Henricus*, *Anglia*.

Diligenter observari oportebit, quæ dictiones dip thongis scribantur, nam hæ quidem vel scribi omni vel signari debent: ut, *Musæ præsunt*, vel *Muse præs*

Literæ majusculæ. Literæ majusculæ, cum solæ ac paucæ scribun aliquando significant prænomen, aliquando numer

ut

A. Aulus.	P. C. Patres conscripti.
C. Caius.	Q. Quintus, Questor, Quirites
D. Decius.	R.P. Respublica.
G. Gaius.	Sp. Spurius.
L. Lucius.	Sex. Sextus.
M. Marcus.	S. P. Q. R. Senat. populusq; (Roman
P. Publius.	T. Titus.
P.R. Populus	T. C. Tua clementia. Et
Romanus.	ejus generis infinitæ

In numeris verò significant.

I	1	Unum,
V	5	Quinque,
IX	9	Novem,
X	10	Decem,
XL	40	Quadraginta,
L	50	Quinquaginta,
XC	90	Nonaginta,
C	100	Centum,
D	500	Quingenta,
M	1000	Mille.

De syllabarum distinctionibus.

RECTè scripturo discendum est inprimis, syllabas inter scribendum aptè distinguere atque connectere. In simplicibus vocibus, *bd*, vocali sequenti adhærent: ut, A--bdomen, A--bdera.

Quam quidem rationem sequuntur & ista;

ct ut Do-ctus; San-ctus;

gm gn ut A-gmen, I-gnis,

pſ ut Scri-pſi; Sum-pſi; Pi-ſcis;

ſt ut Ve-ſter; Magi-ſter;

ſc ut Di-ſco;

m ut Æ-tna;

xi ut An-xius Di-xi: & ſimilia.

Inter *m* & *n* non inteſeritur *p*: Malè igitur pingeretur Sõpnus, pro somnus, Colũpna, pro columna.

Post *x* non ſcribitur *ſ*: ut, Excribo, exolvo; non exſcribo, exſolvo. In compoſitis cum præpoſitione; auribus & euphoniæ ſerviendum eſt:

ut Occurro, Officio potiùs quàm Aufero, — Obcurro. Obficio. Abſero.

Et contrà Abſtineo, Obtineo, Obrepo, — non autem, — Auſtineo. Ottineo. Orrepo.

Atque

Atque hujus rei gratiâ, etiam consonantes in e positione aliquando interseruntur: ut, Redamo, deo, ambigo, ambio.

DE ORTHOEPIA.

Orthoep.

ORthographiæ affinis est Orthoe hoc est, emendatè rectéque loque ratio: ab ὀρθὸς rectus, & ἔπος verb

1. Hic inprimis curandum est, ut p ceptores tenera ac balbutientia p rorum ora sic effingant & figurent, vel continuâ linguæ volubilitate ita sermonem pr pitent, ut nusquam, nisi ubi spiritus deficit, oration claudant: vel contra, ad singulas quasque voces lo interspiratione confilescant, ructu, risu, fingu sereatu, vel tussi, sermonis tenorem ineptè dirimen

Cæterùm ante omnia deterrendi sunt pueri ab vitiis, quæ nostro vulgo penè propria esse viden cujusmodi sunt Iotacismus, Lambdacismus, Ischnot Trauliſmus, Plateasmus, & similia.

Iotacismus dicitur, quando, (I) litera pleniore so Iotacism. & supra justum decorum extenditur; quo vitio nostratibus maximè laborant Angli septentrionales

Lambdacismus est, ubi quis (*l*) nimis opero Lambda- cismus. sonat: ut, Ellucet, pro elucet, Sallvus, pro salvus.

Nostrati vulgo diversum vitium impingitur, nem quòd hanc literam pinguiùs justo pronunciant, dum

pro { Multus, Mollis, Falsus, } auditur { Moultus. Moolis. Faulsus. }

Ischnotes est quædam loquendi exilitas, quoci Ischnote. syllabas aliquas exilius & gracilius enuncian quàm par est: ut cum

pro { Nunc Tunc, Aliquis Alius, } proferimus { Nync. Tync. Eliquis. Elius. }

Tra

Traulismus est hæsitantia quædam aut titubantia ris, quando eadem syllaba sæpius repetitur: ut, Cacacanit, pro canit: Tututullius, pro Tullius. Traulis.

Huic vitio ut fœdissimo, ita periculosissimo, ic succurrendum putat Fabius: si exigatur à pueris t nomina versus affectatæ difficultatis, ac plurimis asperrimis inter se coeuntibus syllabis concatenatis, c velut confragosis, quam citissimè volvant: ut,

Arx, tridens, rostris, sphinx, præster, torrida, seps, strix,
——— postquam discordia tetra
Belli ferratos postes portasque refregit.

Plateasmus est, quando crassiùs & voce plusquam irili loqui nitimur: ut cum Plateasmus.

pro { Montes, Fontes, Pontes, } efferimus { Mountes. Fountes. Pountes. }

Itietiam pro { Ergo, Sperma, Perago, } efferimus { Argo. Sparma. Parago. }

Sunt et alibi apud nostrates, qui pro V consonante F pro V sonant F, & è contra, U, pro F.

ut { Folo, Fis, Folui Felle } pro { Volo. Vis. Volui. Velle. }

Et rursum { Vero, Vers, Verre } pro { Fero, Fers, Ferre. } V pro F.

S Vero mediam inter duas vocales corruptè so- s. nant nonnulli.

pro { Læsus Visus, Risus, } pronunciantes { Læzus. Vizus. Rizus. }

H, in initio dictionis leniùs, in medio asperiùs n nuntiari volunt: Malè ergò

pro

pro	Homo,	Efferimus	Omo.
	Hamus,		Amus.
	Humus,		Umus.
	Chriſtus,		Criſtus.
	Chriſma,		Criſma.
	Chremes,		Cremes.
	Thus,		Tus.
	Diphthong',		Diptongus.
	Sphæra,		Spæra

Fœdè quoque erratur à noſtris ubi, *t* & *d* tanquam aſpiratas pronuntiant.

ut { Amath, Caputh, Aputh, } pro { Amat. Caput. Apud. }

At innumera penè ſunt hujus generis vitia, quæ bonarum literarum candidatis, & præceptorum diligentiæ emendanda relinquimus.

De ſententiarum punctis.

NEque exigua Orthographiæ pars in ſcribendo rectè diſtinguenda conſiſtere videtur: Hinde de clauſularum diſtinctionibus pancula attâſſe non fuerit ſupervacaneum.

Puncta ergò ſive notæ, quibus in ſcribendo utuntur eruditi, Latinis dicuntur, Subdiſtinctio, Media diſtinctio, Plena ac perfecta diſtinctio: Græcis, Comma, Colon, Periodus.

Subdiſtinctio ſeu Comma, eſt ſilentii nota, ſeu tidis reſpirandi locus: utpote quâ pronuntiationis minus, ſenſu manente, ità ſuſpenditur, ut quod ſequitur, continuò ſuccedere debeat. Notatur autem acto deorſum caudato, ad hunc modum (,)

Ovid. *Utendum eſt ætate, cito pede præterit ætas:*

Nec bona tam ſequitur, quam bona prima fuit.

Hac item nota diſtinguuntur orationum ſuæ partes: ut,

Iuven. *Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes,*
Græculus esuriens in cœlum, jusseris, ibit.

Media distinctio, seu Colon, est ubi tantum ferè de sententia restat, quantum jam dictum est: & est perfecta Periodi pars, notatúrq; duobus punctis, sic (:) ut, Colon.

Quemadmodum horologii umbram progressam sentimus, progredientem non cernimus: & fruticem aut barbam crevisse apparet, crescere autem nulli videtur: ita & ingeniorum profectus, quoniam minutis constat auctibus, ex intervallo sentitur.

Plena distinctio, quæ & Periodus dicitur, ponitur post perfectam sententiam, quæ & puncto plano notatur, hoc modo (.) ut, Period us

Dic mihi Musa virum, captæ post tempora Trojæ,
Qui mores hominum multorum vidit, & urbes.

Huc annumerari solent Parenthesis & Interrogatio.

Parenthesis est sententia duabus semilunulis inclusa, quâ remotâ, sermo tamen manet integer: ut, Paren-thesis.

——Princeps (quia bella minantur
Hostes) militibus urbes præmunit, & armis.

Interrogatio signatur duobus punctis, ac superiore sursum cauda to, sic (?) ut, Interrogatio.

Et quæ tanta fuit Romam tibi causa videndi?

DE ETYMOLOGIA.

ETymologia versatur inprimis circa investigandas dictionum origines: ut, num *Cœlebs* dicatur, quasi *cœlestem vitam agens*, num *Lepus*, quasi *levipes*.

Cæterùm Etymologia (quatenus nos hoc loco de ea differimus) est ratio cognoscendi casuum discrimina: ut, *fortis, fortiter, lego, legis*: omnésque orationis partes complectitur. Cicero Notationem, seu Veriloquium vocat. Componitur autem ab ἔτυμος verus, & λόγος sermo.

DE OCTO PARTIBUS ORATIONIS.

Partes orationis sunt octo. { declinabiles: *Nomen*, *Pronomen*, *Verbum*, *Participium* } { indeclinabiles: *Adverbium*, *Conjunctio*, *Præpositio*, *Interjectio* }

Nomen.

Omen est pars orationis, quæ rem significat sine ulla temporis aut personæ differentia.

Nomen dupliciter dicitur: Substantivum et Adjectivum.

Substantivum

Substantivum est, quod nihil addi postulat ad suam significationem exprimendam.

Est autem substantivum duplex { Appellativum, et Proprium.

Appellativum.

Appellativum est, quod rem multis communem significat: ut, *Homo*, *lapis*, *justitia*, *bonitas*.

Proprium.

Proprium est, quod rem uni individuo propriam significat: ut, *Jesus*, *Maria*, *Londinum*, *Thamesis*.

Proprii nominis tria sunt genera.

Prænomen.

Prænomen, quod vel differentiæ causâ, vel veteri more præponitur: ut, *Lucius*, *Publius*, *Aulus*, *Marcus*.

Nomen

Nomen, quod suum est cuique: ut, *Petrus*, *Paulus*, *Cicero*, *Tullius*.

Cognomen.

Cognomen, quod vel à cognatione impositum est: ut, *Gracchus*, *Fabius*, *Scipio*, *Cicero*: vel ab eventu aliquo: ut, *Africanus*, *Macedonicus*, *Germanicus*.

Adjectivum.

Adjectivum est, quod Substantivo indiget, cui in oratione adhæreat: ut *Piger*, *alacris*, *candidus*, *clemens*.

Adjectivum est duplex: commune et proprium.

Commune.

Commune est, quod affectionem multis communem significat: ut, *Bonus*, *malus*, *sol ers*, *satur*.

proprium

Proprium est, quod affectionem uni individuo peculiarem significat: ut, *Gradivus Marti*: *Quirinus Ro-*

DE ACCIDENTIBUS NOMINI.

Nom. accid. 7.

Nomini accidunt septem:
Species, Figura, Numerus, Casus,
Genus, Declinatio, Comparatio.

DE SPECIE.

Species.

Species nominum est duplex: { Primitiva, & Derivativa.

Primitiva est, quæ aliunde non trahitur.

Derivativa est, quæ aliunde formatur.

Primitiva. Derivativa.

Primitivæ subjiciuntur hæc quæ sequuntur, & hujusmodi.

Collectivum scilicet, quod singulari numero multitudinem significat: ut, *Concio, cœtus, plebs, turba, pecus, grex.*

Collectivum.

Fictitium, quod à sono fingitur: ut, *Sibilus, tintinabulum, stridor, clangor.*

Fictitium.

Interrogativum: ut, *Quis, uter, qualis, quantus, quot, unquis:* Quæ aliquando migrant in Indefinita, aliquando in relativa.

Interrogativum.

Redditivum, quod interrogativo respondet: ut, *Talis tantus, tot.*

Redditivum.

Numerale, cujus species hæ numerantur:

Numerale.

- Cardinale, à quo, ceu à fonte, alii numeri dimanant: ut, *Unus, duo, tres, quatuor.* — Cardinale
- Ordinale: ut, *Primus, secundus, tertius, quartus.* — Ordinale
- Distributivum: ut, *Singuli, bini, terni, quaterni.* — Distributivum.
- Partitivum, quod significat vel multa singulatim; ut, *Quisq; unusquisq; uterq;, neuter:* vel unum è multis: ut, *Alter, aliquis, cætera, reliquus.* — Partitivum.
- Vniversale: ut, *Omnis, cunctus, nullus, nemo.* — Vniversale
- Particulare: ut, *Aliquis, quisquam, ullus, quidam.* — Particulare.

Derivativa. Derivativa autem has species subjectas habet, nimirum

Verbale. Verbale: ut, *Lectio, litura, auditus, aratrum.*

Patrium. Patrium: ut, *Eboracensis, Londinensis, Oxoniensis, Æginensis.*

Gentile. Gentile: ut, *Græcus, Latinus, Hebræus, Anglus.*

Patronymicum. Patronymicum, quod vel à patre, vel ab alia quapiam suæ familiæ personâ derivatur:

ut { *Æacides*, filius vel nepos *Æaci.* / *Nerine*, filia vel neptis *Nerei.* / *Latoides*, filius *Latonæ.* / *Menelais*, uxor *Menelai.*

Diminutivum. Diminutivum: ut, *Regulus, popellus, masculus, minusculus.*

Possessivum. Possessivum: ut, *Herilis, servilis, regius, paternus.*

Materiale. Materiale: ut, *Faginus, lapideus, gemmeus, aureus.*

Locale. Locale: ut, *Hortensis, agrestis, marinus, montanus.*

Adverbiale. Adverbiale: ut *Hodiernus, hesternus, crastinus, clandestinus.*

Participiale. Participiale: ut, *Amandus, docendus, videndus, scribendus.* Et quæ in *lis* exeunt à verbis deducta: ut *Fictilis, cubilis, flexilis, pensilis.*

DE FIGURA.

Figura nominum. Figura aut est simplex, ut *Justus*: aut compositus, *Injustus.* Sunt qui huc addunt & decompositum; ut *Irreparabilis.*

DE NUMERO.

Numerus. Numeri sunt duo. Singularis de uno; ut *Pater*, Pluralis de pluribus; ut *Patres.*

DE CASU.

Casus nominum sunt sex.

Nominativus. Nominativus, qui & rectus dicitur, est prima vox, quarem aliquam nominamus.

Genitivus. Genitivus, qui significat cujus sit res quæpiam; atque hic patrius, gignendi, aut interrogandi casus dici solet.

Dativus. Dativus, sive dandi casus dicitur, quo quid cuipiam attribuimus. Sub hac voce octavum etiam casum com-

Octavus prehen-

prehenderunt: ut, *It clamor cœlo*, id est, *in cœlum*.

Accusativus, qui & incusativus, vel causativus dici potest, qui verbum sequitur; utpote in quem actio verbi immediate tranfit: ut *Amo patrem*. Accusativus.

Vocativus, quem & salutatorium vocant, vocandis compellandisve personis accommodatur. Vocativus.

Ablativus, quo quippiam ab aliquo auferri significamus. Hic sextus atque Latinus casus appellatur, nempe quòd Latinorum sit proprius. Ablativus. Latinus casus.

DE GENERE.

Genus est sexûs discretio. Et sunt genera numero septem: Masculinum, cujus nota est *Hic*: fœmininum, *Hæc*: neutrum, *Hoc*: commune, *Hic & hæc*: commune trium, *Hic, hæc, & hoc*: dubium, *Hic* vel *hæc*: epicœnum seu promiscuum, quum sub una generis nota utrumque sexum complectimur, ut, *Hic anser, hæc aquila*. Quanquam hoc quidem genus ad præsens negotium non ità propriè spectare videtur; cùm hoc quidem loco non de natura rerum agatur, sed de qualitate vocum. Genera septem.

Porrò, inter commune genus & dubium hæc est differentia: quòd ubi semel communis generis nomini adjectivum copulaveris, non jam integrum fuerit de eadē re loquenti, mutare genus adjectivi: ut, si dixeris *Durus parens*, aut *Canis fœta*; quamdiu de eisdem ipsis, individuis loquêris, non licebit mutato genere dicere, *parentem iniquam*, aut *Canem fœtum*. At verò, dubii generis substantivo posito, etiamsi adjectivum masculinū addideris, nihilo tamen seciùs de eadem re sermonem continuanti, licuerit pro tuo arbitratu mutare genus adjectivi: ut si dixeris, *Durum corticem*, poteris etiam de eodem loqui, pergens dicere, *eandem corticem esse & amaram*. Communis & dubii differentia.

Ut autem genera nominum ad amussim calleas, hi sequentes canones tibi summâ diligentiâ imbibendi sunt, quos & *Guliel. Lilio* Anglo acceptos referre debes.

GUILIELMI LILII

Regulæ generales propriorum.

PRopria quæ maribus tribuuntur, masculà dicas:
Ut sunt divorum; Mars, Bacchus, Apollo: virorum;
Ut, Cato, Virgilius: fluviorum; ut, Tybris, Orontes:
Mensium, ut, October: ventorum, ut, Libs, Notus, Auster:

Masculà sunt nomina Divorum, virorum, Fluviorum, mensium, Ventorum.

De Fœmininis.

PRopria fœmineum referentia nomina sexum,
Fœmineo generi tribuuntur: sive dearum
Sunt; ut, Juno, Venus: mulierum; ceu, Anna, Philotis:
Urbium; ut, Elis, Opus: regionum; ut, Græcia, Persis:
Insulæ item nomen; ceu, Creta, Britannia, Cyprus.
Excipienda tamen quædam sunt urbium; ut ista
*Masculà, * Sulmo, Agragas: quædam neutralia, ut * Argos,*
Tibur, Præneste: & genus Anxur quod dat utrumque.

Feminina Dearum, Mulierum, Urbium, Regionum, Insularum. exceptio. etiam * Hippo etiam * Reate, Cære.

Regulæ generales Appellativorum

APpellativa arborum erunt muliebria; ut, alnus,
*Cupressus, cedrus. Mas * spinus, mas oleaster:*
Et sunt neutra, filex, suber, thus, robur, aceris.

Appel. arborum foemin. * Rectius quilegunt mas pinus, viz. Pinaster

Epicœna

SUnt etiam Volucrum; ceu, passer, hirundo: ferarum
Ut Tigris, Vulpes: & piscium; ut, ostrea, cetus,
Dicta epicœna: quibus vox ipsa genus feret aptum.
*Attamen ex * cunctis quæ diximus antè, notandum,*
Omne quod exit in um, seu Græcum sive Latinum,
Esse genus neutrum, sic invariabile nomen.
Sed nunc de reliquis, quæ Appellativa vocantur,
Aut quæ sunt tanquam Appellativa, ordine dicam:

nomina Volucrum. Ferarum, Piscium. Exceptio generalis viz. de appellativis

Nam genus his ſemper dignoſcitur ex genitivo,
Infrà ut monſtrabit ſpecialis regula triplex.

Tres regulæ generales.

Prima regula ſpecialis.

NOmen non creſcens genitivo, ceu, caro carnis,
Capra capræ, nubes nubis, genus eſt muliebre.

Regula ſpecialis Prima.

Quoniam Lilius noſter genus nominum appellativorum ex genitivo dignoſcendum docet, admonendi hoc loco ſunt pueri, hanc primam regulam eſſe omnium nominum appellativorum non creſcentium in genitivo; cujus generis ſunt omnia primæ et quartæ inflexionis; & ſecundæ etiam, præter paucula quædam, quæ infrà in tertia regula excepta reperies.

Pertinent etiam ad hanc claſſem pleraq; tertiæ declinationis: cujuſmodi ſunt, Labes, labis; peſtes peſtis; vis, genitivo vis; mater, matris; caro, carnis.

Maſculina excepta ex non creſcentibus.

MAſcula nomina in a dicuntur multa virorum:
Ut ſcriba, aſſecla, ſcurra, & rabula, lixa, laniſta.
Maſcula, Græcorum quot declinatio prima
Fundit in as & in es; & ab illis quot per a fiunt:
*Ut, ſatrapas, ſatrapa; * athletes, athleta. Leguntur*
Maſcula item, verres, natalis, aqualis: ab aſſe
Nata, ut centuſſis: conjunge lienis, & orbis;
Callis, caulis, follis, collis, menſis, & enſis,
Fuſtis, funis, panis, penis, crinis, & ignis,
Caſſis, faſcis, torris, ſentis, piſcis, & unguis,
Et vermis, vectis, poſtis; ſocietur & axis.
Maſcula in er, ceu venter: in os vel us, ut, logos, annus.

I nomina virorum in as 2 In as, es, & a, primæ declinat. Græcorum.

* Sic Poeta, Cometa. Bibliopola.

3 Verres &c. In er, os, & us.

Fœminina non creſcentia

FOeminei generis ſunt mater, humus, domus, alvus,
Et colus, & quartæ pro fructu ficus, acuſq;

Fœminina excepta, in us,

Vlt. nardus, Methodus, Dialectus, &c.

Porticus, atque tribus, ſocrus, nurus & manus, idus:
Huc anus addenda eſt, huc myſtica vannus Iacchi:
His jungas os in us vertentia Græca, papyrus,
Antidotus, coſtus, diphthongus, byſſus, abyſſus,
Chryſtallus, ſynodus, ſapphirus, eremus & Arctus,
Cum multis aliis, quæ nunc perſcribere longum eſt.

Neutra non creſcentia.

NEutrum nomen in e, ſi genitiv is, ut mare, rete:
Et quot in on vel in um ſiunt; ut barbiton, ovum.
Eſt neutrum hippomanes genus, & neutrum cacoëthes,
Et virus, pelagus: neutrum modò, mas modò vulgus.

Dubia non creſcentia.

INcerti generis ſunt talpa, & dama, canalis,
Halcyonis, finis, chunis, reſtis, penus, annis,
Pampinus, et corbis, linter, torquis, ſpecus, anguis,
Pro morbo ficus ſici dans, atque phaſelus,
Lecythus, ac atomus, groſſus, pharus, et paradiſus.

Communia non creſcentia.

COmpoſitum à verbo dans a commune duorum eſt:
Grajugena à gigno, agricola à colo, id advena monſtrat
A vento: adde ſenex, auriga, et verna, ſodalis,
Excipe Puer. pera. *Vates, extorris, patruelis, perque duellis,*
Affinis, juvenis, teſtis, civis, canis, hoſtis.

Secunda regula ſpecialis.

Regula ſpecialis ſecunda. *NOmen creſcentis penultima ſi genitivi:*
Syllaba acuta ſonat, velut hæc pietas pietatis,
Virtus virtutis monſtrant, genus eſt muliebre.

Huc ſpectant quæ acuunt penultimâ genitivi creſcentis: quales ſunt omnia quintæ inflexionis, præter *Fides*.

Omnia item monoſyllaba, præter *Vis*. Reliqua omnia ſunt tertiæ declinationis: ut ſunt omnia deſinentia

In { C, In, An } ut { Halec, halêcis. Delphin, Titan, }

In { Ans } ut { Infans. Quadrans, } antis

In { Ens, Uns } ut { Continens, Triens, Decuns, decuncis. } entis.

In *er* longum, quæ Græcis per *ηρ* ſcribuntur: ut, Character, crater, ſtater, ſoter, êris.

Latina in *er* ad tertiam regulam pertinent: quare mulier haud recte in hac claſſe collocatur.

In { Inx, Anx } ut { Syrinx, ingis. Phalanx, angis.

In { Vnx } ut { Deunx, Septunx, } uncis.

In { Ons } ut { Effrons, Bifrons, } ontis.

In { Ors } ut { Cohors, Conſors, } ortis.

Præterea in *o* Latina, quæ *ônis* & *ênis* habent in genitivo: ut, Lectio, ligo, ſpado, ônis; Anio, ênis.

Præterpaucula gentilia, quæ ad tertiam regulam pertinent: ut, Macedo, Frito, Saxo, Vangio, Lingo, ônis.

In *al* neutra: ut, Vectigal, animal, âlis. Cætera in *al* ſunt tertiæ regulæ.

In *en*, quæ *ênis* habent in genitivo: ut, Lien, Siren, ênis. Cætera ſunt tertiæ regulæ.

In *ων* Græca, quæ retinent *ω* in genitivo: ut, Damon, Ladon, Simon, Trion, ônis.

Quædam variant: ut, Orion, Edon, Egeon, ônis & ônis. Cætera ſunt tertiæ regulæ.

In *ar* Latina: ut, Lacuear, exemplar, calcar, âris: præter Jubar, nectar, âris; hepar, hepâtis.

In *or* Latina: ut, Amor, timor, uxor, ôris.

Præter ſequentia, quæ ad tertiam regulam ſpectant: ut,

ut Arbor, marmor, æquor, ador, robor, &c. ŏris. Et Græca quoque nonnulla: ut, Rhetor, Hector, Neſtor, Stentor, &c. ŏris.

In *os* Latina: ut, Majeſtas, lenitas, humilitas, humanitas, &c. ātis. Excipe, Anas, anătis; & Græca quædam ut, Lampas, monas, trias, decas, ădis.

In *es* Latina aliquot: ut, Quies, magnes, locuples, ētis. Merces, hæres, cohæres, ēdis.

Accedunt his etiam Græca quædam: ut: Lebes, tapes. Dares, Chremes, ētis.

In *is*, quæ faciunt ītis, īnis, & īdis * in genitivo: ut Samnis, Quiris, ītis: Salamis, Trachis, īnis: Pſophis, Crenis, idis, Cætera ſunt tertiæ regulæ.

Pyrois. enis.

In *os* Latina: ut, Cuſtos, ōdis: Nepos, ōtis. Præter Compos, impos, ŏtis.

Et Græca quæ retinent o in penultima genitivi: ut Heros, Minos, ōis, Rhinoceros, ægoceros, ōtis.

In *us* quæ mittunt genitivum ſingularem in ūtis, ūdis, ūris, ūntis: ut, Salus, palus, tellus, † Opus. Præter unam vocem, Pecus pecŭdis.

† Pro civitate Locr.

Huc pertinent et comparativa neutra in *us*: ut, Sanctius, probius, melius, pejus, ōris.

In *ax*, tam Latina quam Græca: ut, Limax, formax, thorax, Phæax, audax, bibax, ācis.

Excipe, Græca quædam appellativa et gentilia: ut Abax, ſtorax, ſtyrax, ſmilax, colax, corax, dropax, Phœnax, Candax, ācis: Syphax tamen variat ācis, & ăcis.

In *ex* paucula quædam: ut, Vervex, ēcis; Vibex, ĭcis. Exlex, ēgis; Alex, alēcis.

Reliqua in *ex* ad tertiam regulam referenda ſunt.

In *ix* Latina & Græca: ut, Lodix, radix, cornix, ſpadix, fœlix, phœnix, perdix, coturnix, &c. īcis. Et verbalia omnia in *trix*: ut, Victrix, nutrix, motrix, lotrix, &c. īcis. Cætera pertinent ad tertiam regulam.

In *ox* ſubſtantiva & adjectiva: ut, Celox, velox ōcis, præter Cappadox, ŏcis; Allobrox, ŏgis; & quædam alia

In ux: ut, Pollux, pollucis. Cætera sunt tertiæ regulæ
In yx: ut, Bombyx, bombycis. Bebryx autem variat Bebrycis. Cætera ad tertiam regulam relegari debent.
In *s* Greca, præcedente *p*: ut Hydrops, Cyclops, conops, Cercops, ôpis. Reliqua in *ops* ad tertiam regulam referenda sunt.

Masculina excepta ex acutè crescentibus.

Mascula dicuntur monosyllaba nomina quædam,
Sal, sol, ren, & splen, Car, Ser, vir, vas vadis, as, mas,
Bes, Cres, præs, & pes, glis, gliris habens genitivo:
Mos, flos, ros, & Tros, mus, dens, mons, pons, simul & fons,
Seps pro serpente, grips, Thrax, rex, grex gregis, & Phryx.
Mascula sunt etiam polysyllaba in n, ut, Acarnan,
Lichen & delphin: & in o signantia corpus,
Ut leo, curculio: sic senio, ternio, sermo.
Mascula in er, or, & os; *ceu, crater, conditor, heros:*
Sic torrens, nefrens, oriens, cum pluribus in dens:
Quale bidens, quando pro instrumento reperitur:
Adde gigas, elephas, adamas, Garamas, tapes,
Atque lebes, Cures, magnes, unum, meridies nomen quintæ: & quæ componuntur ab asse;
Ut dodrans, semis: jungantur mascula, Samnis,
Hydrops, nycticorax, thorax, & mascula vervex,
Phœnyx & bombyx pro vermiculo. Attamen ex his
Sunt muliebre genus, Syren, mulier, soror, uxor.

Monosyllaba quædam

Polysyllaba. inn & oi

In er, or, & os.

Neutra excepta ex acutè crescentibus.

Sunt neutralia & hæc monosyllaba nomina, mel, fel,
Lac, far, ver, cor, as, vas vasis, os ossis & oris,
Rus, thus, jus, crus, pus. Et in al polysyllaba in ar,
Ut, capital, laquear. Neutrum halec & muliebre.

neut. mel, fel, lac, &c. & in al, ar, polysyllaba. Halec.

Dubia acutè crescentia.

Sunt dubia hæc Python, scrobs, serpens, bubo, rudens, grus,
Perdix, lynx, lymax, stirps pro trunco, pedis & calx:
Adde dies numero tantùm mas esto secundo.

Com-

Communia acutè creſcentia.

Sunt commune, Parens, auterque, infans, adoleſcens, Dux, illex, hæres, exlex; à fronte creata,
Sic Latro. *Ut bifrons: cuſtos, bos,* fur, ſus, atque ſacerdos.*

Tertia & ultima regula ſpecialis.

Tertia regula ſpecialis. *NOmen, creſcentis penultima ſi genitivi*
Sit gravis, ut ſanguis genitivo ſanguinis, eſt mas.

Huc ſpectant penultimam gentivi creſcentis gravitia, cujus generis ſunt paucula illa ſecundæ declinationis, de quibus ſuprà meminimus; videlicet, Socer, gener, puer, ĕri; Presbyter, ĕri.

Compoſita à vir viri: ut, Levir, Triumvir, Decemvir, Centumvir, ĭri,

Compoſita item à gero & fero: ut, Armiger, claviger, caduficer, lucifer, ĕri: et adjectiva quædam: ut, Teucer dexter, proſper, ĕri; Satur, ŭri. *S*pectant huc et Græca omnia neutrius generis in *a*: ut, Poëma, dogma, ſophisma, ænigma, ătis.

In *yr* item Græca: ut, Martyr, martyris; Pithyr, pithyris.

Omnia item in *ur* Latina: ut, Augur, murmur, furfur, elcur, ŭris.

In *ut* etiam omnia: ut, Caput, capitis; Occiput, occipĭtis.

Præterea in *o* Latina omnia, præter illa quæ ſuperius excipiuntur: ut, Imago, ſartago, ordo, cardo, ĭnis.

In *l*: ut, Hannibal, ălis; mugil, ĭlis; Conſul, Præſul, ŭlis.

In *en*: ut, Pecten, tibicen, carmen, crimen, ĭnis.

In *on* Græca, quæ ſumunt *o* parvum in penultima genitivi ſingularis: ut, Canon, dæmon, archi tecton, Philemon, ŏnis.

In *or* Latina et Græca: ut, arbor, æquor, marmor, pantocrator, apator, ŏris.

In *as*: ut, Anas, anătis.

Et Græca: ut, Arcas, chilias, hebdomas, enneas, ădis.
In *es* Latina: ut, Fomes, limes, ĭtis; præses, deses, ĭdis.
In *is* Latina et Græca: ut, Sanguis, pollis, ĭnis; Tyrannis, paropsis, ĭdis.
In *ar* Latina et Græca: ut, Jubar, compar, nectar, bacchar, ăris,
In *er* Græca: ut, Aër, æther, ĕris.
In *s* præcedente consonante, tam Latina, quam* Græca: ut,

Princeps,	cĭpis;	Æthiops,	ŏpis;
Hyems,	ĕmis;	Arabs,	ăbis;
Inops,	ŏpis;	Chalybs,	ybis.

In *os* Latina: ut, Compos, ŏtis.
In *us* Latina et Græca: ut, Pecus, decus, ŏris; Vellus, vulnus, ĕris; Tripus, Oedipus, ŏdis.
In *ax* Græca: ut, Abax, storax, colax, climax, ăcis.
In *ex* Latina: ut, Index, vindex, carnifex, aruspex, ĭcis
In *ix* Latina, et Græca: ut, Varix, fornix, calix, ĭcis; Mastix, ĭgis.
In *ox* Latina et Græca: ut, Præcox, Cappadox, ŏcis; Allobrox, Polyphilox, ŏgis.
In *ux* Latina: ut, Conjux, conjŭgis, Redux, redŭcis.
Denique in *yx* Græca: ut, Onyx, Sardonyx, Ceryx, Eryx, ychis.

* Excipe quaedam ps.

Femin. excepta ex graviter crescentibus.

Foeminei generis sit hyperdissyllabon in do,
Quod dinis; *atque in* go, *quod dat* ginis *in genitivo.*
Id tibi dulcedo faciens dulcedinis, idque
Monstrat compago compaginis: adjice virgo,
Grando, fides, compes, teges, & seges, arbor, hyemsque
Sic Baccar, sindon, Gorgon, icon et Amazon.
Gracula in as *vel in is finita: ut, Lampas, Iaspis,*
Cassis, cuspis; in us *vox una pecus pecudis dans;*
His forfex, pellex, carex, simul atque supellex,
Appendix, histrix, coxendix, adde filixque.

Hyperdissyllabon in do & go.

Graecula in as & is.

Neutra

Neutra excepta ex graviter crescentibus

Est neutrale genus signans rem non animatam,
Nomen in a; ut problema: en; ut omen: ar; ut jubar
Ut jecur: us; ut onus: put; ut occiput. Attamen ex his
Masculа sunt, peclen, furfur: sunt neutra, cadaver:
Verber, iter, suber, pro fungo tuber, & uber,
Gingiber, & laser, cicer, & piper, atq; papaver,
Et siser, atq; filer. Neutra æquor, marmor, adorq;
Atque pecus, quando pecoris facit in genitivo.

(nam) mat. in e, en, ar. ur, us, put excipe.

Dubia ex graviter crescentibus.

Sunt dubii generis, cardo, margo, cinis, obex,
Pulvis, adeps, forceps, pumex, ramex, anas, imbrex
Adde culex, natrix, & onyx cum prole flexq;:
Quamvis hæc melius vult masculа dicier usus.

Communia ex graviter crescentibus.

Communis generis sunt istæ, vigil, pugil, exul,
Præsul, homo, nemo, martyr, Ligur, augur, & Arv
Antistes, miles, pedes, interpres, comes, hospes,
Sic ales, præses, princeps, auceps, eques, obses:
*Atque * alia à verbis quæ nomina multa creantur,*
Ut Conjux, judex, vindex, opifex, & aruspex.

Sic Artifex, municeps, particeps.

Regula Adjectivorum generalis.

Adjectiva unam duntaxat habentia vocem,
Ut fœlix, audax, retinent genus omne sub una:
Sub gemina si voce cadant, velut omnis & omne,
Vox commune duûm prior est, vox altera neutrum:
At si tres variant voces, sacer ut sacra sacrum:
Vox prima est mas, altera fœmina, tertia neutrum.
At sunt quæ flexu propè substantiva vocares,
Adjectiva tamen naturâ usu reperta:
Talia sunt pauper, puber, cum degener, uber,
Et dives, locuples, sospes, comes atq; superstes;
Cum paucis aliis, quæ lectio justa docebit.

Hæc proprium quendam sibi flexum asciscere gaudent,
Campester, volucer, celeber, celer, atq; saluber:
Junge pedester, equester, & acer: Junge palustер,
Ac alacer, sylvester. At hæc tu sic variabis;
Hic celer, hæc celeris, neutro hoc celere: Aut aliter sic;
Hic atq; hæc celeris, rursum hoc celere est tibi neutrum.
Sunt quæ deficiunt genere adjectiva notanda,
De quibus atq; aliis alibi tibi mentio fiet.

DE DECLINATIONE.

DEclinatio est variatio dictionis per casus. Sunt autem declinationes numero quinque. Declinationes nominum.

PRima declinatio complectitur quatuor terminationes: Prima nominum declinatio.

A, As, } ut { Mensa; Æneas; } { *Es, E,* } ut { Anchises; Penelope.

Porrò Græca sunt omnia quæ in { *As, Es, E,* } finiuntur: ut { Thomas. Anchises. Phœbe.

Sunt qui huc addunt Hebræa quædam in *am*: ut Adam, Adæ, Abraham, Abrahæ. Quæ tamen melius ad Latinorum formam redacta, ad hunc modum inflexeris; Adamus, Adami; Abrahamus, Abrahami.

As, accusativum in *am* et in *an* facit, ut, Æneas, Æneam, vel Æneân: vocativum in *a*; ut Æneas, Ænea. As.

Es, in accusativo *en* sumit; ut Anchises, Anchisen: in vocativo et ablativo *e* vel *a* ut Anchise, vel Anchisa. Es.

E, genitivum in *es* mittit, dativum in *e*, accusativum in *en*, vocativum et ablativum in *e*: ut, E.

Nom.	Penelope,	Acc.	Penelopen,
Gen.	Penelopes,	Voc.	Penelope,
Dat.	Penelope,	Abl.	Penelope.

As in genitivo nominum Latinorum interdum repetitur ad Græcorum imitationem: ut Paterfamilias, Filius-familias. Id quod veteres observabant in multis aliis. Ennius; *Dux ipse vias.* As in G.

Livius

Livius Andronicus; *Mercurius, cumque eo filius Latonæ*, pro *Latonæ*. Sic Nævius; *Filii terrâs*, pro *terræ*. Virgilius; *Nec auràs, nec fonitûs memor.*

Aulai,& Pictai,atque id genus alia,priscis relinquuntur.

Genitivus pluralis interdum Syncopen admittit: ut, Æneadûm, Grajugenûm; pro Æneadarum, Grajugenarum.

Hæc dativos et ablativos plurales mittunt in *ābus*: Dea, mula, equa, liberta, ambæ, duæ, ābus.

Hæc vero tam in *is*, quàm in *ābus*: Filia, filiis vel filiabus; Nata, natis vel natabus.

SECVNDA DECLINATIO.

Secunda declinatio.

Secundæ declinationis terminationes sunt apud Latinos quinque; Er, Ir, Ur, Us, Um, ut Áper. Vir. Satur. Dominus. Templum.

Et Græcorum, Os, On, Eus ut Delos. Ilion. Orpheus.

Attica in *os* genitivum in *ô* mittunt, accusativum in *on*: ut, Androgeos, Androgeô. Accus. Androgeôn.

Quædam Græca contracta in *us*, vocativum formant in *ê*: ut, Panthus, ô Panthu: Oedipus, ô Oedipû.

Notabis et Latina quædam, tam in *us* quàm in *e* mittere vocativum singularem: ut Agnus, vulgus, lucus, fluvius, chorus, populus *pro* natione.

Eus, genitivum formant in *ĕi* vel *ĕos*, dativum in *ĕi*, accusativum in *ĕa*, vocativum in *ĕu*: ut, (pheon.

Nom,	Orpheus. (pheos.	Acc.	Orphea. *Ovid.* Or-
Gen.	Orphĕi vel Or-	Voc.	Orpheu.
Dat.	Orphĕi.	Abl.	Orpheo.

Notanda sunt deinq; syncopationes illæ, Deûm, Virûm, pro Deorum. Virorum.

Item

Item anomala illa Ambo & Duo; quas duas voces Poetæ etiam in accuſativo Maſculinas uſurpant: ut,
Virg. *Si duo præterea tales Idæa tuliſſet Terra viros.*
Hor. *Nè vos titillet gloria, jurejurando obſtringam ambo.*
Cic. in Phi. ſecund. *Præter duo vos, nemo ſic loquitur.*

TERTIA DECLINATIO.

TErtia declinatio admodum varia eſt: cujus difficiliores duntaxat caſus hoc loco attingemus.

Accuſativus ſingularis.

Quorundam accuſativi flectuntur tantum in *im*; ut, Vim, ravim, tuſſim, fitim, magudarim, amuſſim, Charybdim.

Sic & quorundam fluviorum accuſativi: ut, Tybrim, Ararim.

Quædam accuſativos flectunt in *im* & in *em* communiter: ut, Buris, pelvis, clavis, ſecuris, puppis, torquis, turris, reſtis, febris, navis, bipennis, æqualis, *im vel em.*

Ablativus.

Ablativus regulariter in *e* deſinit: ut, Pectus, ſalus: Ablativo Pectore, ſalute.

Propria nomina adjectivis ſimilia, ablativos in *e* mittunt: ut Felice, Clemente, Juvenale, Martiale, &c.

At neutra deſinentia in *al*, *ar*, & *e*, ablativum magna ex parte mittunt in i: ut,

Vectigal, Calcar, Mare.	Ablat.	Vectigali, Calcari, Mari.

Retro.

Ablativus rete à nominativo retis eſt: non à nominativo rete. Par, cum compoſitis, tam *e* quàm *i* habet: ut, Par, compar: ablativo pare, compare, vel ri.

Hæc tamen *e* retinent, Far, hepar, jubar, nectar, gauſape, præſepe:

Et hæc propria, Soracte, Præneſte, Reate.	Ablat.	Soractê, Præneſte Reatê.

Feſtorum nomina.

Feſtorum nomina, quæ tantum, plurália ſunt, genitivum interdum in *orum* mittunt, ut Agonalia, Vinalia, Genitivo Agonaliorum, Vinaliorum.

Interdum autem in *ium* : ut Floralia, Feralia; genitivo, Floralium, feralium.

Aliquando vero tam in *orum* quam in *ium*: ut Parentalia, Saturnalia: genitivo Parentaliorum, Saturnaliorum vel *ium*.

Dativos vero & ablativos in *bus* : ut Saturnalibus, Bacchanalibus; præter Quinquatriis, quod juxta ſecundam declinationem format prædictos caſus.

Menſium nomina. Menſium nomina in *er* vel *is*, ablativum in *i* ſolum mittunt : ut September, Aprilis : ablativo Septembri, Aprili.

Quorum accuſativus in *im* tantum definit, iis ablativus exit in *i*, vt Sitim, tuſſim : ablativo Siti, tuſſi.

Adjectiva, quæ nominativum in *is* vel *er* & *e* neutrum faciunt, ablativum mittunt in *i* ſolùm : ut, Fortis, mollis, dulcis; ablativo Forti, molli, dulci.

Sic Acer, acris acre; ablativo acri.

Licet Poetæ, interdum metri cauſa, *e* pro *i* uſurpent.

Nota. Cætera adjectiva tàm in *e* quàm in *i* mittunt : ut Capax, duplex; ablativo capace, duplice vel ci.
Præter pauper, degener, uber, ſoſpes, hoſpes, quæ in *e* tantum faciunt ablativum.

Comparativa etiam bifariàm faciunt ablativum : ut Melior, doctior; ablativo Meliore, doctiore, vel ri. Similiter & ſubſtantiva quædam : ut Ignis, amnis, anguis, ſupellex, unguis, vectis; ablativo *e* vel *i*.
Ratiùs etiam Civis, } Abla- { Cive vel civi.
Rarius etiam Arpinas, } tivo { Arpinâte vel ti.
Et ſic de cæteris id genus gentilibus. Denique adeundem modum ablativos formant, quorum accuſativi per *em* & *im* finiunt: ut, puppis, navis; ablativo puppe, nave, vel i. & Verballa item in *trix*: ut, Victrix, altrix, ablativo Victrice, altrice, vel ci.

Neutra, quorum ablativus ſingularis exit in *i* tantum, vel in *e* & *i*, nominativum pluralem mittunt in *ia*; ut Molli, duplice vel ci; nominativo plurali Mollia,

Mollia, duplicia. Præter Ubera, plura, vel pluria, apluſtra vel apluſtria: ſic comparativa; ut, Meliora, fortiora, doctiora, priora.

Ex ablativis in *i* tantum, vel in *e* & *i*, fit pluraliter genitivus in *ium*: ut, Utili, utilium, puppe, vel *pi*, puppium, præter comparativa: ut { Majorum, Meliorum } Item præter iſta, Supplicum, complicum, ſtrigilum, artificum, vigilum, veterum, memorum, pugilum, inopum. At plus plurium format. Genitivus pluralis.

Sunt & quæ Syncopen aliquando admittunt: cujuſmodi ſunt, Sapientûm pro ſapientium, ſerpentûm pro ſerpentium.

Quando nominativi ſingulares duabus conſonantibus finiuntur, genitivi pluralesexeunt in *ium*: ut, Pars, urbs, falx, glans, trabs, merx; genitivo plurali Partium, urbium, falcium, glandium, trabium, mercium.

Excipe Hyemum, principum, participum, municipum, forcipum, inopum, cœlibum, clientum, &c.

Ubi in nominativis & genitivis ſingularibus reperiuntur pares ſyllabæ, genitivus pluralis exit in *ium*:

ut { Collis, Menſis, Auris, } in genitivo { Collium, Menſium, Aurium. } Adde iſtis, Litium, ditium, virium, ſalium, munium, penatium.

Excipe tamen Canum, panum, vatum, juvenum, opum, apum, &c.

As format aſſium: Mas Marium: Vas, vadis, vadium: Nox noctium: Nix nivium: Os oſſium: Faux faucium: Mus murium: Caro carnium: Cor cordium. Alituum ab ales, aſſumit *u*.

Bonm anomalum eſt, ut etiam bobus vel bubus.

Quorum genitivi plurales definunt in *ium*, accuſativum formant per *es* & *eis* diphthongum: ut, Partium, omnium; Partes, omnes vel eis. Accuſativus pluralis.

Græco fonte derivata pleraque, quando juxta linguæ Græcorum declinationem

ſuæ morem variantur, genitivum mittant in *os*: ut, Titan, Pan, Daphnis, Phyllis: genitivo Titânos, Panos, Daphnidos, Phyllidos: dativum verò in *i* breve: ut, Titani, Pani, Daphnidi, Phyllidi: accuſativum in *a* niſi ſint neutrius generis in *a* non terminata: ut, Pana, Phyllida, Amaryllida, Orphea.

Is tamen & *ys* per *os* purum declinata in genitivo, accuſativum faciunt, *s* nominativi mutatâ in *n*: ut,

Tethys, Tethyos,	Accuſat.	Tethyn.
Decapolis, lios,		Decapolin.
Geneſis, ſios,		Geneſin.
Metamorphôſis, ſios.		Metamorphôſin.

Sunt quæ duplicem genitivum faciunt: alterum in *os* non purum, alterum in *os* purum. Atque hæc pro genitivorum ratione duplicem quoque accuſativum formant; alterum in *n*, alterum in *a*: ut, Paris, genitivo Paridos & Parios, accuſativo Parida & Parin: Themis genit. Themidos & Themios, accuſ. Themida & Themin.

Fœminina in *ô*, genitivum in *ûs*, & accuſativum in *ô* mittunt:

ut,	Sapphô, Sapphûs,	hanc	Sapphô.
	Mantô, Mantûs,		Mantô.
	Cliô, Cliûs,		Cliô.

Vocativus. Vocativus nominativo magna ex parte ſimilis eſt; in nonnullis tamen à nominativo abjicitur *s*: ut, Palla, Pallantis; Theſeus, Theſeos; Tethys, Tethyos; vocativo ô Palla, Theſeu, Tethy.

Phyllis, Phyllidos,	Vocativo ô	Phylli.
Alexis, Alexios,		Alexi.
Achilles, Achilleos,		Achille.

Græca neutra in A. Neutra ſingularia in *a* Græca ſunt: ut, Problema, poëma: quæ veteres juxta Latinam quoque formam declinabant, additâ ſyllabâ *tum*: ut, Hoc problematum, hoc poematum.

Quorum dativi & ablativi plurales adhuc in frequentiore uſu ſunt: ut, Problematis, poëmatis.

QUA-

QUARTA DECLINATIO.

Quarta declinatio nominum.

QUartæ declinationi nihil ferè difficultatis ineſt, nam duas tantùm ſortitur terminationes in recto ſingulari; nempe *us* & *u*: ut, Manus, genu.

Veteres à nominativis Anus, tumultus, ornatus, dixeruntAnuis, tumulti, ornati, in genitivo: ut, Teren. *Ejus anuis cauſâ.* Idem. *Nihil ornati, nihil tumulti.*

Dativus ſingularis.

Dativus *ui* habet, & interdum etiam *u*: ut, Fructui, concubitui: rarius fructu, concubitu.

Virgilius, *Quòd neque concubitu indulgent.*

Terent. *Veſtitu nimis indulges.*

Currûm autem pro curruum Synæreſis eſt; ut & in aliis declinationibus fieri ſolet.

Iesus.

Iësus, in accuſativo Iësum habet; in reliquis verò caſibus ubique Iësu.

Dativus & ablativus pluralis.

Hæc dativum & ablativum pluralem in *ubus* formant; Acus, lacus, artus, arcus, tribus, ficus, ſpecus, quercus, partus, portus, veru, *ubus.*

Cætera omnia in *ibus*: ut, Fructibus, fœtibus, manibus, motibus.

QUINTA DECLINATIO.

Quinta declinatio nominum.

QUinta declinatio genitivum, dativum & ablativum pluralem in paucioribus ſortita eſt, quemadmodum infrà in Heteroclitis fuſiùs tradetur.

Olim juxta hanc declinationem flectebantur quædam nomina tertiæ inflexionis: ut, *Plebes, plebei.*

Genitivus ſingularis.

Genitivus hujus declinationis olim etiam in *es*, *ii*, & *i*, exibat.

Cicero; *Equites verò daturos illius dies pœnas.*

Virgilius; *Munera lætitiamque dii.*

Saluſtius; *Vix decimâ parte die reliquâ.*

Cæterùm, præter iſta quæ jam diximus, notabis etiam diligenter ea nomina quæ à Grammaticis Heteroclita dicuntur. Hæc partim variâ probatorum authorum lectione, partim à ſequentibus regulis diſcere licebit.

DE NOMINIBUS HETEROCLITIS.

Rob. Robinſon.

Heteroclita quæ ſunt.

QVæ genus aut flexum variant, quæcunque novato
Ritu deficium, ſuperantve, Heteroclita junto.

Variantia genus.

Hæc genus ac partim flexum variantia cernis,

1 Fœm. ſin. Neut. plural.

Pergamus infelix urbs Trojæ, Pergama gignit;
Quod, niſi plurali careat, facit ipſa ſupellex:
Singula fœmineis, neutris pluralia gaudent.

2 Neut. ſin maſ. & neut. plural.

Dat prior his numerus neutrum genus, alter utrumque.
Raſtrum cum fræno, filum, ſimul atque capiſtrum,
Argos item & cœlum ſunt ſingula neutra: Sed audi,

3 Neut. ſing maſ. tan. plur.

Maſcula duntaxat cœlos vocitabis & Argos,
Fræna ſed & frænos, quo pacto & cætera formant.
Nundinum, & hinc epulum, quibus additò balneum & ba

4 Neut. ſin. fœm plural. Excep.

Neutra quidem primo, muliebria ritè ſecundo: (ſu
Balnea plurali Juvenalem conſtat habere.

5 Maſc. ſin. neut. plural.

Hæc maribus dantur ſingularia, plurima neutris,
Mœnalus, atque ſacer mons Dindymus, Iſmarus, atque
Tartara, Taygetus, ſic Tænera Maſſica, & altus

6 Maſ. ſing maſ. et neut. plural.

Gargarus. At numerus genus his dabit alter utrumque,
Sibilus, atque jocus, locus, & Campanus Avernus.

Defectiva.

Quæ ſequitur manca eſt numero, caſuve, propago.

Aptôta.

Aptota ſunt quæ a recto non variant caſum.

Quæ nullum variant caſum; ut, fas nil, nihil, inſta
Multa & in u ſimul i; ut ſunt hæc, cornuque, genuqu
Sic gummi, frugi; ſic Tempe, tot, quot, & omnes
A tribus ad centum numeros, Aptôta vocabis.

Mo

Monoptôta.

Esque Monoptoton nomen, cui vox cadit una;
Ceu noctu, natu, jussu, injussu, simul astu,
Promptu, permissu: plurali legimus astus;
Legimus inficias, sed vox ea sola reperta est.

2 Monoptota: sunt quæ unico in obliquo reperiuntur.

Diptôta.

Sunt Diptôta, quibus duplex flexura remansit:
Ut fors forte dabit sexto, sponte quoque sponte;
Sic plus pluris habet, repetundarum repetundis;
Jugeris & sexto dat jugere, verberis autem
Verbere, suppetiæ quarto quoque suppetias dant:
Tantundem dat tantidem, simul impetis hoc dat
Impete: junge vicem sexto vice, nec lego plura.
Verberis atque vicem, sic plus, cum jugere, cunctos
Quatuor hæc numero casus tenuere secundo.

3 Diptota quæ duobus casibus.

Triptôta.

Tres quibus inflectis casus, Triptôta vocantur:
Ut precis atque precem, petit & prece blandius amicam;
Sic opis est nostræ, fer opem legis, atque ope dignus:
At tantùm recto frugis caret, & ditionis:
Integra vox vis est, nisi desit fortè dativus:
Omnibus his mutilus numerus prior, integer alter.
Quæ referunt, ut qui: quæ percontantur, ut ecquis:
Et quæ distribuunt, ut, nullus, neuter, & omnis:
Infinita solent his jungi, ut, quilibet, alter:
Quinto hæc sæpe carent casu, & pronomina, præter
Quatuor hæc infrà, noster, nostras, meus, & tu.

4 Triptota quæ tribus casibus.

5 Defectiva vocantur. 6 Propria a defect. plurali.

Propria cuncta notes, quibus est natura coërcens,
Plurima nè fuerint: ut, Mars, Cato, Gallia, Roma,
Ida, Tagus, Lælaps, Parnassus, Bucephalusque.
His frumenta dabis, pensa, herbas, uda, metalla;
In quibus authorum quæ sint placita ipse requiras:
Est ubi pluralem retinent hæc, est ubi spernunt.

Frumentum, œconomica alia gaudent, alia carent plur.

Neutra singulari carentia quibus casibus plurali.

Hordea, farra, forum, mel, mulſum, defruta, thuſque,
Tres tantum ſimiles voces pluralia ſervant:

1. Maſcu. defect. plural

Heſperus & veſper, pontus, limuſque, fimuſque,
Sic penus & Sanguis, ſic æther, nemo: ſed iſta
Maſcula ſunt numerum vix excedentia primum.

2. Fœmi. carent. plural.

Singula fœminei generis, pluralia rarò,
Pubes atque ſalus, ſic talio cum indole tuſſis,
Pix, humus, atque lues: ſitis & fuga; junge quietem,
Sic cholera atque fames, biliſque, ſenecta, juventus;
Sed tamen hæc, ſoboles, labes, ut & omnia quinta,

Nota.

Tres ſimiles caſus plurali ſæpe tenebunt:
Excipe res, ſpecies, facies, acieſque, dieſque;
Quas voces numero totas licet eſſe ſecundo.
Iſtis multa ſolent muliebria nectere; ut hæc ſunt,
Stultitia, invidia, & ſapientia, deſidia, atque
Id genus innumeræ voces, quas lectio præbet:
Quam tibi præfixam ceu certum collige filum.
Rarius his numerum, quandoque ſed adde ſecundum.

3. Neutra carentia plurali.

Nec licet his neutris numerum deferre ſecundum,
Delicium, ſenium, lethum, cœnumque, ſalumque;
Sic barathrum, virus, vitrum, viſcumque, penumque,
Juſtitium, nihilum, ver, lac, gluten, ſimul halec:
Adde gelu, ſolium, jubar. Hîc quoque talia pones,
Quæ tibi ſi obſerves, occurrent multa legenti.

1. Maſcu. carentia ſingulari

Maſcula ſunt tantùm numero contenta ſecundo,
Manes, majores, cancelli, liberi, & antes,
Menſes profluvium, lemures, faſti, atque minores.
Cùm genus aſſignant natales: adde penates,
Et loca plurali, quales Gabiique, Locrique,
Et quæcunque legas paſſim ſimilis rationis.

2. Fœm. carentia ſingular

Hæc ſunt fœminei generis, numerique ſecundi,
Exuviæ, phaleræ, grateſque, manubiæ, & idus,
Antiæ, & induciæ, ſimul inſidiæque, minaque,
Excubiæ, nonæ, nugæ, tricaque, calendæ.

Quiſquilia,

Quiſquiliæ, thermæ, cunæ, diræ, exequiæque,
Inferiæ & feriæ; ſic primitiæque, plagæque
Retia ſignantes, & valvæ, divitiæque;
Nuptiæ item & lactes: addantur Thebæ & Athenæ:
Quod genus invenias & nomina plura locorum.

Rariùs hæc primo, plurali neutra leguntur, 3. Neut. carentia ſingulari
Mœnia, cum teſquis, præcordia, luſtra ferarum,
Arma, mapalia; ſic bellaria, munia, caſtra;
Funus juſta petit, petit & ſponſalia virgo,
Roſtra diſertus amat; puerique crepundia geſtant;
Infanteſque colunt cunabula; conſulit exta
Augur & abſolvens ſuperis effata recantat.
Feſta Deûm poterunt, ceu Bacchanalia, jungi.
Quod ſi plura leges, licet hac quoque claſſe reponas.

Redundantia.

Hæc quaſi luxuriant, varias imitantia formas: 1 Redundantia.
Nam genus & vocem variant, tonitrus tonitrâque.
Sic clypeus clypeum, baculus baculum, atque bacillum,
Senſus & hoc ſenſum, tignus tignumque, tapetum
Atque tapete tapes, punctus punctumque; ſinapi,
Quod genus immutans fertur ſcelerata ſinapis;
Sinus & hoc ſinum vas lactis, mendaque mendum,
Viſcus & hoc viſcum, ſic cornu & flexile cornum,
At Lucanus ait, Cornus tibi cura ſiniſtri:
Eventus ſimul eventum. Sed quid morer iſtis;
Talia doctorum tibi lectio mille miniſtrat.

Sed tibi præterea quædam ſunt Græca notanda, 2. Nominativus ex Accuſativis Græcis in a.
Quæ quarto caſu fœtum peperêre Latinum:
Nam panther panthera creat, craterâque crater;
Caſſida caſſis habet, ſed & æther æthera fundit:
Hinc cratera venit, venit æthera; ſic caput ipſum
Caſſida magna tegit, nec vult panthera domari.

Vertitur his rectus, ſenſus manet, & genus unum: 2. Rectum variantia.
Gibbus & hic gibber, cucumis cucumer, ſtipis & ſtips;

Sic

Sic cinis atque ciner, vomis vomer, scobis & scobs,
Pulvis item pulver, pubes puber : quibus addes
*Quæ pariunt or & os, honor, & labor, arbor, * adorque;*
His & apes & apis, plebs plebis : sunt quoque multa
Accepta à Græcis, geminam referentia formam;
Ut delphin delphinus, & hic elephas elephantus,
Sic congrus conger, Meleagrus sic Meleager,
Teucrus item Teucer: Dabis huc & cætera cuncta,
Quæ tibi par ratio dederint & lectio casta.

Hæc simul & quarti flexûs sunt atque secundi:
Laurus enim lauri facit, & laurus genitivos,
Sic quercus, pinus, pro fructu ac arbore ficus;
Sic colus, atque penis, cornus quando arbor habetur,
Sic lacus atque domus; licèt hæc nec ubique recurrant:
His quoque plura leges, quæ priscis jure relinquas.

Et quæ luxuriant sunt adjectiva notanda
Multa, sed inprimis quot & hæc tibi nomina fundum,
Arma, jugum, nervus, somnus, clivusque, animusque,
Et quot limus habet, quot frænum, & cera, bacillum:
A quibus us simul is formes; ut, inermus inermis:
Rarior est hilarus, vox est hilaris bene nota.

* Potius Odor.

a] Declinationem variantia

3 Adjectiva luxuriantia.

COMPARATIO NOMINUM.

Nominum comparatio.

COmparantur nomina, quorum significatio augmentum vel minuive potest.

Gradus comparationis sunt tres.

Positivus gradus.

Positivus qui rem sine excessu significat: ut, Albus, niger, probus, improbus.

Comparativus.

Comparativus, qui significationem sui positivi per adverbium magis auget: ut Albior, probior, id est, Magis albus, magis probus. Fit autem regulariter à secundo positivi casu in i, addita syllaba or: ut, ab Amici, pudici, fit amicior, pudicior.

Superlativus.

Superlativus, qui supra positivum cum adverbio Valde vel Maximè significat: [ut,]

Doctissimus, } id est, valdè { Doctus.
Justissimus, } vel maximè { Justus.

Fit autem regulariter à secundo, positivi casu in *i* vel *is*, adjectis *s* & *simus* : ut, à Candidi, prudenti, fit Candidissimus, prudentissimus.

Quæ verò positiva in *r* desinunt, adjecto *rimus* superlativum formant : ut, Pulcher, pulcherrimus; Niger, nigerrimus. In Rimus.

Excipiuntur, Dextimus à Dexter, Maturimus sive Maturissimus ab antiquo Matur.

Sex ista in *lis*, superlativum formant mutando *lis* in *limus* : nempe, Facilis, facillimus: Docilis docillimus: Agilis, agillimus : Gracilis, gracillimus : Humilis, humillimus : Similis, simillimus. In Lis.

Quæ derivantur à Dico, loquor, volo, facio, ad hunc modum comparantur : Maledicus, maledicentior, maledicentissimus, à Dico : Magniloquus, magniloquentior, magniloquentissimus, à loquor. Derivat. à dico loquor, &c.

Plautus tamen à mendaciloquus, & confidentiloquus, usurpat mendaciloquius, & confidentiloquius.

Benevolus, } à volo { Magnificus, } à facio.
Benevolentior } à volo { Magnificentior, } à facio.
Benevolentissimus, } à volo { Magnificentissimus } à facio.

Quoties vocalis præcedit *us* finale, comparatio fit per adverbia Magis & Maximè : ut, Idoneus, magis idoneus, maximè idoneus. Arduus, magis arduus, maximè arduus. Comparatio nominum in us purum.

COMPARATIO INUSITATIOR.

Interim acre judicium adhibendum est, ut quæ in legendis authoribus rarò occurrunt, rarò itidem usurpentur.

Cujusmodi sunt quæ sequuntur.

Assiduior, strenuior, egregiissimus, mirificissimus, pientissimus vel piissimus, ipsissimus.

Perpetuissimus, } { Exiguissimus, apud *Ovidium*.
Tuissimus, } { Multissimus, apud *Ciceronem*.

COMPA-

COMPARATIO ANOMALA

Bonus, melior, optimus. Malus, pejor, pessimus. Magnus, major, maximus. Parvus, minor, minimus. Multus plurimus, multa plurima, multum plus plurimum. Vetus, veterior, veterrimus. Deterior, deterrimus, ab antiquo deter. Nequam, nequior, nequissimus. Citrà, citerior, citimus. Intrà, interior, intimus. Infrà, inferior, infimus. Extrà, exterior, extimus vel extremus. Suprà, superior, supremus vel summus. Pòst, posterior, postremus. Ultrà, ulterior, ultimus. Prope, propior, proximus, à quo proximior, apud *Ovidium*. Pridem, prior, primus. Diu, diutior, diutissimus. Sæpe, sæpiùs, sæpissime.

COMPARATIO DEFECTIVA.

Comparatio, manca.

Inclytus,		Meritus,
Inclytissimus.		Meritissimus.
Opimus,		
Opimior.		Sinister,
Ocyor,	ab ὠκὺς.	Sinisterior.
Ocyssimus.		
Novus,		Juvenis,
Novissimus.		Junior.
Adolescens.		
Adolescentior.		Senex,
Potior		Senior,
Potissimus		Maximus natu.
Longinquus,		Antè,
Longinquior.		Anterior.
Penè,		Nuper,
Penissimus.		Nuperrimus.

Comparatio abusiva.

Interdum autem à substantivis fit comparatio, sed abusivè: ut, Neronior, Cinædior, Pœnior, à Nerone. Cinædo. Pœno.

Com-

Comparationum Typus.

SINGULARITER.

	Positivus.	*Compar.*	*Super.*
	Doctus, Tener. Dulcis. Fœlix Prudens.		
Nom.	us er is a is x ns um e	ior, ior, ius,	mus ma mum
Gen.	i æ is i	ioris	mi mæ mi
Dat.	o æ i o	iori	mo mæ mo
Accus.	um em em em am em em em um e x ns	iorem iorem ius	mum mam mum
Voc.	e, er is a is um e } x ns	ior ior ius	me ma mum
Ablat.	o å o } i e i	iore iori	mo må mo

Com-

Comparationum Typus.

PLURALITER.

	POSITIVUS.		COMPA.	SUPER.
	Docti, Teneri. Dulces. Felices. prudentes			
Nom.	i es a es a ia		iores mi iores ma iora ma	
Gen.	orum arum orum } ium		iorum	morum marum morum }
Dat.	is ibus		ioribus	mis
Accu.	os es as es a ia		iores mos iores mas iora ma	
Voc.	i es a es a ia		iores mi iores ma iora ma	
Ablat.	is ibus		ioribus	mis

Pro-

PRonomen est pars orationis, quâ in demonstranda aut repetenda re aliqua utimur.

Pronomina sunt quindecim; Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is, meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras.

Quibus addi possunt & sua composita: ut, Egomet, tute, idem, & similia: ut etiam, Qui, quæ, quod.

DE ACCIDENTIBUS PRONOMINI.

Accidunt Pronomini Species, Numerus, Casus, Genus, Declinatio, Persona, Figura. Accidentia pronomini.

Species Pronominum est duplex; Primitiva & Derivativa. Pronominum species.

Ad Primitivam spectant ista; Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is. Primitiva.

Ex Primitivis alia sunt Demonstrativa, alia Relativa.

Demonstrativa dicuntur eadem, quæ & Primitiva, scilicet, Ego tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is. Demonstrativa.

Relativa autem sunt, Ille, ipse, iste, hic, is, idem, qui. Relativa

Derivativa sunt, Meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras. Derivativa.

Derivativorum alia sunt Possessiva, alia Gentilia.

Possessiva sunt, Meus, tuus, suus, noster, vester. Possessiva.

Gentilia ex eo dicuntur, quòd gentem aut nationem, vel partes & sectas significent: ut, nostras, vestras, & Cujas nomen. Gentilia.

DE NUMERO.

Numerus pronominum duplex est; Singularis, ut, Ego; Pluralis, ut, Nos. Numerus in Pronomini.

DE CASU.

Casus autem sunt sex, quemadmodum in nomine; vocativo carent omnia pronomina, præter hæc quatuor, Tu, meus, noster, nostras. *Martialis* tamen pronomini ipse vocativum tribuere videtur, quum ait, Casus in Pronom.

A te Martis revocetur amor, summique Tonantis,
A te Juno petat cestos, & ipsa Venus.

DE

DE GENERE.

Genera ſunt in pronominibus, perinde ut in adjectivis nominum. Alia enim ad tria genera referuntur, Ego, tu, ſui: alia per tria genera variantur, ut, Meus mea, meum.

DE DECLINATIONE.

Declinationes pronominum ſunt quatuor.

Genitivus autem primæ declinationis exit in i: Ego, tu: genitivo Mei, tui, & ſui, quod recto caret in utroque numero.

Genitivus ſecundæ definit in *ius* vel *jus*: cujus ſortis ſunt ille, ipſe, iſte: genitivo Illius, ipſius, iſtius: Hic, qui: genitivo Hujus, ejus, cujus.

Genitivus tertiæ declinationis exit in *i*, *æ*, *i*, quemadmodum nominum adjectivorum, quæ per tres terminationes variantur: cujus ſortis ſunt,

Nominativo	Genitivo
Meus, mea, meum,	Mei, meæ, mei.
Tuus, tua, tuum,	Tui, tuæ, tui.
Suus, ſua, ſuum,	Sui, ſuæ, ſui.
Noſter, noſtra, noſtrũ	Noſtri, noſtræ, noſtri
Veſter, veſtra, veſtrũ,	Veſtri, veſtræ, veſtri

Genitivus quartæ habet *âtis*: ex quo ordine, ſunt,

Noſtras, Veſtras, Cujas,	Genitivo Noſtrâtis. Veſtrâtis. Cujâtis.

Cæteri obliqui in utroque numero ad formam nominum tertiæ declinationis inflectuntur.

De PERSONA.

Perſonæ pronom. ſunt tres, Prima, ſecunda, Tertia, ut Ego. Tu. Ille.

De FIGURA,

Figura eſt duplex: Simplex ut Ego; Compoſita, ut Egomet.

Pronomina inter ſe componuntur: ut, Egoipſe, tuipſe, ſuiipſius, meiipſius.

Nom

Nom.	Iſtic, iſtæc, iſtoc, *vel* iſtuc.	Accuſ.	iſtunc, iſtanc, iſtoc, *vel* iſtuc.	Ablat.	iſtoc, iſtac, iſtoc.	1. Inter ſe

Pluraliter Nominativo & Accuſativo Iſtæc. Eodem modo declinatur & illic, illæc, illoc.

Componuntur etiam cum nominibus: ut, cujuſmodi, hujuſmodi, illiuſmodi, iſtiuſmodi. 2. Cum nonunibus.

Componuntur & cum præpoſitionibus: ut, Mecum, tecum, ſecum, nobiſcum, vobiſcum, quicum, quibuſcum. 3. Cum præpoſitionibus

Componuntur etiam & cum adverbiis: ut, Eccum, eccam, Eccos, eccas, ab *Ecce* & *eccum*; Ellum, ellam, Ellos, ellas, ab *Ecce* & *ille*. Ut & Idem quoque, ab *is* & *demum*. 4. Cum adverbiis

Cum conjunctione quoque componuntur: ut, Sing. Nominativo Hiccine, hæccine, hoccine, Accuſativo, hunccine, hanccine, hoccine, Ablativo hoccine, haccine, hoccine. Pluraliter. Hæccine, neutrum. 5. Cum conjunctione.

Componuntur denique cum ſyllabicis adjectionibus: ut, *Met*, *te*, *ce*, *pte*. Cum ſyllabis adject.

Met adjicitur primæ & ſecundæ perſonæ: ut, Egomet, meimet, mihimet, memet, noſmet, &c. Sic Sibimet quoque, ac ſemet dicimus. Met.

Tumet autem in recto non dicimus, ne putetur eſſe verbum à tumeo, ſed tuimet, tibimet, temet, noſmet, &c.

Te adjicitur iſtis, Tu, ut, tute; te, ut, tete. Te. Ce;

Ce adjicitur obliquis horum pronominum, Hic, ille, iſte, quoties in *s* deſinunt; ut: Hujuſce, hiſce, illiuſce, iſtiuſce, hoſce, illoſce, iſtoſce.

Pte apponitur iſtis ablativis.

Meâ,	Meapte:
Tuâ,	Tuapte:
Suâ,	Suapte:
Noſtrâ,	Noſtrapte:
Veſtrâ,	Veſtrapte.

Interdum etiam masculinis & neutris adjici solet: u Meopte Marte, tuopte labore, suopte jumento, nostropte damno, &c.

Quis & Qui ad hunc modum componuntur.

quis. Quis in compositione hisce particulis postponitur.

En,	Ecquis,	Et hæc tam in fœminin	
Ne,	Nequis,	singulari; quam in ne	
Alius, ut	Aliquis,	tro plurali, *qua* haben	
Num,	Nunquis,	non *quæ*: ut, Siqua mu	
Si,	Siquis,	er, Nequa flagitia, &c.	

Ecquis. Præter Ecquis, quod utrumque in fœminino h bere reperitur, Ecquæ & Ecqua.

His autem particulis præponitur Quis in compo sitione,

Nam,	Quisnam,	Et hæc ubique (p	
Piam,	Quispiam,	terquam in ablati	
Putas, ut	Quisputas,	singulari) *qua* habe	
Quam,	Quisquam,	non *qua*: ut, Quæna	
Que,	Quisque,	doctrina? Negotia qu	

piam, Optima quæque.

quis Quis etiam cum seipso componitur, ut Quisquis quod & in hunc modum variatur;

Nominativo Quisquis, quicquid, Accusativo Quic quid, Ablativo Quoquo, quaqua, quoquo.

qui. Qui in compositione præponitur his particulis.

Dam,	Quidam,	Et hæc ubique (p	
Vis,	Quivis,	terquam in ablat	
Libet, ut	Quilibet,	singulari) *qua* re	
Cunq;	Quicunq;	nent, non *qua*:	

Quædam puella, Quæcunque facinora.

¶ DE VERBO.

VErbum est pars orationis, quæ modis & tempori inflexa, esse aliquid, agere ve, aut pati si ficat: ut, Sum, existo: moveo, moveor: ta tangor.

Ver

Verbum dividitur imprimis in personale, ut Doceo, impersonale, ut Oportet.

Personale est, quod certis personis distinguitur: ut Ego lego, Tu legis, Hic legit, Illi legunt. Verbum Personale.

Contrà, Impersonale dicitur, quod diversarum personarum vocibus non distinguitur nec variatur: ut Pœnitet, tædet, miseret, oportet. Verbum Impersonale.

DE ACCIDENTIBUS VERBO.

Verbo quidem accidunt ista; Genus, modus, tempus, figura, species, persona, numerus, conjugatio.

DE GENERE.

Quinque sunt verborum genera, { Activum, Passivum, Neutrum, } Deponens, Commune.

ACTIVUM.

Activum est, quod agere significat, & in *o* finitum, passivum in *or* formare potest: ut Doceo, doceor, Lego, legor. Activum.

PASSIVUM.

Passivum est, quod pati significat, & in *or* finitum, activi formam, *r* dempto, resumere potest: ut, Amor amo; Afficior, afficio. Passivum.

NEUTRUM.

Neutrum est, quod in *o* vel in *m* finitum, nec activam, nec passivam formam integrè induere potest: ut Curro, Ambulo, Jaceo, Sum. Neutrum.

Neutrorum tria sunt genera.

Nam aliud Substantivum dicitur; ut, Sum, es, est, sumus, &c. Aliud Absolutum; sic dictum quod ipsum per se sensum absolvat. Neutrum substantivum.

Atque hoc rursum duplex est: Nam alterum actionem completam in ipso verbo significat, nec in aliud transeuntem; ut Ambio, dormio, pluit, ningit; alterum verò passionem in ipso completam indicat; ut Palleo, rubeo, albesco, nigresco. Neutrum absolutum.

Tertium genus Neutr. Est præterea & aliud, cujus actio in rem cognatæ significationis transit, ac tertiam personam passiva vocis usurpat: ut,

Bibo vinum, Curro stadium, Vivo vitam, } { Vinum bibitur. Stadium curritur. Vita vivitur.

Sunt deniq; , quæ simplicia quidem neutra sunt, composita vero agendi vim concipiunt: ut, Eo, adeo, mingo commingo.

DEPONENS.

Deponens, quod in *or* finitum, vel activi significationem habet: ut Loquor verbum: vel neutrius, ut Philosophor.

Depon

COMMUNE.

Commun. Commune, quod in *or* finitum, tam activam quàm passivam significationem obtinet: ut Veneror, criminor, consolor, stipulor, speculor, osculor, adulor, frustror, dignor, testor, interpretor, amplector, meditor, experior, ementior, multáque id genus alia quæ passim apud veteres reperias.

DE MODO.

Modi verborum sex enumerantur.

Indicativus. Indicativus, qui simpliciter aliquid fieri, aut non fieri definit: ut *Probitas laudatur & alget.* Hic modus aliquando per interrogationem usurpatur: ut, *Quis legit hæc?* Aliquando per dubitationem: ut, *An hic æstu venit aliud ex alio malum?*

Imperativus. Imperativus, quo inter imperandum utimur. Hic modus futurum non habet, sed præsens duplex: ut apud Propertium; *Aut si es dura, nega; sin es non dura, veni.* Virg. *Tityre dum redeo (brevis est via) pasce capellas;*
Et potum pastas age Tityre, & inter agendum
Occursare capro (cornu ferit ille) caveto.

Præteritum autem à Subjunctivo mutuatur.
Cic. *Sed amabò te, nihil incommodo valetudinis tuæ fecerit?*
Martial. *Dic quotus es, quanti cupias cœnare? nec ullum*
Addideris verbum, cœna parata tibi est.

Quin & illa paſſiva, Præceptum ſit, dictum ſit, determinatum ſit, præteriti Imperativi eſſe fatetur Priſcianus.

Hic modus etiam permiſſivus dicitur, quòd interdum per hunc permiſſio ſignificetur: ut,

Si ſine pace tua, atque invito Numine Troes
Italiam petiêre, luat peccata, nec illos Juveris auxilio.

Denique aliquando etiam ſuppoſitivus, aut hortativus appellatur: ut Virgilius;

—eamus, & in media arma ruamus.

Optativus, quo optamus fieri rem aliquam; nec refert factáne ſit, an fiat, an ſit facienda: ut, *Utinam bonis literis ſuus detur honos.* Optativus.

Modus Optativus, Potentialis, & Subjunctivus, quinque ſeparata eiſdem vocibus tempora habere videntur; ut eſt author Linacrus. Præterea notandum eſt, præſens hujus modi aſſumere quandoq; ſignificationem futuri: ut, *Utinam aliquando tecum loquar.*

Potentialis, quo poſſe, velle, aut debere fieri aliquid ſignificamus: ut, *Expectes eadem à ſummo, minimoq; poeta*; pro *potes expectare. Non expectes, ut ſtatim gratias agat, qui ſanatur invitus*; pro *non debes expectare. Quis enim rem tam veterem prò certo affirmet?* pro *vult affirmare.* Potentalis.

Græcorum optandi modus.

Græci hunc modum nunc per Indicativum, nunc per Optativum & particulam ἂν exprimunt.

Subjunctivus, qui niſi alteri ſubjiciatur orationi, vel alteram ſibi ſubjectam orationem habeat, per ſe ſententiam non abſolvit: ut, Subjunctivus.

Si fueris fœlix, multos numerabis amicos:
Tempora ſi fuerint nubila, ſolus eris

Temporum igitur vocibus hi tres modi per omnia (ſicut dictum eſt) conveniunt: diſcernuntur verò ſignificatu, & ſignis. Optativus enim ſemper adhæret adverbio cuipiam optandi: ut, *Utinam veniat aliquando tempus.* Potentialis verò neq; ullum adverbium adjunctum habet, nec conjunctionem. Subjunctivus autem Notæ.

tem ſemper aliquam conjunctionem annexam habet ut, *Si venero, ut taceas ; Cùm cœnavero.*

Infinitivus. Infinitivus, qui agere quidem aut pati ſignificat, ſed citra certam numeri & perſonæ differentiam : ut, *Malim probus eſſe, quàm haberi.*

DE TEMPORE.

Tempora ſunt quinque.

Præſens. Præſens, quo actio nunc geri ſignificatur ; ut, *Scribo.*

Imperfectum. Imperfectum, quo prius quidem aliquid in agendo fuiſſe ſignificatur, non tamen abſolutam tunc temporis fuiſſe actionem : ut,

Virgil. *Hic templum Junoni ingens Sidonia Dido Condebat :* Erat enim adhuc in opere.

Perfect. Perfectum, quo præterita abſolutáque ſignificatur actio. Hoc in paſſivis, deponentibus, & communibus duplex eſt, & ob id duplici circuitione explicatum : Alterum, quo proximè præteritum exprimitur : ut, *Pranſus ſum* : Alterum, quo alterius præteritum indicatur, ut, *Pranſus fui.* Non enim, ſi modò *pranſus ſis, pranſus ſui* commodè aptéve dixeris.

Pluſquã perfect. Pluſquam perfectum, quo actio jamdiu præterita ſignificatur.

Futurum Futurum, quo res in futuro gerenda ſignificatur.

Hic promiſſivus modus à nonnullis vocatur, quòd videatur aliquid promittere, aut velle facere : ut,

Ovid. *Ibimus ô Nymphæ, monſtrataque ſaxa petemus.*

Hujus aliud genus eſt, quod Exactum vocant, ut, *Videro, abiero.*

Ter. *Si te æquo animo ferre accipiet, negligentem feceris.*

Quod quidem exactum futurum etiam in ſubjunctivo modo reperitur : ut

Plin. *Ero ſecurior dum legam, ſtatimq; timebo cùm legero.*

DE FIGURA.

Figura eſt duplex : Simplex, ut Facio ; Compoſita, ut Calefacio.

Verbi

Verba composita quorum simplicia exoleverunt, sunt, Defendo, offendo, aspicio, conspicio, adipiscor, experior, comperior, expedio, impedio, deleo, imbuo, compello, appello, incendo, accendo, ingruo, congruo, infligo, instigo, impleo, compleo, & id genus alia.

Quædam etiam videntur à Græcis nata: ut, Impleo, à πλέω, ῶ. Percello à κέλλω.

DE SPECIE.

Species est duplex.

Primitiva, quæ est prima verbi positio: ut Ferveo. Primit.

Derivativa, quæ à Primitiva deducitur, ut ferveſco. Derivati.

Derivativorum genera sunt quinque.

Inchoativa, à Grammaticis appellata (quæ *Valla* meditativa potiùs, & augmentativa appellat,) in *ſco* desinunt: ut, Labaſco, caleſco, ingemeſco, edormiſco. Inchoati.

Hæc autem inchoationem significant, ut Luceſcit. id est, *Incipit lucere, aut certè gliſcere & intendi*: ut apud Virgil. *Expleri mentem nequit, ardeſcitque tuendo*: hoc est, *magis magiſque ardet*. Ex his pleraque pro thematibus primariis usurpantur: ut, *Timeſco, hiſco, contiueſco*, id est, *Timeo, hio, taceo*.

Frequentativa desinunt in *to, ſo, xo*, aut *tor*: ut viſito, affecto, scriptito, pulſo, viſo, quaſſo, nexo, texo vexo, fector, ſcitor, ſciſcitor. Significant autem vel assiduitatem quandam; vel conatum: ut, Dictito, id est, *frequenter dico*; viſo, id est, *eo ad videndum*. Frequentativa.

Huc pertinent & illa, vellico, fodico, albico, & similia id genus, quæ à Grammaticis etiam Apparativa appellari solent. Apparativa.

Desiderativa finiunt in *urio*: ut Lecturio, parturio, eſurio, cœnaturio. Hæc ad significationem suorum Primitivorum studium, atque appetentiam quandam adjiciunt: ut Lecturio, id est, *Legere cupio*; Cœnaturio, id est, *Cupio cœnare*. Desiderativa.

Diminutiva. Diminutiva, in *lo*, vel *sso*, exeunt: ut Sorbillo, cantillo, pitisso, id est, *parùm ac modicè sorbeo, canto, bibo.*

Imitativa Imitativa sunt, quæ imitationem significant: ut Patrisso, Atticisso, Platonisso. At Latini hâc formâ non adeo delectati sunt: unde pro Græcisso, Græcor usi sunt: ut Cornicor, à cornice; Vulpinor, à vulpe; Bacchor, à Baccho.

DE PERSONA.

Tres sunt verbi personæ: Prima, ut Lego; Secunda, ut Legis; Tertia, ut Legit.

DE NUMERO.

Numeri sunt duo; Singularis, ut Lego; pluralis, ut Legimus.

DE CONJUGATIONE.

Quandoquidem de conjugandorum verborum ratione in rudimentis Anglicis traditum est, quæ pueri tanquam ungues suos exactissimè callere debent: proximum fuerit, ut hæ Gulielmi Lilii de præteritis & supinis regulæ (lucidissimæ quidem illæ, compendiosissimæque, nec sane minùs utiles) pari aviditate imbibantur.

G. LIL. De SIMPLICIUM Verborum primæ Conjugationis communi Præterito.

Asavi. *Hypermeter versus plus justo una syllaba constat, sed collidenda cum prima voce sequentis versus, id quod omnium communis est.*

AS in præsenti perfectum format in avi;
Ut, no nas navi, vocito vocitas vocitavi.
Deme lavo lavi, juvo juvi, nexóque nexui;
Et seco quod secui, neco quod necui, mico verbi
Quod micui, plico quod plicui, frico quod fricui
Sic domo quod domui, tono quod tonui, sono verbum (das
Quod sonui, crepo quod crepui, veto quod vetui dat.
Atque cubo cubui: rarò hæc formantur in avi,
Do das ritè dedi, sto stas formare steti vult.

Secun-

Secundæ Conjugationis commune Præteritum.

ES *in præsenti perfectum format* ui *dans*
Ut nigreo, nigres, nigrui : jubeo excipe jussi, Es ui
Sorbeo, sorbui habet, sorpsi quoque, mulceo mulsi;
Luceo, vult luxi, sedeo sedi, videóque
Vult vidi, sed prandeo prandi, strideo stridi,
Suadeo suasi, rideo risi, habet ardeo & arsi.
Quatuor his infrà geminatur syllaba prima :
Pendeo nemque pependi, mordeo vultque momordi,
Spondeo habere spopondi, tondeo vultque totondi.
Vel R *ante* geo *si stet,* geo *vertitur in* si; Geo;
Vrgeo ut ursi, mulgeo mulsi, dat quoque mulxi:
Frigeo frixi, lugeo luxi, habet augeo & auxi.
Dat fleo flesi flevi, leo lesi levi, indéque natum
Deleo delevi, pleo plesi plevi, neo nevi :
Maneo mansi formatur : torqueo torsi,
Haereo vult haesi. Veo *sic* vi; *ut ferveo fervi,* Veo
Vireo, & indè satum poscit conniveo nivi
Et nixi : cieò civi, vieo, vievi:

Tertia Conjugatio.

TErtia præteritum *formabit ut hìc manifestum.*
Bo *fit* bi, *ut* lambo lambi : *scribo excipe* scripsi, Bo.
Et nubo nupsi; antiquum cumbo cubui *dat.*
Co *fit* ci, *ut* vinco vici : *vult* parco peperci
Et parsi, dico dixi, duco quoque duxi. Co.
Do *fit* di, *ut* mando mandi : *sed* scindo scidi *dat,* Do.
Findo fidi, fundo fudi, tundo tutudique;
Pendo pependi, tendo tetendi, pedo pepedi :
Junge cado cecidi, pro verbero caedo cecidi.
Cedo *pro* discedere, *sive locum dare,* cessi: Cedo.
Vado, rado, lado, ludo, divido, trudo,
Claudo, plaudo, rodo, ex do *semper facium* si

Go;

Go Go fit xi, ut jungo junxi: sed r ante go vult si;
Vt spargo sparsi: lego legi, & ago facit egi;
Dat tango tetigi, pungo punxi pupugique:
Dat frango fregi, : cum signat pango pacisci,
Vult pepigi; pro jungo, pegi; pro cano, panxi.

Ho Ho fit xi; traho ceu traxi docet, & veho vexi.

Lo Lo fit ui, colo ceu colui: psallo excipe cum p,
Et sallo sine p; nam salli format utrumque:
Dat vello velli, vulsi quoque, fallo fefelli,
Collo pro frango, ceculi, pello pepulique.

Mo Mo fit ui, vomo seu vomui: sed emo facit emi,
Como petit compsi, promo prompsi: adjice demo
Quod format dempsi, sumo sumpsi, premo pressi.

No No fit vi, sino ceu sivi: temno excipe tempsi;
Dat sterno stravi, sperno sprevi: lino levi,
Interdum lini & livi; cerno quoque crevi:
Gigno, pono, cano, genui, posui, cecini dant.

Po Po fit psi, ut scalpo scalpsi; rumpo excipe rupi;
Et strepo quod format strepui, crepo quod crepui dat

Quo Quo fit qui, ut linquo liqui: coquo demito coxi.

Ro Ro fit vi, sero ceu pro planto & semino, sevi,
Quod servi melius dat mutans significatum:
Vult verro verri & versi, uro ussi, gero gessi,
Quæro quæsivi, tero trivi, curro cucurri.

So So, velut arcesso, accesso, incesso, atque lacesso,
Formabit sivi: Sed tolle capesso capessi,
Quodque capessivi facit, atque facesso facessi,
Sic viso visi: sed pinso pinsui habebit.

Sco Sco fit vi, ut pasco pavi: vult posco popposci,
Vult didici disco, quexi formare quinisco.

To To fit ti, ut verto verti: sed fisto notetur
Pro facio stare activum, nam jure stiti dat
Dat mitto misi, petii peto sive petivi.
Sterto stertui habet, meto messui: ab ecto fit exi,
Vt flecto flexi: pecto dat pexui, habetque
Pexi, etiam necto dat nexui, habet quoque nexi.

Vo

Vo fit vi, ut volvo volvi : vivo excipe vixi. Vo.
Nexo ut nexui habet, ſic texo texui habebit. Xo
Fit cio ci : ut facio feci, jacio quoque jeci ;
Antiquum lacio lexi, ſpecio quoque ſpexi. Cio.
Fit dio di, ut fodio fodi. Gio, ceu fugio gi.
Fit pio pi, ut capio cepi : cupio excipe pivi, Dio Gio.
Et rapio rapui, ſapio ſapui atque ſapivi. Pio.
Fit rio ri, ut pario peperi. Tio ſi geminans ſ. Rio.
Ut quatio quaſſi, quod vix reperitur in uſu. Tio.
Denique uo fit ui, ut ſtatuo ſtatui : pluo pluvi Uo.
Format, ſive plui ; ſtruo ſed ſtruxi, fluo fluxi.

Quarta Conjugatio.

Quarta dat is ivi, ut monſtrat ſcio ſcis tibi ſcivi: Is, ivi.
Excipias venio dans veni, cambio campſi, excipe venio, & cambio.
Raucio rauſi, fartio farſi, ſartio ſarſi,
Sepio ſepſi, ſentio ſenſi, fulcio fulſi,
Haurio item hauſi, ſancio ſanxi, vincio vinxi, * Pes pro celeuſmaticus.
Pro ſalto ſalio ſalui, & amicio * amicui dat;
Parciùs utemur cambivi, haurivi, amicivi,
Sepivi, ſanxivi, ſarcivi, atque ſalivi.

De Compoſitorum Verborum Præteritis.

Præteritum dat idem ſimplex & compoſitivum,
Vt docui edocui monſtrat. Sed ſyllaba ſemper,
Quam ſimplex geminat, compoſito non geminatur :
Præterquam tribus his, præcurro, excurro, repungo;
Atque à do, diſco, ſto, poſco, rite creatis:
Aplico compoſitum cum ſub, vel nomine, ut iſta. Plico.
Supplico, multiplico, gaudent formare plicavi :
Applico, complico, replico, & explico, ui vel in avi.
Quamvis vult oleo ſimplex olui, tamen inde
Quodvis compoſitum melius formabit olevi : Oleo.
Simplicis at formam redolet ſequitur, ſuboleſque.
Compoſita à pungo formabunt omnia punxi. Pungo.

Vuh

Vult unum pupugi, interdúmque repungo repunxi.

Do. *Natum à do, quando eſt inflexio tertia, ut addo, Credo, edo, dedo, reddo, perdo, abdo, vel obdo, Condo, indo, trado, prodo, vendo, didi : at unum*

Sco. *Abſcondo abſcondi. Natum à ſto ſtas* ſtiti *habebit.*

Mutantia primam vocalem in *E*.

VErba hæc ſimplicia præſentis, præteritique, Si componantur, vocalem primam in e *mutant :*

Damno, lacto, ſacro, fallo, arceo, tracto, fatiſcor,

Pario. *Partio, carpo, patro, ſcando, ſpargo : parióque, Cujus nata* peri *duo comperit & reperit dant: Cætera ſed* perui ; *velut hæc, aperire, operire.*

Paſco. *A paſco pavi : tantùm compoſita notentur Hæc duo, compeſco, diſpeſco,* peſcui *habere : Cætera, ut epaſco, ſervabunt ſimplicis uſum.*

Mutantia primam vocalem in *I*.

* Poſſha. beo ſimplicis formam ſervat. *HÆc, * habeo, lateo, ſalio, ſtatuo, cado, lado, Pango dans pegi, cano, quæro, cædo cecîdi. Tango, egeo, teneo, taceo, ſapio, rapióque, Si componantur, vocalem primam in* i *mutant :*

Cano. *Ut rapio rapui, eripio eripui : à cano natum, Præteritum per* ui, *ceu concino concinui dat.*

Placeo. *A placeo ſic diſpliceo ; ſed ſimplicis uſum Hæc duo, complaceo cum perplaceo, bene ſervant.*

Pango. *Compoſita à pango retinent a quatuor iſta, Depango, oppango, circumpango atque repango.*

Maneo. *A maneo manſi,* minui *dant quatuor iſta, Præmineo, emineo, cum promineo, immineoque : Simplicis at verbi ſervabunt cætera formam.*

Scalpo. calco, ſalto. Claudo. quatio, *Compoſita à ſcalpo, calco, ſalto, a per* u *mutant: Id tibi demonſtrant exculpo, inculco, reſulto. Compoſita à claudo, quatio, lavo, rejiciunt a : Id docet à claudo, occludo, excludo : à quatióque, Percutio, excutio : à lavo, proluo, dilue, nata.*

Mutantia

Mutantia primam vocalem in I, præterquam in præterito.

HÆc ſi componas, Ago, emo, ſedeo, rego, frango, Cœmo.
Et capio, jacio, lacio, ſpecio, premo, ſemper
Vocalem primam præſentis in i ſibi mutant,
Præteriti nunquam, ceu, frango refringo refregi:
A capio incipio incepi. Sed pauca notentur:
Namque ſuum ſimplex perago ſequitur, ſatagóque.
Atque ab ago dego dat degi, cogo coegi: Ago.
A rego ſic pergo perrexi, vult quoque ſurgo Rego.
Surrexi, mediâ præſentis Syllabâ ademptâ.
Nil variat facio, niſi præpoſito præeunte: Facio.
Id docet olfacio, cum calfacio, inficióque.
A lego nata, re, * ſe, per, præ, ſub, trans præeunte, Lego
Præſentis ſervant vocalem, in i cætera mutant:
De quibus hæc, intelligo, diligo, negligo, tantùm
Præteritum lexi faciunt; reliqua omnia legi.

De ſimplicium verborum ſupinis.

NUnc ex præterito diſcas formare Supinum.
Bi ſibi tum format, ſic namque bibi bibitum fit. Bi.
Ci ſit ctum; ut vici victum, teſtatur & ici Ci.
Dans ictum; feci factum, jeci quoque jactum.
Di ſit ſum, ut vidi viſum: quædam geminant ſ; Di.
Ut pandi paſſum, ſedi ſeſſum: adde ſcidi quod
Dat ſciſſum, atque fidi fiſſum, fodi quoque foſſum.
Hîc etiam advertas, quòd ſyllaba prima ſupinis
Quam vult præteritum geminari, non geminatur:
Idque totondi dans tonſum docet, atque cecîdi
Quod cæſum, & cecidi quod dat caſum, atque tetendi
Quod tenſum & tentum, tutudi tunſum, atque pepêdi
Quod format peditum; adde dedi quod jure datum vult.
Gi ſit ctum, ut legi lectum: pegi pepigique Gi.
Dat pactum, fregi fractum, tetigi quoque tactum,
Egi actum, pupugi punctum, fugi fugitum dat.

Vult unum pupugi, interdúmque repungo repunxi.

Do. *Natum à do, quando eſt inflexio tertia, ut addo,*
Credo, edo, dedo, reddo, perdo, abdo, vel obdo,
Condo, indo, trado, prodo, vendo, didi : at unum

Sco. *Abſcondo abſcondi. Natum à ſto ſtas* ſtiti *habebit.*

Mutantia primam vocalem in *E*.

VErba hæc ſimplicia præſentis, præteritique,
Si componantur, vocalem primam in e *mutant :*
Damno, lacto, ſacro, fallo, arceo, tracto, fatiſcor,

Pario. *Partio, carpo, patro, ſcando, ſpargo : parióque,*
Cujus nata peri *duo comperit & reperit dant:*
Cætera ſed perui *; velut hæc, aperire, operire.*

Paſco. *A paſco pavi : tantùm compoſita notentur*
Hæc duo, compeſco, diſpeſco, peſcui *habere :*
Cætera, ut epaſco, ſervabunt ſimplicis uſum.

Mutantia primam vocalem in *I*.

* Poſtha. beo ſimplicis formam ſervat.

HÆc, * *habeo, lateo, ſalio, ſtatuo, cado, lædo,*
Pango dans pegi, cano, quæro, cædo cecîdi.
Tango, egeo, teneo, taceo, ſapio, rapióque,
Si componantur, vocalem primam in i *mutant :*

Cano. *Ut rapio rapui, eripio eripui : à cano natum,*
Præteritum per ui, *ceu concino concinui dat.*
A placeo ſic diſpliceo ; ſed ſimplicis uſum

Placeo. *Hæc duo, complaceo cum perplaceo, bene ſervant.*
Compoſita à pango retinent a quatuor iſta,

Pango. *Depango, oppango, circumpango atque repango.*
A maneo manſi, minui *dant quatuor iſta,*

Maneo. *Præmineo, emineo, cum promineo, immineóque :*
Simplicis at verbi ſervabunt cætera formam.
Compoſita à ſcalpo, calco, ſalto, a per u *mutant:*

Scalpo. *Id tibi demonſtrant exculpo, inculco, reſulto.*

Calco, Salto. *Compoſita à claudo, quatio, lavo, rejiciunt a :*

Claudo. *Id docet à claudo, occludo, excludo : à quatióque,*

Quatio, *Percutio, excutio : à lavo, proluo, diluo, nata.*

Mutantia

Mutantia primam vocalem in I, præterquam in præterito.

Hæc ſi componas, Ago, emo, ſedeo, rego, frango, Cœmo.
Et capio, jacio, lacio, ſpecio, premo, ſemper
Vocalem primam præſentis in i ſibi mutant,
Præteriti nunquam, ceu, frango refringo refregi:
A capio incipio incepi. Sed pauca notentur:
Namque ſuum ſimplex perago ſequitur, ſatagóque.
Atque ab ago dego dat degi, cogo coegi: Ago.
A rego ſic pergo perrexi, vult quoque ſurgo Rego.
Surrexi, mediâ præſentis Syllabâ ademptâ.
Nil variat facio, niſi præpoſito præeunte: Facio.
Id docet olfacio, cum calfacio, inficióque.
*A lego nata, re, * ſe, per, præ, ſub, trans præeunte,* Lego
Præſentis ſervant vocalem, in i cætera mutant:
De quibus hæc, intelligo, diligo, negligo, tantùm
Præteritum lexi faciunt; reliqua omnia legi.

De ſimplicium verborum ſupinis.

Nunc ex præterito diſcas formare Supinum.
Bi ſibi tum format, ſic namque bibi bibitum fit. Bi. Ci.
Ci ſit ctum; ut vici victum, teſtatur & ici
Dans ictum; feci factum, jeci quoque jactum.
Di ſit ſum, ut vidi viſum: quædam geminant ſ; Di.
Ut pandi paſſum, ſedi ſeſſum: adde ſcidi quod
Dat ſciſſum, atque fidi fiſſum, fodi quoque foſſum.
Hìc etiam advertas, quòd ſyllaba prima ſupinis
Quam vult præteritum geminari, non geminatur:
Idque totondi dans tonſum docet, atque cecîdi
Quod cæſum, & cecidi quod dat caſum, atque tetendi
Quod tenſum & tentum, tutudi tunſum, atque pepêdi
Quod format peditum; adde dedi quod jure datum vult.
Gi ſit ctum, ut legi lectum: pegi pepigique Gi.
Dat pactum, fregi fractum, tetigi quoque tactum,
Egi actum, pupugi punctum, fugi fugitum dat.

Li. Li *fit* ſum ; *ut ſalli, ſtans pro ſale condio ſalſum* :
Dat pepuli pulſum, eeculi culſum, atque fefelli
Falſum, dat velli vulſum, tuli habet quoque latum.

Mi, ni, pi, qui. Mi, ni, pi, qui, tum, *fiunt; velut hìc manifeſtum.*
Emi emptum, veni ventum, cecini à cano cantum,
A capio cepi dans captum, à cœpio cœptum,
A rumpo rupi ruptum, liqui quoque lictum.

Ri. Ri *fit* ſum, *ut verri verſum* : *peperi excipe partum.*

Si. Si *fit* ſum, *ut viſi viſum* : *tamen* ſ *geminato*
Miſi formabit miſſum : *fulſi excipe fultum,*
Hauſi hauſtum, ſarſi ſartum, farſi quoque fartum,
Vſſi uſtum, geſſi geſtum; torſi duo, tortum
Et torſum, indulſi indultum indulſumq́, requirit.

Pſi. Pſi *fit* ptum, *ut ſcripſi ſcriptum: campſi excipe campſum.*

Ti. Ti *fit* tum ; *à ſto namq́, ſteti , à ſiſtòque ſtiti ſit*

Vi. *Præterito commune ſtatum, verti excipe verſum.*

Vi *fit* tum, *ut flavi flatum* : *pavi excipe paſtum* ;
Dat lavi lotum, interdum lautum atque lavatum ;
Potavi potum, interdum facit & potatum:
Sed favi fautum, cavi cautum ; *à ſero ſevi*
Formes rite ſatum ; *livi linique litum dat* ;
Solvi à ſolvo ſolutum, volvi à volvo volutum;
Vult fingultivi fingultum, veneo venis
Venivi venum, ſepelivi rite ſepultum.

ui. *Quod dat* ui *dat* itum, *ut domui domitum: excipe quòd ui*
Verbum in uo, *quia ſemper* ui *formabit in* utum ;
Exui ut exutum: ruo deme rui, ruitum dans.
Vult ſecui ſectum, necui nectum, fricuique
Frictum, miſcui item miſtum, * *ac amicui dat amictum:*

* Pes pro geleusmaticus. *Torrui habet toſtum, docui doctum, tenuique*
Tentum, conſului conſultum, alui altum alitumque ;
Sic ſalui ſaltum, colui occului quoque cultum.

Quædam mutant ui in ſum *Pinſui habet piſtum rapui raptum; ſeruique*
A ſero vult ſertum, ſic texui habet quoque textum:
Hæc ſed ui *mutant in* ſum : *nam cenſeo cenſum,*
Cellai habet celſum : meto meſſui habet quoque meſſum ;

Nexui

Nexui item nexum, ſic pexui habet quoque pexum :
Dat patui paſſum, carui caſſum caritumque.
Xi ſit tum, *ut vinxi vinctum, quinque abjiciunt* n : Xi.
Nam ſinxi fictum, minxi mictum, inque ſupino
Dat pinxi pictum, ſtrinxi, rinxi quoque rictum.
Xum, *flexi, plexi, fixi dant ; & fluo fluxum.*

De Compoſitorum Verborum Supinis.

COmpoſitum ut ſimplex formatur quodque ſupinum, Tundo.
Quamvis non eadem ſtet ſemper ſyllaba utrique.
Compoſita à tunſum, demptâ n *tuſum ; à ruitum ſit,* Ruo.
Imediâ demptâ, rutum ; & à ſaltum quoque ſultum. Salio.
A ſero, quando ſatum format, compoſita ſitum dant. Sero.
Hæc, captum, factum, jactum, raptum, a per e *mutant ;*
Et cantum, partum, ſparſum, carptum, quoque fartum.
Verbum edo compoſitum, non eſtum, ſed facit eſum :
Unum duntaxat comedo formabit utrumque. Edo.
Agnoſco tantum duo cognitum & agnitum habentur,
Cætera dant notum : nullo eſt jam noſcitum in uſu.

De Præteritis Verborum in *Or*.

VErba in or *admittunt ex poſteriore ſupino*
Præteritum, verſo u *per* us, *& ſum conſociato*
Vel fui : ut à lectu, lectus ſum vel fui. At horum
Nunc eſt deponens, nunc eſt commune notandum :
Nam labor lapſus, patior dat paſſus, & ejus Patior.
Nata ; ut compatior compaſſus, perpetiorque
Formans perpeſſus, fateor quod faſſus, & indè Fateor.
Nata ; ut, confiteor confeſſus, diffiteorque
Formans diffeſſus : gradior dat greſſus, & indè Gradior.
Nata ; ut digredior digreſſus. Junge fatiſcor
Feſſus ſum, menſus ſum metior, utor & uſus
Pro texo orditus, pro incepto dat ordior orſus,
Nitor niſus vel nixus ſum, ulciſcor & ultus :
Iraſcor ſimul iratus, reor atque ratus ſum,
Obliviſcor vult oblitus ſum : fruor optat

Fructus vel fruitus, misereri junge misertus.

Tuor & Tueor. *Vult tuor & tueor non tutus sed tuitus sum,*
Quamvis & tutum & tuitum sit utrique supinum:
A loquor adde locutus, & à sequor adde secutus;
Experior facit expertus: formare paciscor

piscor. *Gaudet pactus sum, nanciscor nactus: apiscor,*
Quod vetus est verbum, eptus sum: unde adipiscor adeptus.
Junge queror questus, proficiscor junge profectus;
Expergiscor sum experrectus: & hæc quoque, comminiscor commentus, nascor natus, morior que
Mortuus, atque orior quod præteritum facit ortus.

De verbis geminum præteritum habentibus, viz. Activæ & Passivæ vocis.

PRæteritum activæ & passivæ vocis habent hæc;
Cœno cœnavi & cœnatus sum tibi format,
Juro juravi & juratus, potoque potavi *
* Versus hypermeter. *Et potus, titubo titubavi vel titubatus:*
Sic careo carui & cassus sum, prandeo prandi
Et pransus, pateo patui & passus, placeóque
Dat placui & placitus, suesco sueui atque suetus;
Veneo pro vendor, venivi venditus & sum,
Nubo nupsi nuptáque sum, mereor meritus sum
Vel merui: adde libet libuit libitum; & licet adde
Quod licuit licitum, tædet quod tæduit & dat
Pertæsum: adde pudet faciens puduit puditumque;
Atque piget, tibi quod format piguit pigitumque.

De Neutro-passivorum præteritis.

NEutro passivum sic præteritum tibi format,
Gaudeo gavisus sum, fido fisus, & audeo *
* Versus hypermeter. *Ausus sum, fio factus, soleo solitus sum,*
Mœreo sum mœstus: sed Phœa nomen habetur.

De verbis præteritum mutantibus.

Flavesco Erubesco Lucesco. QUædam præteritum verba accipiunt aliundè:
Inceptivum in sco, stans pro primario, adoptat

Præter-

Præteritum ejusdem verbi: vult ergò tepesco
A tepeo tepui, fervesco à ferveo fervi;
A video cerno vult vidi; à concutio vult
Præteritum quatio concussi; à percutióque
Percussi ferio; à mingo vult meio minxi;
A sedeo sido vult sedi, à suffero tollo
Sustuli; & à fuo sum fui, & à tulo ritè fero tuli; Versus. hypermeter.
A sto sisto steti, tantùm pro stare, furóque
Insanivi, à verbo ejusdem significati:
Sic poscunt, vescor, medeor, liquor, reminiscor,
Præteritum à pascor, medicor, liquefio, recordor.

De Verbis Præterito carentibus:

PRæteritum fugiunt, vergo, ambigo, glisco, fatisco, Silvesco. Fruti. esco.
Polleo, nideo: Ad hæc, inceptiva, ut puerasco: Sterilisco
Et passiva, quibus caruêre activa supinis; Dieico.
Vt metuor, timeor: Meditativa omnia, præter Desiderativa ut
Parturio, esurio, quæ præteritum duo servant. Micturio, scripturio Iturio Cacaturio.

Verba Supinum rarò admittentia.

HÆc rarò aut nunquam retinebunt verba supinum,
Lambo, mico micui, rudo, scabo, parco peperci,
Dispesco, posco, disco, compesco, quinisco,
Dego, ango, sugo, lingo, ningo, satagóque,
Psallo, volo, nolo, malo, tremo, strideo, strido,
Flaveo, liveo, avet, paveo, conniveo, fervet:
A nuo compositum, ut renuo, à cado, ut incido; præter
Occido, quod facit occasum, recidóque recasum:
Respuo, linquo, luo, metuo, cluo, frigeo, calvo,
Et sterto, timeo. Sic luceo, & arceo, cujus
Composita ercitum *habent: Sic à gruo, ut ingruo, natum:*
Quæcunque in ui formantur neutra secunda:
Exceptis oleo, doleo, placeo, taceóque,
Pareo, item & careo, noceo, pateo, lateóque,
Et valeo, caleo: gaudent hæc namque supino.

De Verbis Defectivis.

Sed nunc, ut totum percurras ordine verbum,
Iſtis pauca dabis mutilata & anomala verba:
Quæ quia claudа quidem remanent, nec verſibus apta,
Qui rectis pedibus pleniſque incedere gaudent,
Hiſce ſequens dabitur, quem cernis, ſermo ſolutus.

Aio. Præſens Indicativi, Aio, ais, ait, *Plural.* aiunt. Præteritum imperfectum, Aiebam, aiebas, aiebat. *Plu.* Aiebamus, aiebatis, aiebant. Imperativus, Ai. Præſens Optativi, Potentialis, & Subjunctivi, Aias aiat. *Plural.* Aiamus, aiant. Præſens particip. Aiens.

Auſim. Præſens Optativi, & Subjunctivi, Auſim, Auſis, auſit. *Plural.* Auſint.

Salve. Indicat. Salvebis. Imper. Salve, ſalveto. *Plural.* Salvete, ſalvetote. Infinit. Salvere.

Ave. Imperat. Ave, aveto. *Plu.* Avete, avetote. Infin. Avere.

Cedo. Imperat. Cedo; *Plural.* Cedite: id eſt, *Dic*, vel *porrige*; *Dicite*, vel *porrigite*.

Faxo. Futurum, Faxo vel faxim, faxis, faxit, pro *faciam* vel *fecero*. *Plural.* Faxint.

Forem. Imperfectum Optat. Potent. & Subjunct. Forem, fores, foret; pro *eſſem*, *eſſes*, *eſſet*. *Plur.* Forent. Infinitivus, Fore, id eſt, *Futurum eſſe*.

Quæſo. Præſens Indicat. Quæſo. *Plural.* Quæſumus.

Inſit. Inſit, ſola vox eſt, *dicit*, ſeu *dixit* ſignificans. *Plural.* Inſiunt, id eſt, *Dicunt*.

Præſens Indicativi, Inquio vel inquam, inquis inquit. *Plural.* Inquimus, inquiunt. Præterperfectum, Inquiſti, inquit. Futurum, Inquies, inquiet. Imperat. Inque apud *Terent.* Inquito apud *Plaut.* Præſens Optativi, Potentialis, & Subjunctivi, Inquiat. Particip. Inquiens.

Vale. Indicat. Valebis. Imper. Vale, valeto. *Plural.* valete, valetote. Infinit. Valere.

Hæc

Hæc quatuor ſequentia, Odi, cœpi, memini, novi, omnes voces præteriti perfecti & pluſquam perfecti omnium modorum integras habent; ut & futuri quoties, quoties à præterito indicativi formatur: in reliquis magna ex parte deficiunt, niſi quòd Memini in Imperativo *Sin.* Memento. *Plur.* Mementote habet. Odi, novi & cœpi carent Imperativo. Odi, cœpi, memini, novi

Notabunt præterea pueri, Dor, firo, ſor, der, ſer ſer, ſimplicia non reperiri:

Præterea, { Dic, Duc, Fer, Fac, } pro { Dice, Duce, Fere, Face, } Voces eſſe per Apocopen cõcisas & decurtatas.

Denique notabunt, Eo & queo, habere Imperfectum Ibam, quibam: in futuro, Ibo, quibo.

¶ De verbis Impersonalibus.

HACTENUS de Perſonalibus quidem hactenus dictum eſto; deinceps verò de Impersonalibus dicendum, quæ nominativum certæ perſonæ non recipiunt, ſed mutat nominativus perſonæ in obliquos: ut quod Anglicè perſonaliter dicimus, *I muſt read Virgil*, Latine impersonaliter effertur, *Oportet me legere Virgilium.*

Impersonalia igitur appellantur, non quòd perſonas careant, (habent enim, ut videmus, vocem tertiæ perſonæ tam activam quàm paſſivam, quamplurimam) ſed quia nullius perſonæ aut numeri certam ſignificationem, niſi ex adjuncto nominis vel pronominis caſu obliquo, ſortiantur: Nam *Oportet me*, primæ perſonæ eſſe videtur, numeríque ſingularis: *Oportet nos*, primæ perſonæ pluralis: *Oportet te*, ſecundæ perſonæ ſingularis: *Oportet vos*, ſecundæ pluralis: ſic itidem de reliquis. Impersona, nulla certa ſic dicta.

Sunt igitur Impersonalia duplicia: Activæ vocis & paſſivæ vocis.

Impersonalia activæ

Impersonalia activæ vocis sunt hæc & his similia

Est,	Accidit,		
Interest,	Contingit,	Vacat,	Iuvat,
Refert,	Evenit,	Præstat,	Cōstat,
Placet,	Expedit,	Restat,	Cōducit
Libet,	Liquet,	Decet,	Miseret
Pœnitet,	Licet,	Oportet,	Piget,
Tædet,	Solet,	Potest,	Pudet.

Denique nullum ferè verbum est tam personale, ut non idem impersonalis formam possit induere; nec è diverso. Horum tamen quædam personaliter usurpantur, ut, *Virtus placet probis. Pecunia omnia potest: Ars juvat egentes.*

Quædam verò semper manent impersonalia: ut, Pudet, pœnitet, oportet. Tametsi legere est apud Terentium; *Quæ adsolent, quæq;, oportere signa ad salutem esse, hùic omnia adesse video.*

Conjungantur autem in tertia persona singulari per omnes modos. A *Liquet*, non extat præteritum.

Conjungantur in tertia persona.

Tædet, pertæsum est format.

Miseret & miserescit, misertum est.

Inveniuntur etiam in usu,

Placitum est,	Placet.
Libitum est,	Libet.
Puditum est,	Pudet.
Licitum est,	Licet.
Pigitum est,	Piget.

Præterit. à

Impersonalia passivæ vocis fiunt ab omnibus verbis activis & neutris: ut, Curritur, turbatur. Impersonalia Supinis, & vocibus Gerundij carent.

DE GERUNDIIS.

GErundia porrò voces participiales vocari possunt, quòd similia participijs sunt: sicut proverbialia dicimus, quæ sunt similia proverbijs.

Proinde quia parum videbamus convenire inter Grammaticos, utrùm ad verba, an ad participia pro-

pria

priùs pertineant, hîc in confinio utriuſque partis relinquimus, ut utri velint, ſeſe regno addicant.

Porrò à nomine caſum, à verbo agendi vel patiendi vel neutrius ſignificationem accipiunt.

Et quia temporum nec diſcrimen diſcretis vocibus recipiunt, neque numeros aut perſonas admittunt, ideo nec juſta verba eſſe poſſunt, nec participia.

Gerundij terminationes ſunt tres. { *Di*, Genitivi caſus / *Do*, Dativi & Ablativi. / *Dum*, Nominativi & Accuſat. } Terminationes Gerundii.

Gerundia autem activè majore ex parte ſignificate, nulli dubium eſt, licèt interdum etiam paſſivè ſignificent. Cujus rei exempla erunt iſta: *Athenas quoque miſſus erudiendi causâ*: id eſt, *ut eruditetur. Vitrque videndo Fœmina*: id eſt, *dum videtur. Satis ad cognoſcendum illuſtria*: id eſt, *ut cognoſcantur. Ars ad diſcendum facilis*: id eſt, *ut diſcatur.*

DE SVPINIS.

SUpina quoq; meritò participialia verba dicuntur, omniáque cum gerundij vocibus cõmunia habent, Exeunt autem, prius in *um*, poſterius in *u*: ut, *Viſum*, *viſu*. Significãt autem, prius quidem ferè activè (ſicut in rudimentis dictum eſt) poſterius verò paſſivè. Supina.

DE PARTICIPIO.

PArticipium eſt pars orationis inflexa caſu; quæ à Nomine, genera, caſus & declinationem, à Verbo, tempora & ſignificationes; ab utroq; numerum & figuram accipit. Participium.

ACCIDENTIA PARTICIPIO.

Accidunt Participio ſeptem, { Caſus, Genus, Declinatio, Tempus } { Significatio, Numerus, Figura. } Accidentia participii.

De genere autem, & casu, & declinatione, idem hîc statuendum, quod suprà in nomine est traditum.

TEMPUS.

Tempora participiorum sunt quatuor.

Præsens in *ans* vel *ens*, ut, Amans, legens.

Tempora participi. Præsens.

Cæterùm iens, participium ab Eo, simplex raritèr legitur in nominativo; sed euntis, eunti, euntem, eunte, in obliquis: composita verò nominativum quidem in *iens* finitum habent, genitivum autem in *euntis*, ut, Abiens, abeuntis; Rediens, redeuntis: præter unum, Ambiens, ambientis.

Nota.

Hanc formam sequuntur & horum gerundia; ut Abeundi, abeundo, abeundum: præter Ambiendi, ambiendo, ambiendum.

Præteritum.

Præteritum verò in { Tus, Sus, Xus, } ut { Doctus. Visus. Nexus. }

Futurum

Futurum autem duplex: Alterum quidem in *rus* activæ ut-plurimùm significationis, aut neutralis, ut, Lecturus, cursurus: Alterum verò in *dus*, passivæ significationis semper, ut Legendus.

SIGNIFICATIO.

Significatio activa

Activè significant ea participia, quæ ab activis cadunt: ut, Docens, docturus,; Verberans, verberaturus.

A neutris cadentia neutraliter significant: ut, Currens, cursurus; Dolens, doliturus.

participia in dus.

A quibusdam neutris reperiuntur etiam participia in *dus*: ut, Dubitandus, vigilandus, carendus, dolendus.

Significatio passiva.

Passivè significant, quæ à passivis descendunt: ut, Lectus, legendus; Auditus, audiendus.

Fiunt & participia passiva ab hujusmodi neutris, quorum terræ personæ passivè usurpantur: ut, *Aratur terra*, hinc *arata & aranda terra.*

Participia

Participia formata à deponentibus, imitantur significationem ſuorum verborum: ut, Loquens, loquutus, loquuturus, à loquor. Partici. pia à deponentibus.

Deponentibus, quæ olim communia fuerunt, manet participium futuri in *dus*: ut,

Sequendus, } { Utendus, } { Obliviſcendus,
Loquendus, } { Patiendus, } { & alia id genus.

Habent & deponentia præteriti temporis participia, quæ nunc activè, nunc paſſivè ſignificant: ut, Virgil. *Nunc oblita mihi tot carmina.*
Terent. *Meditata ſunt mihi omnia mea incommodâ.*
Virgil. —— *mentitáque tela Agnoſcunt.*

Communium denique verborum participia ipſorum ſignificationem induunt: ut, Criminans, criminatus, criminaturus, criminandus.

Ab impersonalibus nulla extant participia, præter pœnitens, decens, libens, pertæſus, pœnitendus, pudendus. Impersonalium participia

Hæc participia, præter analogiam, à verbis ſuis deducuntur, Pariturus, naſciturus, ſonaturus, arguiturus, luiturus, eruiturus, noſciturus, moriturus, oriturus, oſurus, futurus. Participia anomala deducta à verbis præter analogiam.

Similia participijs ſunt iſta, Tunicatus, togatus, perſonatus, larvatus, & innumera hujus ſortis vocabula quæ à nominibus, non à verbis deducuntur. Participia derivata à nominibus.

NUMERUS.

Eſt & numerus in participijs, ut in nomine: Singularis, ut legens; Pluralis, ut Legentes. Numerus

DE FIGURA.

Figura eſt duplex: Simplex, ut Spirans; Compoſita, ut Reſpirans. Figura participiorum.

Participia aliquando degenerant in nomina participialia; vel cùm alium caſum quàm ſuum verbum regunt: ut. Participia ſiunt nomina.

Abundans lactis, } { Patiens inediæ,
Alieni appetens, } { Fugitans litium.

Vel cùm componuntur cum dictionibus, cum quibus ipsorum verba componi non possunt: ut, Infans, indoctus, innocens, ineptus.

Vel cùm comparantur: ut, { Amans. Amantior, Amantissimus. } { Doctus, Doctior, Doctissimus.

Vel cùm tempus significare desinunt: ut, *Expectem qui me nunquam visurus abîsti?* hoc est, *Qui eo animo discessisti, ut me amplius non videres.* *Nullam mentionem fecit cometarum, nil prætermissuru, si quid exploràti haberet:* id est, *ità affectus, ut non prætermitteret.*

Amandus est doctissimus quisque: id est, *dignus est*, vel *debet amari.* *Vita laudata:* id est, *laudabilis.*

Ejicienda est hæc mollities animi: id est, *debet ejici.*

Participia præsentis temporis non rarò fiunt substantiva nomina. Modò in masculino genere; ut, Oriens, occidens, profluens, confluens: Modò in fœmininо: ut, Consonans, continens. Modò in neutro: ut contingens, accidens, antecedens, consequens: Modò in communi genere, pro verbalibus in *tor* vel *trix*: ut, Appetens, diligens, fitiens, indulgens. Animans, modò fœmininum, modò neutrum reperitur.

Participia præsentis temporis sunt nomina.

¶ DE ADVERBIO.

Adverbium est pars orationis non flexa; quæ adjecta verbo sensum ejus perficit atque explanat.

Adverb.

Explanat etiam interdum & nomen: ut, *Homo egregiè impudens. Nè parùm sis leno, nimiũ philosophus.* Aliquoties & Adverbiũ: ut, *Parùm honestè se gerit.*

ACCIDENTIA ADVERBIO.

Adverbio accidunt, Significatio, Comparatio, Species, Figura.

Accidentia Adverbio.

Significationis varietas ex verborum circumstantiis colligenda est.

In

a loco ſignificant, Hic, illic, iſtic, intus, foris, uſquam, nuſquam, ubi, ubique, ubicunque, ubilibet, ubivis, ubi, ibi, alibi, alicubi, necubi, ſicubi, inibi, ibidem, inferiùs, ſuperiùs. Loci.

Ad locum reſpiciunt, Huc, illùc, iſtùc, intro, aliò, eò, aliquò, nequò, quoquò ſiquò, eò, eodèm, quolibet, quovis, quocunquè, foras, horſum, aliorſum dextrorſum, ſiniſtrorſum, ſurſum, deorſum, utroquè, neutrò, quoquoverſum. Ad locum ſignificantia.

A loco denotant, Hinc, illinc, iſtinc, intus, foris, indè, undè, aliundè, alicunde, ſicunde, necunde, indidem, undelibet, undevis, undecunque, ſuperne, infernè, cœlitus, funditus. A loco ſignificantia.

Deniq; per locum, innuunt, Hàc, illàc, iſtàc, quacunquè, eà, eadèm, aliâ, aliquà, ſiqua, nequà, quaquà. Per locum ſignificantia.

Adverbia temporis ſunt, Dum, quum, quando, aliquando, quamdiu, dudum, quamdudum, jamdudum, jampridem, jampridem, uſque, quouſque, toties, quoties, aliquoties, heri, hodie, cras, pridie, poſtridie, perendie, manè, veſperi, nudiuſtertius, nudiuſquartus, nudiuſquintus, nudiuſſextus, &c. Diu, noctù, interdiu, nunc, jam, nuper, aliàs, olim, item, pridem, tantiſper, pauliſper, parumper, ſæpe, rarò, ſubinde, identidem, plerumque, quotidie, quotannis, nunquam, unquam adhuc, etiam pro adhuc, hactenus, in-diès, in-horàs, ut primùm, quum-primùm, ſimulac, ſimulatque. Temporis adverbia.

Uſque temporis & loci adverbium eſt: ut, *Uſque ſub obſcurum noctis. Ab Æthiopia eſt uſque hæc.* Eſt & ubi pro ſemper, aut continuè ponitur: ut *Uſque metu maluêre ſinus.* Vſque

Adverbia numeri: ut, Semel, bis, ter, quater, quinquies, ſexies, ſepties, vigeſies vel vicies, trigeſies, vel tricies, quadragies, quinquagies, ſexagies, ſeptuagies, octogies, centies, millies, infinities. Numeri.

Ordinis ſunt, Indè, deinde, hinc, dehinc, deinceps, noviſſimè, imprimis, poſtremò, primùm, jamprimum, denique, demũ, tandẽ, ad-ſummùm. Ordinis.

Adver-

Interrogandi. Adverbia Interrogandi ſunt, Cur, quamobrem, quare, quomodo, ecquid, quin *pro* cur non, num, quid-ni, quò, unde, quantùm ?

Vocandi. Negandi. Vocandi ſunt, Heus, ô, eho, et ſiqua ſunt ſimilia. Negandi : ut, Haud, non, minimè, nequaquam, ne *pro* non, & ſimilia.

Affirmandi. Affirmandi : ut, Etiam, ſic, quidni, ſanè, prorſus, nempe, nimirum, certè, profectò, adeò, planè, ſcilicet.

Jurandi. Jurandi : ut, Hercle, mehercle, medius-fidius, Dius-fidius. Pol, ædepol, Caſtòr, ecaſtor.

Hortandi. Hortandi ut, Age, ſodes, ſultis, amabò, agedum, ehodum, eia, agitè.

Prohibendi. Prohibendi : ut, Ne, non.

Optandi. Optandi : ut, Utinam, ſi, ô ſi, ô.

Excludendi. Excludendi : ut, Modò, dummodo, tantummodo, ſolummodo, tantùm, ſolum, duntaxat, demum.

Congregandi. Congregandi : ut, Simul, unà, pariter, populatim, univerſim, conjunctim, &c.

Segregandi. Segregandi : ut, Seorſim, gregatim, egregiè, nominatim, viritim, oppidatim, vicatim, privatim, ſpeciatim, bifariam, trifariam, omnifariam, plurifariam, oſtiatim.

Diverſitatis. Diverſitatis : ut, Aliter, ſecus.

Eligendi. Eligendi : ut, Potiùs, potiſſimùm, imò, ſatiùs.

Intendendi. Intendendi : ut, Valde, nimis, nimium, immodicè, impendiò, impensè, prorſus, penitus, funditus, radicitus, omnino.

Remittendi. Remittendi : ut, Vix, ægrè paulatim, ſenſim, pedetentim.

Concedentis. Concedentis : ut, Licèt, eſtò, demùs, ſit-ita, ſit-ſane.

Negatæ ſolitudinis. Negatæ ſolitudinis : ut, Non ſolùm, non tantùm, non modò, nedum.

Qualitatis. Qualitatis : ut, Doctè, pulchrè, fortiter, graviter.

Quantitatis. Quantitatis : ut, Parùm, minimè, maximè, ſummum, ad-ſummum, & ſimilia.

Comparandi. Comparandi : ut, Tam, quàm, magis, minùs, maximè, minimè, æquè,

Rei non peractæ: ut, Ferme, fere, prope, propemodum, tantùm, tantùm non, modò non. Rei non peractæ.

Demonſtrandi: ut, En, ecce, ſic, ut cùm dicimus, *ſcribito*. Demonſtrandi.

Explanandi, ut, Id eſt, hoc eſt, quaſi dicas, putà, puta, utpote. Explanandi.

Dubitandi: ut, Forſan, forſitan, fortaſſis, fortaſſe. Dubitandi.

Eventus: ut, Fortè, casù, forte-fortunà. Eventus.

Similitudinis: ut, Sic, ſicut, ſicuti, ità, item, itidem, tanquam, quaſi, ceu, utí, velut, veluti. Similitudinis.

COMPARATIO.

Adverbia à nominibus adjectivis nata, & comparantur, & regunt caſus comparativi & ſuperlativi: ut, Doctè, doctiùs illo, doctiſſimè omnium: ſimiliter bene, meliùs, optimè. Malè, pejùs, peſſimè: etiam Sæpe, ſæpius, ſæpiſſime: Nuper, nuperrimè, & ſimilia. Comparatio.

SPECIES.

Species eſt duplex, Principalis, quæ ex ſe originem habet: ut *Herì, cras*. Species adverbiorum.

Derivativa eſt eorum, quæ nata ſunt alibunde: ut *Furtim, à furor; Strictim, à ſtringo; Humaniter, ab humanus*

Aliquando neutra adjectiva induunt formam adverbiorum, ad Græcorum imitationem: ut, Recens, pro recenter: Torvùm, pro torvè. Nomina finiti adverb.

FIGURA.

Figura eſt duplex: ſimplex, ut Prudenter, Compoſita, ut Imprudenter.

¶ DE CONJUNCTIONE.

Conjunctio eſt pars orationis, quæ ſententiarum clauſulas aptè connectit.

ACCIDENTIA CONJUNCTIONI.

Conjunctioni accidunt, Figura, Poteſtas, & Ordo. Accidentia Conjunct.

FIGURA.

FIGVRA.

Figura eſt duplex: Simplex, ut nam: Compoſita, ut namque.

POTESTAS.

Poteſtas. Poteſtas, id eſt, ſignificatio, eſt varia: Aliæ enim conjunctionibus Copulativæ ſunt: ut Et, ac, que, atque, quoque, etiam, item, itidem, cùm, et tum.

Tum. Tum item geminatum: ut, *Vir tum probus, tum eruditus.* Huc ſpectant & his contrariæ: ut, Nec, neque, neu, neve.

Hæ quatuor ſequentes, Et, que, nec, neque, cùm geminantur, Suſpenſivæ etiam vocantur, quòd animum ſemper expectari faciant: ut, *Et fugit, & pugnat. Nec ſapit iſta, nec ſentit.*

Disiunct. Aliæ Disjunctivæ: ut, Aut, vel, ve, ſeu, ſive.

At iſtæ, cùm geminantur, Suſpenſivæ etiam vocantur: ut, *Vel ſcribit, vel dictat.*

Diſcretive Aliæ Diſcretivæ: ut, Sed, ſed-enim, at, aſt, atqui, quidem, autem, quoque, ſcilicet, cæterùm, verò, enimverò, quòd ſi, verum, porro, quin.

Rationes. ſeu Illativ. Aliæ Rationales, ſeu Illativæ: ut, Ergò, ideo, igitur, itaque, idcirco, quare, quamobrem, quocirca, proinde, propterea, ob-eam-rèm, ea-rè: Cicer. *Ea-rè ſtatim ad te Ariſtocritum miſi.*

Cauſales. Aliæ Cauſales, id eſt, quæ rationem præcedentis orationis inferunt: ut, Nam, namque, enim, etenim, quod, quia, quippe, utpote, ſiquidem, quando, quandoquidem, propterea, quòd, quoniam, quatenus, et *pro* quia, ut Virgil. *Audieras & fama fuit: pro* nam, *vel* quia fuit: quò *pro* quia, ut Cicer. *Non quò quicquam deſit, ſed quia valde cupio.*

Ovid. *Crede mihi bene qui latuit, bene vixit, & intra Fortunam debet quiſq; manere ſuam, pro* nam *vel* quia

Perfectiv. Aliæ Perfectivæ ſeu Abſolutivæ: ut, Uti, quò *pro* ut.

Ne & ut, pro *ne non*: Terent. *Sed patris vim ut quem ferre.*

Ne, pro *ut non*: Cicero. *Opera datur, judicia ne fiant.*

Aliæ Continuativæ: ut, Si, ſin, ni, niſi. continuat

Aliæ Dubitativæ: ut, Ne, an, anne, num, nunquid, utrùm, necne. Dubitat.

Aliæ Adverſativæ: ut, Etſi, quanquam, quamvis, ſicèt, tametſi: & aliæ id genus. Adverſat.

Aliæ Redditivæ earundem: ut, Tamen, attamen, ſed tamen, veruntamen. Redditiv.

Aliæ Diminutivæ: ut, ſaltem, at, certè, vel: ut Cic. *Ite vel latum digitum diſceſſeris.* Dimiuut.

Aliæ Electivæ: ut, Quàm, ac, atque, ut, quando pro Quàm accipiuntur. Electiv.

Expletivæ: ut, Quidem, equidem, nimirum, autem, ſcilicet, quoque, nam, profectò, verò, enim vero, ſed enim, enim pro certè. Expletiv.

Virgil. *Nam quis tè, juvenum confidentiſſime, noſtras*
Juſſit adire domos? Ter. *At enim non ſinam.*

Sunt dictiones, quæ nunc adverbia, nunc conjunctiones, nunc præpoſitiones eſſe inveniuntur: ut Cum, quoties caſui jungitur, præpoſitio eſt.

In genere, Conjunctiones adeò tenui diſcrimine ab adverbijs diſcernuntur, ut quàm ſæpiſſime confundantur: ut, Quando, proinde, et ſimilia. Cæt.

ORDO.

Ordo conjunctionum eſt triplex, nempe. Ordo conjunct.

Præpoſitivus: earum ſcilicet, quæ in ſententiarum exordio ponuntur. Præpoſit.

Subjunctivus: earum ſcilicet, quæ ſecundum in clauſula, vel tertium, vel ad ſummum quartum locum occupant. Subiunct.

Communis.

Ex conjunctionibus hæ inprimis præponi ſolent, Nam, quare, at, aſt, atque, &, aut, vel, nec, neque, ſi, quin, quatenus, ſin, ſeu, ſive, ni, niſi. Præpoſit.

Sub-

Subjunctivæ. Subjunctivæ verò sunt, Quidem, quoque, autem, verò, enim.

Encliticæ. Et tres Encliticæ: ut, Que, ne, ve: sic dictæ, quòd accentum in præcedentem syllabam inclinent: ut Horat. *Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis;*
Indoctusque pilæ, discive, trochive quiescit.

Sunt & aliæ quoque voces aliquot Encliticæ: ut, Dum, sis, nam, &c.

Communes. Communes denique dicuntur, quæ indifferenter et præponi et postponi possunt, quales sunt reliquæ ferè omnes, præter prædictas: ut, Equidem, ergo, igitur, saltem, tamen, quanquàm, &c.

DE PRÆPOSITIONE.

PRæpositio est pars orationis indeclinabilis, quæ alijs orationis partibus, vel in Compositione, vel in Appositione præponitur.

Appositione; ut, *Christus sedet ad dextram Patris.*

Compositione: ut, *Adactum juramentum adhibendum admonuit.*

Præpositiones postpositæ suis casibus. Quædam præpositiones postponi suis casibus inveniuntur: ut,

Cum.	ut	Quibuscum.
Tenus.		Pube tenus.
Versus.		Angliam versus.
Usque.		Ad occidentem usque.

ACCIDENTIA PRÆPOSITIONI.

Præpositioni accidit casuum regimen, sive constructio.

Cæterùm in iisdem casibus mira est significationis varietas, quæ non tam regulis, quam assiduo legendi atque scribendi usu discenda est. Exempli causa:

Secundum. Secundum, Aliud significat cùm dico, *Secundum aurem vulnus accepit*, id est, *juxta aurem*, Aliud verò hic, *Secundum Deum parentes amandi sunt*, id est, *proximè post Deum:* Aliud in hac oratione, *Secundum quietem satis mihi felix visus sum*, id est, *in quiete*, vel *inter quietem.*

Præpo-

Præpositiones accusativum regentes.

Ix præpositionibus istæ accusat. casui adjunguntur.

Ad. *Ad Calendas Græcas.*

Apud. Virg. *At bene apud memores veteris stat gratia facti.*

Ante. Horat. —*dicique beatus*
Ante obitum nemo, supremáque funera debet.

Adversus. *Ne Hercules quidem adversus duos.*

Cis. *Cis Tamesim sita est Ætonia.*

Citra. } Hor. *Est modus in rebus, sunt certi denique fines,*
Ultra. } *Quos ultra citráque nequit consistere rectum.*

Intra. Ovid. *Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra*
Fortunam debet quisque manere suam.

Extra. Plin. Ma. *Extra omnem ingenii aleam positus Cicero.*

Circum, locale est: ut *Circum montem.*

Circa. *Circa forum. Circa viginti annos.*

Circiter, tempus & numerum significat, ut
Circiter horam decimam.
Cæsar; *Circiter duo millia desiderati sunt.*

Contra. *Ne contra stimulum calces.*

Erga. *Princeps erga populum clemens.*

Inter. Hor. *Multa cadunt inter calicem supremaque labra.*

Infra. Terent. *Quem ego infra omnes, infimum esse puto.*

Supra. Salust. *Dux hostium cum exercitu supra caput est.*

Juxta. Ter. *Cum lucubrando juxta ancillas lanam faceres.*

Ob. *Fœda mors ob oculos versabatur.*

Per. Hor. *Impiger extremos currit mercator ad indos,*
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.

Prope. *Prope urbem. Prope mortem.*

Præter. Terent. *Ità fugias, ne præter casam.*

Propter. *Aliquid mali propter vicinum malum.*

Post. Hor. *O cives, cives, quærenda pecunia primùm est,*
Virtus post nummos.

Penes. Ovid. *Me penes est unum vasti custodia mundi.*

Trans, Hor. *Cœlum non animum mutant, qui trans mare currunt.*

Præpo-

Præpositiones Ablativum regentes.

A. Terent. *A me nulla tibi orta est injuria.*

Ab. Hæc vocalibus præponitur. Mimus, *Ab te expectes alteri quod feceris.*

Abs. Terent. *Abs quovis homine beneficium accipe, cùm opus est, gaudeas.*

Absque. Terent. *Absque eo esset. Absque patria miserè vivitur.*

Cum. Mimus. *Damnum appellandũ est, cum mala fama*

Clam. *Clam patre.* Et Plautus. *Clam patrem, (lucrum*

Coram. *Coram Senatu res acta est.*

De. *Sophistæ rixantur de lana caprina.*

E. *Qui falsum testimonium dixisse convictus erat, e saxo Tarpeio dejiciebatur.*

Ex. *Ex malis moribus bonæ leges natæ sunt.*

Pro. Mimus, *Comes facundus in via pro vehiculo est.*

Præ. Terent. *Huic aliquid præ manu dederis.*

Sine. idem, *Sine Cerere & Baccho friget Venus.*

Tenus. Virg. —— *capuloque tenus ferrum impulit ira.*

Præpositiones utrique casui servientes.

Hæ quatuor utrumque casum exigunt sed diversâ fere significatione.

In. Terent. *In tempore veni, quod omnium rerum est primum:* fine motu.

Ovidius. *Inq. domos superas scandere cura fuit:* motum quodammodo innuit.

Sub. Vir. *Sub lucẽ exportant calathis:* i. *paulò ante lucem*

Idem, —*vasto vidisse sub antro.*

Super. Virg. *Super ripas Tiberis. Fronde super viridi.*

Subter. *Subter terram.* Virg. *Densa subter testudine casu*

Præpositiones nunquam extra compositionem reperte.

Sunt & Præpositiones, quæ nunquam extra compositionem inveniuntur: nimirum,

Am,	ut	Ambio:	Re,	ut	Recipio
Di,		Diduco:	Se,		Sepono
Dis,		Distraho	Con,		Cõdono

Con-

Con verò, quoties cum dictione à vocali incipiente componitur, amittit *n*: ut, Coagmento, coemo, colnquino, cooperio.

DE INTERJECTIONE.

Interjectio est pars orationis, quæ sub incondità voce subitò prorumpentem animi affectum demonstrat.

Tot autem sunt interjectionum significationes, quot animi perturbati sunt motus.

Exultantis, ut, Evax, vah, Plaut. *Evax, jurgio tandem uxorem abegi.*

Dolentis, ut, Heu, hoi, hei, ô, ah. Terent. *I intrò, hi, hei,* Virg. *O dolor atque decus magnum!*

Timentis, ut, Hei, atat. Terent. *Hei, vereor ne quid dudria apportet: mali.*

Admirantis: ut, Papæ, Ter. *Papæ, nova figura oris!*

Vitantis: ut, Apage, Apagésis. Terent. *Apagésis quæ formidolosus?*

Laudantis: ut, Euge. Mar. *Citò, nequiret, euge beate.*

Vocantis: ut, Eho, oh, io. Terent. *Oh, qui vocaris?*

Deridentis: ut, Hui. Ter. *Hui, tu mihi illam laudas?*

Ex improviso aliquid deprehendentis: ut, Atat, Ter. *Atat, data hercle mihi sunt verba.*

Exclamantis: ut, Oh, proh. *Proh nefas,* Seneca. *Oh paupertas felix!*

Imprecantis: ut, Malùm, væ malùm. Ter. *Quid hic (malùm) infelicitatis est?*

Ridentis: ut, Ha, ha, he. Terent. *Ha ha he, defessa jam misera sum te ridendo.*

Silentium injungentis: ut, Au. Terent. *Au, ni umparandus hic quidem ad illum est.*

Illud hic observandum est, nomina quoque & verba quandoque interjectionis loco poni: ut apud Virgil. *Navibus (infandum) amissis.* Cicer. *Sed amabo te cura.* Imò quævis orationis pars, affectum animi incenditum significans, interjectionis vice fungitur

Alia partes sunt interjectionis.

Atque hæc quidem de octo orationis partiũ Etymologia, quamlibet crassâ (quod aiunt) Minervâ tradita sunt pueris, tantisper dum ordinariis in ludo operis ac pensis sub ferulâ defunguntur, abundè sufficere arbitramur. Quod si cui tamen allubescit quioquam his altiùs exactiusque pervestigare, hunc ad Grammaticorum evolvenda perscrutandaque opera relegandum censemus. Quorum cùm magnus sit numerus, & quidem egregiè doctorum, nullum tamen novimus, qui vel propter eruditionis ac doctrinæ præstantiam, vel propter præcipiendi claritatem elegantiámque, Linacro nostro comparari posse videatur, nedum præponi.

DE CONSTRUCTIONE octo partium orationis.

ATque de octo quidem orationis partibus earúmque formis, quatenus ad Etymologiam attinet, hactenus dictum esto: deinceps de eisdem, quatenus ad Syntaxim, quæ constructio dicitur, agemus.

Constructio quid sit.

Est igitur Syntaxis debita partium orationis inter se compositio connexióque, juxta rectam Grammatices rationem.

Ea verò est, quâ veterum probatissimi, tum in scribendo, tum in loquendo, sunt usi.

Concordantiæ Grammaticæ.

Cæterùm, priusquam de partium orationis structurâ singulatim pertractemus, quædam in genere de tribus Grammaticæ concordantiis sunt paucis edisserenda.

¶ CONCORDANTIA Nominativi & Verbi.

Concordantia prima.

VErbum personale cohæret cum nominativo numero & personâ: ut,

Nunquam sera [b] est ad bonos mores [a] via.

[a] Fortuna nunquam perpetuò [b] est bona.

Nomi-

Nominativus primæ vel secundæ personæ rarissimè exprimitur, nisi causâ discretionis; ut, [a] *Vos* [b] *damnatis*; quasi dicat, *præterea nemo*: aut emphasis gratiâ; ut Ter. [a] *Tu* [b] *es patronus*, [a] *tu pater*, *si* [b] *deseris* [a] *tu*, *perimus*; quasi dicat, *præcipuè*, *& præ aliis tu patronus es*. Ovid. [a] *Tu dominus*, [a] *tu vir*, [a] *tu mihi frater* [b] *eris*.

In verbis, quorum significatio ad homines tantùm pertinet, tertiæ personæ nominativus sæpe subaudiur; ut, Est, fertur, dicunt, ferunt, aiunt, prædicant, dicitant, & in similibus; ut

Terentius. [b] *Fertur atrocia flagitia designâsse*.

Ovid. *Tèque* [b] *ferunt iræ pœnituisse tuæ*.

Non semper vox casualis est verbo nominativus, sed aliquando verbum infinitum; ut Plaut. [a] *Mentiri* [b] *est meum*: Aliquando oratio; ut Verbum infinitum nominat. & verb.

Ovid. *Adde quòd* [a] *ingenuas didicisse fideliter artes*
[b] *Emollit mores, nec sinit esse feros*.

Aliquando adverbium cum genitivo; ut, [a] *Partim virorum* [b] *ceciderunt in bello*. [a] *Partim signorum* [b] *sunt combusta*.

EXCEPTIO PRIMA.

Verba infiniti modi pro nominativo accusativum inter se statuunt; ut, [a] *Te* [b] *rediisse incolumem gaudeo*. [a] *Te fabulam* [b] *agere volo*. Accusativus ante verbum infinit.

Resolvi potest hic modus per *quòd* & *ut*, ad hunc modum; [a] *Quòd tu* [b] *redisti incolumis, gaudeo*. [a] *Ut tu fabulam* [b] *agas, volo*.

Verbum inter duos nominativos diversorum numerorum positum, cum alterutro convenire potest; ut Terent. *Amantium iræ, amoris* [a] *redintegratio* [b] *est*.

Ovid.—*quid enim nisi* [a] *vota* [b] *supersunt?*

Idem; *Pectora percussit, pectus quoque* [a] *robora* [b] *sunt*.

Virgilius.—*nihil hîc nisi* [a] *carmina* [b] *desunt*. Excepti. 2.

Impersonalia præcedentem nominativum non habent; ut, *Tædet me vitæ*. *Pertæsum est conjugii*: de quibus suo loco.

Nomen multitudinis ſingulare quandoq; verbo plurali jungitur: ut, [a] *Pars* [b] *abiére.* [a] *Uterque* [b] *deludantur doſis.*

¶ CONCORDANTIA *Subſtantivi & Adjectivi.*

Secundi concordantiæ.

ADjectivum cum ſubſtantivo genere, numero & caſu conſentit: ut, Juven. [b] *Rara* [a] *avis in terris,* [b] *nigróque ſimillima* [a] *cygno.*

Ad eundem modum participia & pronomina ſubſtantivis adnectuntur: ut,

Ovidius. *Donec eris félix multos numerabis amicos,*
Nullus ad [b] *amiſſas ibit amicus* [a] *opes.*

Seneca. *Non* [b] *hoc primum* [a] *pectora* [a] *vulnus* [b] *mea ſoſerunt; graviora tuli.*

Nota.

Aliquando oratio ſupplet locum ſubſtantivi: ut, [b] *Audito* [a] *regem Doroberniam proficiſci.*

¶ CONCORDANTIA *Relativi & Antecedentis.*

Tertiæ concordantiæ

RElativum cum antecedente concordat genere, numero, et perſonâ: ut, —— [a] *vir bonus eſt qui* [b] *Qui conſulta patrum,* [b] *qui leges jura que ſervat.*

Nota.

Nec unica vox ſolùm, ſed interdum etiam oratio ponitur pro antecedente: ut, Terent. [a] *In tempore ad eam veni,* [b] *quod omnium rerum eſt primum.*

Relativum inter duo antecedentia diverſorum generum collocatum, nunc cum priore convenit: ut, Valerius Maximus. *Senatus aſſiduam ſtationem* [a] *loci peragebat,* [b] *qui hodie Senaculum appellatur.*

Non procul ab eo [a] *flumine,* [b] *quod Saliam vocant.*

Cicer. *Propius à terra Jovis* [a] *ſtella fertur* [b] *qua Phaton dicitur.*

Nunc cum poſteriore: ut, *Homines tuentur illum globum,* [b] *qua* [a] *terra dicitur.*

Eſt locus in carcere, [b] *quod* [a] *Tullianum appellatur.*

In coitu Luna, [b] *quod* [a] *interlunium vocant.*

Ali-

Aliquando relativum, aliquando & nomen adjectivum reſpondet primitivo, quod in poſſeſſivo ſubintelligitur: ut Terentius. *Omnes omnia bona dicere, & laudare fortunas* a *meas*, b *qui filium haberem tali ingenio præditum.* Ovid. —— a *noſtros vidiſti* b *flentis ocellos.*

Quoties nullus nominativus interſeritur inter relativum & verbum, relativum erit verbo nominativus: ut, Boet. *Felix,* a *qui* b *potuit boni Fontem viſere lucidum.* Caſus relativi.

At ſi nominativus relativo & verbo interponatur, relativum regitur à verbo, aut ab alia dictione, quæ cum verbo in oratione locatur: ut Ovid. *Gratia ab officio,* b *quod mora* a *tardat, abeſt.* virg. b *Cujus* a *numen adoro.* b *Quorum* a *optimum ego habeo.* b *Cui* a *ſimilem non vidi.* b *Quo* a *dignum te judicavi.* b *Quo* a *melius nemo ſcribit.* b *Quem* a *videndo obſtupuit. Lego Virgilium, ya* b *quo cæteri* a *poetæ ſordent.*

Subſtantivorum conſtructio.

QUum duo ſubſtantiva diverſæ ſignificationis ſic concurrunt, ut poſterius à priore poſſideri quodammodo videatur, tum poſterius in genitivo ponitur: ut Iuv. *Creſcit* a *amor* b *nummi quantum ipſa pecunia creſcit. Rex* a *pater* b *patriæ.* a *Arma* b *Achillis.* a *Cultor* b *agri.* Genitivus ſubſtantivi.

Proinde hic genitivus ſæpiſſime in adjectivum poſſeſſivum mutatur: ut, b *Patris* a *domus*, b *Paterna* a *domus.* b *Heri* a *filius*, b *Herilis* a *filius.* Eſt etiam ubi in dativum vertitur: ut Luc. de Cat. b *Urbi* a *pater eſt*, b *ubique* a *maritus.* a *Herus* b *tibi*, b *mihi* a *pater.* Variatio ſubſtantivi in adjectivum poſſeſſ.

EXCEPTIO.

Excipiuntur quæ in eodem caſu per appoſitionem connectuntur: ut Ovid. *Effodiuntur* a *opes* b *irritamenta malorum.* Virg. *Ignavum* a *fucos* b *pecus à præſepibus arcent.* Appoſitio

Adjectivum in neutro genere abſolutè, hoc eſt, ubiq; ſubſtantivo poſitum, aliquando genitivum poſtulat: ut, a *Paululum* b *pecuniæ.* a *Hoc* b *noſtris.* Catul. *Non videmus* a *id* b *manticæ, quod in tergo eſt.*

Juvenal. [a] *Quantum quisque suâ* [b] *nummorum servat in arcâ,* [a] *Tantum habet &* [b] *fidei.*

Ponitur interdum genitivus tantùm, nempe priore substantivo per Eclipsim subaudito; ut in hujusmodi locutionibus;

Terentius. *Ubi ad* [b] *Dianæ veneris, ito ad dextram. Ventum erat ad* [b] *Vestæ:* Utrobique subauditur [a] *templum.* Virg. [b] *Hectoris Andromache:* subauditur [a] *uxor.* Idem; *Deiphobe* [b] *Glauci:* subauditur [a] *filia.* Terent. [b] *Hujus video Byrrhiam:* subaudi [a] *servum.*

LAUS ET VITUPERIUM.

Laus & vituperium rei variis modis effertur, ut frequentiùs in ablativo, vel genitivo; ut, [a] *Vir* [b] *nullâ fide.* Ovid. [b] *Ingenui vultûs* [a] *puer, ingenuique pudoris.*

OPUS ET USUS.

Opus & usus ablativum exigunt; ut Cicero. [b] *Authoritate tuâ nobis* [a] *opus est.* Gellius. *Pecuniam* [b] *quâ sibi nihil esset* [a] *usus, ab iis quibus sciret usui esse non accepit.*

Opus adjective.

Opus autem adjectivè pro necessarius quandoque poni videtur, variéque construitur; ut

Cicero. *Dux* [b] *nobis & author* [a] *opus est.*

Idem; *Dicis nummos* [b] *mihi* [a] *opus esse ad apparatum triumphi*

Terentius. *Alia* [b] *quæ* [a] *opus sunt para.*

Cicero. *Sulpitii operam intelligo ex tuis literis,* [b] *tibi multùm* [a] *opus non fuisse.*

Adjectivorum Constructio.

GENITIVUS.

Adjectivorum constructio.

ADjectiva, quæ desiderium, notitiam, memoriam, atque iis contraria significant, genitivum adsciscunt; ut

Plinius. *Est natura hominum* [b] *novitatis* [a] *avida.*

Virg. *Mens* [b] *futuri* [a] *præscia.* Idem; [a] *Memor esto brevis* [b] *ævi.*

Ter. [a] *Imperitos* [b] *rerum, eductos liberè, in fraudem illicis.*

Silius. *Non sum* [b] *animi* [a] *dubius, sed* [a] *devius* [b] *æqui.*

Cicero. *Græcarum* [b] *literarum* [a] *rudis.*

Adjectiva

Adjectiva verbalia in *ax* etiam in genitivum ferunt pr; ut, a *Audax* b *ingenii*. Ovid *Tempus* a *edax* b *rerum*. Sen. *Virtus est* b *vitiorum* a *fugax*. Hor. b *Utilium* a *sagax*. Idem; b *Propositi* a *tenax*. Virg. *Tam* b *fidi pravique* a *tenax, quam nuncia veri*. Plaut. b *Pecuniarum* a *petax, &c.* Verbalia in ax.

Ingens præterea adjectivorum turba nullis certis regulis obstricta, casum patrium postulat. Quorum farraginem satis quidem amplam congesserunt Linacrus & Despauterius. Tu verò crebrâ lectione ea tibi reddes admodum familiaria.

Nomina partitiva, aut partitivè posita, interrogativa quædam, & certa numeralia, genitivo, à quo & genus mutuantur, gaudent; ut Cicero. *Quanquam te, Marce fili, annum jam audientem Cratippum, idq; Athenis, abundare oportet præceptis institutisq; philosophia, propter summam & doctoris authoritatem & urbis;* b *quorum* a *alter te scientiâ augere potest, altera exemplis.*

a *Utrum* b *horum mavis accipe.*

Ovid. a *Quisquis fuit ille* b *Deorum.*

Terent. *An* a *quisquam* b *hominum est aquè miser, ut ego?*

Virgilius —— b *divûm promittere* a *nemo Auderet:*

a *Tres* b *fratrum.* a *Quatuor* b *judicum.* b *Sapientum* a *octavus quis fuerit, nondum constat.*

a *Primus* b *regum Romanorum fuit Romulus.*

In alio tamen sensu ablativum exigunt cum præpositione; ut, a *Primus* b *ab Hercule.* a *Tertius* b *ab Æneâ.*

In alio verò sensu dativum; ut Virg. —— b *Nulli pietate* a *secundus.*

Usurpantur autem & cum his præpositionibus E, de, ex, inter, ante; ut Ovid. *Est deus* b *è vobis* a *alter.* Idem; a *Solus* b *de superis.* Virg. a *Primus* b *inter omnes.* Idem; a *Primus ibi* b *ante omnes, magnâ comitante catervâ*

Laocoon ardens summâ decurrit ab arce.

Interrogativum et ejus redditivum ejusdem casus & temporis erunt; ut, a *Quarum rerum nulla est satietas?* b *Divitiarum. Quid rerum nunc* a *geritur in Anglia?* b *Consulitur de religione.* Interrogativum

Fallit hæc regula, quoties interrogatio fit per Cujus, ja, jum: ut a *Cujum pecus?* b *Laniorum.* Aut per dictionem variæ Syntaxeos: ut, a *Furtine accusas, an homicidii?* b *Utroque.*

Fallit denique cùm per possessiva, Meus, tuus, suus, &c. respondendum est: ut, a *Cujus est hic codex?* b *Meus.* Comparativa & superlativa, accepta partitivè, genitivum, unde & genus sortiuntur, exigunt.

Comparativa, &c. Comparativum autem ad duo, superlativum ad plura refertur: ut, b *Manuum a fortior est dextra.* b *Digitorum medius est a longissimus*: Accipiuntur autem partitivè, cùm per E, ex, aut inter exponuntur: ut, *Virg.* b *Pectorum a doctissimus*: id est, b *ex poetis*, vel *inter poetas.*

Comparativa, &c. Comparativa cùm exponuntur per *quàm*, ablativum adsciscunt: ut Horat. a *Vilius argentum est* b *auro*, b *virtutibus aurum*, id est, *quàm aurum, quàm virtutes.* Adsciscunt & alterum ablativum, qui mensuram excessus significat; ut,

Cicer. b *Quanto* a *doctior es*, b *tanto te geras* a *submissiùs.*

Tanto, quanto, multo, longè, ætate, natu, utrique gradui apponuntur; ut Catul. b *Tanto tu* a *pessimus*, omnium poeta, b *Quanto tu* a *optimus omnium patronus.*

Eras. *Nocturnæ lucubrationes* b *longè* a *periculosissima habentur. Longè* b *cæteris* a *peritior es, sed non* b *multo* a *melior tamen.* Juven. *Omne animi vitium* b *tanto* a *conspectius in se crimen habet*, b *quanto* a *major, qui peccat habetur.*

a *Major &* a *maximus* b *ætate.* a *Major &* a *maximus* b *natu.*

DATIVUS.

Dativus. Adjectiva quibus commodum, incommodum, similitudo, dissimilitudo, voluptas, submissio, aut relatio ad aliquid significatur, in dativum transeunt; ut Virgilius, *Sis* a *bonus O* a *felix*, b *tuis.*

Martial. *Turba* a *gravis* b *paci placidæq*, a *inimica* b *quieti. Est* a *finitimus* b *oratori poetæ.* Ovid. *Qui color albus erat, nunc est* a *contrarius* b *albo.*

Martial. a *Jucundus* b *amicis*, b *Omnibus* a *supplex.*

Hor-

Horat. *Si facis ut* b *patriæ sit* a *idoneus*, a *utilis* b *agro*.

Huc referuntur nomina ex Con præpositione composita: ut Contubernalis, commilito, conservus, cognatus, &c. Composita cum Con.

Quædam ex his quæ similitudinem significant, etiam genitivo gaudent: ut Similitudo.

Lucanus. *Quem metuis*, a *par* b *hujus erat*.

Terentius. *Patres æquum esse censent, nos jamjam à pueris illico nasci senes, neque illarum* a *affines esse* b *rerum, quæ fert adolescentia*.

Idem. b *Domini* a *similis es*. Auson. *Mens* a *conscia* b *recti*.

Virgilius. *Præterea regina* b *tui* a *fidissima dextrâ*
Occidit ipsa suâ.

Communis, alienus, immunis, variis casibus serviunt: ut Cicero. a *Commune* b *animantium omnium est conjunctionis appetitus, procreandi causâ*. *Mors* b *omnibus* a *communis*. *Hoc* b *mihi tecum* a *commune est*. Communis, alienus, immunis, variis casibus serv.

Salust. *Non* a *aliena* b *consilii*. Sen. a *Alienus* b *ambitioni*.

Cicero. *Non* a *alienus* b *à Scævola studiis*.

Ovid. *Vobis* a *immunibus hujus Esse* b *mali dabitur*.

Plinius. *Caprificus* b *omnibus* a *immunis est*.

a *Immunes* b *ab illis malis sumus*.

Natus, commodus, incommodus, utilis, inutilis, vehemens, aptus, interdum etiam accusativo cum præpositione adjunguntur: ut Cic. a *Natus* b *ad gloriam*.

Verbalia in *bilis* accepta passivè, ut et participia, seu potiùs participialia in *dus*, dativo adjecto gaudent: ut Mar. *O* b *mihi post nullos Juli* a *memorande sodales*. dus.

Statius.— *nulli* a *penetrabilis* b *astro Lucus erat*.

ACCUSATIVUS.

Magnitudinis mensura subjicitur adjectivis in accusativo: ut, *Gnomon septem* b *pedes* a *longus*, *umbram non amplius quatuor* b *pedes* a *longam reddit*. Magnitud. mens.

Interdum et in ablativo: ut

Columella. *Fons* a *latus* b *pedibus tribus*, a *altus* b *triginta*.

Inter-

Interdum etiam & genitivo; ut Columel. *In morem horti areas,* a *latas* b *pedum denum,* a *longas* b *pedum quinquagenûm facito.*

ABLATIVUS.

Copis et inopia. Adjectiva, quæ ad copiam egeſtatémve pertinent, interdum ablativo, interdum & genitivo gaudent; ut Plaut. *Amor & bmelle & felle eſt* a *fœcundiſſimus.* Horat. a *Dives* b *agris,* a *dives poſitis in fœnore* b *nummis.* Virgilius. *At feſſa multa referunt ſe nocte minores, Cruta* b *thymo* a *plena.*

Idem; *Quæ regio in terris noſtri non* a *plena* b *laboris?*

Idem; a *Dives* b *opum,* a *dives pictai* b *veſtis, & auri.*

Perſius. *O curvæ in terras anima, &* b *cœleſtium* a *inanes!* a *Expers* b *fraudis.* b *Gratiâ* a *beatus.*

Diverſitat. Nomina diverſitatis ablativum ſibi cum præpoſitione ſubjiciunt; ut Virg. a *Alter* b *ab illo.* a *Aliud* b *ab hoc.* a *Diverſus* b *ab iſto.*

Nonnunquam etiam dativum; ut, b *Huic* a *diverſum.*

Cauſa. Adjectiva regunt ablativum ſignificantem cauſam; ut, a *Pallidus* b *irâ.* a *Incurvus* b *ſenectute.* a *Livida* b *armis brachia,* a *Trepidus* b *morte futurâ.*

Modus rei. Forma vel modus rei adjicitur nominibus in ablativo; ut, *Facies miris* b *modis* a *pallida.* b *Nomine* a *Grammaticus,* b *re* a *barbarus.*

Cicero. *Sum tibi* b *naturâ* a *parens,* a *præceptor* b *conſiliis.*

Virgilius a *Trojanus* b *origine Cæſar.* b *Spe* a *dives,* b *re* a *pauper.* a *Syrus* b *natione.*

Dignus &c. Dignus, indignus, præditus, captus, contentus, extorris, auferendi caſum adjectum volunt; ut, Terent. a *Dignus es* b *odio. Qui filium haberem tali* b *ingenio* a *præditum.* Virg. *Atque* b *oculis* a *capti fodere cubilia talpæ.* Idem; b *Sorte tuâ* a *contentus abi.*

Horum nonnulla genitivum interdum vendicant ut Ovid. *Militia eſt* b *operis altera* a *digna tui.*

Virgilius. *Deſcendam magnorum haudquaquam* a *indignus* b *avorum.*

PO-

¶ Pronominum Conſtructio.

MEi, tui, ſui, noſtri, veſtri, genitivi primitivorum ponuntur cùm paſſio ſignificatur: ut, Primitiva.

Languet a *deſiderio* b *tui.*

Ovid. a *Pârſq;* b *tui latitat corpore clauſa meo.* a *Imago* b *noſtri.* Derivativa.

Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, adjiciuntur cum actio vel poſſeſſio rei denotatur: ut; *Favet* a *deſiderio* b *tuo.* a *Imago* b *noſtra*, id eſt, *quam nos poſſidemus.*

Noſtrûm & veſtrum genitivi ſequuntur diſtributiva, partitiva, comparativa, et ſuperlativa; ut, a *Unuſquiſque* b *veſtrum.* a *Nemo* b *noſtrum. Ne* a *cui* b *veſtrum ſit iratum.* a *Major* b *veſtrûm.* a *Maximus natu* b *noſtrûm.*

Hæc poſſeſſiva, Meus, tuus, ſuus, noſter, et veſter, hos genitivos poſt ſe recipiunt, Ipſius, ſolius, unius duorum, trium, &c. Omnium, plurium, paucorum, cujuſque; et genitivos participiorum, quæ ad genitivum primitivi in poſſeſſivo incluſum referuntur: ut, Poſſeſſiva.

Ex a *tuo* b *ipſius animo conjecturam feceris.*

Cic. *Dico* a *mea* b *unius opera Rempublicam eſſe liberatam*

Idem; a *Meum* b *ſolius peccatum corrigi non poteſt.*

Iuſt. a *Noſter* b *duorum eventus oſtendat, utra gens ſit melior.*

In a *ſua* b *cujuſq; laude præſtantior.* a *Noſtra* b *omniũ memoria.*

Brut. ad Cic. a *Veſtris* b *paucorum reſpondet laudibus.*

Flor. ſcripta cum a *mea nemo legat, vulgo recitare* b *timentis.*

Sui et Suus reciproca ſunt, hoc eſt, ſemper reflectuntur ad id quod præceſſit in eadem oratione; ut; a *Petrus nimium admiratur* b *ſe. Parcit erroribus* b *ſuis.* Sui et ſuus reciproca.

Aut annexa per copulam: ut; *Magnopere* a *Petrus rogat, nè* b *ſe deſeras.*

Ipſe ex pronominibus ſolum trium perſonarum ſignificationem repræſentat: ut; Ipſe.

a *Ipſe* b *vidi*, a *Ipſe* b *videris*, a *Ipſe* b *dixit.*

Et nominibus pariter ac pronominibus adjungitur; ut, a *Ipſe* b *ego*, a *Ipſe* b *ille*, a *Ipſe* b *Hercules.*

Idem, etiam omnibus perſonis jungi poteſt; ut, Idem.

Ego a *idem* b *adſum.* Terent.

Terent. [a] *Idem has nuptias* [b] *perge facere.*
Virgil. [a] *Idem* [b] *jungat vulpes, & mulgeat hircos.*

Demonstrativa hic, ille, iste. ille et iste.

Hæc demonstrativa, Hic, ille, iste, sic distinguuntur. Hic mihi proximum demonstrat; Iste, eum qui apte est; Ille, eum qui ab utroque remotus est, indicat.

Ille, tum usurpatur, cùm ob eminentiam rem quampiam demonstramus: ut, *Alexander ille magnus.* Iste verò ponitur, quando cum contemptu rei alicujus mentionem facimus: ut Terent. *Istum æmulum quod poteris ab ea pellito.*

Hic et ille!

Hic et ille, cùm ad duo anteposita referuntur, Hic, ad posterius et propius; Ille, ad prius et remotius propriè ac usitatissimè referri debet: ut Col. [a] *Agricolæ contrarium est* [aa] *pastoris propositum:* [b] *ille quam maximè subacto & puro solo gaudet,* [bb] *hic novali graminoso que:* [b] *ille fructum è terra sperat,* [bb] *hic è pecore.* Est tamen, ubi è diverso pronomen *Hic* ad remotius suppositum referri invenias, et *ille* ad proximius.

VERBORUM CONSTRUCTIO.

Nominativus post verbum.

Nominat. utrinque.

VErba substantiva, ut Sum, forem, fio, existo: verba vocandi passiva, ut Nominor, appellor, dicor, vocor, nuncupor; et iis similia, ut Scribor, salutor, habeor, existimor: item verba gestus, ut Sedeo, dormio, cubo, incedo, curro, utrinque nominativum expetunt: ut, [b] *Deus* [a] *est* [b] *summum bonum.*
[b] *Perpusilli* [a] *vocantur* [b] *nani.* [b] *Fides religionis nostræ* [b] *fundamentum* [a] *habetur. Malus* [b] *pastor* [a] *dormit* [b] *supinus.*
Lactantius. [b] *Homo* [a] *incedit* [b] *erectus in cælum.*

Infiniti verbi constructio.

Denique omnia ferè verba post se nominativum habent adjectivi nominis, quod cum suppositi verbi casu, genere, et numero concordat: ut,
[b] *Rex* [a] *mandavit* [b] *primus extirpari hæresin.*
[b] *Pii* [a] *erant* [b] *taciti.* [b] *Boni* [a] *discunt* [b] *studiosi.*
Infinitum quoque utrinque eosdem casus habet, præcipue

ipse cùm verba optandi, eiſq; ſimilia accedunt: ut b *Hypocrita cupit* a *videri* b *juſtus. Hypocrita cupit* a *ſe videri* b *juſtũ. Malo* b *dives* a *eſſe quàm haberi. Malo* b *me* b *divitẽ* a *eſſe quàm haberi.* Claud. *Vivitur exiguo melius; natura* b *beatis* b *Omnibus* a *eſſe dedit, ſi quis cognoverit uti.* Martial. b *Nobis non licet* a *eſſe tam* b *diſertis,* vel *diſertos.* Terentius. *Expedit bonas* a *eſſe* b *vobis.* Ovidius. *Quo* b *mihi commiſſo non licet* a *eſſe* b *piam.*

Quamvis in his poſtremis exemplis ſubaudiuntur accuſativi ante verba infinita. b *Nos* a *eſſe* b *diſertos.* b *Vos* a *eſſe* b *bonos.* b *Me* a *eſſe* b *piam.*

Genitivus poſt verbum.

SUm genitivum poſtulat, quoties ſignificat poſſeſſionem, aut ad aliquid pertinere: ut Virgilius.—*pecus* a *eſt* b *Melibœi.* Cicero. b *Adoleſcentis* a *eſt majores natu revereri.* Virg. b *Regum* a *eſt Parcere ſubjectis, & debellare ſuperbos.* Sum ſignif. poſſ. gen.

Excipiuntur hi nominativi, Meum, tuum, ſuum, noſtrum, veſtrum, humanum, belluinum, et ſimilia: ut *Non* a *eſt* b *meum contra authoritatem Senatûs dicere.* Terent. *Eia haud* b *veſtrum* a *eſt iracundos eſſe.* b *Humanum* a *eſt iraſci.*

At hic ſubintelligi videtur officium, quod aliquando etiam exprimitur: ut Terent. *Tuum* a *eſt* b *officium hæc bene ut adſimiles nuptias.*

Verba æſtimandi genitivo gaudent: ut, b *Plerumi paſſim* a *ſit pecunia. Pudor* b *parvi* a *penditur.* b *Nihili,* vel b *pro nihilo* a *habentur literæ.* Horat. b *Pluris opes nunc* a *ſunt, quam priſci temporis annis.* Æſtimandi verbi gen.

Æſtimo, vel genitivum, vel ablativum adſciſcit: ut Valerius Max. *Non* b *hujus te* a *æſtimo.* b *Magno ubique virtus* a *æſtimanda eſt.*

Flocci, nauci, nihili, pili, aſſis, hujus, teruncii, his verbis, æſtimo, pendo, facio, peculiariter adjiciuntur, ut, *Ego illum* b *flocci* a *pendo. Nec* b *hujus* a *facio, qui ut* b *pili æſtimat.*

Singu-

Singularia ſunt iſta; b *Æqui boni* a *conſulo.* b *Æqui boni* a *facio*, id eſt, *in bonam accipio partem.*

Accuſan. di verbo, &c. Verba accuſandi, damnandi, monendi, abſolvendi, et conſimilia genitivum poſtulant, qui crimen ſignificet; ut

Plau. *Qui alterũ* a *incuſat* b *probri, ipſum ſe intueri oportet.*
Cicero. *Etiam* b *ſceleris* a *condemnat generum ſuum.*
Ovid. *Parce tuum vatem* b *ſceleris* a *damnare Cupido.*
a *Admoneto illum priſtinæ* b *fortunæ.* b *Furti* a *abſolutus eſt.*

Vertitur hic genitivus aliquando in ablativum, vel cum præpoſitione, vel ſine præpoſitione; ut Cic. *Si in me iniquus es judex,* a *condemnabo eodem ego te* b *crimine.* Gellius. *Uxorem* b *de pudicitiâ graviter* a *accuſavit.* Cic. *Putavi eâ* b *de re* a *admonendum eſſe te.*

Uterque, nullus, alter, neuter, alius, ambo, et ſuperlativus gradus, non niſi in ablativo id genus verbis ſubduntur; ut, a *Accuſas furti, an ſtupri, an* b *utroq;?* ſive b *de utroq;?* b *Ambobus,* vel b *de ambobus?* b *Neutro,* vel b *de neutro?* b *De plurimis ſimul* a *accuſaris.*

Satago &c. Satago, miſereor, miſereſco, genitivum admittunt: ut Terent. *Is* b *rerum ſuarum* a *ſatagit.*
Virgil. —*oro* a *miſerere* b *laborum*
Tantorum, a *miſerere* b *animi non digna ferentis.*
Statius. *Et* b *generis* a *miſereſce tui.*

Miſereor, &c. At miſereor et miſereſco, raritèr cum dativo leguntur: ut Sen. *Huic ſuccurro,* b *huic* a *miſereor.*
Boetius. *Dilige jure bonos, & a miſereſce* b *malis.*

Reminiſc. &c. Reminiſcor, obliviſcor, memini, genitivum aut accuſativum deſiderant: ut, *Data* b *fidei* a *reminiſcitur. Proprium eſt ſtultitiæ aliorum vitia cernere,* a *obliviſci* b *ſuorum.* Ter. *Facĩ ut* b *meĩ, ac hujus* b *diei, ac* b *loci ſemper* a *memineris.* Plaut. b *Omnia quæ curant ſenes* a *meminerunt.* a *Memini* b *de hac re,* b *de armis,* b *de te,* id eſt, *mentionẽ feci.*

Potior gen. aut abl. Potior, aut genitivo, aut ablativo jungitur; ut, Plaut. *Romani* b *ſignorum & armorum* a *potiti ſunt.*
Virg. *Egreſſi optata Troes* a *potiuntur* b *arena.*

Dati-

Dativus post verbum.

OMnia verba acquisitivè posita adsciscunt dativum ejus rei, cui aliquid quocunq; modo acquiritur; ut Plaut. b *Mihi istic nec* a *seritur, nec* a *metitur.* Virg. *Nescio quis teneros oculus* b *mihi* a *fascinat agnos.* Verba acqui. posita dat. regunt.

Huic regulæ appendent varii generis verba.

Inprimis, verba significantia commodum aut incommodum regunt dativum; ut Virg. *Illa seges demum* b *votis* a *respondet avari Agricolæ.* Commodum et incommodum.

Non potes b *mihi* a *commodare, nec* a *incommodare.*

Idem.—— *validis* a *incumbite* b *remis.*

Suam eruditionem b *tibi acceptam* a *fert.*

Ex his quædam efferuntur etiam cum accusativo, ut Cicero. b *Unum* a *studetis omnes, unum sentitis.* Exceptio

Plaut. *Si ea memorem, quæ* b *ad ventris victum* a *conducunt, mora est.*

Cicero. b *In hæc studia* a *incumbite. Naturáne plus* b *ad eloquentiam* a *conferat, an doctrina.*

b *Fessum quies plurimùm* a *juvat.*

Verba comparandi regunt dativum; ut Virg.— *sic* b *parvis* a *componere magna solebam.* Verba comparandi.

b *Fratri se & opibus & dignatione* a *adæquavit.*

Interdum additur ablativus cum præpositione; ut, a *Comparo Virgilium* b *cum Homero.*

Aliquando accusativus cum præpositione Ad; ut, *Si* b *ad eum* a *comparatur, nihil est.*

Verba dandi & reddendi regunt dativum; ut, *Fortuna* b *multis nimium* a *dedit,* b *nulli satis. Ingratus est, qui gratiam bene* b *merenti non* a *reponit.* Verba dandi

Hæc variam habent constructionem; a *Dono* b *tibi hoc munus;* a *dono* b *te hoc munere.*

Cicero *Huic* b *rei aliquid temporis* a *impertias.*

Terent. *Plurimâ salute* b *Parmenonem summum suum* a *im-*

impertit Gnatho. a *Aspersit mihi* b *labem:* a *Aspersit me* b *labe.* a *Instravit* b *equo penulam:* a *Instravit equum* b *penulâ.*

Ovid. *Ut piget infido* a *consuluisse* b *viro,* id est, *dedisse consilium,* vel etiàm *prospexisse.*

Lucan. b *Rectorémque ratis de cunctis* a *consulit astris,* id est, *petit consilium.* a *Consule* b *saluti tuæ,* id est, *prospice.*

Ter. *Pessime istuc* b *in te atque in illum* a *consulis,* i. *statuis.* a *Metuo,* a *timeo,* a *formido* b *tibi,* vel b *de te,* i. *sum solicitus pro te.* a *Metuo,* a *timeo,* a *formido* b *te,* vel b *a te:* scilicet *nè mihi noceas.*

Verba promittendi.

Verba promittendi ac solvendi regunt dativum: ut, Cicero. *Hæc* b *tibi* a *promitto, ac recipio sanctissimè esse observaturum.*

Cicero. *Æs alienum* b *mihi* a *numeravit.*

Verba imperandi.

Verba imperandi et nunciandi dativum requirunt: ut Horat. a *Imperat aut servit collecta pecunia* b *cuique.*

Idem, *Quid de quoque viro, &* b *cui* a *dicas, sæpe cavere.*

Dicimus, a *Tempero,* a *moderor* b *tibi* et b *te.* a *Refero* b *tibi,* et b *ad te.* Item, a *Refero* b *ad Senatũ,* id est, *propono.* a *Scribo,* a *mitto* b *tibi* et b *ad te.* a *Do* b *tibi literas,* ut ad aliquem feras. a *Do* b *ad te literas,* id est, *mitto ut legas.*

Verba fidendi.

Verba fidendi dativum regunt: ut Horat.

— *vacuis* a *committere* b *venis Nil nisi lene decet.*

b *Mulieri nè* a *credas, né mortuæ quidem.*

Verba obsequendi.

Verba obsequendi et repugnandi dativum regunt: ut, *Semper* a *obtemperat pius filius* b *patri. Quæ homines arant, navigant, ædificant,* b *virtuti omnia* a *parent. Ipsum hunc orabo,* b *huic* a *supplicabo.*

Persius. — *venienti* a *occurrite* b *morbo.*

Ignavis b *precibus Fortuna* a *repugnat.*

At ex his quædam cum aliis casibus copulantur: ut, b *Ad amorem nihil potuit* a *accedere. Hoc* a *accessit metus* b *malis. Illud* a *constat omnibus,* seu, b *inter omnes.*

Teren — *Hæc* b *fratri mecum non* a *conveniunt.*

Iuven. *Sævis inter se* a *convenit* b *ursis.* a *Ausculto* b *tibi.* Id est, *obedio.* a *Ausculto* b *te,* id est, *audio. Adamas* a *dissidet* b *magis*

magneti, seu b *cum magnete.* a *Certat* b *cum illo,* & Græcè b *illi.* Catul. *Noli* a *pugnare* b *duobus,* id est, *contra duos.* Virg. *Tu dic* b *mecum quo pignore* a *certes.*

Verba minandi & iracscendi regunt dativum: ut, b *Virique mortem* a *minatus est.* Terent. b *Adolescenti nihil est quod* a *succenseat.* Verba minandi.

Sum cum cōpositis, præter Possum, exigit dativum: ut, *Rex pius* a *est* b *reipub. ornamento.* b *Mihi nec* a *obest, nec* a *prodest.* Hor. *Multa* b *petentibus* a *desunt multa.* Sum.

Dativum postulant verba composita cum his præpositionibus.

Præ. Cicer. *Ego meis* b *majoribus virtute* a *præluxi.* Verbi compoß.

Sed Præeo, prævinco, præcedo, præcurro, præverto, prævertor, accusativo junguntur.

Ad. *Albob gallo ne manum* a *admoliaris.*

Con. a *Conducit hoc tuæ* b *laudi.* a *Convixit* b *nobis.*

Sub. Terent a *Subolet jam* b *uxori, quod ego machinor.*

Ante. Cic. *Iniquissimā pacem justissimo* b *bello* a *antefero.*

Post. a *Posthabeo* a *postpono* b *famæ pecuniam.*

Virg. a *Postposui tamen illorum mea seria* b *ludo.*

Terent. dixit. * *Qui suum commodum posthabuit præ meo commodo.*

Ob. Ter. *Quum* b *nemini* a *obtrudi potest, itur ad me.*

In. a *Impendet* b *omnibus periculum.*

Inter. Cicer. *Ille huic* b *negotio non* a *interfuit modò, sed etiam præfuit.*

Pauca ex his mutant dativum aliquoties in alium casum: ut Quint. a *Præstat ingenio alius* b *alium.* b *Multa virorum* a *anteit sapientia.* Terent. b *In amore hæc insunt vitia.* Plin. a *Interdico tibi* b *aqua & igni.* Varia constructio.

Est pro habeo dativum exigit; ut

Persi. *Velle suum* b *cuique* a *est, nec voto vivitur uno.* Est pro habeo.

Virg. a *Est* b *mihi namque domi pater, est injusta noverca.*

Huic confine est suppetit: ut

Horat: *Pauper enim non est,* b *cui rerum* a *suppetit usus.* Suppetit.

Gemin. dativ. Sum, cum multis aliis, geminum adsciscit dativum ut, b *Exitio* a *est avidis mare* b *nautis.*

Speras b *tibi* b *laudi* a *fore, quod* b *mihi* b *vitio* a *vertis? Nemo* b *sibi mimos* a *accipere debet* b *favori.*

Dativus festivitatis. Est ubi hic dativus, *tibi*, aut *sibi*, aut etiam *mihi*, nullâ necessitatis, at festivitatis potiùs causâ additur: ut *Ego* b *tibi hoc effectum* a *dabo.* Ter. a *Expedi* b *mihi hoc negotium. Suo* b *sibi hunc* a *jugulo gladio.*

ACCUSATIVUS POST VERBUM.

Verba transitiva VErba transitiva cujuscunq; generis, sive activi, sive communis, sive deponentis, exigunt accusativum: ut Hor. b *Percontatorem* a *fugito, nam garrulus idem est.* Idem; *Nec* a *retinent patulæ* b *commissa fideliter aures.* Virg. *Inprimis* a *venerare* b *deos. Aper* b *agros* a *depopulatur.*

Quinetiam verba, quamlibet alioquin intransitiva atq; absoluta, accusativum admittunt cognatæ significationis: ut Cic. *Tertiam* b *ætatem hominum* a *vivebat Nestor.* Virg. --- *longam incomitata videtur* a *Ire* b *viam.* Plaut. *Duram* a *servit* b *servitutem.*

Hunc accusativum mutant authores non rarò in ablativum: ut Plaut. *Diu videor* b *vitâ* a *vivere.* a *Ut rectâ* b *viâ* Sueton. b *Morte* a *obiit repentina.*

Accusat. big. Sunt quæ figuratè accusativum habent: ut Virgil. --- *Nec vox* b *hominem* a *sonat, ô* b *Dea certè!* Iuven. *Qui* b *Curios* a *simulant, & Bacchanalia* a *vivunt.* Horat. b *Pastillos Rufillus* a *olet, Gorgonius* b *hircum.*

DUO ACCUSATIVI.

Verba rogandi, etc Verba rogandi, docendi, vestiendi, duplicem regũt accusativum: ut, *Tu modò* a *posce* b *Deum* b *veniam.* a *dedocebo* b *te istos* b *mores. Ridiculum est te* b *me* a *admonere* b *istud* Teren. a *Induit* b *se* b *calceos, quos prius exuerat.*

Exceptio. Rogandi verba interdum mutant alterum accusativum in ablativum: ut

Virg. b *Ipsum* a *obtestemur,* b *veniámq;* a *oremus* bb *ab ipso.* Terent. b *Suspicionem istam* bb *ex illis* a *quære.*

Vestiendi

Vestiendi verba interdum mutant alterum accusativum in ablativum, vel dativum: ut, a *Induo te* b bb *tunica, vel* bb *tibi* b *tunicam.* Excepti. 1.

ABLATIVUS POST VERBUM.

Quodvis verbum admittit ablativum significātem instrumentum, aut causam, aut modum actionis.

INSTRUMENTUM.

ut, *Dæmona non* b *armis, sed morte* a *subegit Iesus.*
Horat. *Naturam* a *expellas* b *furca licèt, usquè recurret.*
Virg *Hi* b *jaculis, illi certant* a *defendere* b *saxis.*

CAUSA.

ut Ter. a *Gaudeo (ita me dij ament) gnati* b *causa.*
Vehementer b *ira* a *excanduit.*
Horat. *Invidus alterius* b *rebus* a *macrescit opimis.*

MODUS ACTIONIS.

ut, *Mirâ* b *celeritate rem* a *peregit.*
Iuven. *Jnvigilate viri, tacito nam tempora* b *gressu*
a *Diffugiunt, nulloque* b *sono* a *convertitur annus.*
Ovid. *Dum vires annique sinunt, tolerate laborem;*
Jam a *veniet tacito curva senecta* b *pede.*

Ablativo causæ & modi actionis aliquando additur præpositio: ut a *Baccharis* b *præ ebrietate.* Excepti.
Summa b *cum humanitate* a *tractavit hominem.*

Quibuslibet verbis subjicitur nomen pretii in ablativo casu: ut, b *Teruncio, seu vitiosa nuce non* a *emerim.* Nomen pretii.
Livius. *Multo* b *sanguine ac vulneribus ea victoria* a *stetit.*

Vili, paulo, minimo, magno, nimio, plurimo, dimidio, duplo, adjiciuntur sæpe sine substantivis: ut
Terent. a *Redime te captum quàm queas* b *minimo.* b *Vili* a *venit triticum.*
Senec. a *Constat* b *parvo fames,* b *magno fastidium.*

Excipiuntur hi genitivi sine substātivis positi, Tanti quanti, pluris, minoris, tantidem, quātivis, quantilibet. Excepti.

quãticunq; ut Cic.b *Tanti* a *eris alii*, b *quanti tibi* a *fueris. Non* a *vendo* b *pluris, quàm alii, fortaſſe etiam* b *minoris.* Ovid. *Vix Priamus* b *tanti, totaque Troja* a *fuit.*

Sin addãtur ſubſtantiva, in ablativo efferũtur: ut Aul. Gel. b *Tanta mercede* a *docuit,* b *quanta hactenus nemo.* b *Minore pretio* a *vendidi, quam emi.*

Valeo. Valeo etiam interdum cum accuſativo junctum reperitur: ut Varr. *Denarii dicti, quod* b *denos æris* a *valebant: quinarii, quòd* b *quinos.*

Verba abundandi. Verba abundandi, implendi, onerandi, & his diverſa ablativo gaudent: ut

Terent. b *Amore* a *abundas Antipho.*
Malo virum b *pecunia, quàm pecuniam* b *viro* a *indigentem*
Saluſt. *Sylla omnes ſuos* b *divitiis* a *explevit.*
Terent. *Hoc te* b *crimine* a *expedi.*
Cic. *Homines nequiſſimi quibus te* a *onerant* b *mendaciis!*
Virg. *Ego hoc te* b *faſce* a *levabo.*
Saluſt. *Aliquem familiarem ſuo* b *ſermone* a *participavit.*

Exceptio Ex quibus quædam nonnunquam etiam in genitivum feruntur: ut Virgil.

Quàm dives nivei pecoris, quàm b *lactis* a *abundans!*
Terent *Quaſi tu huius* a *indigeas* b *patris.*
Quid eſt, quod in hac cauſa b *defenſionis* a *egeat?*
Virg. a *Implentur veteris* b *Bacchi pinguiſque ferina.*
Idem; *Poſtquam dextra fuit* b *cædis* a *ſaturata.*
Terent. *Omnes mihi labores leves fuêre, præterquam* b *tui* a *carendum quòd erat.*
Paternum ſervum ſui a *participavit* b *conſilii.*

Fungor, &c. Fungor, fruor, utor, & ſimilia ablativo jungũtur; ut Cic. *Qui adipiſci veram gloriam volunt, iuſtitia* a *fungantur* b *officiis. Optimum eſt aliena* a *frui* b *inſania. In re mala* b *animo ſi bono* a *utare, juvat.*
Virgil. *Aſpice venturo* a *lætentur ut omnia* b *ſeclo.*
Cæſar. *Qui ſua* b *victoria tam inſolenter* a *gloriarentur*
Hor. *diruit, ædificat,* a *mutat quadrata* b *rotundis.* a *Veſcor* b *carnibus.* Virg. *haud equidem tali me* a *dignor* b *honore.*

Terent.

Terent. *Vt* b *malis* a *gaudeat alienis.*
Plaut. *Exemplorum* b *multitudine* a *ſuperſedendum eſt.*
Macrob. *Regni eum* b *ſocietate* a *numeravit.*
Plaut. a *Communicabo te ſemper* b *menſa mea.*

a Proſequor te b amore, b laude, b honore, &c. i. *amo, laudo, honoro.* a Afficio te b gaudio, b ſupplicio, b dolore, &c. id eſt, *exhilaro, punio, contriſto.* Proſequor, Afficio.

Mereor, cum adverbiis benè, malè, melius, pejus, optimè, peſſimè, ablativo adhæret cum præpoſitione De: ut, b *De me nunquam bene* a *meritus eſt.* Mereor.
Eraſmus b *de lingua Latina optimè* a *meritus eſt.*
Catilina peſſimè b *de republica* a *meruit.*

Quædam accipiendi, diſtandi, & auferendi verba ablativum cum præpoſitione optāt: ut, *Iſtuc* b *ex multis iampridem* a *audiveram.* Luc. b *A trepido vix* a *abſtinuit ira magiſtro.* a *Naſci* b *a principibus fortuitum eſt.* Verba accipiendi, &c.
Procula abeſt b *ab urbe Imperator.*

Vertitur hic ablativus aliquando in dativum: ut Horat. *Vivere ſi rectè neſcis,* a *diſcede* b *peritis.* Excepto
Ovid. *Eſt virtus placitis* a *abſtinuiſſe* b *bonis.*
Virg *Heu fuge, nate Dea, teque his, ait,* a *eripe* b *flammis.*

Verbis, quæ vim comparationis obtinēt, adjicitur ablativus ſignificās mēſurā exceſſus: ut, *Deforme exiſtimabat, quos* b *dignitate* a *præſtar. ab iis* b *virtutibus* a *ſuperari* Verba comparationis

Quibuſlibet verbis additur ablativus abſolutè ſumptus: ut, *Imperante* b *Auguſto,* a *natus eſt Chriſtus: Imperante* b *Tiberio,* a *crucifixus.* Iuven. *Credo pudicitiam,* b *Saturno rege,* a *moratam in terris.* Ablat. Abſolut.
Nil a *deſperandum,* b *Chriſto duce, & auſpice Chriſto.*
Iam Maria, b *audito Chriſtum veniſſe,* a *cucurrit.*

Verbis quibuſdam additur auferēdi caſus per Synecdochen, & poeticè accuſativus: ut, a *Ægrotat* b *animo magis quàm corpore.* a *Candet* b *dentes.* a *Rubet* b *capillos.* Synecdoche.

Quædam tamen efferuntur in gignendi caſu: ut, Excepto
Abſurdè facis, qui a *angas te* b *animi.*
Exanimatus a *pendet* b *animi.* a *Deſipiebam* b *mentis.*

Plaut. a *Diſcruciorb animi, quia ab domo abeundum eſt mihi.*

Diverſi caſus. Eidem verbo diverſi caſus diverſæ rationis apponi poſſunt: ut,

1 *Dedit* 3*mihi* 2*veſtē* 4 *pignori*, 5 *te preſente* 5 *propriâ manu.*

Paſſivis additur ablativus agentis, ſed antecedente præpoſitione, & interdum dativus: ut

Horat. a *Laudatur* b *ab his*, a *culpatur*b *ab illis.*

Cicero. *Honeſta boni*a b *viris, non occulta*a *petuntur.*

Quorum participia frequentius dativis gaudēt: ut,

Virg. *Nulla tuarum* a *audita* b *mihi, nec viſa ſororum.*

Horat. *Oblitúſque meorum,* a *obliviſcendus & b illis.*

Cæteri caſus manent in paſſivis, qui fuerunt activorum: ut. a *Accuſaris à me b furti.* a *Habeberis* b *ludibrio.* a *Dedoceberis à me iſtos* b *mores.* a *Privaberis* b *magiſtratu.*

Neutro-paſſ. conſtructio. Vapulo, væneo, liceo, exulo, fio, neutro-paſſiva, paſſivam conſtructionem habent: ut, b *A præceptore* a *vapulabis: Malob à cive*a *ſpoliari, quàm b ab hoſte*a *vaſtari. Quid* a *fiet* b *ab illo? Virtus parvo pretio* a *licet* b *omnibus. Cur* b *à conviviis* a *exulat philoſophia?*

Infinito rem conſtructio. Quibuſdam tum verbis tum adjectivis, familiariter ſubjiciuntur verba infinita: ut

Virgil. — a *Iuvat uſque* b *morari, Et conſerre gradum.*

Ovid. b *Dicere quæ* a *puduit*, b *ſcribere* a *juſſit amor.*

Martial. a *Vis b fieri dives Pontice? Nil cupias.*

Virg. *Et erat tum* a *dignus* b *amari.* Horat. a *Audax omnia* b *perpeti Gens humana ruit per vetitum nefas.*

Ellipſis. Ponuntur interdum figurate, & abſolutè verba infinita: ut, *Hæccine* b *fieri flagitia?* ſubauditur, a *decet*, a *oportet*, a *par eſt*, a *æquum eſt*, aut aliquid ſimile.

Virg. *Criminibus* b *terrere novis, hinc* b *ſpargere voces*
In vulgum ambiguas, & b *quærere conſcius arma.*

id eſt, *terrebat, ſpargebat, quærebat.*

¶ DE GERUNDIIS.

Gerundia. GErundia ſive Gerundivæ voces, & ſupina, regunt caſus ſuorum verborum: ut

Cicero

Cicer. *Efferor ſtudio* a *videndi* b *parentes.*
Ovid. a *Utendum eſt* b *ætate, cito pede præterit ætas.*
Virg.---a *Scitatum* b *oracula Phœbi Mittimus.*

Gerundia in *di* pendent à quibuſdam tum ſubſtantivis, tum adjectivis: ut Virgil. Di.

Et quæ tanta fuit Romam tibi a *cauſa* b *videndi?*
Idem: *Cecropias innatus apes* a *amor urget* b *habendi.*
Idem; *Æneas celſa in puppi jam* a *certus* b *eundi.*

Nota. Poeticè infinitivus modus loco Gerundii ponitur. ut Virg. a *ſtudium quibus arva* b *tueri.* a *Peritus* b *medicari.*

Interdum non invenuſtè adjicitur Gerundii vocibus etiam genitivus pluralis: ut, *Quum* b *illorum* a *videndi gratiâ me in forum contuliſſem.* Terent. *Date* a *creſcendi copiam* b *novarum. Conceſſa eſt* a *diripiendi* b *ponorum, atque obſoniorum licentia.*

Gerundia in *do* pendent ab his præpoſitionibus, De.

A, ab, abs, d, e, è, ex, cum, in, pro,: ut
Cicero. *Ignavi* a *à* b *diſcendo cito deterrentur.*
Amor & amicitia, utrumque a *ab* b *amando dictum eſt.*
Cicer. a *Ex* b *defendendo, quàm* a *ex* b *accuſando, uberior gloria comparatur. Conſultatur* a *de* b *tranſeundo in Galliam.*
Quint. *Rectè ſcribendi ratio* a *cum* b *loquendo conjuncta eſt.*
Plaut. a *Pro* b *vapulando ab hoſte mercedem petam.*

Ponuntur & abſque præpoſitione: ut
Virgil. --- *alitur vitium, creſcitq;* b *tegendo.*
b *ſcribendo diſces ſcribere.*

Gerundia in *dum* pendent ab his præpoſitionibus, Dum.

Inter, ante, ad, ob, propter, : ut, a *Inter* b *cœnandum hilares eſte.* Virg. --- a *Ante* b *domandum Ingentes tollent animos.* Cic. *Locus* a *ad* b *agendum ampliſſimus.*
Idem. a *Obb abſolvendum munus nè acceperis.*
Veni a *propter te* b *redimendum.*

Cùm ſignificatur neceſſitas ponuntur citra præpoſitionem, addito verbo Eſt: ut
Iuven. b *Orandum eſt, ut ſit mens ſana in corpore ſano.*
b *Vigilandum eſt ei qui cupit vincere.*

Gerundia in nomina vertuntur

Vertuntur gerundij voces in nomina adjectiva: ut Virg. *Tantus amor florum, & b generandi gloria a mellis. Ad b accusandos a homines duci præmio, proximum latrocinio est. Cur adeò delectaris a criminibus b inferendis?*

¶ DE SVPINIS.

Prius sup.

PRius supinũ activè significat, & sequitur verbum, aut participium, significans motum ad locum: ut. Ovid. b *Spectatum a veniunt, veniunt spectentur ut ipsa. Milites sunt a missi b speculatum arcem.*

nota.

Illa verò, *Do venum, do filiam nuptum*, latentem habent motum.

Exceptio

At hoc supinum in neutro-passivis, & cum infinito *iri*, passivè significat: ut Plaut.

Coctum ego non b vapulatum, dudum a conductus sum.

Ter. *Postquam a audierat non b datum iri uxorem filia.*

Poeticè dicunt: a *Eo b visere.* a *Vado b videre.*

Nota.

Ponitur & absolutè cum verbo Est: ut

Terent. b *Actum est, ilicet, periisti.*

Ovid. b *Itum est in viscera terræ* b *Cessatum est satis.*

posterius supinum.

Posterius supinum passivè significat, & sequitur nomina adjectiva: ut, *Sum extra noxam, sed non est a facile b purgatu. Quod b factu a fœdum est, idem est & b dictu a turpe. Qui pecunia non movetur hunc a dignum b spectatu arbitrantur.*

In istis verò, a *Surgit b cubitu*, a *Redit b venatu:* cubitu & venatu nomina potiùs cẽsenda videntur, quã supina.

¶ De Tempore & Loco.

TEMPVS.

Pars temporis.

QVæ significant partem temporis, in ablativo frequentiùs usurpantur, in accusativo rarò: ut, *Nemo mortalium omnibus b horis a sapit. b Nocte a latent mendæ. b Id tempus a creatus est Consul.*

Quanquam hic eclipsis videtur esse præpositionis *per* vel *sub.*

Duratio temporis

Quæ autem durationem temporis & continuationem

tionem denotant, in accuſativo, interdum & in ablativo eſteruntur : ut Virgil.

Hic iam ter centum totos a *regnabitur* b *annos.*
Idem ; b *Noctes atque dies* a *patet atri ianua Ditis.*
Idem ; *Hic tamen hac mecum poteris* a *requieſcere* b *nocte*
Suet. a *Imperavit* b *triennio, & decem menſibus, octoq́*
diebus.

Dicimus etiã a *In paucis* b *diebus.* a De b *die.* a De b *nocte.*
Promitto a *in* b *diem. Commodo* a *in* b *menſem.* b *Annos* a *ad*
quinquaginta natus. a *Per tres* b *annos ſtudui.*
Puer b *id ætatis. Non plus* b *triduum,* aut b *triduo:*
b *Tertio,* vel a *ad* b *tertium calendas, vel calendarum.*

Spatium Loci.

Spatium loci in accuſativo effertur, interdum & in ablativo : ut Virg. Spatium loci.

Dic quibus in terris (& eris mihi magnus Apollo)
Tres a *pateat cœli ſpatium, non amplius* b *ulnas.*
Iam mille b *paſſus* a *proceſſeram.* a *Abeſt bidui;* ſubintelligitur b *ſpatium* vel b *ſpatio;* b *itinere,* vel b *iter.*
a *Abeſt ab urbe quingentis* b *millibus paſſuum.*

Appellativa Locorum, &c.

Nomina appellativa, & nomina majorum locorum adduntur ferè cũ præpoſitione verbis ſignificantibus motum aut actionem *in loco, ad locum, à loco,* aut *per locum:* ut, b *In foro* a *verſatur.* a *Meruit ſub rege* b *in Gallia.* Virgil. b *ad templum non æquæ Palladis ibant* a *Iliades.* Saluſt. a *Legantur* b *in Hiſpaniam maiores natu nobiles.* b *E Sicilia* a *diſcedens, Rhodũ veni. per mare* a *ibis* b *ad Indos* Appellativa regionum nomina.

Omne verbum admittit genitivum proprii nominis loci, in quo fit actio ; modò primæ vel ſecundæ declinationis, & ſingularis numeri ſit: ut Iuven. *Quid* b *Romæ* a *faciam? mentiri neſcio.* Terent. *Samia mihi mater fuit, ea* a *habitabat* b *Rhodi.* Vrbium et oppidorum nomina.

Hi genitivi, Humi, domi, militiæ, belli, propriorũ ſequun. Humi & domi

sequuntur formã: ut Ter.b *Domi* b *belliq; simul*a *vixi-mus*. Cic. *Parvi sunt foris arma, nisi*a *est consilium*b *domi*.

Domi. Domi, non alios secum patitur genitivos, quàm Meæ, tuæ, suæ, nostræ, vestræ, alienæ: ut, *Vescor* a *domi* b *meæ, non*b *alienæ*.

Verùm si proprium loci nomen pluralis duntaxat numeri aut tertiæ declinationis fuerit, in dativo aut ablativo ponitur: ut, *Colchus an Assyrius*, b *Thebis* a *nutritus, an*b *Argis?* Suet. *Lentulum Getulicus* b *Tybur* a *genitum scribit*. Livius. a *Neglectum* b *Anxuri præsidium*. Cicero. *Cum una sola legione* a *fuit* b *Carthagini*. Horat. b *Romæ Tybur* a *amo ventosus*, b *Tybure Romam*. Cic. *Quum tu* b *Narbone mensas hospitum* a *convomeres*. Idem. *Commendo tibi domum ejus, quæ* a *est* b *Sycione*.

Nota. Sic utimur Ruri vel Rure, in ablativo: ut b *Ruri fere se* a *continet*. Pers---b *Rure paterno* a *Est tibi far modicum*.

Ad Locum.

Ad locum. Verbis significantibus motum ad locum apponitur proprium loci in accusativo: ut, a *Concessi* b *Cantabrigiam ad capiendum ingenii cultum*. a *Eo* b *Londinum ad merces emendas*.

Ad hunc modum utimur rus & domus: ut, *Ego* b *rus* a *ibo*. Virg. a *Ite* b *domum saturæ, venit Hesperus, ite capellæ*.

A Loco per Locum.

A loco. Verbis significantibus motum à loco, aut per locum, adjicitur proprium loci in ablativo: ut, *Nisi ante* b *Roma* a *profectus esses, nunc eam relinqueres*. b *Eboraco* (sive b *per Eboracum*) a *sum profecturus iter*.

Ad eundem modum usurpantur domus & rus: ut, *Nuper* a *exiit* b *domo*. Ter. *Timeo ne pater* b *rure* a *redierit*.

¶ Impersonalium Constructio.

GENITIVUS.

HÆc tria impersonalia, Interest, refert, & est, quibuslibet genitivis annectuntur, præter hos ab-

ablativos fœmininos, Meâ, tuâ, suâ, nostrâ, vestrâ & cujâ: ut, [a] *Interest* [b] *magistratus tueri bonos, animadvertere in malos.* [a] *Refert multùm Christianæ reipub. Episcopos doctos & pios esse.* [b] *Prudentis* [a] *est multa dissimulare.* [b] *Tuâ* [a] *refert teipsum nósse.* Cic. *Ea cædes crimini potissimùm datur ei,* [b] *cujâ* [a] *interfuit, non ei, cujâ nihil interfuit.*

Adjiciuntur & illi genitivi, Tanti, quanti, magni, parvi, quanticunque, tantidem: ut, [b] *magni* [a] *refert quibuscum vixeris.* [b] *Tanti* [a] *refert honesta agere. Vestrâ* [b] *parvi* [a] *interest.* Et, [a] *Interest ad laudem meam.*

DATIVUS.

In dativum feruntur hæc impersonalia, Accidit, certum est, contingit, constat, confert, competit, conducit, convenit, placet, displicet, dolet, expedit, evenit, liquet, libet, licet, nocet, obest, prodest, præstat, patet, stat, restat, benefit, malefit, satisfit, superest, sufficit, vacat pro *otium est*: ut, [a] *Convenit* [b] *mihi tecum.* Salust. *Emori per virtutem* [b] *mihi* [a] *præstat, quàm per dedecus vivere.*

Ovid. *Non* [a] *vacat exiguis rebus adesse* [b] *Jovi.*

Ter. [a] *Dolet dictum imprudenti* [b] *adolescenti & libero. Anoverca* [a] *malefit* [b] *privignis. A Deo* [b] *nobis* [a] *benefit.*

Virg. [a] *Stat* [b] *mihi casus renovare omnes,* id est, *statutum est.*

ACCUSATIVUS.

Hæc impersonalia accusandi casum exigunt Juvat, decet cum compositis, delectat, oportet: ut, [b] *Me* [a] *juvat ire per altum.* [b] *Vxorem ædes curare* [a] *decet.* [a] *Dedecet* [b] *viros muliebriter vivere.* Cato; [b] *Patrem-familias vendacem, non emacem esse* [a] *oportet.*

His verò, Attinet, pertinet, spectat, propriè additur præpositio Ad: ut, *Méne vis dicere, quod* [b] *ad te* [a] *attinet*; [a] *Spectat* [b] *ad omnes bene vivere.* Accusativ. cum præp.

Quint. [a] *Pertinet* [b] *in utramque partem.*

His impersonalibus subjicitur accusativus cum genitivo pœnitet, tædet, miseret, miseresci, pudet, piget: ut Cic. Accusativ. cum genit.

Cic. *Si ad centesimum vixisset annum,* bb *senectutis*b *eam* *suæ non* a *pœniteret.*a *Tædet* b *animam meam* bb *vitæ mea.* bb *Aliorum*b *te* a*miseret*; bb *tui nec*a*miseret, nec pudet.* bb *Fratris*b *me quidem* a *piget, pudetq;.*

Impersonalia fiunt personalia. Nonnulla impersonalia remigrant aliquando in personalia: ut Virgil.

Non omnes a *arbusta*b *juvant, humilesq; myricæ,*

Ovid. *Namque* b *decent animos mollia* a *regna tuos.*

Senec. *Agricolam* a *arbor ad frugem productа* b *delectat.*

a *Nemo miserorum*b *commiserescit.*

Te non b *pudet* a *istud? Non te* a *hæc* b *pudent?*

Cœpit. Cœpit, incipit, desinit, debet, solet, & potest, impersonalibus juncta, impersonalium formâ induûnt: ut Quint. *Vbi primum* a *cœperat non* b *convenire, quæstio oriebatur.* Idem; b *Tædere* a *solet avaros impendii.* a *Desinit illum studii* b *tædere. Sacerdotem inscitiæ* b *pudere* a *debet.* Quin. b *Perveniri ad summum, nisi ex principiis, non*a *potest.*

Verbum impersonale passivæ vocis, similem cum personalibus passivis casum obtinet: ut Cæsar. b. *Ab hostibus constanter* a *pugnatur.*

Qui quidem casus interdum non exprimitur: ut Virgil.—*strato* a *discumbitur* b *ostro.*

Verbum impersonale passivæ vocis, pro singulis personis utriusq; numeri indifferenter accipi potest; ut, ab Statur: id est, *sto, stas, stat; stamus, statis, stant:* videlicet ex vi adjuncti obliqui: ut, a *Statur* b *à me,* id est, *sto:* a *Statur* b *ab illis,* id est, *stant:*

PARTICIPII CONSTRVCTIO

PArticipia regunt casus verborum à quibus derivantur: ut Virgil. —*Duplices* a *tendens ad sydera* b *palmas, Talia voce refert.*

Idem; *Vbera* b *lacte domum referent* a *distenta capella.* a *Diligendus* b *ab omnibus.*

Quamvis in his usitatior est dativus: ut Terent *Restat Chremes, qui* b *mihi* a *exorandus est.*

GEN.

GENITIVUS.

Participiorum voces, cùm fiunt nomina, genitivum poſtulant: ut Saluſt. b *Alieni*a *appetens*, b *ſui* a *profuſus*. b *Cupientiſſimus* b *tui*. a *Inexpertus* b *belli*. a *Indoctus* b *pila*. Genitivus.

ACCVSATIVUS.

Exoſus, peroſus, pertæſus, activè ſignificant, & in accuſativum feruntur: ut, *Immundam*b *ſegnitiem*a *peroſa*: *Aſtronomus* a *peroſus ad unum* b *mulieres*. Cic. a *Pertæſus* b *ignaviam ſuam*. Accuſativus

Exoſus & peroſus etiam cum dandi caſu leguntur, videlicet paſſivè ſignificantia: ut, *Germani* b *Romanis* peroſi *ſunt*. a *Exoſus* b *Deo & ſanctis*. Dativus

ABLATIVUS.

Natus, prognatus, ſatus, cretus, creatus, ortus, editus, in ablativum feruntur: ut Ter. *Bona bonis*a *prognata* b *parentibus*. Virgil.— a *ſate* b *ſanguine divûm*. Idem;— *Quo* b *ſanguine* a *cretus*? Ovid. *Venus* a *orta* b *mari preſtat eunti*. b *Terrâ* a *editus*. Ablativus.

ADVERBII CONSTRVCTIO.

NOMINATIVUS.

EN & ecce, demonſtrandi adverbia, nominativo frequentius junguntur, accuſativo rariùs: ut Virgil. a *En* b *Priamus, ſunt hîc etiam ſua præmia laudi*. Cic. a *Ecce tibi* b *ſtatus noſter*. Virg. a *En quatuor* b *aras*: a *Ecce duo tibi Daphni, duoq;* b *altaria Phœbo*.

En & ecce exprobrantis, cum accuſativo nectuntur: ut, a *En* b *animum & mentem*: Iuven. a *En* b *habitum*: Terent. a *Ecce autem* b *alterum*.

GENITIVUS.

Quædam adverbia loci, temporis, & quantitatis, genitivum poſt ſe recipiunt.

Loci

Loci: ut ubi, ubinam, nusquā, eò, longè, quò, ubivis, huccine: ut, a *Ubi gentium?* a *Quo terrarum abiit?* a *Nusquam* b *loci invenitur.* a *Eò* b *impudentiæ ventum est!*

* Genitivi festivitatis. * Ter. *Ah* a *minime* b *gentium, non faciam.* Hic genitivus *gentium* festivitatis causâ additur.

Temporis. Temporis: ut, Nunc, tunc, tum, interea, pridie, postridie: ut, *Nihil* a *tunc* b *temporis amplius quàm stare poteram.* a *Pridie eius* b *diei pugnam inierunt.* a *Pridie* b *calendarum*, seu b *calendas.*

Quantitatis. Quantitatis: ut Parùm, satis, abunde, &c. ut a *Satis* b *eloquentiæ*, b *sapientiæ* a *parùm.* a *Abunde* b *fabularum audivimus.*

Instar Instar, æquiparationem, mensuram, aut similitudinem significat: ut, Virg a *Instar* b *montis equum divina Palladis arte Ædificant: Mittitur Philippus solus, in quo* a *instar omnium* b *auxiliorum erat.*

Ovid. *Sed scelus hoc* b *meriti pondus &* a *instar habet.*

Nota. Hic apponitur interdum præpositio Ad: ut, *Valli* a *ad instar* b *castrorum clauditur.*

Populus Rom. è parva origine a *ad tantæ* b *magnitudinis* a a *instar emicuit.*

DATIVUS.

Quædam dativum admittunt nominum unde deducta sunt: ut, *Venit* a *obviàm* b *illi.* Nam *obvius* ille dicitur. *Canit* a *similiter* b *huic. Et*, b *Sibi* a *inutiliter vivit.* a *Propinquus* b *tibi sedet, quàm mihi.*

Dat. adverbial. Sunt et hi dativi adverbiales; Tempori, luci, vesperi: ut, b *Tempori* a *venit quod omnium rerum est primum.* b *Luci* a *occidit hominem. Vidi ad vos* a *afferri* b *vesperi.*

ACCUSATIVUS.

Sunt quæ accusandi casum admittunt præpositione unde sunt profecta: ut.

Castra a *propius* b *urbem moventur.*

Salust. a *Proximè* b *Hispaniam sunt Mauri.*

Cedò, flagitantis exhiberi, accusativum regit: ut, Terent. a *Cedò quemvis* b *arbitrum.*

ABLA.

ABLATIVUS:

Adverbia diversitatis, Aliter, secùs; & illa duo, antè, post, cum ablativo non rarò inveniuntur: ut *multo* a *aliter.* b *Paulo* a *secus.* b *Multo* a *antè.* * *Longè ante.* Virg. --- *longo* a *post* b *tempore venit.* b *Paulo* a *post.* Sed & ipsa adverbia potiùs censenda sunt. Adverb. diversitatis.

Adverbia comparativi & superlativi gradus, adsciscunt casus comparativis & superlativis assuetos subjungere, sicut antè præceptum est: ut, Adverb. Comparat. et superlat. gradus.

Processit a *propiùs* b *illo.* a *Optimè* b *omnium dixit:* Et Legimus. a *propiùs* b *ad deos, &* a *Propius* b *à terris.*

Plus nominativo, genitivo, accusativo, & ablativo Plus. rectum reperitur: ut Liv. *Paulò* a *plus trecenta* b *vetera sunt amissa.*

Idem. b *Hominum eo die cæsa* a *plus duo millia.*

Plus quàm quinquaginta b *hominum ceciderunt:*

Pepulerat acies paulò a *plus quingentos* b *passus.*

Virgil. *Dies triginta, aut* a *plus* b *eo, in nave fui.*

Quibus verborum modis, quæ congruant *Adverbia.*

Ubi, postquam, & cùm, temporis adverbia, interdum indicativis, interdum vero subjunctivis verbis apponuntur: ut Virgil. *Hæc* a *ubi dicta* b *dedit.* Ubi, postquam, cum.

Virgil. a *Ubi nos* b *laverimus, si voles, lavato.*

Virgil. a *Cùm* b *faciam vitula pro frugibus, ipse venito:*

Idem; a *Cùm* b *canerem reges & prælia, Cynthius aurem vellit.* Hic prius adverbium, posterius conjunctio esse videtur: Nota.

Donec pro Quamdiu, indicativo gaudet: ut Ovid. Donec.

a *Donec* b *eram sospes.*

Idem. a *Donec* b *eris felix multos numerabis amicos.*

Pro Quousque, nunc indicativum nunc subjunctivum exigit: ut Virg.

Cogere a *donec oves stabulis, numerumque referre* b *Iussit*

Solum. a *Donec ea aqua quam adjeceris decocta* b *sit*

Dum

Dum. Dum, de re præsenti non perfecta, aut pro Quamdiu, fatendi modum poscit: ut
Terent. a *Dum* b *apparatur virgo in conclavi.*
Idem; *Ego te meum dici tantisper volo,* a *dum quod* b *dignum est* b *facis.*

Dum pro dummodo, aliàs potentiali, aliàs subjunctivo nectitur: ut a *Dum* b *prosim tibi.*
a *Dum ne ab hoc me falli* b *comperiam.*
Dum pro donec subjunctivo tantum: ut;
Virgil. *Tertia* a *dum Latio regnantem* b *viderit æstas.*

Quoad. Quoad pro quamdiu, vel indicativis vel subjunctivis; pro donec, subjunctivis solis adhibetur: ut,
a *Quoad* b *expectas contubernalem?* Cic a *Quoad* b *possem & liceret, ab ejus latere nunquam discederem.*
Omnia integra servabo, a *quoad exercitus huc* b *mittatur.*

Simulac. Simulac, simulatque, indicativo & subjunctivo adhærent: ut, a *Simulac belli patiens* b *erat.*
Virgil. — a *Simulatque* b *adoleverit ætas.*

Quemadmodum, etc. Quemadmodum, ut, utcunque, ficut, utrumq; modum admittunt: ut Eraſ. a *Vt* b *salutabis, ita & resalutaberis.* Horat. a *Vt sementem* b *feceris, ità & metes.*

Vt pro postquam indicativo jungitur, ut, a *Vt* b *ventum est in urbem.*

Quasi, etc. Quasi, ceu tanquam, perinde-acsi, haud-secus-acsi, quum proprium habent verbum, subjunctivo apponuntur: ut, a *Tanquam* b *feceris ipse aliquid.*
Terent. a *Quasi nonb norimus nos inter nos.*

Alias copulāt consimiles casus: ut, *Novi* b *hominem* a *tanquam* b *te. Arridet* b *mihi,* a *quasi* b *amico.*

Ne. Nè prohibendi, vel imperativis, vel subjunctivis præponitur: ut Virgil. a *Ne* b *sævi magna sacerdos.*
Terent. *Hic nebulo magnus est,* a *neb metuas.*

Adver. præpositionum; formam induunt. Nè pro non, cæteris modis inservit.
Adverbia, accedente casu, trāseunt in præpositiones; ut Iuven. *Cantabit vacuus* a *coram* b *latrone viator.*

Dē

¶ DE CONIVNCTIONUM

Constructione.

Conjunctiones copulativæ & disjunctivæ, cum his quatuor, quàm, nisi, præterquam, an, similes omnino casus nectunt: ut, *Socrates docuit* b *Xenophontem* & b *Platonem. Vtinam* b *calidus esses aut* b *frigidus.* b *Albus an* b *ater homo sit, nescio. Est* b *minor natu quam* b *tu.* b *Nemini placet nisi* (vel *præterquam*) b *sibi.* Conjunctiones copulant similes casus.

Excepto si casualis dictionis ratio aliqua privata repugnet, vel aliud poscat: ut, Excepti.

a *Emi librũ* b *cẽtussi* & b *pluris.* a *Vixi* b *Romæ* & b *Vẽetiis.* Hor. *in Metii* a *descendat judicis* b *aures, Et* b *patris* & *nostras.*

Conjunctiones copulativæ & disjunctivæ, aliquoties similes modos & tempora conglutinant: *ut recto* b *stat corpore,* b *despicitque terras.*

Aliquoties autem similes modos, sed diversa tempora; ut, Ter. *Nisi me* b *lactasses amantem, & vana spe* b *produceres: Tibi gratias* b *egi, & te aliquando collaudare* b *possum.*

Etsi, tametsi, etiamsi, quanquam, in principio orationis indicativos modos, in medio subjunctivos sæpius postulant. Quamvis & licet, subjunctivos frequentiùs: ut, a *Etsi nihil novi* b *afferebatur.* a *Quanquam animus meminisse* b *horret.* Etsi, tametsi, &c.

Virgil. a *Quamvis Elysios* b *miretur Græcia campos.*

Ovid. *Ipse* a *licet* b *venias Musis comitatus Homere,*
Nil tamen attuleris, ibis Homere foras.

Ni, nisi si, siquidem, quòd, quia, quam, postquam, posteaquam, ubi pro Postquam, nunquam, priusquam & indicativis & subjunctivis adhærent: ut, a *Quod* b *redieris incolumis, gaudeo. Castigo te, non* a *quod odio* b *habeam, sed* a *quod* b *amem. Aliud honestum judicas,* a *quam Philosophi* b *statuunt.* Plin. *Graviùs accusas,* a *quam* b *patitur ea consuetudo.* Nisi, etsi, &c.

Si, utrique modo jungitur: at Si pro Quamvis, subjunctivo tantum: ut, Ter. *Redeam? non si me obsecret.*

Siquis tantum indicativo : ut, [a] *Si quis* [b] *adest.*

Quando &c. Quando, quandoquidem, quoniam, indicativo junguntur : ut.

Virg. *Dicite (* [a] *quandoquidem in molli* [b] *consedimus herba)*
[a] *Quoniam mihi non* [b] *credis, ipse facito periculum.*

Quippe Quippe, cùm proprium habet verbum, gaudet indicativo : ut, *Danda est huic venia,* [a] *quippe* [b] *ægrotat.* Si addideris Qui utrumque admittit modum : ut, *Nulla est huic danda venia,* [a] *quippe qui jam bis* [b] *pejeravit* sive [b] *pejeraverit.*

Qui Qui cum habet vim causalem, subjunctivum postulat : ut, *Stultus es,* [a] *qui huic* [b] *credas.*

Cum pro quamvis, pro quandoquidem vel quoniam, subjunctivis semper adhæret : ut

Cicero. *Nos* [a] *cùm præcipi nihil posse* [b] *dicamus, tamen de his de rebus disserere solemus.*

Virg. [a] *Cùm* [b] *sis officijs Gradive virilibus aptus.*

Cum & Tum. Cum & tum, item tum geminatum, similes modos copulat. Est autem in Cùm, quiddam minus, atque ideo in priore clausulæ parte statuitur : in Tum quiddam maius, ac proinde in posteriore clausulæ parte collocatur : ut, [b] *Amplectitur* [a] *cum eruditos omnes,* [a] *tum inprimis Marcellum.* [b] *Odit* [a] *tum literas,* [a] *tum virtutem.*

Ne, an, num. Ne, an, num, interrogandi particulæ, indicativum amant : ut Virg. [b] *Superat* [a] *ne quis* [b] *vescitur aurâ Æthereâ?*

At cùm accipiuntur dubitativè aut indefinitè, subjunctivum postulant : ut *Vise* [a] *num* [b] *redierit.*
Nihil refert [b] *feceris* [a] *ne,* [a] *an* [b] *persuaseris.*

Ut. Ut, causalis seu perfectiva conjunctio, & ut pro ne non, post verba timoris, nunc potentiali, nunc subjunctivo jungitur : ut Terentius.

Filium perduxêre illuc secum, [a] *ut unà* [b] *esset meum.*

Idem. *Te oro Dave,* [a] *ut* [b] *redeat jam in viam.*

Idem. *Metuo* [a] *ut* [b] *subsistet hospes,* id est, *ne non subsistat.*

Ut, concedentis, seu positum pro quamquam, & ut pro utpote, subjunctivo servit : ut,

Ut omnia b *contingant quæ volo, levari non possum.*
Non est tibi fidendum, a *ut qui toties* b *fefelleris.* a *Ut qui*
solus relictus b *fueris.*

Ut, pro Postquam, pro Quemadmodum, vel Sicut, et interrogativum, indicativis nectitur : ut Cicer.
a *Ut ab urbe* b *discessi, nullum intermisi diem, quin scriberem.*
Terent. *Tu tamen has nuptias perge facere,* a *ut* b *facis.*
Idem. *Credo* a *ut* b *est dementia.*
Virg. a *Ut* b *valet ?* a *Ut* b *meminit nostri ?*

Quanquam de hoc in adverbii quoque constructione paulò suprà est dictum.

¶ PRÆPOSITIONVM.

Constructio.

Præpositio subaudita, interdum facit, ut addatur ablativus: ut, *Habeo te* ab *loco parentis*, id est, a *in* b *loco. Apparuit illi humanâ* ab *specie*, i. a *sub humana* b *specie. Discessit* ab *magistratu*, id est, a *à* b *magistratu.*

Præpositio in compositione eundem nonnunquam usum regit quem extra compositionem regebat: ut Virg. *Nec posse* b *Italia Teucrorum* a *avertere regem.*
a *Præeo* b *te insalutatum.*
Idem. — a *emoti procumbunt* b *cardine postes.*
Idem. a *Detrudunt naves* b *scopulo.*

Verba composita cum A, ab, ad, con, de, è, ex, in, nonnunquam repetunt easdem præpositiones cum eo casu extra compositionem, idque eleganter : ut, a *Abstinuerunt* b *à viris.* Terent. *Amicos* a *advocabo* b *ad hanc rem. Cum* b *legibus* a *conferemus.*
Cic. a *Detrahere* b *de tua fama nunquam cogitavi. Cum hexinsidiis* a *evaseris.* Terent. *Postquam* a *excessit* b *ex ephebis.* b *In Rempublicam cogitatione cu que* a *incumbe.* Verba composita cum A, ab, &c.

In, pro Erga, contra, et ad, accusativum habet : ut Virg. *Accipit* a *in* b *Teucros animum mentemque benignam.* In cum accusativo.
Idem. *Quid meus Æneas* a *in* b *te committere tantum,*
Quid Troes potuere ?

Idem. *Quo te Mœri pedes? an, quò via ducit,* [a] *in* [b] *urbem?*

Idem cum accuſativo jungitur, quoties diviſio, mutatio, aut Incrementum rei cum tempore ſignificatur; ut Virg. *Eſtq; locus* [b] *parteis ubi ſe via findit* [a] *in ambas.* Ovid. *Verſa eſt* [a] *in* [b] *cineres ſoſpite Troja viro.*

——— *amor mihi creſcit* [a] *in* [b] *horas.*

In cum ablativo.

In, cum ſignificatet actus in loco, ablativum poſtulat: ut Ovid. *Scilicet ut fulvum ſpectatur* [a] *in bignibus aurū.*

Sub cum accuſativo.

Sub pro Ad, per, & ante, accuſativo innititur: ut [a] *Sub* [b] *umbram properemus.* Liv. *Legati ferè* [a] *ſub id* [b] *tempus ad res repetendas miſſi*; id eſt, [a] *per id* [b] *tempus.*

Sub cum ablativo.

Virg.——— [a] *ſub* [b] *noctem cura recurſat*, id eſt, *Paulò* [a] *ante* [b] *noctem*, vel *inſtante nocte.* Aliàs ablativum admittit: ut, *Quicquid* [a] *ſub* [b] *terra eſt, in apricum proferet ætas.* Virg.—[a] *ſub* [b] *nocte ſilenti*; id eſt, [a] *in* [b] *nocte ſilenti.*

Sup. cum accuſat.

Super pro Ultra, accuſativo jungitur: ut Virg. ——— [a] *Super* [b] *Garamantas & Indos Proferet imperium.*

Super cum ablativo.

Super pro De & in, ablativo: ut Tacit. *Multus* [a] *ſuper ea* [b] *re, variúſque rumor.* Virg. [b] *Fronde* [a] *ſuper viridi.*

Subter.

Subter, uno ſignificatu utrique caſui apud authores jungitur: ut Liv. *Pugnatum eſt ſuper* [a] *ſubterq;* [b] *terram.* Virg.——*omnes Ferre libet* [a] *ſubter* [b] *denſa teſtudine caſus.*

Tenus.

Tenus gaudet ablativo & ſingulari & plurali: ut [b] *Pube* [a] *tenus.* [b] *Pectoribus* [a] *tenus.* At genitivo tantum plurali: ut, [b] *Crurum* [a] *tenus.*

Præpoſitiones cum migrant in adverbia.

Præpoſitiones, cùm caſum amittunt, migrant in adverbia: ut Virg.—*longo* [a] *poſt tempore venit.* Idem. [a] *Ponè ſubit conjux, feriuntur per opaca locorum.* Idem.—[a] *coram quem quæritis adſum Trōius Æneas.*

¶ INTERJECTIONVM *Conſtructio.*

INterjectiones non rarò abſolutè, & ſine caſu ponuntur: ut Virgilius,

Spem gregis ([a] *ah!) ſilice in nuda connixa reliquit.*

Terent. *Qua (* [a] *malum!) dementia?*

O exclamantis, nominativo, accusativo, & vocativo jungitur: ut, [a] *O festus* [b] *dies hominis!*
Virg. [a] *O fortunatos nimium bona si sua norint,* [b] *Agricolas!*
Idem. [a] *O formose* [b] *puer, nimium ne crede colori.*

Heu & Prô, nunc nominativo, nunc accusativo adhærent: ut, [a] *Heu* [b] *pietas!* Virg. [a] *Heu prisca* [b] *fides!*
Idem. [a] *Heu* [b] *stirpem invisam.*
Terent. [a] *Pro* [b] *Jupiter! tu homo adiges me ad insaniam.*
Idem. [a] *Prô deûm atque hominum* [b] *fidem!*
[a] *Proh sancte* [b] *Jupiter!* apud Plaut.

Hei & væ, dativo apponuntur: ut
Ovid. [a] *Hei* [b] *mihi quod nullis amor est medicabilis herbis.*
Terent. [a] *Væ misero* [b] *mihi, quanta de spe decidi!*

¶ DE FIGURIS.

Figura est novatâ arte aliqua dicendi forma. Figura quid sit.

Cujus duo tantum genera. Dictionis scilicet & constructionis, hoc loco trademus.

FIGURÆ DICTIONIS.

Figuræ dictionis sunt sex: { Prothesis, Epenthesis, Paragoge, Aphæresis, Syncope, Apocope.

Prothesis, est appositio literæ vel syllabæ ad principium dictionis: ut, *Gnatus* pro *natus*. *Tetuli* pro *tuli*. Prothesis Aphæresis.

Aphæresis, est ablatio literæ vel syllabæ à principio dictionis: ut *Ruit* pro *eruit*. *Temnere* pro *contemnere*.

Epenthesis, est interpositio literæ vel syllabæ in medio dictionis: ut, *Relliquiæ*, *relligio*, additâ *l*; *Indupetatorem*, pro *Imperatorem*. Epenthesis.

Syncope, est ablatio literæ vel syllabæ è medio dictionis: ut, *Abiit*, *petiit*, *dixti*, *repostum*, &c. Syncope

Paragoge, est appositio literæ vel syllabæ ad finem dictionis: ut, *Dicier* pro *dici*. Paragoge

Apocope, est ablatio literæ vel syllabæ à fine dictionis: ut, *Peculi*, pro *peculii*. *Dixtin'* pro *dixtine*. *Ingeni*, pro *ingenii*. Apocope

FIGURÆ CONSTRUCTIONIS.

Figuræ constructionis sunt octo. Appositio, Evocatio, Syllepsis, Prolepsis, Zeugma, Synthesis, Antiptôsis, Synecdoche.

¶ APPOSITIO.

Appositio quid sit.

APpositio, est duorum substantivorum ejusdem casus, quorum altero declaratur alterum, continuata sive immediata conjunctio: ut a *Flumen* b *Rhenus* Potest autem Appositio plurium substantivorum esse: ut a *Marcus* b *Tullius* bb *Cicero.*

Interdum apud authores in diversis casibus ponuntur substantiva, perinde quasi ad diversa pertinerent, ut, a *Urbs* b *Patavii*, apud Virgilium: a *Urbs* b *Antiochiæ* apud Ciceronem.

In appositione, substantiva non semper ejusdem generis aut numeri inveniuntur. Nam quoties alterum substantivorum caret numero singulari, aut est nomen collectivum, diversorum numerorum esse possunt: ut a *Urbs* b *Athenæ.*

Ovid. *In me* b *turba ruunt luxuriosa* a *proci.*

Virg. *Ignavum* a *fucos* b *pecus a præsepibus arcent.*

Triplici nomine fit Appositio.

Restringendæ generalitatis gratiâ: ut a *Urbs* b *Roma.* a *Animal* b *equus.*

Tollendæ æquivocationis causâ; ut a *Taurus* b *mons Asiæ.* a *Lupus* b *piscis.*

Et ad proprietatem attribuendam: ut a *Erasmus* b *vir exactissimo judicio.* a *Nereus* b *adolescens insigni forma.* a *Timotheus* b *homo incredibili fortuna.*

¶ EVOCATIO.

Evocatio quid fit.

CUm prima vel secunda persona immediatè ad se evocat tertiam, ambæ sunt primæ vel secundæ personæ: ut, a *Ego* b *pauper laboro,* a *Tu* b *dives ludis.*

Eſt ergò Evocatio, immediata tertiæ perſonæ ad primam vel ſecundam reductio.

Obſervandum verò eſt, Verbum ſemper convenire cum perſona evocante: ut, [a] *ego pauper* [b] *laboro*; [a] *Tu dives* [b] *ludis*. Nam in Evocatione quatuor ſunt notanda: Perſona evocans, quæ ſemper eſt primæ vel ſecundæ; Evocata, quæ ſemper eſt tertiæ; Verbum, quod ſemper eſt primæ vel ſecundæ perſonæ; & Abſentia conjunctionis. In evocatione perſona evocans et evocata aliquando ſunt diverſorum numerorum, utpote, vel cum perſona evocata caret numero ſingulari: ut, [a] *Ego tuæ* [b] *deliciæ iſthûc veniam*. Aut cum eſt nomen collectivum: ut, *Magna* [a] *pars ſtudioſorum amœnitates* [b] *quærimus*: hic ſubauditur *nos*. Aut denique cùm eſt nomen diſtributivum; ut, *In magnis* [b] *laſſi rebus* [a] *uterque* [b] *ſumus*: ſubintelligitur *nos*. Notanda quatuor.

Duplex autem eſt evocatio: Explicita, ubi tam perſona evocans quàm evocata exprimitur; & Implicita, ubi perſona evocans ſubintelligitur: ut [a] *Sumpius* [b] *Æneas*: ſubintelligitur *Ego*. Evocatio duplex.

[a] *Populus* [b] *ſuperamur ab uno*: ſubauditur *nos*.

¶ SYLLEPSIS.

SYllepſis, ſeu conceptio, eſt comprehenſio indignioris ſub digniore; à σύν con, et λάβω ſumo. Syllepſis quid ſit.

Duplex autem eſt conceptio: Perſonarum ſcilicet, quoties perſona concipitur cum perſona; & Generum, quoties genus indignius cum genere digniore concipitur: Cujus declarandæ rei gratiâ, hæc quæ ſequuntur obſervabis.

Copulatum per conjunctionem Et, nec, neque, & Cum pro Et acceptum, eſt pluralis numeri; ac proinde verbum aut adjectivum aut relativum exigit plurale. Quod quidem verbum aut adjectivum aut relativum, genere & perſonâ cum digniore ſuppoſito ac ſubſtantivo quadrabit: ut, *Quid* [a] *tu & ſoror* [b] *facitis*. Nota.

a *Ego & mater*, b *miseri* b *perimus.*
a *Tu & uxor* b *qui* b *adfuistis*, *testes estote.*

Conceptio Personarum.

Singulares personæ.

Dignior autem est persona prima quàm secunda aut tertia, & dignior secunda quàm tertia: ut, a *Ego & pater* b *sumus in tuto.* a *Tu atq; frater* b *estis in periculo. Neque* a *ego neque tu* b *sapimus.*
Virgil: —b *divellimur inde Iphitus & Pelias* a *mecum.*
Idem. a *Rhemus cum fratre Quirino Iura* b *dabant.*

Cum.

Cum tamen singulare verbum magis amat: ut. *Tu quid ego & a populus mecum* b *desideret, audi.*

Conceptio Generum.

Dign' us genus?

Dignius etiam est masculinum genus quàm fœmininum aut neutrum: & dignius fœmininum quàm neutrum: ut, a *Rex & Regina* b *beati.* a *Chalybs & aurum sunt in fornace* b *probati. Hinc per vim* a *leges & plebiscita* b *coacta.*

At cùm substantiva res inanimatas significant, adjectivum aut relativum usitatiùs in neutro genere ponitur: ut Virg. —*cùm Daphnidis* a *arcum*
Fregisti & a calamos, b *quæ tu perverse Menalca,*
Et cùm vidisti puero b b *donata dolebas.*
Salust. a *Ira & a agritudo* b *permissa sunt.* Idem *Hæc* a *bella civilia*, a *cædes & a discordia civilis* b *grata fuerunt.* a *Virga tua, & a baculus tuus*, b *ipsa me consolata sunt.*

Conceptio dupla.

Porrò conceptio, aliàs Directa est, nempe cùm concipiens, id est, dignius, & conceptum, id est, indignius copulantur per *Et*, vel atque, vel què: aliàs Indirecta cum copulantur per Cum: ut, a *Ego cum fratre* b *sumus candidi*; ubi utraq; Conceptio est indirecta.

Syllepsis implicita

Est etiam quædam Conceptio generum implicita; nempe quando nec genus concipiens, nec genus conceptum explicatur, sed de mare atque fœmina perinde loquimur ac de solo mare: ut si dicam a *Uterque est* b *formosus*; loquens de sponso & sponsa.

Sic

Sic Ovid. b *Impliciti laqueis nudus* a *uterq; jacet*: loquens de Marte & Venere, reti implicitis à Vulcano.

¶ PROLEPSIS.

Prolepsis

PRolepsis seu præsumptio, est pronunciatio quædam rerum summaria. Fit autem quum congregatio sive totum cum verbo vel adjectivo aptè cohæret; deinde partes totius ad idem verbum vel adjectivum reducuntur, cum quo tamen ferè non concordant: ut, a *Duæ aquilæ* b *volaverunt*; a b *hæc ab oriente*, a b *illa ab occidente*. Hîc congregatio sive totum, *Duæ aquilæ*, cum verbo *volaverunt*, per omnia concordat: cum quo partes, *hæc & illa*, ad idem verbum relatæ, in numero non concordant. Congregatio sive totum, est dictio pluralis numeri, ut *Duæ aquilæ*: aut plurali æquivalens, ut, *Corydon & Thyrsis*.

Nota.

Nam copulatum æquivalet plurali: ut Virg.

b *Compulerantq; greges* a *Corydon & Thyrsis in unum*,
a b *Thyrsis oves*, a b *Corydon distentas lacte capellas*.

Aut congregatio est nomen collectivum: ut

a *Populus* b *vivit*, a b *alii in penuria* a b *alii in deliciis*.

Quæ loqua in prolep. ſi neceſſaria.

Sulpitius & Aldus quinque dicunt in Prolepsi esse necessaria. Congregationem, ut in priore exemplo, *duæ aquilæ*: Verbum, ut *volaverunt*, partes, ut *hæc et illa*: Partium determinationem, ut *ab oriente & occidente*; & ordinē, videlicet quòd totū præcedat, partes sequantur.

Prolepſis duplex.

Duplex autem est Prolepsis. Explicita, ubi omnia explicantur, quæ in Prolepsi esse oportet: ut a *Equi* b *concurrunt*: a b *hic à dextra*, a *ille à sinistra Hippodromi*: & Implicita, in qua aliquid tacetur: ut Ovid.

a b *Alter in alterius* a *jactantes lumina vultus*,
b *Quærebant taciti noster ubi esset amor*:

Deest altera partium cum determinatione, videlicet, *& a b alter in alterius*. *Et* a b *Alter alterius onera* b *portate*. Ubi deest a *vos*: & altera pars cum determinatione, videlicet, *Et* a b *alter alterius*.

Terent. a *Curemus æquam uterq; partem*: hîc totum a *nos* sub-

ſubintelligitur, & partes, *alter & alter*, ineluduntur in diſtributivo *uterque*.

Diomedes Prolepſim dicit eſſe, quoties id quod poſterius geſtum eſt, ante deſcribimus: ut Virgil. a *Lavinaque venit Littora*. Lavinium enim nondum erat, quum Æneas veniret in Italiam. Dicitur verò prolepſis à πρὸ quod eſt ante, & λάβω ſumo.

¶ ZEUGMA.

Zeugma quid ſit.

ZEugma eſt unius verbi vel adjectivi, vicinioris reſpondentis, ad diverſa ſuppoſita reductio; ad unum quidem expreſſe, ad alterum vero per ſupplementum: ut Cic. *Nihil te nocturnum* a *præſidium palati, nihil urbis* a *vigilia, nihil* a *timor populi, nihil* a *concurſus bonorũ omnium, nihil hic munitiſſimus habendi Senatûs* a *locus, nihil horum* a *ora vultuſq;* b *moverunt?* Hic *moverunt*, expreſſè reducitur ad *ora vultuſq;*, at ad cætera per ſupplementum: Subintelligendum eſt enim, *præſidium movit, vigilia moverunt, timor populi movit, bonorum cõcurſus movit, habendi Senatûs locus movit.* Attamen quando eſt comparatio vel ſimilitudo, verbum vel adjectivum convenit cum remotiore: ut, a *Ego melius quam tu* b *ſcribo.* a *Ego ſicut fœnum* b *arui. Hoc* a *ille ita prudenter atque ego* b *feciſſe.*

Item per *niſi*: ut Ter. *Talem filium* a *nulla niſi tu* b *pareret.*

Licèt Poetæ interdum aliter loqui ſoleant: ut Ovid. *Quid niſi ſecreta* a b *laſerunt Phyllida* a *ſylva?* De quibus in concordantia verbi & nominativi ſuprà eſt dictum: ut Cic. *Quare, ut arbitror, prius hic tu nos; quam iſtic* a *tu nos* b *videbis.*

Zeugma tripleX.

Tribus modis fit Zeugma.

In perſona: ut, *Ego, & a Tu* b *ſtudes.*

In genere: ut, *Maritus & a uxor eſt* b *Irata.*

In numero: ut, — *hîc illius arma, Hic* a *currus* b *fuit.*

Ponitur aliquando verbum vel adjectivum in principio, & tum vocatur Protozeugma: ut, b *Dormio* a *ego & tu.* Quandoq; in medio, vocaturq; Meſozeugma: ut,

a *Ly-*

a *Ego* b *dormio & tu.* Quandoque in fine, & vocatur Hypozeugma: ut, *Ego &* a *tu* b *dormis.*

Requiruntur autem in Zeugmate quatuor: Duo substantiva; ut *Rex & Regina*: Conjunctio, quæ vel copulativa vel disjunctiva, vel etiam expletiva esse potest; ut *Et, vel,* &c. Verbum vel adjectivum; ut *Irata est*: et quòd verbum vel adjectivum viciniori suppositio respondeat. Fit etiam quoddam Zeugmatis genus per adverbia: ut b *Cubas* a *ubi ego.* b *Cœnas* a *quando nos.* Quatuor Zeugmatis requisita.

Quando Verbum ad duo suppositа reducitur, et cum utroq; convenit, est Zeugma, ut dicunt Locutionis, non Constructionis: ut a *Joannes* b *fuit piscator &* a *Petrus.*

Dicitur autem Zeugma quasi copulatum, à Græco Verbo ζευγνύω vel ζεύγνυμι, quod est copulo.

¶ SYNTHESIS.

Synthesis, est oratio congrua sensu, non voce: ut Virg. a *Pars in frusta* b *secant.* a *Gens* b *armati.* Synthesis quid sit.

Fit autem Synthesis, nunc in genere tantum, idque aut sexus discernendi causâ: ut a *Anser* b *fœta,* a *Elephantus* b *gravida*: aut supplementi gratia; ut, a *Prænestе sub* b *ipsa*: subauditur *urbe.*

a *Centauro in* b *magna*: subintelligitur *navi.*

Nunc in numero tantum: ut, a *Turba* b *ruunt.* b *Aperiunt* a *aliquis ostium.*

Nunc verò in genere et numero simul: ut a *Pars* b *merstenuére ratem.*

Virg. *Hæc* a *manus ob patriam pugnando vulnera* b *passi.*

Dicitur autem Synthesis, à σύν, quod est con, et θέσις positio; quia est compositio, id est, constructio facta gratiâ significationis.

ANTIPTOSIS.

Antiptosis, ab ἀντὶ quod est pro, et πτῶσις casus, est positio casus po casu, idq; interdum non inveniste: ut Virg. a *Urbem quam statuo,* b *vestra est.* Ter. *Populo* Antiptosis quid sit.

pulo ut b placerent quas feciſſet a fabulas. a Sermonem quem audiſtis, non b eſt meus. a Ejus non b venit in mentem, pro id. Quanquam hic venit, impersonaliter potiùs ulurpari exiſtimandum eſt. Ariſtotelis libri ſunt omne b genus a elegantiâ referti: pro omnis generis. Sic id b genus, quod b genus, &c. Idne eſtis a authores mihi? pro eius. Interdum autem fit durior Antiptoſis: ut, Salve b primus omnium parens patriæ a appellate, pro prime. Habet duos gladios, b quibus a altero te occiſurum minatur, altero vitam: pro quorum altero.

¶ SYNECDOCHE.

SYnecdoche eſt, cum id quod partis eſt, attribuitur toti: ut, Æthiops a albus b dentes. Hic album, quod ſolis dentibus convenit, toti attribuitur Æthiopi.

Nota. Per Synecdochen omnia nomina adjectiva, aliquam proprietatem ſignificantia; item verba paſſiva, & neutralia, ſignificantia aliquam paſſionem, poſſunt regere accuſativum, aut ablativum, ſignificantem locum in quo eſt proprietas aut paſſio: ut, a Æger b pedes, vel b pedibus. a Saucius b frontem, vel b fronte. a Dolao b caput, vel b capite. a Redimitus b tempora lauro. a Truncatus b membra bipenni. Effuſus a laniata b coma, a contuſaque b pectus.

Nam illæ Græcæ phraſes ſunt: b Excepto a quod non ſimul eſſes, b cætera a latus. b Cætera a ſimiles, uno differunt.

Dicitur autem Synecdoche à συν, quod eſt con, & ἐκδέχομαι ſuſcipio: videlicet, quòd totum cum ſua parte capiatur.

¶ *Si cui lubet figuratæ conſtructionis elegantias pernoſcere, legat* Thomam Linacrum *de* Eclipſi, Pleonaſmo, *&* Enallage, *déq; aliis figuris eruditè, dilucidè, ac copiosè diſſerentem.*

DE

PRosodia est, quæ rectam vocum pronuntiacionem tradit; Latine *accentus* dicitur. Prosodia quid sit.

Dividitur autem Prosodia, in Tonum, Spiritum, & Tempus.

Tonus est lex vel nota, quâ syllaba in dictione elevatur, vel deprimitur. Tonus.

Est autem tonus triplex, { Acutus. Gravis. Circumflexus.

Tonus acutus, est virgula obliqua ascendens in dextram, sic [´] Tonus acutus.

Gravis, est virgula obliqua descendens in dextram, ad hunc modum [`] Gravis.

Circumflexus, est quiddam ex utrisque conflatum, hâc figurâ [ˆ] Circumflexus.

Huc addatur etiam Apostrophus, qui est quædam circuli pars in summo literæ apposita, quam sic pinges [̣] Apostrophus.

Hâc notâ ultimam dictionis vocalem deesse ostenditur: ut, *Tanton' me crimine dignum dixisti?* pro *tantóne*.

Spiritus duo sunt, Asper & Lenis. Spiritus.

Asper, quo aspirata profertur syllaba: ut, *Homo, honor*.

Lenis, quo citra aspirationem syllaba profertur: ut, *Amo, onus*.

TONORUM REGULA I.

MOnosyllaba dictio brevis, aut positione longa acuitur: ut, *Mél, fél, párs, páx*. Naturâ longa circumflectitur: ut, *Spês, flôs, sôl, thûs, rûs*. Monosyllaba.

REGULA II.

In dissyllaba dictione, si prior longa fuerit naturâ, posterior brevis; prior circumflectitur: ut, *Lûna: Mûsa*. In cæteris acuitur, ut, *Cítus, látus, sólers, sátur*. dissyllaba.

REGULA III.

Dictio polysyllaba, si penultimam habet longam, acuit eandem: ut, *Libertas, penates*. Sin brevem habet penul-

penultimam, acuit antepenultimam : ut, *Dóminus, pontifex.*

Excipiuntur composita à Facio : ut, *Benefacis, malefacis, calefacit, frigefacit.*

Nota. At si penultima longa fuerit naturâ, et ultima brevis, circumflectitur penultima : ut, *Romànus, amâtor.*

Composita à Fis, fit, ultimam acuunt : ut, *Malefit calefit, benefit, satisfit.*

Appendix.

Nota. Quia hodie propter hominum imperitiam, circumflexus ab acuto vix prolatione discernitur, Grammatici circumflexum cum acuto confuderunt.

REGULA IV.

Quae tonos Perturbant. Quinque sunt quæ tonorum regulas perturbant.

1 Differentia.

Differentia. Differentia tonum transponit : ut, *Una* adverbium ultimam acuit nè videatur esse nomen. Sic *eo, alió aliquó, continuó, sedulò, porró, forte, quá, siquá, aliquá, neque, illó, falsó, citó, feré, plané,* et id genus, alia : *putâ* pro *sicut, poné* pro *post, corám, circúm, alias, palám, ergó* conjunctio, sed *ergô* pro causa circumflectitur : ut

Virg.—— *illius ergô Venimus.* Hæc igitur omnia sicut Græca acutitona, in fine quidem sententiarum acuuntur, in consequentia verò gravantur.

Sic differentiæ causâ antepenultima suspenditur in his, *Deindé, próinde, perinde, aliquando, siquando, néquando, hácusque, álonge, delonge, deinceps, duntaxat, déorsum, quápropter, quínimo, enímvero, propén odum, ádmodum, áffabre, interealoci, nihilóminus, paul minus* cùm non sunt orationis diversæ, uti sunt *Pube tenus crurum tenus* : non enim composita sunt, velut *hactenus, quatenus,* et ejus generis reliqua.

2 *Transpositio.*

Transpositio. Transpositio tonum invertit, id quod usuvenit in

in præpoſitionibus, quæ poſtpoſitæ gravantur: ut, virg. *Tranſtra per & remos. Te penès imperium.*

3 *Attractio.*

Attractio tonum mutat, cùm poſt vocabulum aliquod ſequitur conjunctio inclinativa: ut *Que, ne, ve.* Attrahunt enim hæ particulæ accentum ſyllabæ præcedenti eámque acuunt: ut, *Lumináque lauríſque Dei.* Sic *Dum, ſis, nam*, parelca. Attractio.

Ubi autem eſt manifeſta compoſitio, non variatur tonus: ut, *Dènique, útique, ìtaque, úndique, bìccine* et hujuſmodi.

Ubique tamen temporis ſui tonum ſervat, et *Ubivis.* Vbique et Vbivis.

4 *Conciſio.*

Conciſio transfert tonum, cùm dictiones per Syncopen aut Apocopen caſtrantur; tunc enim tonum retinent integræ dictionis: ut *Virgili, Valéri, Mercúri*: pro *Virgilii, Valerii, Mercurii.* Conciſio.

Sic quædam nomina & pronomina ſyncopata circumflectunt ultimam: ut *Arpinâs, Ravennâs, noſtrâs, veſtrâs, cujâs*: ab *Arpinatis, Ravennatis, noſtratis*, &c. Sic *Donêc a donecum.* Sic *hûc, illûc, iſtûc, adhûc*, &c. pro *hucce, illucce*, &c. Et compoſita à *dic, duc, fac*: ut *benedîc, reddûc, calefâc.* nomina & pronomina ſyncopata.

5 *Idioma.*

Idioma, hoc eſt linguæ proprietas, tonum variat, adeò ut, ſi dictiones Græcæ integræ ad nos veniant, ſervent tonum ſuum: ut *Symòis, Periphòs* penultimam acuunt: at facta Latina, antepenultimam elevant, quia corripiunt penultimam. Idioma.

Quæ autem prorſus Latina fiunt, Latinum quoque tonum ſervant: ut *Geórgica, Bucólica*, antepenultima acutâ, licèt apud Græcos in ultimâ tonum habeant.

Sic & *comœdia, tragœdia, ſóphia, ſymphónia*, tonum recipiunt in antepenultimâ, licèt in ſuâ linguâ habeant in penultimâ.

Porro

Nota. Porro, ſi ignoretur proprius peregrinæ vocis tonus, tutiſſimum fuerit juxta Latinum accentum illam enunciare.

Syllabæ communes. Syllabæ communes in proſa oratione ſemper corripiuntur: ut Célebris, Cáthedra, Mediocris.

¶ DE CARMINUM *Ratione.*

De ſyllab tempore. HActenus de Tonis & Spiritibus; deinceps de ſyllabarum tempore, & carminis ratione pauca adjiciemus.

Tempus quid. Tempus eſt ſyllabæ pronunciandæ menſura. Syllaba brevis unius eſt temporis, longa verò duorum.

Syllaba brevis. Tempus breve ſic notatur (◡)

longa. Longum autem ſic [–] ut, Tērrā.

Pes. Ex ſyllabis juſto ordine diſpoſitis fiunt pedes.

Eſt autem Pes duarum ſyllabarum pluriúmve conſtitutio, ex certa temporum obſervatione.

Diviſio pedum. Pedum alii diſſyllabi, alii triſſyllabi.

De tetraſyllabis autem non multùm attinet ad hoc noſtrum inſtitutum differere.

Diſſyllabi ſunt,	Spondæus,	ut,	— — *Virtus.*
	Pyrrhichius,		◡ ◡ *Deus.*
	Trochæus,		— ◡ *Panis.*
	Iambus.		◡ — *Amans.*
Triſſyllabi ſunt,	Moloſſus,	ut,	— — — *Magnates.*
	Tribrachus,		◡ ◡ ◡ *Dominus.*
	Dactylus,		— ◡ ◡ *Scribere.*
	Anapæſtus,		◡ ◡ — *Pietas.*
	Bacchius,		◡ — — *Honeſtas.*
	Antibacchius,		— ◡ — *Audire.*
	Amphimacer,		— ◡ — *Charitas.*
	Amphibrachus,		◡ — ◡ *Venire.*

Porro, pedes juſto numero atque ordine concinnati, carmen conſtituunt.

Ut

Eſt enim Carmen, oratio juſto atque legitimo pedum numero conſtricta. Carmen

Carmen compoſituro inprimis diſcendum eſt, pedibus ipſum ritè metiri, quam Scanſionem vocant.

Eſt autem Scanſio, legitima carminis in ſingulos pedes commenſuratio. Scanſio.

Scanſioni accidentia.

Scanſioni accidunt, Synalœpha, Eclipſis, Synæreſis, Diæreſis, & Cæſura.

Synalœpha, eſt eliſio quædam vocalis ante alteram in diverſis dictionibus; ut, Synaloepha.

Sera nimis vit' eſt craſtina, viv' hodie.

Fit autem interdum in his dictionibus; ut, Dii, diis, iidem, iiſdem, deinde, deinceps, ſemianimis, ſemihomo, ſemiuſtus, deeſt, deero, deerit, & ſimilibus.

At, heu & O, nunquam intercipiuntur.

Eclipſis, eſt quoties *m*, cum ſua vocali perimitur, proximâ dictione à vocali exorſâ: ut, Eclipſis.

Monſtr', horrend', inform', ingens, cui lumen ademptum: pro *Monſtrum, horrendum, &c.*

Synæreſis, eſt duarum ſyllabarum in unam contractio: ut Virg. *Seu lento fuerint alvaria vimine texta:* pro *alveария.* Synæreſis.

Diæreſis, eſt ubi ex una ſyllaba diſſecta, fiunt duæ: ut Ovid. *Debuerant fuſos evoluiſſe ſuos*, pro *evolviſſe.* Diæreſis.

– ∪∪– – – ∪∪–∪∪–

Cæſura, eſt cum poſt pedem abſolutum, ſyllaba brevis in fine dictionis extenditur. Cæſura.

Cæſuræ ſpecies ſunt.

Ttiemimeris, ex pede & ſyllabâ: ut, Trihemi, meris.

– ∪∪– ∪∪– –∪∪ –∪∪ ––

Virgil. *Pectoribus inhians, ſpirantia conſulit exta.*

Penthemimeris, ex duobus pedibus & ſyllaba: ut, Penthemimeris.

– ∪∪ – ∪∪ – – – – ∪∪– –

Virgil. *Omnia vincit amor, & nos cedamus amori.*

Hepthemimeris. Hepthemimeris, ex tribus pedibus & ſyllaba: ut

– – – – ∪∪ – – ∪ ∪ – –

Idem. *Oſtentans artem pariter arcúmq; ſonantem.*

Enneëmimeris. Enneëmimeris, conſtat ex quatuor pedibus & ſyllaba:

– ∪∪ – ∪∪ – – – – ∪∪ – –

ut Idem. *Ille latus niveum molli fultus hyacintho.*

DE GENERIBUS Carminum

Arminum genera uſitatiora, de quibus nos hoc loco potiſſimùm tractare decrevimus, ſunt Heroicum, Elegiacum, Aſclepiadæum, Sapphicum, Phaleucium, Iambicum.

Carmen Heroicum.

Hexametrum. Carmen Heroicum, quod idem Hexametrum dicitur, conſtat pedibus numero quidem ſex, genere verò duobus, dactylo & ſpondæo. Quintus locus dactylum, ſextus ſpondæum peculiariter ſibi vendicat: reliqui hunc vel illum, prout volumus.

– ∪∪ – ∪∪ – ∪∪ – – ∪∪ – –

ut Virgil. *Tytire tu patulæ recubans ſub tegmine fagi.*

Reperitur aliquando ſpondæus etiam in quinto loco: ut Idem. *Chara Deûm ſoboles, magnũ Jovis incrementum.*

Ultima communis. Ultima cujuſq; verſus ſyllaba habetur communis.

Carmen Elegiacum.

Pentameter. Carmen Elegiacum, quod & Pentametri nomen habet, è duplici conſtat Penthemimeri, quarum prior duos pedes, dactylicos, ſpondaicos, vel alterutros comprehendit, cum ſyllaba longa: altera etiam duos pedes, ſed omninò dactylicos, cum ſyllaba item longa;

– – – ∪∪ – – ∪ ∪ – ∪ ∪ –

ut Ovidius. *Res eſt ſolliciti plena timoris amor.*

Carmen Aſclepiadæum.

Aſclepiadæum. Carmen Aſclepiadæum, conſtat ex penthemimeri, hoc

hoc eſt, ſpondæo & dactylo, & ſyllaba longa, & duobus deinde dactylis; ut

– – – ∪∪ – ∪∪ – ∪∪

Horatius. *Mecænas atavis edite regibus.*

Sapphicum

Carmen Sapphicum conſtat ex trochæo, ſpondæo, dactylo, & duobus demum trochæis; ut Sapphicum.

– ∪– – – ∪∪ – ∪ – –

Horatius. *Jam ſatis terris nivis atq; diræ.*

In hoc tamen carminis genere, poſt tres verſus additur Adonicum, quod conſtat ex dactylo & ſpondæo; ut Adonicum additur.

– ∪ – – ∪∪ – – ∪

Horatius. *Integer vitæ, ſceleriſq; purus,*

– ∪ – – ∪∪ – ∪ – –

Non eget Mauri jaculis nec arcu,

– ∪ – – ∪∪ – ∪ – –

Nec venenatis gravida ſagittis,

Fuſce, pharetra. – ∪∪ – –

Phaleucium, ſive Hendecaſyllabum.

Carmen Phaleucium, ſive Hendecaſyllabum, conſtat ex ſpondæo, dactylo, & tribus tandem trochæis; ut, Phaleucium.

– – – ∪∪ – ∪ – ∪ – ∪

Quoquò diffugias pavens Mabili,

Noſtrum non poteris latere naſum.

Iambicum Archilochium.

Legitimus verſus Iambicus è ſolis conſtat Iambis; Carmen Iambicum.

∪ – ∪ – ∪ – ∪ – ∪ – ∪ –

ut, *Suis & ipſa Roma viribus ruit.*

Recipit tamen interdum in locis imparibus, pro Iambo, tribrachum, ſpondæum, dactylum, anapæſtum: atque in paribus tribrachum, ſpondæum rariùs.

Hoc carmen in duo genera deducitur, Dimetrum, & Trimetrum, ſive Senarium.

Dimetrum, conſtat ex quatuor pedibus : ut,

O Carminum dulces notæ – – ∪ – – ∪ –
Quas ore pulchra melleo – – ∪ – ∪ – ∪ –
Fundis, lyræq; ſuccinis ! – – ∪ – ∪ – ∪ –

Trimetrum ſive Senarium.

Trimetrum, ſenis conſtat pedibus : ut,

– – – – – – ∪ – – – ∪ –

Qui nos damnant, ſunt hiſtriones maximi.

DE QUANTITATE primarum ſyllabarum.

PRimarum ſyllabarum quantitas octo modis cognoſcitur :

Poſitione, vocali ante vocalem, diphthongo, derivatione, compoſitione, præpoſitione, regula, exemplo, ſeu authoritate.

POSITIO. Regula I.

Vocalis ante duas conſonantes, aut duplicem in eadem dictione, ubique poſitura longa eſt ; ut,

Ventus, axis, patrizo.

Quod ſi conſonans priorem dictionem claudat, ſequente item à conſonante inchoante, vocalis præcedens etiam poſitione longa erit ; ut,

Major ſum quam cui poſſit fortuna nocere.

Syllabæ *jor*, *ſum*, *quàm*, & *ſit*, poſitione longæ ſunt.

At ſi prior dictio in vocalem brevem exeat, ſequente à duabus conſonantibus incipiente, interdum, ſed rarius producitur ;

– – ∪ ∪ – – – – ∪ ∪ – ∪

ut, Virg. *Occulta ſpolia, & plures de pace triumphos.*

Vocalis brevis ante mutam, ſequente liquidâ, com-

munis

munis redditur; ut, *Patris, volucris.* Longa verò non mutatur ut, *Aratrum, ſimulacrum.*

Vocalis ante alteram. *Regula* II.

Vocalis ante alteram in eadem dictione ubique brevis eſt; ut, Dĕus, mĕus, tŭus, pĭus.

Excipias genitivos in *ius*, ſecundam pronominis formam habentes; ut Unius, illius, &c. Ubi *i*, communis reperitur, licèt in alterius ſemper ſit brevis, in alius ſemper longa.

Excipiendi ſunt etiam genitivi & dativi quintæ declinationis, ubi *e*, inter geminum *i*, longa fit; ut, Faciēi: alioqui non; ut, Rĕi, ſpĕi, fidĕi.

Fi etiam in fio, longa eſt, niſi ſequantur *e* & *r* ſimul, ut, Fĭerem, Fĭeri.

Juven. *Sic fiunt octo mariti.* – – – ⏑⏑ – –

Idem. *Quod fieri non poſſe putes.* – ⏑ – – – ⏑ –

Obe Interjectio, priorem ſyllabam ancipitem habet.

Vocalis ante alteram in Græcis dictionibus ſubinde longa fit; ut Dicite Pĭerides. Reſpice Lāerten. Et in poſſeſsivis; ut, Aenēia nutrix. Rhodopēius Orpheus.

DIPHTHONGUS. Regula III.

Omnis Diphthongus apud Latinos longa eſt; ut; Aūrum, nēuter, muſæ; niſi ſequente vocali; ut, Præire, præuſtus, præamplus.

DERIVATIO. Regula IV.

Derivativa eandem cum primitivis quantitatem ſortiuntur; ut, ămator, ămicus, ămabilis, prima brevi ab ămo. Excipiuntur tamen pauca, quæ à brevibus deducta primam producunt.

Cujus generis ſunt.

Vox vōcis, à vōco.
Lex lēgis, à lĕgo.
Rex rēgis, à rĕgo.
Sēdes & sēdile, à sĕdeo,
Jūmentum, a jŭvo.
Fōmes & fōmentū, à fŏveo.

Jūcundus, à jŭvo.
Jūnior, à jŭvenis.
Mōbilis, à mŏveo.
Hūmanus, ab hŏmo.
Vōmer, à vŏmo.
Pēdor, à pĕde.

Sedile ſæpius habet brevem in ante-penultima.

Sunt & contrà, quæ à longis deducta, corripiuntur: qualia ſunt,

Dux dŭcis, à dūco.
Dĭcax, maledĭcus & id genus multa, à dĭco.
Fĭdes, à fĭo.
Ărena, Ărista, ab āreo.
Pŏſui, à pōno.

Gĕnŭi, à gīgno.
Frăgor, Frăgilis, à frāngo.
Nŏto, as, à nōtu.
Năto, as, à nātu.
Dĭſertus à dĭſſero.
Sŏpor, à Sōpio.

Et alia nonnulla ex utroque genere, quæ relinquuntur ſtudioſis inter legendum obſervanda.

COMPOSITIO. Regula. V.

Compoſita ſimplicium quantitatem ſequuntur; ut, Pŏtens, impŏtens, Sōlor, conſōlor, Lĕgo, is, Perlĕgo, Lēgo, as, allēgo.

Excipiuntur tamen hæc brevia à longis enata; ut

Innūba, Pronūba, à nūbo.
Dejĕro, Pejĕro, à jūro.

PRÆPOSITIO. Regula VI.

Ex præpoſitionibus hæ ubique producuntur; A, de, Præ, ſe, è, niſi vocali ſequente; ut, *unda dehiſcens*. *Sudibuſve præuſtis*, apud Virgilium.

Pro quoque longa eſt, præterquam in iſtis; Prŏcella, prŏfugus, prŏtervus, prŏnepos, prŏpago pro ſtirpe, prŏfanus, prŏfiteor, prŏfundus, prŏficiſcor, prŏfari, prŏpero, prŏfugio, prŏfectò.

Pro curro, profundo, propello, propulſo, propago, as, primam ſyllabam habent ancipitem.

Prŏpheta & prŏpino, Græca ſunt per o parvum, & proinde primam brevem habent.

Di-

Di, etiam producitur, nisi in Dirimo, & Disertus. Reliquæ præpositiones, si positio sinat, corripiuntur. Cujusmodi sunt, Ad, ob, ab, sub, re, in, &c.

REGULA. VII. Canon I.

Omne præteritum dissyllabum, priorem habet longam: ut Lēgi, ēmi. Excipias tamen Fīdi à *findo*, bībi, dĕdi, scīdi, stĕti, tŭli.

Canon II.

Primam præteriti geminantia, primam itidem brevem habent: ut,

Pĕpendi,	Pĕpedi,	Pŭpugi,
Tĕtendi,	Tŭtudi,	Dĭdici,
Tŏtondi,	Fĕfelli,	Cĕcĭdi, à cado,
Mŏmordi,	Tĕtigi,	Cĕcīdi, à cædo.

Quin & supinum dissyllabū priorem quoq; producit: ut Mōtum, Lātum, Lōtum, Crētum. Excipe Quĭtum, Sĭtum, Lĭtum, ĭtum, Rŭtum, Rătum, Dătum, Sătum.

Et cĭtum, à cieo, es: nam cītum, à cio, cis, quartæ, priorem habet longam.

EXEMPLUM SEU AUTHORITAS.

Regula. VIII.

Quarum verò syllabarum quantitas, sub prædictas rationes non cadit; à poëtarum usu, exemplo atque authoritate petenda est certissima omnium regula. Discant ergò pueri observare ex poëtis communes primarum syllabarum quantitates, cujus sortis sunt:

Britannus, Bithynus, Cacus, Cosyra, Crathys, Pachinus, Palatium, Pelion, Creticus, Curetes, Diana, Fidenæ, Gradivus, Hinulus, Pyrene, Rubigo, Rutilius, Hymen, Italus, liquor, liquidus, Lycas, Orion, rudo, Sychæus, Sycanius, & similia.

DE MEDIIS SYLLABIS.

MEdiæ syllabæ partim eadem ratione qua primæ, partim etiam ex incrementis genitivi atq; conjugationis analogiâ cognosci possūt, De incrementis genitivi nominum polysyllabo- Increment. Genit.

syllaborum, suprà in generibus nominum abundè dictum arbitramur, unde petere licebit, si quid de hac re hæsitaveris. Cætera frequens lectio & optimorum Poëtarum observatio, facilè suppeditabunt.

Conjugationis analogiam ex imbibitis rudimentis pueri didicerunt, nempe A. indicem primæ conjugationis, longam esse naturâ, præterquam in do, & ejus compositis, quando hujus sunt conjugationis: ut Dămus, circumdămus, Dăbis, circumdăbis, Dăre, circumdăre. Conjugationum analogia.

Præterea syllabas rimus et ritis, in præterito perfecto modi subjunctivi, ubique pro brevibus habendas animadvertant, in futuro autem in oratione prosa longas esse debere; in carmine verò indifferentes reperiri; quemadmodum contendit Aldus: ut præterito, Amavĕrimus, amavĕritis: Futuro Amaverīmus, amaverītis.

Est & ubi mediæ syllabæ variant apud Poëtas, ut in his quæ subjunximus: Connubium, Flcedula, Malea, Pharsalia, Batavus, Sidonius, & in similibus.

Adjectiva in *inus* Latina, penultimam producunt: ut Clandestīnus, mediastīnus, parietīnus, matutīnus, vespertīnus, repentīnus.

Præter hæc sequentia

Diutĭnus,	Serotīnus,
Craftĭnus,	Oleagĭnus,
Pristĭnus,	Fagĭnus,
Perendĭnus,	Cedrĭnus,
Hornotĭnus,	Carbasĭnus.

Et reliqua materialia, sive à metallorum nominibus formata in *inus*, qualia sunt permulta a Græcis vocibus deducta in ι & ν: ut, Crystallĭnus, myrrhĭnus, hyacinthĭnus, adamantĭnus, &c.

Cætera fœliciùs docebit usus, & Poëtarum observatio, quàm ullæ Grammaticorum regulæ, quas sine ullo aut modo aut fine de mediarum syllabarum quantitate tradere solent.

Quare illis prætermissis, ad ultimarum syllabarum quantitates aperiendas jam accingamur.

DE

DE ULTIMIS SYLLABIS.

QUanquam ultimæ ſyllabæ ipſum literarum numerum aut æquant, aut etiam ſuperant, non tamen pigebit illas etiam ordine percurrere.

Primum, *a* finita, producuntur: ut Amā, contrā, ergā. Excipias Pută, ită, quiă. A

Item nominativos, & omnes caſus in *a*, cujuſcunque fuerint generis, numeri, aut declinationis, præter vocativos in *a*, à Græcis in *as*: ut ô Æneā, ô Thomā, & ablativum primæ declinationis: ut ab hac Musā. Numeralia in ginta, *a* finalem habent communem, ſed frequentiùs longam: ut Trigintā quadragintā.

In *b*, *d*, *t*, deſinentia, brevia ſunt: ut ăb, ăd, capŭt. B, d, t,

In *c*, deſinentia, producuntur, ut, āc, sīc, & hīc adverbium. Sed tria in *c*, ſemper contrahuntur: ut Lăc, nĕc, donĕc. Duo ſunt communia: Fac, & pronomen hic, & neutrum hoc, modò non ſit ablativi caſus. C

E finita, brevia ſunt: ut Marĕ, penĕ, legĕ, ſcribĕ.

Excipiendæ ſunt omnes voces quintæ inflexionis in *e*: ut, Diē, fidē, una cum adverbiis inde enatis: ut, Hodiē, quotidiē, pridiē, poſtridiē, qua-rē, qua-de-rē, ea rē: & ſiqua ſunt ſimilia. Et ſecundæ item perſonæ ſingulares imperativorum activorum ſecundæ conjugationis: ut Docē, movē, manē, cavē. E Fameſo. linquia. tae nunc tertiae d clinatio. nis producit ul. timam in ablativo me.

Producuntur etiam monoſyllaba in *e*: ut, Mē, tē, sē: præter Quĕ, nĕ, vĕ, conjunctiones encliticas.

Quin & adverbia quoque in *e*, ab adjectivis deducta, *e* longum habent: ut Pulchrē, doctē, valdē pro valide. Quibus accedunt Fermē, ferē. Benĕ tamen & malĕ corripiuntur omninò.

Poſtremò, quæ à Græcis per *η* ſcribuntur, natura producuntur, cujuſcunque fuerint caſus, generis, aut numeri: ut, Lethē, Anchisē, Cetē, Tempē.

I finita, longa, ſunt: ut Dominī, magiſtrī, amarī, docerī,

Præter mihi, tibi, ſibi, ubi, ibi, quæ ſunt communia.

Niſi verò & quaſi corripiuntur; cujus etiam ſortis ſunt dativi & vocativi Græcorum, quorum genitivus ſingularis in *os* breve exit; ut,

Huic { Palladĭ, Phillidĭ, Minoidĭ, } Vocat. ô { Amarillĭ, Alexĭ, Daphnĭ, }

L finita corripiuntur; ut Animăl, Annibăl, mĕl, pugĭl, săl, consŭl. Præter nĭl contractum à nihil, & Sōl. Et Hebræa quædam in *l*; ut Michaēl, Gabriēl, Raphaēl, Daniēl.

N finita producuntur; ut Pæān, Hymĕn, quin, Xenophōn, nōn, dæmōn.

Excipe forsăn, forsităn, ăn, tamĕn, attamĕn, veruntamĕn.

Corripitur & *In*, cum compoſitis; ut Exĭn, ſubĭn, deĭn, proĭn.

Accedunt his & voces illæ, quæ per apocopen caſtrantur; ut Mĕn? Vidĕn? Audĭn? Nemŏn?

Nomina item in *en*, quorum genitivus ĭnis correptum habet; ut, Carmĕn, crimĕn, pectĕn, tibicĕn, ĭnis.

Græca etiam in *on* per *o* parvum, cujuſcunque fuerint caſus; ut Nom. Iliŏn, Peliŏn. Ac. Caucasōn, Pylŏn.

Quædam etiam in *in* per *i*, ut Alexĭn. In *yn* per *y*, ut Ityn.

In *an* quoque à Nominativis in *A*; ut Nomi. Iphigenia, Ægina. Accuſat. Iphigeniān, Æginān.

Nam in *an*, à nominativis in *as*, producuntur; ut Nominat. Æneas, Marſyas. Accuſat. Æneān, Marſyān.

O finita, communia ſunt; ut Amo, virgo, porro, docendo, legendo, eundo, & aliæ gerundii voces in *do*.

Præter obliquos in *o*, qui ſemper producuntur; ut huic Dominō, ſervō. Ab hoc templō, damnō.

Et adverbia ab adjectivis derivata: ut Tantō, quantō, liquidō, falsō, primō, manifeſtō, &c.

Præter ſedulò, mutuò, crebrò, ſerò, quæ ſunt communia.

Cæterùm

Cæterùm modŏ & quomodŏ, ſemper corripiuntur.

Citò quoque, ut & ambo, duo, ego, atque homo, ſix leguntur producta.

Monoſyllaba tamen in *o* producuntur; ut, Dō, ſtō, ut & ergō pro cauſa.

Item Græca per *ω* cujuſcunque fuerint caſus; ut, hæc Sapphō, Didō. Hujus Androgeō, Apollō. Hunc Athō, Apollō.

R finita corripiuntur; ut, Cæsăr, torculăr, pĕr, vīr, uxŏr, turtŭr.

Cor ſemel apud Ovidium productum legitur; ut,

– ŭ ŭ – ŭŭ – – – ŭŭ–ŭŭ – –

Molle meum levibus cor eſt violabile telis.

Producuntur etiam Fār, lār, nār, vēr, fūr, cūr; Pār, quoq; cum compoſitis; ut, Compār, impār, diſpār.

Græca etiam in *er*, quæ illis in *ηρ* deſinunt; ut Aēr, cratēr, characTēr, æthēr, ſotēr.

Præter patĕr & matĕr, quæ apud Latinos ultimam brevem habent.

S finita, pares cum numero vocalium habent terminationes; nempe, As, es, is, os, us.

Primò, *as* finita producuntur; ut Amās, musās, majeſtās, bonitās.

Præter Græca, quorum genitivus ſingularis in *dos* exit; ut Arcăs, Pallăs. Genitivo Arcadŏs. Palladŏs.

Et præter accuſativos plurales nominum creſcentium; ut Heros, Heroos. Phillis, Phillidos. Accuſativo plurali, Heroăs, Phillidăs.

Es finita, longa ſunt; ut Anchisēs, ſedēs, docēs, patrēs. Excipiuntur nomina in *es*, tertiæ inflexionis, quæ penultimam genitivi creſcentis corripiunt; ut Milĕs, ſegĕs, divĕs. Sed Ariēs, abiēs, pariēs, Cerēs; & pēs, unà cum compoſitis; ut Bipēs, tripēs, quadrupēs, longa ſunt.

Es quoque à fum, unà cum compoſitis corripitur; ut Potĕs, adĕs, prodĕs, obĕs.

Quibus penĕs adjungi poteſt unà cum neutris ac nomina-

nominativis pluralibus Græcorum; ut, Hippomanēs, cacoethēs, Cyclōpēs, Naiadēs.

Is finita, brevia sunt; ut, Parīs, panīs, tristīs, hilarīs. Excipe obliquos plurales in *is* qui producuntur; ut, *Musis, mensis, à mensa*, dominīs, templis.

Item quīs pro quibus, cum producentibus penultimam genitivi crescentis; ut, Samnīs, Salamīs; Genitivo, Samnîtis, Salamînis.

Adde huc quæ in *eis* diphthongum desinunt, sive Græca, sive Latina, cujuscunque fuerint numeri aut casus; ut Symoeīs, pyroeīs, parteīs, omneīs.

Et monosyllaba item omnia; ut, Vīs, līs: præter *is*, & quīs nominativos, & Bīs apud Ovidium.

Istis accedunt secundæ personæ singulares verborum in *is* quorum secundæ personæ plurales desinunt in *tis*, penultima producta, unà cùm futuris subjunctivi in *ris*, ut, Audīs, velīs, dederīs. pl. Auditis, velîtis, dederîtis;

Os finita producuntur; ut, Honōs, nepōs, dominōs, servōs.

Præter compŏs, impŏs, & ŏs ossis. Et Græca per *o* parvum; ut, Delŏs, Chaŏs, Palladŏs, Phyllidŏs.

Us finita, corripiuntur; ut, Famulŭs, regiŭs, tempŭs, amamŭs.

Excipiuntur producentia penultimam genitivi crescentis; ut, Salūs, tellūs, Genitivo salûtis, tellûris.

Longæ sunt etiam omnes voces quartæ inflexionis in *us*, præter nominativum & vocativum singulares; ut, Hujus manūs, hæ manūs, has manūs, ô manūs.

His accedunt etiam monosyllaba; ut, Grūs, thūs, mūs, sūs, &c.

Et Græca item per *us* diphthongum, cujuscunque fuerint casus; ut, Hic Pænthūs, Melampūs. Hujus Sapphūs, Cliūs.

Atque pils cunctis venerandum nomen JESUS.

Postremò, *u* finita, producuntur omnia; ut, Manū, genū, amatū, diū.

Grammatices finis.

OMNIUM NOMINUM IN regulis Generum contentorum, tum Heteroclitorum, ac Verborum Interpretatio aliqua.

Abdo
Abscondo } to hide
Occulto,

Abyssus, immensa quædam profunditas impenetrabilis. A depth that by sounding cannot be found.

Acarnan, gens ex quadam regione Græciæ. The people of Acarnania in Greece.

Accerso, eo ad vocandum vel voco. To go to call.

Acer, arbor. A Maple tree.

Acies, acumen rerum secantium, exercitus instructio, oculi lumen. An edge. The array of an Army. The sight of the eye.

Acus, instrumentum sartoris ac mulieris ornamentum. A needle, or an instrument wherewith women did set their hair.

Adeps, omnis pinguedo sive carnis, sive alterius rei. Fat.

Adipiscor, assequutus sum. To obtain.

Adolescens, juvenis adultus. A stripling from Twelve to one and Twenty.

Ador frumenti genus vel siliginis. Wheat.

Advena, qui non est Civis sed externus. A stranger.

Æquor, mare, pelagus. The sea, because nothing is more plain than it. For *æquor* doth generally signifie a plain in any parcel of the world. It is taken for the ayre also. As Aspice bis senos volitantes æquore cygnos.

Æs, species metalli rubri coloris, Brasse, and because that in old time money was made of it, *Æs* sometimes doth signifie money.

Æther, tota cæli sydernmque substantia ac compago. The whole substance of the sphere from the fire to the extremest circuit of heaven.

Affinis, cognatus. A kinsman by marriage.

Agnosco, est noscere id, quod nobis olim aut visum fuit, aut alia quapiam ratione cognitum. To recognize, to know a new, or to come to remembrance of.

Ago, facio. To do.

Agragas urbs Siciliæ. A town in the Isle of Sicile, called now *Gergenti*.

Agricola, qui exercitat rem rusticam. An husbandman.

Alcyon, avis marina, hyeme pullos educans. A certain sea bird that lieth in the sands, and hatcheth in winter.

Ales, quælibet avis, aut volox. A bird, or swift.

Alnus, genus arboris. An Alder tree.

Alo, nutrio. To nourish.

Alter. The other of the two.

Alvus, qua sordes defluunt aut ishuntur. The paunch, and sometime the belly without.

Amazones, Scythicæ fœminæ, quod mammis careant. Certain women of Scythia, so named for lacking a dug.

Ambigo, circumago, circumdo. To compass, to doubt.

Amicio, vestio. To cloth.

Amnis, fluvius. A river.

Anas, avis in aquis degens. A duck or a drake.

Ango, crucio, premo, vexo. To trouble or vex.

Anguis, serpens in aquæ degens. A dry or a water snake.

Animus, consilii principium. The mind.

Anna, nomen mulieris Annæ.

Annuo, assentior. To assent and agree unto.

Annus, tempus 365. dierum & 6. horarum. A year.

Antes, ab ante, eminentes lapides, sive ultimæ columnæ, quibus sustinetur fabrica. The pillars, or sayling stones that sayle over the wall to beare the frame, or the dry stone-wall that inclosseth a Vineyard or the first set or frontier of Vines.

Antidotus, medicamentum contra venena datum. A preservative against poison.

Antiæ, mulieris capilli in fronte demissi. A womans forelocks.

Antistes, in aliqua re summus. A president, or chiefe ruler, man or woman.

Anus, vetula. An old wife.

Anxur, nomen urbis Italiæ, quæ nunc Tarentina dicitur. Tarentine.

Aperio, indico, refero. To open, to shew, or to declare.

Apes & apis, animal mellificum. A Bee.

Apiscor, assequor, acquiro. To obtain.

Apollo, deus quem Græci solem appellant. The God of wisdome and physick and of prophesie, and the God that carrieth the Sun about.

Appendix quod aliis adjunctum, quasi ex alio pendeat. An appendise, or an addition to increase a thing.

Applico, jungo, advenio. To applie unto, or to arrive.

Aptoton, nomen invariabile, sed nullo defectum casu. A noun undeclined having one termination in all cases.

Aqualis, vasis genus quo aqua teritur ad præbendam eam manibus. A laver, or an ewer.

Arbor, vel arbos, notæ significationis. A tree.

Arcas ex Arcadia populus. The people of Arcadie.

Arceo, pello, & advenire non sino. To keep away.

Arcesso, voco & accuso. To call, or to accuse, or to go to accuse.

Arctus, utis, quum nostri septentrionem dixerunt, signum cæleste. A sign called the Bear, or the Wagon.

Ardeo, uror, inflammor. To be hot.

Argos, oppidi nomen. A town of the Peninsula of Greece called Peloponesus.

Arma, munimenta, scutum gladius, telum, et ea quibus præliamur. Armour, or any kind of weapon.

Aruspex, qui victimas inspicit. He or she that looketh de-

stinies by the bowels of beasts.

As est libra, id est, duodecim uinceæ. A pound of twelve ounces, or the whole summe of any thing.

Assecla, qui continue & semper aliquem sequitur. A page or lackey, or continual waiter.

Astu dolo fallaciis. By deceit, or guile.

Athamas nomen viri. A mans name which should be sacrificed for his son Phryxus.

Athenae, civitas Græciæ, inter Achaiam et Macedoniam. The City of Athens.

Athletes, pugil et luctator. A Champion, or he that striveth for a game.

Atomus, corpus insecabile. A mote so small that it cannot be parted.

Auceps qui vel quæ aves capit. A fowler, man or woman.

Audeo, sum ausus. To be bold.

Aveo, cupio To desire, covet

Avernus, lacus Campaniæ prope Baias, quem Plutoni dicatum opinabantur veteres. A lake in Italy, where hence they thought was descent into hell.

Augeo, majus facio, amplifico. To increase.

Augur, qui futura prænunciat. A soothsayer, man or woman.

Auriga, qui vel quæ currum ducit. A wagoner, a carman, or a carter.

Auster, ventus flans a meridie. The south winde.

Author, qui vel quæ aliquod opus facit. The worker or doer of any thing, man or woman.

Axis, diametros mundi, et dicitur lignum teres, circa quod rota currus vertitur. An axletree: and by translation, the straight line that may be imagined from the one Pole to the other.

B

Bacchanalia, Dionysia, in Bacchi festa. The feast of Bacchus.

Baochar, herba radicis odoratæ. An herb that the French men call our Ladies gloves.

Baochus, deus vini. The drunken god, the god of Wine.

Baculus, bacillus, et baculum et hinc bacillum, scipio, a staff

Balneum locus publicus, vel privatus, in quo aut sanitatis aut abstergendarum sordium causa lavamur. A bath.

Barathrum, erat locus profundior Athenis putei modo vel forma. A certain pit by Athens. Now it is taken for hel. It is also the hole where any Water entreth, and falleth into the earth

Barbiton, instrumentum musicum, quod pulsatur plectro vel calamo. The Lute, or any like that is plaid on with a quill.. It is also *Barbitos*, both masculine and feminine.

Bellaria, cibi secundæ mensæ Iuncates

Bes, unciæ octo. Eight ounces

Bibo potum haurio, humorum attraho. To drink.

Bidens, instrumentum duorum dentium, vel ovis. Any instrument with two teeth: or a sheep of two teeth, in the feminine gender.

Bifrons, habens duas frontes. He or she that hath a face before, and another behinde.

Bilis, humoris genus. It is with this word *atra* melancholy, and with *flava* choler: and being used alone, is the same disease that *cholera* is after Cor. Celsus. See Cholera.

Bombyx, vermis et pro materia sumitur. A silkworm, or silk.

Bos, nota est significatio An ox, cow, or bull.

Brittannia, insula quam nunc Angli et Scoti incolunt The Isle which is inhabited of Englishmen and Scottishmen, called Britannia major.

Britannia minor, Is Britain in France.

Bubo, avis nomen, a bovis mugitu. An owle.

Bucephalus, nomen equi Alexandri magni. *Alexander* the great his horse.

Byssus tenuissimi lini genus. A most fine sort of fine flax, whereof a precious kinde of linnen cloth is made. It may be taken for silk also.

C

Cacoethes, malus mos. An evil custome, or a bile hard to be cured.

Cadaver, corpus mortuum. A dead carcasse.

Cado, corruo, præcipitor, vel labor. To fall, and sometime to hap, to chance.

Caedo, percutio, ferio, verbero To strike, or to beat, and sometime to cut or lop, or to prune trees: sometime to kill, to sacrifice, and sometime to break: as, cædere januam saxis, instare ferro.

Caello percutio, aut frango. To smite, or to break. antiquum verbum, the compounds whereof be in use only. Cello, is also read without a dipthong.

Caelum vel Coelum, extrema mundi determinatio cum sphæris, quas ambit ad elementum ignis. Heaven, or with a difference any of the spheres. It signifieth weather also.

Calco, pede comprimo. To tread upon, and by a translation unto the minde, to despise and set naught by.

Calendae dies primus cujusq; mensis. The first day of every moneth.

Calco, ferveo, calidus sum. To be hot or to glow.

Callis, via perdurata, id est, via trita. A path way.

Calvo, decipio, frustror. To deceive, to beguile, to tromp.

Calx, pes imus, et pro cujusvis rei fine ponitur, vel pro materia qua lapides in muro conglutinantur. A heel, or last end of a race, or line.

Cambio, commuto. To exchange, and of the old writers it is taken for to fight.

Canalis, per quod aqua confluit in viis lapide stratis. A channel.

Cancelli, ligna inter se modicis intervallis in transversum instar retis invicem annexa. A lattice or the lists of a game place, or of a spectacle.

Canis, animal latrabile, et piscis marinus, et signum cæleste. A dog, or a dogfish: a stare or a sign in ye firmament called *canis*

Cano,

Cano. To sing, to indite poetically, to play upon instruments: sometime it is to praise or prophesie.

Capesso, capio, sive ad capiendum eo. To take, or to go to take: and sometime *recipio me*, to go. as, Nunc pergam heræ imperium exequi, et me domum capessam.

Capio. To take, to delight, to deceive, to chuse, to abide, and suffer: as capio dolores. To hold or contain, to invade and catch as, Navem cepimus. To inflame with love. And is lightly of such signification as the ablative is that cometh with it.

Capistrum, capitis vinculum adhibitum ne animalia aufugiant. An halter.

Capital, quod olim sacerdotes gestabant in capite. An Ornament that the Nuns were wont to bear upon their heads.

Capra, animal a carpendis virgultis dictum. A Goat.

Car, aliquis ex Caria. A man of Caria.

Cardo, quo janua movetur. An hook or hinge.

Careo, est rem desideratam non habere. To lack or be without, and specially such a thing as once we had.

Carex, herba acuta durissima Sedge.

Caro, quod anima careat, non solum de animalibus, sed etiam de piscibus et fructibus. The meat of any thing, but most commonly flesh.

Carpo, decerpo. To crop, to bite off, or to gather. It is also to lease or to chuse out, and sometime to taunt or rebuke. Carpere viam. To begin to journey. Carpere vitales auras, Carpere lanam, to toss wooll. Carpere linum, to hatchel flax. Carpere cibum to eat.

Cassis, reticulum, masc pro galea fœm. est cassis, idis, et hæc cassida. A net or an helmet, in the fœminine gender.

Castra, locus in quo milites tentoria fixerunt. The camp, the pavillion, or the Army.

Cato, nomen viri. A certain Romans name.

Caveo, diligentiam adhibeo, provideo, consulo, prospicio ne aliquid præter spem eveniat. To beware or to be wary and heedfull. Cavere is also to put in assurance, and to save harmless by caution or suerties.

Caulis, in herbis dicitur ipsum robur, sive stipes. A stalk.

Cedo to give place, to depart and go away.

Cedrus, arbor ingens & procera. A Cedar tree.

Cello. See Cællo.

Censeo, existimo, puto, arbitror. To deem, to judge, to suppose, to think, to tell ones mind. Some take it for to bee angry. Censeri is also to be in books of subsidies, and to be tasked or valued.

Centum. An hundred.

Centussis, centum librarum. An hundred pound.

Cera, illud quod melle ex favis expresso remanet. *Wax.*

Cerno, video. To see. And by translation to perceive and understand. Sometime to decree and appoint To sift, renge, or bolt, to sever and part, to fight, to go unto: as, Cernere hæreditatem.

Cetus, piscis maxim. A whale.

Cholera, est ventriculi immodica perturbatio supra et infra per vomitum facta. The cholick. It is also choler, the hot and dry humour.

Cicer, genus liguminis. A certain Italian pease.

Ceo, turbo commoveo. To trouble, shake, & stir, & sometime for Cio, it is to call.

Cinis, vel ciner, pulvis. Ashes.

Cinis, est avis quam alio nomine alaudam dicimus. A Lark.

Claudo, obstruo, obsero. To shut or close, to make fast, to stop, or stay, not to suffer to pass: as, Ecce maris magna claudit nos obice pontus.

Clivus, locus moliter arduus et pro collo ponitur. A bank, a rising, also a little hill.

Clunis, natium tumor. The buttock.

Cluo, splendeo. To shine, to glister, sometime to fight.

Clypeus, et clypeum, scuta majora, et proprie peditum. A buckler.

Coelum. A graving tool, the sky, that is as much of the world as is above the element of fire, which is called æther, or, quintum elementum. Cœlum is also taken for the air, as In hoc cœlo qui dicitur aer.

Coeno, cœnam sumo. To sup, or to take supper.

Coepio, pro incipio, antiquum est. To begin.

Cognosco, nosco eos qui prius incogniti erant. To know that which we knew not before: sometime diligently and attentively to consider or to understand, to search by an inquiry, and to sit in judgement.

Collis monticulus. An hillock

Colo, adoro, veneror. To honour, or worship with prayer, to exercise, to make much of, to inhabit, to love. Vitam colere, is to lead a life: sometime to plow or till the ground, sometime to deck or trim.

Colus, instrumentum quod pensa continet. A distaffe or spindle.

Comes, comitans aut sequens. A companion by the way, either man or woman.

Comminiscor, fingo, excogito. To imagin, to feign, to invent, and devise, to assay, to bring a man to the belief of that that is not.

Como, comam compono. To kemp, to dress the bush with a comb, or to deck and adorn.

Compago, compactio et conjunctio. A joynt.

Compedes, vinculi genus. A pair of fetters, or gyves.

Conditor, qui aliquid facit. A maker or builder.

Congrus conger, genus piscis. A Congre.

Conjux, maritus vel uxor. A husband or wife.

Consulo. To ask counsel, with an accusative: to give counsel, or provide for, with a dative: to take in good worth, with a genitive. Sometime it is to sit in councel, and to deliberate, but used plurally, as, Consulunt Senatores.

coquo,

toquio, cibum usui aptum reddo. To dress meat, to play the cook, to prepare and go about: as, Bellum coquere. To vex and trouble: as Coquit me cura. To concoct, to bring out nutriment unto a natural foment or juice.

Cor, præcipuum inter viscera & vitæ sedes, & arteriarum, ac caloris nativi, quo anima regitur, quasi fons quidam & domicilium. The heart and some time it is used for the minde.

Corbis, vas ex viminibus factum. A basket.

Cornus, vel cornum, aut cornu munimentum capitis quorundam animalium. A horn. By translation, the turning of Rivers be called Cornua. It signifieth also the wing of an army and the end of a thing.

Cornus, arbor ramos habens duritia & rigiditate cornibus similes, fructum circa solstitium ferens, primo candidum, postea sanguineum. A certain tree unknown among us.

Costus, radix magni odoris. A shrub growing in Arabia, Jury and Syria, having a very fragrant savour, the which antiquity burned to their gods, as they did frankincense.

Coxendix, coxarum vertex, quo femora vertuntur. The hip.

Crater, vel cratera, vas amplum cui vinum aut oleum imponimus. A goblet or standing piece.

Crepo, sono. To crack, sometime to complain, lament, and accuse: as, Quis post vina gravem paupertem crepat.

Crepundia, primæ munusculæ quæ pueris dantur. All manner of things that are given children in their infancy, as corals, swadling bands, daggers, timbrels, and such like

Cres, Cretensis. A man of Candy

Creta, Insula est. The Isle called Candy.

Crinis, capillus. Hair.

Crus, pars a genibus usque ad inferiorem pedem. A leg.

Crystallus, glacies ex gelu vehementer concreta Crystall.

Cubo, jaceo, To lie, and sometime to be sick in bed.

Cucumis, A Cucumer, the which is called also in Latine Cucumer.

Culex, vermiculus alatus. A Gnat.

Cumbo the same that Cubo is

Cunabula, cunæ. A cradle.

Cunæ, cunabula. Idem.

Cupio, opto. desidero. To covet, to desire, to lust for: and sometimes with a dative to favour.

Cupressus, arboris nomen. & Cypress tree.

Curculio animal parvum frumentum corrodens. A Wezel.

Cures, oppidi nomen A towns name.

Curro, celeriter eo, gradum præcipito, intenta celeritate viam quasi voro. To run, and sometimes to flow, that is, to run as rivers do.

Cuspis, scutior pars hastæ. The point of a spear, pike, or partizan or any other like.

Custos qui vel quæ rem aliquam tuetur & curat. A keeper man or woman.

Cyprus, insula dives. Cypres the Isle.

D

Dama animal timidum. A Buck or a Doe.

Damno, damno afficio, vel condemno. To damage or to condemne.

Dedo, in perpetuum do, vel totum subdo, sive in manus & arbitrium. To yeeld.

Defrutum, a deferendo vinum decoctum ad medium partem Wine sodden to half.

Dego, ago to live.

Deleo, expungo, proprie lineas aut regulas. To put out and to cancel.

Delicium, oblectamentum quod nobis voluptati est. The thing wherin we take pleasure

Delphin, vel delphinus, vel delphis piscis maris, & signum cœleste. A dolphin.

Demo, suffero. To pull away and to exempt.

Dens, notum est per similitudinem: capitur pro omni quo aliquid teri potest. A tooth.

Depango, defigo. To fasten down, and to plant.

Desidia, ignaviæ vitium, Slothfulness.

Dico, loquor, nomino. To speak, or to tell.

Dies, tempus, viginti quatuor horarum. A day.

Diffiteor, inficias eo, nego. To deny.

Digredior, discedo. To go from

Diligo, amo. To love.

Diluo, aqua vel quovis humore aliquid purgo. To purge with washing.

Dindymus, jugum montis Phrygiæ Idæ matri deum dicatum. The top of Ida the hil by Troy

Diphthongus, unus duarum vocalium sonus. A double sound a diphthong

Diptoton, nomen flexum duobus in casibus, quibuscunque. A noun declined with two cases whatsoever.

Diræ, imprecationes, execrationes, & infernorum furiæ Curses, banings, and the furie of hell.

Disco, capio doctrinam. To learn.

Dispesco, separo, dirimo. To sever.

Displiceo. To displease.

Dition, imperii, dominii. Of my right and title. We need not scrupulously to refuse Dition the nominative.

Divido, partior. To divide.

Divitiæ, opes, amplæ fortunæ. Riches.

Do, dono. To give.

Doceo, alicujus rei cognitionem alteri trado. To teach and sometime to shew, and to declare, to warn and to ascertain.

Dodrans, uncias novem. Nine ounces.

Doleo, tristis sum. To be sorrowful.

Domo, mansuetum facio. To tame.

Domus, ædificium ad habitandum factum. An house.

Duco notum est. To lead, to marry, to account.

Dulcedo, suavitas, Sweetness.

Dux, qui vel quæ ducit aliquem. A guide, man or woman.

&c.

E

Ecquis, Whether any.

Edo, comedo. To eat.

Edo, i. emitto & quasi extrudo To set out and evulgate, and sometime to exhibit and shew: ede e spectacula. Edere animam is to dye. The signification of it in all other phrases may be reduced to the first signification.

Edoceo, diligenter doceo. Thorowly or perfectly to teach.

Effata, sunt ultimæ precationes augurum post finem auspiciorum extra urbem dictæ. The prayers that Soothsayers said, after notice taken of birds flying before they enter the city.

Egeo, careo. To need.

Elephas, elephantus, animal luna notum. An Elephant.

Elis, civitas Arcadiæ. A city in Arcadia or a Country in Peloponnesus.

Emineo, præ aliis appareo, vel excello. To appear before others, and to pass them.

Emo, comparo, mereor. To buy.

Ensis, gladius. A sword.

Epasco To eat up, to consume with feeding and to leave nothing.

Epulum, quasi edipulum est celebre convivium. A banquet or feast.

Eques, homo equo insidens. A horseman, or he or she that rideth.

Eremus, locus desertus. A desert or wilderness.

Eripio, extra rapio. To pull out.

Esurio, famem patior. To hunger.

Eventus, eventum quod casu aut fortuna nobis evenit. Hap, or that which commeth to pass.

Excludo, extra claudo. To shut out.

Excubiæ, vigiliæ diurnæ & nocturnæ. Watchings and wardings.

Exculpo, perfecte scalpo vel scalpendo conficio. To carve to grave, to cut out, to scratch out: as, Oculum exculpere, To wrest or wring out: as Verum exculpere.

Excurro, extra curro, vel præ curro. To run out, or to outrun before, to amount to a great deal, to make an outroad, or an excursion.

Excuso, extra culpam reddo. To excuse.

Excutio, ejicio, emitto. To smite out.

Exequiæ, funebere officium. The ceremonies of the burial.

Exlex, sine lege vivens. A lawless man or woman.

Expergiscor, evigilo. To awaken.

Experior, tento vel tentor. To prove or to be proved.

Explico, extendo, & declaro. To stretch out and to declare.

Exta, proprie cor, jecur, & pulmo dicuntur. The entrailes.

Extorris, exul. A banished man or woman.

Exul, qui vel quæ exulat. A banished man or woman.

Exuo, exolvo, denudo. To put off, to uncloath.

Exuviæ, ab exuendo. The things that we put off.

F

Facies. A face.

Facio, aliquid ago. To make.

Facesso, facio, vel eo ad faciendum. To make, or to go to make.

Fallo, decipio. To deceive.

Fames, edendi cupiditas. To Hunger.

Far Once a general word for any kinde of grain or corn, as Triticeum far hordeaceum, siligineum &c. but now it signifieth one certain kinde called Ador, which is bread corn.

Farcio, saturo, impleo, pingue facio, sagino. To stuff, to fill, to satisfie and to make fat.

Fas, plum, religiosum & dignum factu. Lawful right godly and worth the doing.

Fascis, lignorum aut alicujus rei congeries. A faggot.

Fasti libri in quibus totius anni res populi Romani scriptæ continebantur, & causæ festivitatum explicabantur, A register for the order of things for the whole year. Fasti dies, were dayes wherein the Judges might give sentence, without offence of the gods with these three solemn words of the Law, Do, dico, addico. Nefasti dies, were their contrary dayes.

Fateor, annuo, concedo. To grant and to assent unto.

Fatisco, deficio, aut defatigor, Abundantly to gape.

Fatiscor, fessus sum. To be weary, to faint, and to be weak.

Faveo, recte alicui opto. To favour.

Fel, purgamentum sanguinis The Gall.

Feriæ, dies cessationum ab opere. Holydayes, or times of pastime used.

Ferio, percutio. To strike.

Fero. To bear, or to suffer to lead or tell, to give, to cover to advance, to bring forth, to have, to take away, to obtain. To aake advise: as Pompeius tulit ad populum.

Ferveo valde caleo. To be hot.

Fervesco, calesco. To wax hot.

Ficus, arbor vel morbus. A Fig tree, or a certain bile rising in the fundament.

Fides, constantia in omnibus rebus. Faith and Truth.

Fido, fiduciam & spem habeo. To have trust.

Figo, to fasten, to plant, to smite with arrow, or suchlike.

Filix, herba sine caule, sine flore, sine semine. Ferne, whereof there be two kindes, as in Herbaries you shall see.

Filum illud subtile quod e lino lanave trahendo ducitur. A thread.

Fimus, lætamen & excrementa animalium, quibus agri stercorantur, Dung. It is also Fimum in the neuter gender.

Findo, dissico, diffindo. To cleave.

Fingo, formo. To fashion.

Finis, extremitas sive terminus in unaquaque re. An end.

Fio, efficior. To be made.

Flaveo, flavus sum. To be yellow.

Flecto, inclino, volvo, duco, moveo. To bow, to move, and to cause to follow

Fleo, lachrymo. To weep.

Flo, spiro. To blow.

Flos, dictus qui ex arboribus vel herbis colligitur. A flowre.

Fluo, decurro, proprie ut liquores. To flow.

Fodio, terram cruo. To dig.

Follis, instrumentum quo attrahitur atque emittitur ventus. A pair of bellows.

Fons, scatebra. A well.

Forceps, instrumentum quo tenetur aliquid. A pair of tongs.

Forfex, instrumentum sartorum, quo aliquid scinditur. A pair of scissers.

Fors, fortuna, casus. Hap.

Forum, a ferendo, quia lites & venalia illuc feruntur. The Judicial place, and then it is named Forum Judiciale: or the market place, and it is called Forum venale.

Frango, rumpo destruo. To break.

Frenum, vel frænum, instrumentum quo equum insessor coercet. A bridle.

Frico, scalpo. To rub.

Frigeo, frigidus sum. To be cold.

Frugi, indeclinabile omnis generis, utilis, necessarius, frugalis. Good, profitable, and thrifty.

Frugis, ejus quod exterræ fructu in alimoniam vertimus. Of corn or pulse. Some make the nominative hereof Fruges, and some Frux: the formost is not to be misliked.

Fruor, delectationem & fructum capio, & alor, to take pleasure or fruit and profit of, and to be fed.

Fuga, fugiendi actus. Flying or running away.

Fugio, viro, currendo relinquo. To fly from, to avoid.

Fulcio, sustineo, munio. To vender, prop and to shore.

Fundo, lique facio vel liquidu spargo. To melt or to pour.

Funis, restis. A rope.

Fur, qui vel quæ alteri subtrahit. A man or woman thief.

Furfur, purgamentum farinæ. Bran, or scurf.

Furo, insanio. To be mad.

Fustis, baculus. A club

G

Gabii, Volscorum urbs. A town in Italy seventy miles from Rome.

Gallia, Europæ pars, sita intra Pitenæo montes, inter Hispaniam, Germaniamque & duo maria Oceanum Britannicum & mare nostrum France

Garamas, libiæ incola. A certain inhabitant of Africk

Gargarus, unus ex collibus montis Idæ. A very high top of the hill Ida. There is also a town of that name at the foot of the same hill.

Gaudeo, lætor. To rejoyce.

Gelu proprie glacies. Frost, or ice.

Genu, curvatura, qua crus & fæmur connectuntur. A knee.

Gero, porto. To bear.

Gibbus, & gibber, solidus in dorso tumor. A jub or bunch.

Gigas, vir altissimæ staturæ A Giant.

Gigno, genero, To beget.

Gingiber, herba in Arabia nascens. Ginger.

Glis, animal muri simile. A dormouse.

Glisco, cresco, augeor, invalesco. To increase and grow to wax strong, to wax fat, and much to desire, and sort to covet.

Gluten, glutinum aut colla. Glue.

Gorgon, nomen mulieris. A certain terrible woman.

Gradior, eo, incedo, progredior. To go.

Græcia. The Country of Greece, a great piece of Europe which is now under the Turk

Grajugena, Græcus. A Græcian born.

Grando, gutta aquæ in ære congelate, Hail.

Grates, gratiæ relatæ pro accepto beneficio: Thanks.

Grex, pecudum multitudo. A flock.

Grossus, ficus abortiva, quæ non maturescit. A rath ripe fig.

Grus, ut grues gruere dicuntur. To cry like a Crane.

Grus, avis nota. A Crane

Gryps, animal pennatum, omni ex parte leoni simile. A Griffon.

Gummi. liquor glutinosus, ex arboribus resudans. Gum.

Gurgulio, pars gutturis a naribus ad pulmonem: vel animal. The wasand, or a Wesel.

H

Habeo, possideo, teneo. To have.

Hæreo, arcte alicui rei insigor. To cleave unto.

Hæres, qui succedit in hæreditatem alterius. An heire.

Halec, piscis qui sola aqua nutritur. A Herring.

Haurio, extraho humorem, & educo ex profundo aliquo loco. To draw.

Heros, vir illustris & nobilis. A nobleman, a man of great excellency in worthy facts, and therein more like a god then a man.

Hesperus, serotina stella The evening star

Heteroclitum. nomen secus quam declinationum canones poscunt. flexum. A word deliued otherwise then the bare rules of the declensions do require.

Hilaris, vel hilarus, jucundus, lætus. Merry.

Hippomanes, virus ab equa collectum vel catuncula in fronte pulli equini, hominem ad insaniam redigens. Poyson to procure love withall, or a little piece of flesh growing in the colts forehead, when it is first fouled

Hirundo, avis notissima. A Swallow.

Histrix, animal ex hesinaceorum genere. A Porcupike.

Homo, notæ significationis. A man or a woman.

Honor, vel bonos, est reverentia quam alicui exhibemus in virtutis testimonium. Honour, worship.

Hordium ab horrore, quoniam hordeo quam frumento acista est mordacior. Barly.

Hospes, qui vel quæ ad hospitium recipit, aut recipitur, & capitur

mpitur pro peregrino. An host aliquid eadem. To fall into by
o. an host is, or a guest; man hap: to run into: as Incidit in
or woman. eum. And sometime to
Hostis inimicus, vel peregri happen or to chance.
nus. An enemy. *Incipio* inchoo. To begin, to
Huber, fertilis, abundans & take in hand, to enterprise.
naturæ, pecoris & hominis *Incudo* eadem saepius itera-
Plentiful, or abounding, or that do ingenio. Often, or recreate.
doth any beast. *Indo*. Impono. To put in.
Humus, terra tumefacta. The *Indoles*, facilis significatio fu-
ground turæ probitatis. Towardness, or
Hydrops, aqua intercus. The likely disposition.
dropsie *Induciæ*, pax in paucos dies.
Hyems, bruma. Winter. A truce.
I *Indulgeo*, obsequior. To set
much by, and to give to.
Jaceo, decumbo. To lie. *Inermus* vel inermis, qui ar-
Jacio, emitto, ac vi impello. matus non est. Unarmed.
To cast, to hurle, to lay as ja- *Infans*, homo per ætatem non
cere bonum et malum: or by dum sciens fari. A babe.
translation it is to make a be- *Infernæ*, sacrificia quæ infe-
ginning. Jacio is sometime to rus solvuntur. Sacrifice done to
spread abroad by rumor, and spirits in hell. Hereof Inferias
sometime to object against one facere, is, Manes sacrificiis placare, that is, to celebrate obsequies and obsequies.
with an accusative, with this *Inficias* negationem, se vel
positi n in. debere quod fictor potest, vel
Jaspis. Ipis pretiosus. A commisisse quod accusatur ob-
gre n precious stone, whereof jicit. A denial, and it follow-
there be divers kinds and de- eth onely that the verb Eo.
grees of divers colours. *Inficio*; Intingo vitio seu
Ico, ferio, percutio. To strike maculo. To dye or to infect.
to smite: as, Icere colaphum, *Ingruo*, invado, impetum facio.
Icere fœdus, is to strike up a To give an onset, and to invade.
bargain. *Injussu* absque authoritate
Icon, imago. An image. & mandato sine jussione, with-
Ida, mons a Troiæ situs. Troi- out bidding.
an hill. A hill in the Country of *Injuria* dolosa expectatio ad
Troy. hominem aggrediendum, fal-
Idus dies qui dividunt mem- lacia. A lying in wait for, or
sem. In March, May, June and a deceite.
October, it is the nineteenth day *Instar* significat vel similitu-
in the rest the thirteenth. dinem, vel æquiparationem &
Jecur, hepar. The Liver. mensuram. Like or as big or
Ignis, unum ex quatuor ele- the image.
mentis. Fire. *Intelligo*, sapio. To understand.
Jugum vertex, hvc eacumen *Interpres*, qui aut res declarat, aut aliquid ex lingua in
montis. The top of an hill. It linguam transfert. An Interis also a yoke, or a yoke of o- preter man or woman, or a
xen, that is a couple. By me- translator.
taphor it is a servitude or a *Invidia* mœror ex bona pro
bondage. Also a weavers beam, speritate. Envy, sorrow for a
or a pair of gallows. Sub hac nothers mans welfare, or else
ignominiæ Romulus sub jugum the evil will and despight of a
misit. Tribus bubus jugum fit, man.
bumi fixis duabus, *Ioculus*, est quidam lepor et
superque ad transversamum de- festivitas in verbis. A merry
ligata. jeast,

Irascor, iratus sum. To be angry.
Isthmus mons Thraciæ asperi circuitus ex una parte, ex a, qua Istri fossili vineis et olivetis, a mile in Thrace so named.
Iter, itinera, tus, undi. A journey.
Jubar sol, vel ipsius splendor. The sun beam.
Jubeo, impero. To command.
Judex qui vel quæ judicat. A judge he or she.
Jugerum agri tantum quantum bubus paribus uno die arari potest. Plinius. We call it an acre. The authours do vary in the measure of it: for the commodity of the nominative and other cases we may use Jugerum.
Jugum vertex, hvc eacumen montis. The top of an hill. It is also a yoke, or a yoke of oxen, that is a couple. By metaphor it is a servitude or a bondage. Also a weavers beam or a pair of gallows. Sub hac ignominiæ Romulus vexit under. Tribus bubus jugum fit, bumi fixis duabus, superque ad transversamum deligata.
Jungo, copulo. & quasi simul ago. To joyne.
Juno dea Jovis uxor. The goddess Jupiters wife.
Juro juramentum facio. To swear.
Jus quod servatur, aut civitas, ut leges jubent; et liquet eorum quæ quæruntur. The law and right: and the broth of any thing sodden
Jussu, imperio, jussione. By command ment.
Justa, dam quod exequiæ.
Justitium juris dicendi intermissio. No Terme.
Juventus, qui adolescentium excessit ætatem. One come to manage.
Juventus ætas juvenilis. Manhood.
Juvo, auxilium do. To help.

L

Labes, blarus macula, dedecus. A great chap, a spot, a dishonor or reproach.

Labor, vel labos, opera, defatigatio. Labor and toile, pains taking: sometimes it is misery, calamity, peril, danger travel.

Lac, succus maternus, quo animalia nutriuntur. Milk.

Lacesso, vexo, incito, provoco. To trouble, to provoke.

Lacio, in fraudem duco. To allure, or to entice.

Lactes graciliora intestina. The small guts.

Lacto, lac emitto, vel per blanditias decipio. To give milk, or to deceive.

Lacus, locus profundus cum aquis perpetuis ibidem natis, qui efficit rivos. A lake, a wear or meyre.

Lædo, verbo factove aliquem offendo. To hurt.

Lælaps, nomen cujusdam e canibus Actæonis. One of Actæons dogs called Lælaps for spredy furiousness, For Lælaps signifieth a whirlwinde, a tempest and a storm.

Lambo lingua lingo To lick Lampas, ignis aut solis splendor. A fire, or brightness of the sun, or a lamp.

Lanista, qui domi gladiatores docet, et populo vendit. A master of defence.

Laquear, pars superior cubiculi parum convexa. A vaulted roof of a parlour.

Laser, herba quædam et succus qui ex culmo laserpitii exudat. The herb out of which cometh the juice that the Apothecaries do call Asa dulcis, and Belzoe or Belzoin: the common people call it Benjamin.

Lateo, abscondor, non compareo. To lurke, or to be hidden.

Lavo, aqua purgo. To wash.

Laurus, genus arboris. A Bay tree.

Lebes, vas æneum, A cauldron or a pan.

Lecythus, ampulla olearia. A box for oyle and ointment. It is taken also for eloquence in writing.

Lego, notum est. To read.

Lemures, larvæ nocturnæ, et certificationes imaginum. Hobgoblins or night spirits.

Leo, animal ferox. A Lyon

Leo, imprimo, formo. To imprint, to forme. Abusivum

Lethum, mors, interitus. Death

Liberi, pignora. Children. One son or one daughter may be called Liberi: and so may Nephewes and their successors.

Libet, placet. It pleaseth.

Libs, ventus Africus: The south-west-winde by west.

Licet, fas est. It is lawful

Lichen, herba, vel gravissimum morbi genus. Liverwort: Apothecaries call it Hepatica. It is also the kinde of Lepry called a sauce sleam: in Latine impetigo.

Lien splen. The milt. Dicitur et lienis in nominativo.

Ligur, incola Liguriæ. An Italian of the Country of Liguria.

Limax, testudo et cochlea terrestris The shelled snaile, and the deaw snaile.

Limus, vestis genus ab umbilico ad pedes seu lutum aut cœnum mollius. A kinde of garment, or else slime or mud.

Lingo, lambo, id est, aliquid lingua molliter tango. To lick

Lino, aliquid alicui rei superintenduo. To daub.

Linquo, committo, pecco. To leave, to trespass.

Linter naviculæ e cavata arbore facta. A cock boat

Liquefio, liquesco. To be molten.

Liquor, liqueo. Idem

Liveo, lividus sum id est, sordidus to be wan or filthy.

Lixa, coquus in exercitu vel qui sequitur quæstus gratis The scullion that waiteth on an Army.

Locri, urbs in Brutiis A town in Italy.

Locus, proprie illud quod aliquid continet. A place.

Locus, sermo, ratio, verbum speech, reason, a word.

Loquor, verba qualiacunque profero. To speak.

Luceo, lucem emitto, to be light

Ludo, ludum exerceo, jocor. To play, or to sport.

Lues cum in urbe aut in agro febris aliudue morbi genus, homines aut pecora aut utrosque corrumpit. A common disease or murren.

Lugeo To bewail, to lament a thing, or else absolutely to mourn, and sometime to be a mourner in apparel.

Luo, salvo, pœnas do To redeem, to cleanse, to pay for.

Lustra habitacula ferarum. Dennes of Wilde beasts or brothel houses, and petty tipling-houses of bawdry.

Lynx, animal maculosum, acutissime videns. Our men call this beast an Ounce.

M

MAEnalus, mons quidam Arcadiæ. A hill of that name in Arcadia

Magnes, lapis ferrum attrahens. A stone that draweth iron unto it. It is called also Heraclius lapis, or Sideritis.

Majores, avi, abavi, proavi, atavi, tritavi et quicunque ante hos infinitum. Our ancestours.

Malo, magis vellim. To will rather.

Mando, comedo, vel committo. To eat or to commit.

Maneo sisto, et expecto. To tarry or to tarry for.

Manes, dii inferi inter Numina læva. Spirits or devils.

Manubiæ, quæ manu capiuntur ab hostibus. Spoils taken in war.

Manus, membrum horum. A hand.

Mapalia, agrestes casæ. Sheep-coats or small cottages.

Mare, pelagus. The sea.

Margo, cujusque rei extremitas. The brink or skirt of any thing, or the bank of a river, or Sea.

Marmor, lapidis genus Marble.

Mars, Deus belli. The name of the God of war.

Martyr, testis. A witness man or woman.

Mas, vir. A man.

Massicus, mons Campaniæ optimi vini ferax. An hill in that

that part of Italy that is called Campania, fruitful of pleasant wines.

Mater, nota est significatio. A Mother.

Medeor, do medelam. To cure

Medicor, medeor, remedium adfero. Idem.

Meio, mingo. To piss.

Mel, liquamen dulce Honey.

Meleager, vel Meleagrus, Oenie AEtoliæ regis filius. A mans name.

Menda, et mendum, error, erratum. A fault.

Menses, mulierum profluvium Womens flowers.

Mensis, tempus Lunæ curriculo confectum. A moneth.

Mereor, aliquid facio quam obrem dignus sum, qui obtineam præmium, vel pœnam patiar. To deserve.

Meridies dies medius. Noon or the noon-stead.

Metior, pondero, mensuro, considero. To measure.

Meto, seco, amputo herbam vel segetem. To mow.

Metuo, timeo. To fear.

Metuor timeor. To be feared

Meus, mine.

Mico, fulgeo cum motu, vel tremore. Often with certain intermissions to shine, and likewise to be moved, to put forth fingers to him with whom we play, WIL put forth which is called Micare digitis.

Miles, qui vel quæ militiam exercet. A warrior, a souldier

Minæ, metus incussiones per verba aut signa. Threatning.

Mingo, urinam facio. To piss.

Minores, posteri, etiam post trinepotes futuri. Our successors.

Misceo, To mingle, to serve drink, sometime to trouble.

Misereor, misericordia afficior. To take pity on.

Mitto, ad aliquem do. To send

Mœnia, muri urbis. The wals of a town, and figuratively the town it self.

Mœreo, tristor, dolore afficior. To be heavy, sad, in a dump, or mourning.

Monoptoton, nomen non flectum, sed carens omni casu præterquam uno et eo obliquo A noun having one termination, and that in one oblique case.

Mons, terræ tumor altissimus An hill.

Mordeo, dentibus lædo. To bite.

Morior e vita discedo. To die

Mos vitæ institutum consuetudine firmatum. A custome.

Mulceo, lenio. To asswage.

Mulgeo lac e mammis exprimo. To milk.

Mulier, quæ non est virgo. A woman.

Mulsum, potus ex vino et melle. A certain wine confect with honey.

Multiplico adaugeo. To multiply, to increase.

Munia, onera legi debita, et officia quæ publice præstantur. A duty or office.

Mus, exiguum animal. A Mouse.

N

Nanciscor, acquiro. To get and to obtain.

Nascor, orior, in mundum venio. To be born.

Natalis, conditio sanguinis et familiæ. The degree of blood and gentry as, generosi natales, natales obscuri. It is also taken for years. Sex mihi natales erant: There were passed six years. It is also used for the origine or first spring of things.

Natalis, dies alicui natalis A birth day.

Natrix, serpens aquaticus A water serpent, that with poison infecteth the water.

Natu, ætate, partu. By age, or by birth.

Neco, quacunque re occido To kill.

Necto, ligo, conjungo. To knit.

Nefrens porculus per ætatem fabam frangere nondumpotens A young pig.

Negligo, contemno, non curo. Not to pass on, to contemne.

Nigreo, niger fio To become black.

Nemo, ne homo. No body man or woman.

Neo, filum torqueo. To spin.

Nervus, motus sensusque instrumentum. A sinew.

Neuter, neither of both.

Nexo, ligo vel necto. To bind

Nideo, splendeo. To shine.

Nihil, rei cujusvis privatio. Nothing.

Nihilum, rei cujusvis privatio.

Nil. Vide nihil.

Nitor conor, ago sedulo, To go about, to end your.

Niveo, est oculorum et aliorum membrorum nisu aliquid conari. To give a token with the eyes. To wink.

No, nato. To swim.

Noceo, malum infero. To hurt or to harm.

Noctu, nocte. By night.

Nolo, renuo, non volo. To nil

Nonæ, quasi novæ propter initium observationis. Erant autem in Martio, Maio, Junio, et octobri, sex illi dies qui calendas sequebantur, in reliquis quatuor. The nones of a moneth

Nosco, rem certam habeo. To know.

Noster. Ours.

Nostras. Of our Country, sect or faction.

Notus, ventus meridionalis, quem nos Austrum appellamus The southwinde.

Nubes, vapor humidus sublime egressus. A cloud.

Nubo, viro trador. To be married to a man, for it is in the womans part onely.

Nugæ, cum nihil agimus Trifles.

Nullus, none.

Nundinum, dies et conventus status rerum mercatui. A Fair.

Nuo. A verb not much in use: the compounds thereof be commonly received and it signifieth to nod.

Nuptiæ legitima conjunctio maris et fœminæ in vitæ societatem. Marriage.

Nurus, filii uxor. A daughter in law.

Nycticorax, corvus nocturnus. A night raven.

O

Obdo, oppono sive appono. To set against.

Obex, objectum aliquod, vel obstaculum, ut pessulum, sera. A bar or stop.

Obliviscor, e memoria aliquid excidere sino. To forget.

Obses, qui vel quæ traditur in fidem alteri. An hostage or pledge man or woman.

Occido, to fall or perish and to be slain to set as the un se s

Occido. To kill or to slay.

Occiput, posterior pars capitis. The hinder part of the head.

Occludo, claudo. To shut.

Occulto, abscondo, abdo. To hide.

Occulo. Idem.

Octobr, mensis octavus a Martio. The tenth month in our year, called October.

Odor, vel odos, quasi olor ab oleo: est autem insectus aer. A savour.

Oleaster, olea sylvestris. A certain shrub like the Olive tree, the Greeks call it the wild Olive, or the ground Olive, for the lowness.

Oleo, odorem spiro et emitto. To give a smell and that indifferently, so that the differences be made with Fene and Male.

Olfacio, odoror. To smell or to savour a thing: by translation it is to perceive and find, to foresee.

Omen, augurium quod fit ore. Halsoning, and for speaking.

Omnis. Every one.

Onus, pondus alicui injunctum. A burden.

Onyx, unguis et gemma. The nail of a mans hand, a precious stone white like a naile, the haw in a mans eye.

Operio, tego. To cover

Opifex, qui opus facit. A workman.

Opis, adminiculi, præsidii. Of aid and help.

Oppango, circumfigo, circumplanto. To fasten or to joyne unto, or to plant about.

Opus, Opuntis, nomen Civitatis, in Locris. A towns name in the country of Locris.

Orbis, circulus mundi, res rotunda. A Globe or boule, and therefore the world is called Orbis, because it is every way round like a boule.

Ordior, incipio. To begin, or to commence.

Ordior, id est texo, to weave.

Oriens, regio Orientalis. The East.

Orior, nascor, surgo, incipio. To spring, to rise, to begin.

Orontes, nomen viri et fluvii. A mans name, or a certain River in Syria, now called Tartaro.

Os, oris, concavum illud intra quod sunt dentes et lingua. A mouth.

Os, ossis, solidamentum corporis dulum. A bone.

Ostrea, conchæ species. An Oyster.

Ovum. An egge.

P

Paciscor, pactum facio, convenio. To make a bargain: to fall to an accord, sometime to promise.

Palleo, patum albeo. To be pale.

Pampinus, vitis ramus. A vine branch.

Pando, aperio, patefacio. To open

Pango, paciscor, cano, jungo plango, figo. To bargain, to sing, to joyn, to nail, to fasten

Panis, quo pascimur. Bread.

Panther, et Panthera animal quoddam Pardo simile. A certain beast.

Papaver, genus herbæ sopotiferum. Poppy.

Papyrus, charta qua utimur in literis scribendis. A certain sort of rush growing in the marish of Egypt, some what high, whereof they made a kinde of paper, and called it Papyrus whereof our paper now is called likewise.

Paradisus, locus amœnissimus. A place of pleasure

Parco, abstineo ab ultione. To spare.

Parens, pater aut mater, avus aut avia. A father or mother a grandfather or grandmother.

Pareo, obedio. To obey. To bring forth.

Pario, orolem produco.

Parnassus, mons in Phocide duos vertices habens. An hill in Phocis, a country in Greece.

Partio, divido, & quasi partes facio. To part or divide.

Parturio, cupio aut conor parere. To be toward labor.

Pasco, nutrio. To feed, or to nourish.

Pascor, nutrior, alor. To be fed.

Passer, avis fallacissima. A sparrow.

Pateo, apertus sum. To be open.

Patior, sustineo, tolero. To suffer or to abide.

Patro, aliquid mali committo. To commit some evil.

Patrueles, patruorum filii. Brothers children.

Paveo, timeo. To fear.

Pecten, instrumentum texorum et dentatum. A comb, or a weavers stay.

Pecto, ornoscapillos. To comb the hair.

Pecus, cudis, oris, omne animal quod sub hominis imperio pabulo terræ pascitur. All Cattel.

Pedes, qui pedibus incedit. A footman.

Pedo, ventris erupitum facio. To fart.

Pelagus, mare. The sea.

Pellex, mulier impudica. A harlot.

Pello, ejicio, removeo. To drive or put away.

Penates, dii domestici, quod penes nos nati sunt. Household gods.

Pendeo, suspensus sum. To be hanged.

Pendo, suspendo, vel pondero, æstimo. To hang, to weigh, to prize.

Penis, cauda. A tail, and at the last it was taken for a mans yard.

Penus, vel penum omne esculentum, peculentum, quo homines vescuntur. All manner of victuals.

Perago, perficio. To finish, and to perfect business.

Percutio, ferio. To smite.

Perdix, avis nota. A Partridge.

Perdo, amitto. To lose.

Perduellis, hostis. An enemy in the war.

Pergamus, civitas insignis A-

Asiæ in ditione Trojanorum. The City of the Trojans, otherwise called Ilium, or Ilion.

Pergo, in re procedo abeo To go forward.

Perlego, totum lego. Wholely and thorowly to read.

Permissu, permissione cum nemo adversatur. By sufferance by leave and licence.

Perpetior, multum cum labore ac dolore patior Throughly to bear or suffer.

Perplaceo, valde placeo. To please very much, or throughly to please.

Persis, orientalis regio. The country of Persia.

Pes, ima pars corporis qua gradimur. a foot.

Peto, oro, obsecro, rogo. To ask.

Phaleræ, ornamenta equorum Horse-trappings.

Pharus, turris altissimus in Portu quæ lucet navigantibus A water tower.

Phaselus, navicula velox et oblonga. A brigandine.

Philotis, nomen mulieris. A womans name

Phœnix, avis in oriente, a Phœnicco pennarum colore dicta, toto orbe celeberrima, in Arabia nascens, aquilæ magnitudine. Phœnix the bird

Phryx, vir Phrygiæ. A Trojan

Pietas, pius cultus God liness

Piget dolet, seu molestum est. It irketh.

Pingo, formam alicujus rei ductis lineis repræsento. To paint.

Pinso, tundo, panem conficio. To smite with the beak, to beat in a morter, as once they did their grain, and thereof to bake.

Pinus, arbor est. Icei generis, aures ferens omnium maximas quas Latine pinias vocant. A Pine tree.

Piper, herba. Pepper.

Piscis, animal quod continue sub aquis degit. A fish.

Pix, resina ex arboribus fluens. Pitch.

Placeo, gratus sum To please

Plagæ, retia latiora ad capiendas feras. Hunting nets, or wide mashed nets to take beasts.

Plaudo, manibus percurio ac gestu lætitiam indico. To clap hands for joy.

Plebs, vel plebis, idem quod vulgus. The common people

Plecto, supplicio afficio, punio ferio. To punish, to beat.

Pleo, plenum facio. To fill.

Plico contraho, & rugas facio. To fold or to plait.

Pluo, aquam demitto. To rain.

Plus, vox incrementi. More.

Polleo, possum, valeo. To be able, to be of power, and sometime it is taken for to passe, or to be better, or more profitable.

Pono, colloco, constituo. To set or to put.

Pons asser, vel quodvis aliud per quod super aquas transimus A bridge.

Pontus, mare. The sea.

Porticus ampla domus, propter repentinos imbres deambulationis gratia ædificata. A gallery. or ambulatory.

Posco, peto, to ask, to require.

Postis latus portæ sive januæ A post.

Poto bibo. To drink.

Præcordia, quæ exta separant ab inferiore viscerum parte The Midriffe.

Præcurro antecurro sive cito anteeo. To run before.

Prælego artelego, ut solent præceptores suis discipulis. To be an interpreter, or a reader and sometime to cut, or to sail by.

Præmineo præcello. To excel others.

Prænesto, nomen urbis. A town in Italy:

Præs, sponsor qui se obligat, id est, fidejussor in lite nummaria. A surety.

Præses, qui vel quæ præsidet. He or she that superintendeth.

Præsul, qui vel quæ præest. Idem.

Prandeo prandium sumo vel ante prandium cibum sumo. o dine.

Precio, precationis obsecrationis. Of prayer, of petition.

Premo, To presse, To be against and to vex to pursue and to be hard at hand with, to drive, to hide, to expel, to shut, to deflower, to kill &c.

Primitiæ, primi fructus ex agro percepti, qui Deo offeruntur. First fruits of a mans ground, or the firstlings of any other things.

Princeps, qui vel quæ principatum obtinet. The prince or princesse.

Problema, propositio interrogationem annexam habens. A demand.

Prodo, manifesto. To betray, to manifest.

Proficiscor, eo alio. To go forth.

Proluo, multum sive multo tempore lavo. To all to wash.

Promineo, Procul apparco. To hang out in sight.

Promo, profero, eloquor. To set abroach, or to utter.

Promptu parate, sine mora: with readiness or speed.

Psallo, cano instrumento musico. To sing or to play to an instrument

Puber vel pubes, proprie lanugo quæ maribus decimo quarto anno, fœminis duodecimo circa pudenda oriri incipit Ripenesse of age.

Pudet, pudore afficio. It shameth.

Puerasco exacta infantia pueritiam inchoo. To wax a child.

Pugil qui vel quæ pugnandi artem novit. A Champion man or woman

Pulvis, & pulver. Dust. Notum est.

Pumex, lapis cavernosus. A pumice stone.

Punctus et punctum, minima individuaque lineæ pars. A prick, or a point, a little centre

Pungo, stimulo, morsum ac aculeum insigo. To prick or sting.

Pus, sanies & quicunque humor in putredinem versus. Matter or core.

Python, serpens e putredine natus. A serpent.

Q

Quæro, investigo, interrogo. To seek for, to search.

Quatio, moveo, concutio. To shake.

Quercus. An oake.

Queror, lamentor. To complain or lament.

Qui. The which.

Quies, vacatio a labore, aut cessatio a quovis opere. Rest it appertains to the body. Tranquillitas unto the minde.

Quilibet. Every one, or whosoever you will.

Quinisco, caput inclino, moveo. To hang the head.

Quisquiliæ, purgamenta, et quicquid ex arboribus surculorum, foliorum, aut florum minutim decidit. Things of no weight, things not worthy regard, or chipping.

Quot. How many.

R

Rabula, homo sutilis. A brawler or a smatterer in the law.

Rado, cultro vel quavis re acuta decerpo. To shave.

Ramex, ruptura & distentio intestinorum: Burstenness.

Rapio, per vim traho, ausero. To snatch away.

Rastrum, instrumentum dentatum, quo utimur in scenificio ad corradendum scenum. A rake.

Raucio, raucus sum. To be hoarse.

Recido, retro sive iterum in eadem cado, to fall backward, or to fall into the same again.

Recordor, rursus in mentem revoco. To call to minde again.

Reddo, acceptum vel ablatum restituo. To render, or to restore.

Redoleo, odorem alicujus rei refero, vel multum oleo. To bear the savour of a thing, or to savour strongly, and by a metaphor, to resemble and to taste of.

Refringo, iterum frango. To break open.

Rego, guberno. To rule or govern.

Relego, rursus lego. To read again.

Reminiscor, recordor, memini. To remember.

Ren, viscus quoddam. The kidney.

Renuo, refuto, rejicio. To refuse.

Reor, arbitror, puto. To suppose.

Repango, dissolvo, rejungo. To unloose, To disjoyn.

Reperio, invento. To finde.

Repetundarum, alienarum pecuniarum, de quibus præses provinciæ a provincialibus accusatur, si quas vi aut dolo capitavit. Of bribery and pillage, or of extoriton.

Replico, dissolvo. To unfold.

Repungo iterum simulo, vicem tendo. To prick again.

Res, omnia sive corporalia, sive incorporalia comprehendit. A thing.

Rescio, rursum, percipio. To know again.

Respuo, repudio, sperno. To refuse.

Restis, funis vel ortum. A rope or a withe.

Resulto, refilio, revertor, in contrarium salio. To rebound.

Rete, instrumentum quo pisces capiuntur. A net.

Rex, nota est significatio. A King.

Rideo, cachinno. To laugh.

Ringo, os torqueo ut canes. To make an evil favored face like a snarling dog, and to vex.

Robur, species quercus durissimæ, an oake.

Rodo, mordeo, comedo. To gnaw.

Roma, urbs Italiæ quondam a pastoribus condita, olim gentium domina, cum floreret, quarta et postrema monarchia Rome.

Ros, humor qui sereno tempore cœlo fluit. A dew.

Rostra, templum seu forum judiciale ante curiam Hostiliam, in quo erat pulpitum ex quo concionari solebant. The place where matters are declaimed.

Rudens, funis nauticus. A cable.

Rudo, graviter sono a te sinus, to cry like an Ass.

Rumpo, frango. To break.

Ruo, cado. To fall.

Rus, locus extra urbem ubi agri sunt & villæ. The countrey.

S

Sacer, quod venerabile. Holy.

Sacerdos, deo dicatus, ad sacrificia facienda. A Priest or a Nun.

Sacro deo dedico, sacrum facio. To dedicate.

Sal, quo utimur in cibis condiendis. Salt.

Salio, salto. To leap, or to leap as bruit beasts do, when the male covereth the female.

Sallo, sale condio ac conspergo. To salt, to powder, or to season with salt.

Salto, To leap or to dance.

Salum, mare, a sapore salis. The sea.

Salus, incolumitas, Health.

Samnis, nomen gentis. A Samnite.

Sancio, firmo, & proprie effuso sanguine per hostiæ immolationem. To make sure and to establish.

Sanguis cruor qui ex vulnere spargitur. Blood.

Sapphirus, pretiosus lapis. A Saphire.

Sapientia, rerum divinarum atque humanarum scientia. Wisdom.

Sapio, saporem habeo. To have a taste.

Sarcio, purgo, reficio, integrum facio. To patch and amend.

Sardonyx. A certain preticus stone.

Satago, satis ago, laboro, sollicitus sum. To do, to endeavour.

Satrapas, princeps. A prince.

Scabo, frico. To scratch or to rub.

Scalpo, sculpo, et fodio unguibus ac manibus. To claw or to scratch.

Scando, in altum tendo, To climb.

Scindo, seco, findo, To cut or to divide.

Scio. To know.

Scobis, et scobs, est id quod ab aliqua materia decidit per ferrum, terebram, aut limam. Dust.

Scriba, qui literas, vel gesta, vel tabellas, et similia scribit alterius nomine. A scribe or Notary.

Scribo, literas formo. To write.

Scrobs, fossa aut puteus. A ditch or pit.

Scurra, qui risum ab auditoribus captat, non habita ratione verecundiæ aut dignitatis A scoffer, a jester, or a parasite.

Secerno, abjungo, separo. To divide or separate.

Seco, divido. To cut.

Sedeo, quiesco. To sit.

Seges, frumentum in spicis, Corn yet standing.

Seligo, seorsum colligo. To gather a part.

Semis, id est, semias, sex unciæ, dimidium assis. Half a pound, or the half of any whole sum

Senecta, vel senectus, senium ætas. Old age.

Senex, senio confectus. An old man.

Senio, quod sex puncta continet. The sise point

Senium, idem quod senecta.

Sensus, & sensum. organum sentiendi, & quod mente concipitur. Any of the five wits called the senses, or that which the minde conceiveth, called the meaning.

Sentio, aliquo sensu percipio pro intelligo ponitur. To perceive by some sense, or to understand.

Sentis, spina. A thorn.

Sepelio, defunctum terra condo. To bury.

Sepio, obstruo, circundo, munio. To compass, to hedge.

Seps, serpens parvus. A little serpent, after whose stroke the members do rot.

Sequor, abeuntem subsequor. To follow.

Sermo, loquela. Speech.

Ser, populus Asiæ. One of a certain people in Asia called Seres.

Sero, semino, planto. To sow or plant or to graft: and sometimes by translation, to beget also we say, Serere bella, serere certamina, id est, movere lites et pugnas.

Serpens, anguis. A dragon, or serpent or a snake.

Sibilus, est quidam stridor oris per angustam spiritus emissionem, inter dentes fere. An hissing.

Sido, descendo ad sedendum. To pitch or to lye down.

Siler, arbor quam vulgo salicem vocant. An Osier, with this difference, Montanum, it signifieth a simple that the Apothecaries do use, in Latine called Seceli Massiliense.

Silex, lapis durissimus unde ignis excutitur. A flint stone.

Sinapis, et sinapi, herba est semen ferens tanta acrimonia ut lachrymas cieat comedenti Senny. Mustard.

Sindon, velum subtilissimum Fine linnen cloth, lawn

Singultio, graviter tussio et singultum emitto. To sob.

Sino, permitto. To suffer.

Sinus, et sinum, genus vasis sinuosi. A bowle, or a dish to drink wine or milk in.

Siren, monstrum maris. A Mearmaid.

Siser, herba cujus radix præcipue est in usu. A parsnip.

Sisto, stare facio. To stand before.

Sitis, Desiderium potionis. Thirst.

Sobolis, successio. An offspring.

Socrus, uxoris, vel mariti mater. A mother in law.

Sodalis, ejusdem sortis socius A fellow.

Sol, qui Phœbus dicitur The Sun.

Soleo, suetus sum. To be wont.

Solium, sella regia, in qua reges jus dicentes sedebant, A throne or chaire of state.

Solvo, quod ligatum erat dissolvo ac enodo. To loose.

Somnus, soper quies. Sleep

Sono, sonum facio. To sound.

Sorbeo, deglutio quicquam molle. To sup.

Soror, notum est. A sister.

Spargo, late projicio ac passim jacto, to sparkle, or sprinkle

Species, effigies, aromata, genus visio. A form, spiet, the kinde of a thing, or an appearance.

Specio, video. To see.

Specus, spelunca unde spectare licet. A den to wait a prey.

Sperno, despicio, contemno To despise.

Spinus, agrestium prunorum. arbor. A sloe tree.

Splen, lien, viscus quoddam. The milt.

Spondeo, sponte promitto. To promise, and sometime to betroth.

Sponsalia, promissio sive stipulatio futurarum nuptiarum. Betrothing with conditions taken.

Spontis, naturæ & ingenii proprii. Of nature and own disposition.

Statuo, pono, colloco, erigo. To place, to set up, sometime to decree and appoint, sometime to dedicate, and set before.

Sterno, projicio in terram. To throw down or to spread.

Sterto, dormio, somnum altum dormiendo capio. To sleep till we snort.

Stipis, et stips pecuniæ genus, quod per capita colligere solent. Money gathered by the poll, for the use of the gods or for the poor: and therefore it signifieth a reward or profit.

Stirps, origo, progenies, soboles. A stock, a tribe, a descent, and sometime it is the body of a tree. Idem quod truncus.

Sto, erectus sum vel maneo. To stand.

Strepo, sonum facio. To make a noise.

Strido, strepitum edo. To make a noise, a whissing, or a crooking.

Strideo, facio stridorem, sonum violentum. To make a great noise or to gnash with teeth. It is applied also to wheeles, to doore hooks, to

serpents

pertains to the sea, and such other things.

Stringo premo, arcto. To make strait, to pull, sometime to strike.

Struo to build, to pile up and sometime to endeavor, and to go about: or to set in array.

Stultitia imprudentia, stoliditas. Foolishness.

Suadeo, horter ad id quod faciendo. To counsel.

Suber genus ligni quod navibus utile est: ut supernatent retia. A cork tree.

Subtrego furer aliquid furtivo. Privily to steal away.

Subulco, leviter oleo. Give oil: vitus sensu leviter percipio. To savour or to smell a thing a little, & by transition to be espied and to be smelled out.

Sueſco, soleo. To be accustomed.

Sufferto, sustineo, patior. To suffer or abide.

Sugo, spiritu attracto succum. To suck.

Sulmo, oppidum in Brutiis A town.

Sum. To be.

Sumo, multum & pene omnium rerum. To take.

Supellex, ecis domestica Household stuffe.

Suppetiæ auxilium, subsidium. Aid, help, succour.

Supplico, humiliter & cum reverentia precor. To intreate.

Surgo erigo me. To arise: him self to spring or to grow to its stature. It is also to arise by little and little, as things do in building.

Sus, animal fordidum. A hog, sow, or pig.

Synodus conventus. A council, congregate

T

Taceo, filco non loquor. To keep silence.

Tædet, pertæsum est, displacet. It irketh or wearieth.

Tænarus, locus umbrosus in extrema Maleæ promontorii Laconicæ juncta. Spartam civitatem in quo quia hiatus magnus est, & supposita quasi congregationum scaturigines diversum veteres per hanc esse defectum ad inferos. A promontory in Laconia, wherein is an entrance to go down to Hell.

Tagus, flavius Lusitaniæ habens arenas aureas. A certain river in Portugal.

Talio, vindicta, hostimentum Avengement, or like for like.

Talpa, animal cæcum oculis muri simile A Mole or Want.

Tango, percutio. To touch.

Tantundem, æque tantum. As much.

Tapes, vel tapetum, vel tapete, id est, pannus depicti regimen, mire pictum variis coloribus. A carpet, or a cloth of arras.

Tartarus, demissior infernæ locus. Hell.

Taygetus, mons in Laconide Bacchi sacer, sub quo Sparta & Amyclæ. An hill in Lacedæmonia: where Sparta and Amyclæ the cities do stand.

Tegeticulum, vile stragulum, matta: item A mat.

Temno, spreno. To despise.

Tempe, pulcherrimus ager in Thessalia quem Penæus alluit. A very fair field in Thessalia, most pleasant to behold, and hereof are appellatively it may be used for a place of delight, as Paradise and Elysium are. There is also Tempe in Bœotia, called Temesia Tempe: another in Sicily, named for difference Heliorbe: the first is called Thessala Tempe.

Tendo, expando. To stretch or bend.

Tento, appetendo. To hold.

Tepeo, in medio inter calidum & frigidum sum. To be warm.

Tepefco, tepidus fio. To wax hot.

Ternio, numerus ternarius The number of three.

Tero, comminuo, consumo, cando. To wear by diminishing.

Tefqua, loca edita, aspera.

Teſtis, qui vel quæ testimonium perhibet. A witness, man or woman.

Teucrus, Teucer, nomen proprium Trojanum, regis. A name of a certain King of Troy.

Texo, telam struo ac pano. To weave.

Thebæ, nomen quarundam urbium. The name of a citie in Egypt, and of another in Bœotia: you shall find also in Authors Thebæ and Theba.

Thermæ, loca aquis tribendis aut naturæ spontæ calentes aut fornace calefactis fundendi lavandive usibus servantur Hot bathes.

Thorax, pectus & pectoris munimentum. The breast and breast-plate.

Thrax, vir Thraciæ. A Thracian.

Thus incensum libanum quo Deum veneramur, aliquando pro ambor. Frankincense, and the tree.

Tignum, tignum, trabs quævis dispolita domus extruitur. A rafter.

Tigris, animal velocissimum & truculentum. A Tiger.

Timeo, metuo. To fear.

Timor, metus. To be feared.

Titubo, lingua vel pedibus vacillo. To tumble or stumble.

Tollo elevo, sublevo. To lift up, to bring up, as children are by nursing, or else to slay or take away.

Tondeo, crines vel lanam seco vel rape. To clip or shear.

Tonitrus et sonitus, nubis fractæ seu potius diruptus sonus. Thunder.

Tono valde sono, ac satis superque. To thunder.

Torpeo, languidus sum et remissus. To be sluggish and weak.

Torqueo. To wreath, writh, to winde or turn about, to pervert, to spin, to vex and trouble to whirle, &c.

Torquis circulus aureus collique ornamentum. A chain to adorn the neck.

Torrens, fluvius per pluvias collectus. A lake without spring begun by rain.

Torreo, reo, ussi. To roast.

Torris, lignum ardens vel fulgurans. A fire brand.

Tot. So many, or how many.

Traho, trahe, vel surſum trahe. To pull and draw up, or

handle by fair or fou
ers.
Trado, is potestatem alteri
mittere. To deliver unto
ther.
Traho, vi ad me rapio ac
uco, to draw.
Transfugo, legendo transcurro
perlego. To read over.
Tremo, comm. vereor, agitor
formole.
Tres Three.
Tribus, progenies. A kindred
Tricæ capilli pecudum pulso
ia gallinaceorum involuti
ir or feathers wrapped a
out the feet of chickens, or
geons: also vain trifles.
Triptoton, nomen quod tribus
ibus usque casibus recti. Rhi
us. A noun declined with
ree cases.
Troes nomen viri A Trojan
Trudo, mansibus pedibusve
mello. To thrust.
Tu Thou.
Tuber dictum a tumendo, et
ere longa, terræ callus A
welling in any thing, a mush
room that wrot the pulse
Tutor, defendo. To defend
Tuor, video To see.
Tundo decutio pulso. To beat
or to knock.
Turbo, vehemens spiritus e
motio ex qua mea um suum
eorum excutere conantes
The cough.
Tyberis fluvius Italiæ. Tyber
Tyburs, oppidum Italiæ.

V.

VAdo eo. To go.
Valeo, potium. validus ac
tivus sum. To be in good
health, or to be able.
Valvæ, sunt fores geminæ
habentes partes in se cedunt s
& in lavid door.
Vannus A van to winnow
corn with
Vas, vadis vadimonium. A
surety in a matter of debt.
Vas, vasis. instrumentum ad
aliquid capiendum idonetum.
A vessel.
Vates poeta, & qui futura
prædicit. A Prophet or a Poet
tess.
Veber The Adjective signifi
ch plentiful, abundant, co
pious: the substantive signi
neth a gap, or a dug, or an ud
der, and sometime it is found
for plenteousness: as, Uber
agri: For, Fertilitas agri.
Vectis, instrumentum quo
claudiatur ostium. A door bar.
Veho, navi. plaustro quadru
pede porto To carry.
Vello traho, extirpo. To pull,
or to pluck up.
Vendo, venundo, alieno. To
sell.
Venio vendo. To be sold.
Venio, ad aliquem accedo.
To come.
Venter quia pectore ad pu
bem terminatur. A belly.
Venus, dea amoris & venu
statis. The goddess of love and
beauty.
Ver, anni pars temperatior
The spring time.
Verber, instrumentum lon
um verberandi. Any thing
that we beat withall, as a rod
whip, wand or other It signifi
eth also the stripe.
Verberis hoc non videtur de
ficere ullo casu, Vide Verber.
Verge, tendo, declino, To
bend, to go, to encline someway
Vermis, a vertendo quia sese
terquando repit A worm.
Verna, ex ancilla domi natus
servus. A bond man born of a
bond woman at home. It is u
sed adjectively for that that is
domestical, or not strange:
as, Vinum verna.
Vertex, porcus non castratus.
An hog.
Verro, purgo, traho. To
sweep
Verto muto, volvo. To turn
or to change.
Vertex, mas inter oves, cui
idempti sunt testiculi. A wea
ther.
Vescor, utor cibo, & pasco
To eat.
Vesper idem quod Hesperus
It is called also Vesperugo
and it is taken for the evening
tide.
Veto prohibeo. To forbid.
Vicarius, vicisti. dinem. An in
terchange when turns be.
Video oculis intueor. To see
Vico, ligo, seu inflecto. To
binde or to bow: thereof Vi
ctores be called Coopers, qui
vasa vinaria religant.
Vigil, qui vel quæ vigilat.
A watcher, man or woman.
Vincio, ligo. To binde.
Vinco, supero. To overcome.
Vindex qui vel quæ vindicat.
An avenger, man or woman.
Vir, norum est. A man.
Virgilius Poeta. A poets name
Virgo, quæ non est passa vi
rum. A virgin.
Virtus, ars bene recteque vi
vendi. Vertue, or great power.
Virus venenum, & gravis o
dor. Poison or stench.
Vis, virtus, robur, fortitudo,
natura violentia. Strength, po
wer, nature, violence.
Viscum vel viscus, id est glu
tinum ad aucupium. Birdlime.
Viso, eo ad videndum. To go
to see.
Vitrum materia translucida
quæ ex arena & cinere fit.
Glass.
Vivo, vitam ago. To live.
Ulciscor, vindico. To avenge
Unguis, duriores digitorum,
tum in avibus cæteris, bestiis
quam in homine. A nail, a
hoof, and a talon.
Voco frequenter veco. Of
ten to call.
Volo, as. To fly, to go a
pace: as, Navis volat: Fama
volat. Est, Volo, vis, is to will,
or to be willing.
Volvo verto. To rowle.
Vomis, vel vomer, nomen ha
bet, quod terram vomat. The
plough share.
Vomo, per os ejicio. To vo
mit or to purge.
Urgeo, premo, compello. To
thrust.
Uro, ardere aut frigore nom
nunquam alia vi facio. To
burn, and by translation to hurt
or to grieve
Utor usum rei habeo. To use.
Vulgus, multitudo ignobilis.
The base and common peo
ple.
Vulpes, animal astutum.
Fox, or a Fixen.
Uxor, viri conjux. A wife.

Finis interpretationis Nominum & Verborum Grammatices Regiæ.

Magiſter diſcipulos ad ſtudium literarum cohortans.

VOs ad ſe, pueri, Primis invitat ab annis.
Atque ſuâ Chriſtus voce venire jubet;
Præmiáque oſtendit vobis Venientibus ampla;
Sic vos ô pueri, curat amatque Deus.
Vos igitur læti properate, occurrite Chriſto,
Prima ſit hæc Chriſtum noſcere cura Deum.
Sed tamen ut Dominum poſsis cognoſcere Chriſtum,
Ingenuas artes diſcito, parve puer.
Hoc illi gratum officium eſt, hoc gaudet honore;
Infantum fieri notior ore cupit.
Quare nobiſcum ſtudium ad commune venite,
Ad Chriſtum monſtrat nam ſchola noſtra viam.

Puer ante lectionem.

ÆTerno ſoboles amata Patri,
Quem vox æthere miſſa mandat unum
Audirique, colique, Chriſte qui nos,
Ad te voce jubes venire blandâ,
Affirmans pueros Deo placere;
Da ſanctum mihi Spiritum, Magiſtro
Vt monſtrante, viam ingredi, Redemptor,
Ad te quâ liceat venire, poſſim;
Da cum moribus artibuſque honeſtis
Sacri dogmata puriora verbi
Addiſcam; ſapientiáque & annis
Vt creſcens, tibi plurimos, & ipſe
Olim adducere, quæ facit beatos,
Doctrinámque alios docere poſſim.
Hæc eſt ſumma mei, caputque voti;
Quod ratum iubeas ut eſſe, per te
Ipſum Chriſte rogo, tuúmque nomen,
Æterno ſoboles amata Patri.

Puer

Puer orans ante cibum.

Conditor & rector magni Pater optime mundi,
Huc ades, & donis auxiliare tuis;
re Deo, noſtræ reparator Chriſte ſalutis,
Ut cibus, ut poſitus ſuc benè potus alat.
tu ſancte comes, dux ſolatorque piorum
Spiritus, huic menſæ mitis adeſſe velis.
rpora ſic rectè paſcentur noſtra, nihilque
Languida ſic poterit lædere membra mali.

Poſt Cibum.

Corpora qui ſolito ſatiaſti noſtra cibatu,
Qui ſatias toto quicquid in orbe manet;
ice tuo, Genitor, mortalia pectora verbo,
Noſtraque cœleſti nectare corda riga:
uo pariter membris, pariter quoque mente refectis
Uſque tua liceat nos bonitate frui;
ndem etiam placido vectos ſuper æthera curſu,
Inter fœlices aſtra tenere choros.

Oratio Matutina.

CHriſte, Dei æterni ſoboles æterna parentis,
Ex illibata virgine natus homo;
lorte tuâ qui devicta de morte triumphas,
Et peccata tuo ſanguine noſtra lavas;
h vitam largire piis ſine fine beatam,
Qui te cunque fide non dubitante colunt:
da peccati tangat mea pectora ſenſus,
Delicti ut pigeat, pœniteátq; mei.
tque petens veniam credam tibi vera profeſſo,
Et ſtudium de te pendeat omne meum:
e ſolum venerer, tibi diſcam fidere ſoli,
Vnicum & agnoſcam te Dominum atque Deum:
Néve tuo à cultu veſanâ mente recedam,
Réſque prior mihi ſit nomine nulla tuo.
Nec me quicquam in vita aut in nece ſeparet abs te,
Sed ſemper famulus ſim, manecámque tuus.

Amen